

КРИМИНАЛНА
ПОРЕДИЦА

Конан Дойл

Артур

1 том

МЕМОАРИТЕ НА ШЕРЛОК ХОЛМС

АРТЪР КОНАН ДОЙЛ МЕМОАРИТЕ НА ШЕРЛОК ХОЛМС

Превод: Милена Попова, Красимира Тодорова, А. Атанасов, Димана
Стоянова Илиева

chitanka.info

СРЕБЪРЕН ПЛАМЪК

— Опасявам се, Уотсън, че се налага да замина — каза една сутрин Холмс, когато седнахме да закусваме.

— Да заминеш ли! Къде?

— В Дартмур, в Кингс Пайлънд.

Не се изненадах. Всъщност чудех се единствено как той все още не участва в разследването на този необикновен случай, за който толкова се говореше из цяла Англия. Цял ден приятелят ми се разхождаше из стаята с наведена глава и смръщени вежди, напълно глух за всичките ми въпроси и забележки, като час по час пълнеше лулата си със силен черен тютюн. Щом дойдеше новият вестник, той го преглеждаше бегло и го захвърляше в ъгъла. Ала въпреки мълчанието му аз знаех за какво ставаше дума и от какво бе толкова погълнат. Само един въпрос, който занимаваше всички, би могъл да събуди аналитичните му умения — странното изчезване на фаворита в надбягванията в Уесекс и трагичното убийство на неговия треньор. Ето защо, когато изведнъж обяви намерението си да замине за мястото, където се беше разиграла драмата, аз го очаквах и дори се надявах точно на това.

— С най-голяма радост бих дошъл с теб, ако няма да ти преча — казах аз.

— Скъпи Уотсън, ще ми сториш голяма услуга, ако дойдеш. Освен това смятам, че няма да си изгубиш времето, защото в този случай има елементи, които обещават да го направят съвършено неповторим. Струва ми се, че ще успеем да хванем влака от Падингтън, а по пътя ще ти обясня нещата по-подробно. Ще ти бъда много задължен, ако вземеш военния си бинокъл.

И така, след около час седях в ъгъла на едно първокласно купе, влакът се носеше към Ексетър, а Шерлок Холмс с напрегнато и нетърпеливо лице под шапката с наушници бързо прелистваше купчината нови вестници, които беше купил на гара Падингтън.

Отдавна бяхме минали Рединг, когато той захвърля и последния под седалката и ми предложи табакерата си.

— Добре се движим — рече, като ту гледаше през прозореца ту хвърляше поглед на часовника си. — В момента скоростта ни е петдесет и три и половина мили в час.

— Не забелязах да има знаци на всяка четвърт миля — казах аз.

— Аз също. Но телеграфните стълбове по тази линия са през шейсет метра и не е трудно да се изчисли. Предполагам, че вече си запознат със случая за убийството на Джон Стрейкър и изчезването на Сребърен пламък?

— Прочетох онова, което беше написано в „Телеграф“ и „Кроникъл“.

— Това е един от случаите, в които умението да разсъждаваш логично трябва да се използва по-скоро за разнищване на подробностите, отколкото за събиране на нови доказателства. Трагедията е толкова необикновена и засяга толкова много хора, че за жалост се натрупа изобилие от догадки, предположения и хипотези. Трудно е да се отдели голяят факт — абсолютният, неоспорим факт — от измислиците на разни теоретици и журналисти. А след като стъпим на тази здрава основа, наш дълг е да видим какви изводи могат да се извлекат и кои са особеностите, върху които се основава цялата загадка. Във вторник вечерта получих две телеграми — от полковник Рос, собственика на коня, и от инспектор Грегъри, който разследва случая. И двамата ме молят за помощ.

— Във вторник вечерта! — възкликнах аз. — А днес е четвъртък. Защо не замина вчера?

— Защото сгреших, драги ми Уотсън. Това за съжаление се случва по-често, отколкото би предположил някой, който ме познава само чрез твоите спомени. Просто не можех да повярвам, че е възможно да остане скрит най-прочутият жребец в Англия, особено в толкова рядко населено място, като северната част на Дартмур. Вчера очаквах всеки миг да науча, че са го намерили и че похитителят му е убиецът на Джон Стрейкър. Но тази сутрин, като разбрах, че освен задържането на младия Фицрой Симпсън не е направено нищо, усетих, че е време да се намеся. И все пак ми се струва, че вчерашният ден не бе изгубен напразно.

— Значи вече имаш хипотеза?

— Поне проучих основните факти по случая. Ще ти ги изброя, защото най-добрият начин да изясниш нещата е да ги изложиш пред някой друг. Освен това едва ли мога да очаквам от теб някаква помощ, ако не ти покажа откъде тръгваме.

Облегнах се на възглавниците с пура в ръка, а Холмс се наведе към мен и като отброяваше фактите с дългия си тънък показалец върху лявата си длан, очерта събитията, довели до нашето пътуване:

— Сребърен пламък е потомък на Равноправни и славата му не отстъпва на славата на предшественика му. Сега кара петата си година и е донесъл на щастливия си собственик полковник Рос една след друга всички награди на хиподрума. Преди да се случи трагедията, е бил безспорният фаворит за надбягванията в Уесекс със залози три към едно. Той обаче винаги е бил любимец на публиката и никога не я е разочаровал, така че дори при тези разлики за него са се залагали огромни суми. Ето защо очевидно мнозина биха извлекли голяма изгода, ако нещо му попречи да стартира във вторник.

В Кингс Пайлънд, където се намира конюшната на полковника, това, естествено, се е знаело много добре. Били взети всички мерки за безопасността на фаворита. Треньорът Джон Стрейкър е бивш жокей, който яздел с цветовете на полковник Рос, докато не натезжал. След пет години като жокей работил при полковник Рос още седем като треньор и имал име на ревностен и честен служител. Подчинени му били трима коняри, защото конюшната била малка, само с четири коня. Един от конярите всяка нощ оставал да дежури в конюшната, другите спели в плевника. И тримата се ползвали с отлично име. Джон Стрейкър бил женен и живеел в малка вила на по-малко от двеста метра от конюшната. Няма деца, държал само една прислужничка и материалното му положение било прилично. Мястото е много уединено, но на километър на север има няколко вили, построени от някакъв предприемач от Тависток за болни и за хора, които биха искали да се наслаждават на чистия въздух в Дартмур. Тависток се намира на три километра на запад през полето, а също на три километра е Мейпълтън, по-голяма конюшня, която принадлежи на лорд Бекуотър и се управлява от Сайлъс Браун. Във всички други посоки полето е съвсем безлюдно и се навъртат само цигани чергари. Така стояли нещата през нощта на миналия понеделник, когато се случило нещастieto. Вечерта разходили и напоили конете както

обикновено и заключили конюшната в девет. Двама от конярите отишли в къщата на тренъора, за да вечерят, а третият, Нед Хънтър, останал да пази. Малко след девет часа прислужничката Едит Бакстър тръгнала да му занесе в конюшната вечерята, овнешко с кърри. Не носела нищо за пиене, защото в конюшната имало чешма, а на дежурния не се полагало друго. Взела и фенер, понеже било много тъмно, а пътеката минавала през полето. Едит Бакстър била на двайсет и пет метра от конюшната, когато някакъв мъж изникнал от тъмното и ѝ извикал да спре. В жълтеникавата светлина на фенера видяла, че на вид прилича на джентълмен — сив костюм от туид, сукнена шапка, гети и тежък бастун с топка на края. Направили ѝ впечатление обаче изключително бледото му лице и нервното му поведение. Видял ѝ се малко над трийсет години. „Бихте ли ми казали къде се намирам? — попитал той. — Вече почти бях решил да спя наред полето, когато зърнах светлината на фенера ви.“ „Близко сте до конюшната в Кингс Пайлънд“ — казала тя. „Наистина ли? Какъв невероятен късмет! — възкликнал той. — Разбрах, че един от конярите остава на пост всяка нощ. Вероятно му носите вечерята. Сигурен съм, че няма да откажете да спечелите пари за нова рокля?“ Той извадил от джоба на жилетката си сгънат лист хартия. „Погрижете се тази вечер конярят да получи това и ще се сдобие с прекрасна рокля.“ Младата жена се уплашила от настойчивостта му и побягнала покрай него към прозореца, през който обикновено подавала храната. Той вече бил отворен, а Хънтър седял до масичката. Тя точно започнала да му разказва какво се е случило, когато непознатият пак се появил. „Добър вечер — рекъл той, като надникнал през прозореца. — Искан да поговоря с вас.“ Момичето се къльне, че докато произнасял тези думи, от ръката му се подавал някакъв лист. „Каква работа имате тук?“ — попитал конярят. „Такава, от която нещо може да влезе в джоба ви — отвърнал непознатият. — Два от вашите коне ще се състезават в Уесекс: Сребърен пламък и Баярд. Само ми кажете и няма да изгубите. Вярно ли е, че при сегашното си тегло Баярд може да надмине Сребърен пламък и че във вашата конюшня сте заложили на него?“ „Значи сте от ония проклети шпиони! — извикал конярят. — Ей сега ще ви покажа как се отнасяме с тях в Кингс Пайлънд!“ Той скочил и се втурнал да пусне кучето. Прислужничката побягнала към къщата, но докато тичала, се обърнала и видяла, че непознатият се навежда през

прозореца. След минута, когато Хънтър изскочил с кучето, него вече го нямало и макар че обиколил навсякъде, конярят не открил и следа.

— Почакай! — прекъснах го аз. — Когато е излязъл с кучето, конярят оставил ли е вратата отворена?

— Отлично, Уотсън, отлично — промърмори моят приятел. — Този въпрос ми се стори толкова важен, че сутринта изпратих телеграма в Дартмур, за да го изясня. Когато е излязъл, конярят е заключил след себе си. Освен това прозорецът не е достатъчно голям, за да може през него да се провери човек. Хънтър изчакал останалите коняри да се върнат и ги изпратил да съобщят на треньора какво е станало. Стрейкър се развълнувал, като чул разказа, макар че явно не осъзнал напълно истинското му значение. Изглежда, все пак се разтревожил, защото в един часа през нощта госпожа Стрейкър се събудила и го видяла да се облича. В отговор на въпросите ѝ казал, че не можел да заспи от тревога за конете и смятал да иде до конюшната, за да се увери, че всичко е наред. Тя го молела да си остане вкъщи, защото чувала как дъждът тропа по прозорците, но той пренебрегнал настояванията ѝ, облякъл си мушамата и излязъл. Сутринта госпожа Стрейкър се събудила в седем и видяла, че съпруга ѝ още го няма. Облякла се набързо, повикала прислужничката и двете тръгнали към конюшната. Вратата била отворена, Хънтър седял като вцепенен, яслата на фаворита била празна, а от треньора нямало и следа. Веднага събудили двамата коняри, които нощували в плевника. Те не били чули нищо през нощта, и двамата спели дълбоко. Хънтър явно бил под въздействието на някакво силно упойващо вещество, нищо не могли да научат от него и го оставили да спи, а двамата мъже и двете жени хукнали да търсят изчезналите. Все още се надявали, че по някаква причина треньорът е извел коня на ранна езда, но щом се качили на хълма до къщата, откъдето се виждала цялата околност, не само че нямало и следа от жребеца, ами и забелязали нещо, което породило тревожни предчувствия в душата им. На около четиристотин метра от конюшната мушамата на Джон Стрейкър се ветреела върху един храст, а в падината отзад открили трупа на клетия треньор. Главата му била разбита от жесток удар с някакъв тежък предмет, а на бедрото му имало още една рана, явно причинена от много остър инструмент. Станало ясно обаче, че Стрейкър яростно се е съпротивлявал на убийците си, защото в дясната си ръка държал малък нож със съсирена

кръв чак до дръжката, а в лявата стискал копринено шалче в червено и черно. Прислужничката веднага го познала — било на непознатия, който предната вечер бил дошъл в конюшната. След като се съвзел, Хънтър също потвърдил кой е собственикът на шалчето. Освен това бил сигурен, че докато е стоял на прозореца, непознатият е пуснал в храната му нещо упойващо и така е лишил конюшната от пазача ѝ. Що се отнася до липсващия кон, многобройните следи в калта по дъното на съдбоносната падина сочели, че е бил там по време на схватката. Но след онази нощ изчезнал. И макар че била предложена голяма награда и всички цигани в Дартмур се били заели да го търсят, не се чуло нищо за него. Анализът показал, че в остатъците от вечерята на коняря се съдържа значително количество опиум на прах, макар че хората в къщата били яли от същото ястие без никакви неприятни последствия. Такива са основните факти по случая, изчистени от догадки и изложени възможно най-сбито. Сега да видим какво е направила полицията. Инспектор Грегъри, на когото бил поверен случаят, е изключително способен полицай. Ако беше надарен и с въображение, би могъл да стигне до висотите на своята професия. Щом пристигнал, той открил и арестувал човека, върху когото явно падало подозрението. Не било трудно да го открие, защото живеел в една от вилите, за които споменах. Казва се Фицрой Симпсън. Оказал се човек с добър произход и образование, който бил пропилял цяло състояние на хиподрума и сега се препитавал като дребен букмейкър в лондонските спортни клубове. Щом прегледали бележника със залозите му, установили, че е записал около пет хиляди лири срещу фаворита. Когато го задържали, доброволно признал, че отишъл до Дартмур с надеждата да измъкне някакви сведения за конете от Кингс Пайлънд, а после и за Десбъро, втория по сила фаворит, поверен на Сайлърс Браун от конюшната в Мейпълтън. Не се опитал да отрече действията си от предната нощ, но заявил, че не бил имал никакви незаконни намерения, просто искал да събере сведения от първа ръка. Щом му показали шала, силно пребледнял и изобщо не могъл да обясни как се е озовал в ръката на убития. Мокрите му дрехи свидетелствали, че предната нощ е бил навън по време на бурята, а бастунът с оловна топка би могъл да е оръжието, причинило чрез неколкократни удари ужасните рани, от които е умрял треньорът. От друга страна, по Симпсън нямало и помен от рана, а от ножа на

Стрейкър личало, че поне един от убийците му трябва да е бил ранен. Така стоят нещата накратко, Уотсън, и ако можеш да ми подскажеш нещо, ще ти бъда безкрайно благодарен.

Изслушах с голям интерес разказа, който Холмс изложи с присъщата му яснота. Макар да знаех повечето факти, не бях в състояние да преценя доколко са важни и каква е връзката помежду им.

— Не е ли възможно — предположих аз, — Стрейкър сам да се е наранил с ножа при конвулсиите, причинени от мозъчните увреждания?

— Повече от възможно е, вероятно така е станало — каза Холмс. — В такъв случай едно от главните обстоятелства в полза на обвиняемия отпада.

— И все пак още не ми е ясно каква би могла да е хипотезата на полицията.

— Боя се, че каквато и хипотеза да бъде издигната, срещу нея има сериозни възражения — отвърна моят приятел. — Вероятно според полицията, след като е упоил коняря и по някакъв начин се е сдобил с ключ, Фицрой Симпсън е отключил конюшните и е извел коня с намерението да го отвлече. Юздата липсва — явно Симпсън му я е сложил. После, като е оставил вратата отворена, той е повел коня към полето и тогава треньорът го е настигнал. Последвала е борба и Симпсън му е строшил черепа с масивния си бастун, без да бъде наранен от ножчето, което Стрейкър е използвал за самозащита. Накрая или крадецът е отвел коня в някакво скривалище, или животното само е избягало по време на борбата и сега се скита из степта. Така полицията вижда случая и колкото и да е нелепо подобно обяснение, по-добро от него няма. Аз обаче бързо ще проверя нещата, щом стигнем там, а дотогава не виждам какво може да се направи.

На свечеряване пристигнахме в Тависток, малко градче, разположено по средата на обширния Дартмур. На гарата ни чакаха двама господата: висок блондин с брада и коса, буйни като лъвска грива, и с пронизателни светлосини очи и нисък подвижен мъж, спретнато и дори елегантно облечен, с редингот и гети, подстригани къси бакенбарди и монокъл. Това бяха полковник Рос, известният спортсмен, и инспектор Грегъри, чиято репутация в английската детективска служба стремително нарастваше.

— Много се радвам, че пристигнахте, господин Холмс — каза полковникът. — Инспекторът направи всичко възможно, но аз искам и камък да не остане необърнат, докато не отмъстя за бедния Стрейкър и не си върна коня.

— Има ли някакви нови разкрития? — попита Холмс.

— Със съжаление трябва да призная, че не сме напреднали много — каза инспекторът. — Отвън ни чака файтон и бихме могли да обсъдим нещата по пътя, тъй като вие несъмнено искате да видите мястото преди смрачаване.

След минута всички се бяхме настанили в удобно ландо, което препусна по улиците на старинното девъншърско градче. Инспектор Грегъри, изцяло погълнат от случая, разказваше непрекъснато, а Холмс от време на време подхвърляше по някой въпрос или възкликваше. Полковник Рос се беше облегал назад със скръстени ръце и нахлупена над очите шапка, а аз слушах с интерес разговора на двамата детективи. Грегъри излагаше почти същата хипотеза, която вече бях чул от Холмс във влака.

— Примката доста здраво се затяга около Фицрой Симпсън — отбеляза инспекторът — и самият аз смятам, че той е убиецът. Същевременно признавам, че доказателствата са изцяло косвени и евентуални нови разкрития биха могли да ги разколебаят.

— А какво ще кажете за ножа на Стрейкър?

— Стигнахме до заключението, че сам се е наранил при падането си.

— По пътя насам моят приятел доктор Уотсън направи същото предположение. Ако е вярно, това е във вреда на Симпсън.

— Несъмнено. У него не намерихме нож, няма и помен от рана. Уликите срещу него са много убедителни. Бил е силно заинтересован конят да изчезне, заподозрян е, че е упоил коняря, несъмнено е бил навън по време на бурята, носел е масивен бастун, а шалът му бе намерен в ръката на мъртвия. Убеден съм, че това е достатъчно, за да го изправим пред съдебните заседатели.

Холмс поклати глава.

— Един добър защитник ще направи на пух и прах всичките ви доказателства — заяви той. — Защо му е да извежда коня? Ако е искал да го нарани, защо не го е направил вътре? Открихте ли у него ключ? Кой аптекар му е продал опиума? И най-важното — къде той,

чужденец в тази местност, би могъл да скрие коня, при това не какъв да е кон, а именно този? Как обяснява листчето, което е искал чрез прислужничката да предаде на коняря?

— Казва, че е било банкнота от десет лири. Намерихме една в портфейла му. Но другите възражения, които изброихте, не са толкова страшни, колкото изглеждат. Местността не му е непозната. Два пъти е отседнал в Тависток през лятото. Опиума вероятно е донесъл от Лондон. А след като си е свършил работата, вероятно е изхвърлил ключа. Възможно е конят да лежи на дъното на някой ров или в изоставен рудник в полето.

— Какво казва за шалчето?

— Признава, че е негово, и твърди, че го е изгубил. Но тук изникна нещо ново, което може да обясни защо е извел коня от конюшната.

Холмс очевидно се заинтригува.

— Намерихме следи, че в понеделник един цигански катун е нощувал на километър и нещо от мястото на убийството. Във вторник ги нямаше. Ако приемем, че Симпсън се е уговорил с циганите, не е ли възможно да е отвел коня при тях и сега той да е в ръцете им?

— Напълно е възможно.

— В момента търсим тези цигани навред. Освен това огледах всички конюшни и ферми в Тависток, а също в радиус над десет километра наоколо.

— Доколкото разбрах, съвсем наблизо има още една конюшня?

— Да, това е обстоятелство, което определено не бива да пренебрегваме. Тъй като Десбъро, техният кон, се смята за втори фаворит, те имат полза от изчезването на първия. Известно е, че Сайлъс Браун, треньорът, е заложил големи суми, а и не е изпитвал особено приятелски чувства към клетия Стрейкър. Ние обаче проверихме конюшната и не открихме нищо, което да го свързва със случая.

— И няма никаква връзка между Симпсън и конюшната в Мейпълтън?

— Абсолютно никаква.

Холмс се облегна назад и разговорът замря. След няколко минути кочияшът спря до спретната тухлена виличка с надвиснали стрехи, построена край пътя. На известно разстояние отвъд заградена ливада

се виждаше дълга постройка, покрита със сиви керемиди. Чак до хоризонта във всички останали посоки се гънеха меките извивки на равнината, обагрени в бронзово от вехнещите папрати, сред които се извисяваха само кулите в Тависток и няколко постройки на запад — конюшната в Мейпълтън. Всички скочихме, с изключение на Холмс, който остана седнал с очи, вперени в небето, напълно погълнат от мислите си. Едва когато го докоснах по ръката, той се сепна и слезе от файтона.

— Простете — обърна се той към полковник Рос, който го гледаше с известна изненада. — Фантазирах си нещо.

Очите му блестяха, а движенията му издаваха вълнение. Познавах го добре — явно напипваше някаква диря, макар изобщо да не си представях каква.

— Може би ще предпочетете веднага да идете до местопрестъплението, господин Холмс? — каза Грегъри.

— Всъщност бих предпочел да остана за малко тук и да изясня някои подробности. Предполагам, че Стрейкър е донесен тук?

— Да, горе е. Огледът на трупа е утре.

— Полковник Рос, той е работил няколко години при вас, нали?

— Винаги съм го смятал за отличен служител.

— Предполагам, че сте описали съдържанието на джобовете му в момента на смъртта?

— Ако пожелаете, можете да разгледате самите вещи, те са в дневната.

— С най-голяма радост.

Влязохме в стаята и седнахме около масата в средата, а инспекторът отключи квадратна метална кутия и изсипа пред нас различни неща. Кутия восъчен кибрит, лоена свещ, дълга два инча, лула, направена от корен на глог, кесия от тюленова кожа, в която имаше половин унция тютюн „Кавендиш“, сребърен часовник със златна верижка, пет златни суверена, алуминиев автоматичен молив, няколко листчета и ножче с дръжка от слонова кост с много фино несгъваемо острие, на което пишеше „Вайс и ко, Лондон“.

— Много странен нож — каза Холмс, като го взе и внимателно го разгледа. — По кръвавите следи съдя, че него сте намерили в ръката на мъртвия. Уотсън, този нож определено е по твоята част.

— Това е така нареченият катарактален нож — отвърнах.

— Така си и помислих. Много фино острие, изработено за изключително деликатни операции. Странно е някой да го вземе със себе си, когато се опасява от нещо, особено след като не се сгъва и не може да се носи в джоб.

— Имало е накрайник от корк, който намерихме до трупа — обади се инспекторът. — Жена му каза, че от няколко дни ножът стоял на тоалетката и той го вземал, когато излизал. Не е сериозно оръжие, но вероятно в момента не е имал нищо по-добро подръка.

— Твърде възможно. А тези листчета?

— Три от тях са сметки от търговци на сено. Едното е писмо с нареждания от полковник Рос. А това е сметка на името на Уилям Дарбишър за трийсет и седем лири и петнайсет шилинга от шивачката госпожа Лесурие от улица „Бонд“. Госпожа Стрейкър казва, че този Дарбишър бил приятел на съпруга ѝ и понякога писмата му пристигали тук.

— Госпожа Дарбишър има разточителен вкус — отбеляза Холмс, като разглеждаше сметката. — Двайсет и две гвинеи са прекомерна цена за една рокля. Е, явно няма какво повече да научим тук, да тръгваме към местопрестъплението.

Щом излязохме от дневната, една жена, която чакаше в коридора, приближи и докосна ръкава на инспектора. Измъченото ѝ изпито лице още носеше отпечатъка на преживения ужас.

— Хванахте ли ги? Намерихте ли ги? — попита тя сподавено.

— Не, госпожо Стрейкър, но господин Холмс пристигна от Лондон, за да ни помогне, и ще направим всичко възможно.

— Госпожо Стрейкър, не сме ли се срещали неотдавна в Плимът, на едно градинско увеселение? — попита Холмс.

— Не, господине, грешите.

— Боже мой, бих могъл да се закълна. Бяхте облечена в рокля от гълъбовосива коприна с украса от щраусови пера.

— Не, господине, никога не съм имала такава дреха.

— О, това изяснява нещата — и като се извини, Холмс излезе след инспектора.

Повървахме малко през полето и стигнахме до падината, в която е било намерено тялото. На ръба ѝ растеше храстът, на който се бе закачила мушамата.

— Доколкото разбирам, онази нощ не е имало никакъв вятър — каза Холмс.

— Никакъв, наистина, но е валил силен дъжд.

— В такъв случай мушамата не е била довята до храста, а нарочно е била оставена там.

— Да, била е оставена.

— Изключително интересно. Предполагам, че пръстта е доста отгъпкана. Несъмнено от понеделник насам много хора са се извървели оттук.

— Постлахме в единия край рогозка и всички стояхме на нея.

— Отлично.

— В тази чанта сложихме един от ботушите на Стрейкър, едната обувка на Фицрой Симпсън и подкова от Сребърен пламък.

— Драги ми инспекторе, вие надминавате себе си!

Холмс взе чантата, спусна се в падината и премести рогозката към средата. После се просна отгоре ѝ, опрял брада върху дланите си, и започна внимателно да разглежда следите в калта пред себе си.

— Виж ти! — възкликна неочаквано. — Какво е това?

Беше полуизгоряла восъчна клечка кибрит, толкова окаляна, че отначало ни заприлича на съчка.

— Не проумявам как съм могъл да я пропусна — каза инспекторът с израз на раздражение.

— Била е невидима, заровена в калта. Самият аз я видях, защото я търсех.

— Какво! Очаквали сте да я намерите?

— Смятах, че не е невъзможно.

Той извади от торбата обувките и сравни подметките със следите по земята. После се покатери до ръба на падината и приклепна сред папратите и храстите.

— Май няма никакви други следи — каза инспекторът. — Много внимателно прегледах земята на стотина метра във всички посоки.

— Наистина! — каза Холмс, като се изправяше. — Ще е съвсем неуместно да повтарям същото след думите ви. Но ми се иска, преди да се е стъмнило, да се поразходя из полето, за да се подготвя за утре. Смятам да сложа в джоба си тази подкова за късмет.

Полковник Рос, който проявяваше известни признаци на нетърпение при спокойния и систематичен метод на работа на моя

приятел, погледна часовника си.

— Инспекторе, моля ви да се върнете с мен — каза той. — Бих искал да се посъветвам с вас по някои въпроси, а най-вече дали не съм длъжен пред хората да извадя името на коня от стартовия списък.

— Категорично не — извика решително Холмс. — На ваше място бих го оставил.

Полковникът се поклони.

— Много се радвам, че имах възможност да науча мнението ви, господине. Щом свършите с обиколката, ще ни намерите в дома на клетия Стрейкър и заедно можем да се върнем в Тависток.

Той пое назад с инспектора, а ние с Холмс тръгнахме бавно през степта. Слънцето започваше да се скрива зад конюшната в Мейпълтън и широкото хълмисто поле пред нас се обагреше в златисто, което стигаше до наситено ръждиво-червеникаво от вехнешите папрати и къпиновите храсти. Но моят приятел, потънал в дълбок размисъл, изобщо не забелязваше красотата на пейзажа.

— Ето как стоят нещата, Уотсън — обади се той накрая. — Можем да оставим за миг въпроса, кой е убил Джон Стрейкър, и да се ограничим да разберем какво е станало с коня. И така, ако предположим, че е избягал през нощта след трагедията, къде може да е отишъл? Конят е стадно животно. Оставен на воля, инстинктът му би го отвел обратно или в Кингс Пайлънд, или в Мейпълтън. Защо му е да препуска из полето? Със сигурност щяха да го видят досега. И защо им е на циганите да го крадат? Те винаги изчезват, щом чуят за неприятности, защото не искат да си имат работа с полицията. Не могат и да се надяват да продадат такъв кон. Рискът ще е огромен, а няма да спечелят нищо. Това е пределно ясно.

— Тогава къде е?

— Вече казах, че сигурно е отишъл или в Кингс Пайлънд, или в Мейпълтън. Няма го в Кингс Пайлънд, следователно е в Мейпълтън. Да приемем тази работна хипотеза и да видим докъде ще ни отведе. Както отбеляза инспекторът, в тази част на полето почвата е много твърда и суха. Но към Мейпълтън платото се снишава и ей там виждам една долчинка, която сигурно е била влажна в понеделник през нощта. Ако предположението ни е правилно, значи конят е минал оттам и можем да потърсим следите му.

Вървахме доста енергично по време на този разговор и след няколко минути стигнахме до долчинката. Холмс ме помоли да тръгна надясно, а той пое наляво по склона, но не бях изминал и петдесет крачки, когато той извика и видях, че ми маха. Следата беше ясно очертана в меката пръст пред него, подковата, която извади от джоба си, напълно съвпаднаше с отпечатъка.

— Ето колко е ценно въображението — каза Холмс. — То е единственото достойнство, което липсва на Грегъри. Докато ние си представихме какво е можело да се случи, действахме в съответствие с това предположение и се оказахме възнаградени. Да вървим нататък.

Прекошихме мочурливата долчинка и продължихме половин километър по суха и твърда почва. После земята пак се снишаваше и отново открихме следите. Изгубихме ги за известно време, но пак ги хванахме съвсем близо до Мейпълтън. Холмс ги видя пръв и ги посочи с тържествуващо изражение. До отпечатъците от копита се виждаше следа от човешки крак.

— Но преди конят беше сам — извиках.

— Точно така. Преди беше сам. Я виж ти, какво е това?

Двойната следа рязко завиваше и поемаше към Кингс Пайлънд. Холмс подсвирна и тръгнахме след нея. Очите му бяха приковани към земята, но аз случайно погледнах малко встрани и с учудване видях същите следи, водещи в обратна посока.

— Браво, Уотсън — каза Холмс, когато му ги посочих, — спести ни продължителна и безплодна разходка. Да проследим накъде се връщат.

Не се наложи да вървим дълго. Следите свършваха пред асфалтова алея, която водеше към портите на конюшната в Мейпълтън. Щом приближихме, отвътре изскочи един коняр.

— Вървете си, не позволяваме тук да се навъртат безделници — рече той.

— Искях само да попитам — каза Холмс, като пъкна палец и показалец в джобчето на жилетката си — дали ще е твърде рано, ако потърсим вашия господар, господин Сайлъс Браун, в пет часа утре сутрин?

— Ни най-малко, господине. Той винаги идва пръв, става в ранни зори. А ето го и него, така че сам ще може да отговори на въпросите

ви. Не, сър, недейте, ще ме изхвърли, ако види, че взимам от вас пари. После, ако обичате.

Докато Шерлок Холмс прибираше монетата от половин کرونا в джоба си, през портата излезе възрастен мъж със свиреп вид, който размахваше ловджийски камшик.

— На какво прилича това, Доусън? — извика той. — Никакви приказки! Хващай се на работа! Ами вие какво търсите тук, по дяволите?

— Искам да поговоря с вас десетина минути, уважаеми господине — каза Холмс с най-благия си глас.

— Нямам време да си приказвам с всеки безделник. Не искам тук да се навъртат непознати. Тръгвайте си или ще насъскам кучетата.

Холмс се наведе и прошепна нещо в ухото на треньора. Той се стресна и целият почервения.

— Лъжа! — извика. — Чудовищна лъжа!

— Много добре. Тук пред хората ли ще спорим, или ще го обсъдим вътре?

— Хайде, влизайте.

Холмс се усмихна.

— Уотсън, ще те помоля да ме изчакаш няколко минути. Е, господин Браун, на ваше разположение съм.

Холмс и треньорът се появиха отново чак след двайсет минути. Червените отблясъци вече бяха посивели в здрача. За това време със Сайлърс Браун бе настанала поразителна промяна. Лицето му беше пепеляво, капчици пот блестяха на челото му, а ръцете му трепереха и камшикът се люшкеше като вейка на вятъра. Нямаше и помен от грубиянската му надменност, крачеше раболепно до приятеля ми като куче до господаря си.

— Наредданията ви ще бъдат изпълнени. Всичко ще бъде, както казахте — рече той.

— И да няма и най-малката грешка — отвърна Холмс, като го оглеждаше.

Управителят потрепери, видял заплахата в очите му.

— О, не, няма да има никаква грешка. Там ще бъде. Да възстановя ли преди това предишното положение?

Холмс помисли малко и избухна в смях.

— Не, недейте. Ще ви пиша какво да правите. И без никакви номера, иначе...

— О, можете да ми се доверите, уверявам ви!

— Да, смятам, че наистина мога да ви се доверя. Е, утре ще ви изпратя съобщение.

Той се завъртя на пети, без да забелязва подадената трепереща длан, и двамата поехме към Кингс Пайлънд.

— Рядко съм срещал по-съвършена смес от грубиян, страхливец и подлец — отбеляза Холмс, докато крачехме нататък.

— Значи конят е у него, така ли?

— Опитва се да ме заплашва, но аз така точно му описах какво е правил онази сутрин, че сега е напълно убеден, че съм го проследил. Ти, разбира се, забеляза необичайните четвъртити върхове на онези отпечатъци, и това, че неговите ботуши бяха точно такива. Освен това, естествено, никой слуга не би дръзнал да стори подобно нещо. Разказах му как, след като е станал първи както обикновено, е забелязал някакъв кон да се лута в равнината и е отишъл при него. Описах изумлението му, когато е разбрал по бялото петно на челото, че случайността е изпратила в ръцете му единствения кон, способен да победи онзи, на който той самият е заложил. Първата му мисъл била да го върне в Кингс Пайлънд, но дяволът му подшушнал как да скрие коня, докато мине състезанието, така че се върнал и го скрил в Мейпълтън. Когато му описах всички подробности, се предаде и мислеше само как да отърве кожата.

— Но нали и неговата конюшня е била претърсена.

— О, изпечен мошеник като него знае много хитрости.

— Но не се ли страхуваш да оставиш жребеца в ръцете му, след като има всички основания да му стори зло?

— Скъпи приятелю, той ще го пази като зеницата на окото си. Знае, че може да се надява на снизхождение само ако го върне здрав и читав.

— Полковник Рос не ми прилича на човек, който би проявил снизхождение при каквито и да било обстоятелства.

— Нещата не зависят от полковник Рос. Аз следвам моите собствени методи и разкривам толкова, колкото сметна за необходимо. Това е предимството да си частен детектив. Не знам дали забеляза, Уотсън, но полковникът не беше особено любезен с мен. Сега съм

склонен да се позабавлявам за негова сметка. Не му казвай нищо за коня.

— Разбира се, няма да спомена и дума без твое позволение.

— Но, естествено, всичко това е съвсем маловажно редом с въпроса, кой е убил Джон Стрейкър.

— И ти смяташ да се заемеш с него?

— Напротив, двамата се връщаме в Лондон с нощния влак.

Думите на моя приятел ме поразиха. Бяхме в Девъншър едва от няколко часа и изобщо не разбирах защо изоставя разследване, което беше започнало така блестящо. Не успях да измъкна от него нито дума повече, докато не се върнахме в къщата на тренъора. Полковникът и инспекторът ни чакаха в дневната.

— С моя приятел се връщаме в града с нощния влак — каза Холмс. — Беше ни много приятно да подишаме прекрасния въздух на Дартмур.

Инспекторът ококори широко очи от изненада, а полковникът сви насмешливо устни.

— Значи не храните надежда да задържите убицеца на горкия Стрейкър? — каза той.

Холмс сви рамене.

— Изправени сме пред сериозни пречки — рече той. — Но имам всички основания да се надявам, че конят ви ще бъде на старта във вторник, и ви моля да подгответе жокея си. Дали мога да получа снимка на господин Джон Стрейкър?

Инспекторът извади от джоба си плик, измъкна една снимка и му я подаде.

— Драги Грегъри, вие предугаждате всичките ми желания. Ще бъдете ли така добър да ме изчакате малко, докато задам няколко въпроса на прислужничката?

— Трябва да призная, че съм доста разочарован от нашия лондонски съветник — заяви рязко полковник Рос, щом моят приятел излезе от стаята. — Откакто е дошъл, не виждам никакъв напредък.

— Поне имате думата му, че вашият кон ще се състезава — казах аз.

— Да, имам думата му — рече полковникът и сви рамене. — Бих предпочел да имам коня.

Точно се готвех да кажа нещо в защита на моя приятел, когато той се върна.

— Е, господа — каза, — готов съм да тръгнем за Тависток.

Докато се качвахме във файтона, един от конярите държеше вратата. Холмс, явно осенен от внезапна идея, се наведе и го докосна по ръкава.

— Виждам няколко овце на ливадата. Кой ги гледа?

— Аз, господине.

— Да сте забелязали нещо нередно напоследък?

— Да, господине, не е кой знае какво, но три от тях започнаха да куцат.

Разбрах, че Холмс е изключително доволен, защото се усмихна и потри длани.

— Изстрел в мрака, Уотсън, истински изстрел в мрака — каза, като стисна рамото ми. — Грегъри, позволете да насоча вниманието ви към тази странна епидемия сред овцете. Карай, кочияшо!

Изразът на полковник Рос продължаваше да говори за неласкавото мнение, което си бе съставил за способностите на моя приятел, но по изражението на инспектора личеше, че е силно заинтригуван.

— Смятате това за важно? — попита той.

— Извънредно важно.

— Има ли нещо друго, на което бихте ме посъветвали да обърна внимание?

— На любопитното произшествие с кучето през нощта.

— Кучето не е направило нищо през нощта.

— Точно това е любопитното — отбеляза Шерлок Холмс.

Четири дни по-късно с Холмс отново пътувахме с влака за Уинчестър за надбягванията в Уесекс. Както се бяхме уговорили, полковник Рос ни посрещна пред гарата и ни закара с каретата си до хиподрума извън града. Изражението му беше мрачно, а отношението — крайно хладно.

— Нямам никакви вести за коня си — каза той.

— Предполагам, че ще го познаете, когато го видите? — попита Холмс.

Полковникът много се ядоса.

— Занимавам се с конни надбягвания от двацет години, но никога не са ми задавали подобен въпрос. И дете би познало Сребърен пламък по бялото петно на челото и шарките на крака.

— Как вървят залозите?

— Това е най-странното. Вчера бяха петнайсет към едно, но ставаха все по-ниски, докато днес стигнаха едва три към едно.

— Хм — каза Холмс. — Очевидно някой знае нещо!

Докато каретата спираше при оградата до голямата трибуна, хвърлих поглед на залаганията.

Купата на Уесекс. Залог 50 златни лири, 1000 златни лири добавка за коне на четири и пет години. Втори — 300 лири. Трети — 200 лири. Разстояние — една миля и пет осми.

1. **Негро**, собственик господин Хийт Нютън (червена шапка, светлокафяв жакет);

2. **Пюджилист**, собственик полковник Уордлоу (розова шапка, синьо-черен жакет);

3. **Десбъро**, собственик лорд Бекуотър (жълта шапка и ръкави);

4. **Сребърен пламък**, собственик полковник Рос (черна шапка, червен жакет);

5. **Ирис**, собственик херцог Балморал (жълт жакет на черни райета);

6. **Распър**, собственик лорд Сингълфорд (лилава шапка, черни ръкави).

— Оттеглихме другия си кон и възложихме всичките си надежди на вашата дума — каза полковникът. — Ей, какво става? Сребърен пламък е фаворит?

— Пет към четири срещу Сребърен пламък! Пет към четири ад загуба на Сребърен пламък! Петнайсет към пет срещу Десбъро! Пет към четири за всички останали!

— Ето ги! — извиках аз. — И шестте коня са там!

— И шестте коня! Значи моят кон ще бяга — извика полковникът, силно възбуден. — Но аз не го виждам. Моите цветове не са минали.

— Само пет са минали досега. Сигурно това е той.

Докато говорех, от заграденото място, където се намираха теглилките, излезе силен дорест жребец и претича край нас в лек

галоп. Жокееят на гърба му носеше познатите цветове на полковника — червено и черно.

— Това не е моят кон — извика собственикът. — Той няма бяло петно. Какво сте направили, господин Холмс?

— Добре де, да видим как ще се представи каза невъзмутимо приятелят ми.

В продължение на няколко минути той се взираше през моя бинокъл.

— Прекрасно! Отличен старт! — извика внезапно. — Ето ги, тъкмо завиват!

От каретата чудесно виждахме как излизат на правата. Шестте коня бяха толкова близо един до друг, че едно покривало би могло да ги покрие, но на средата жълтият цвят на Мейпълтън излезе напред. Още преди да стигнат до нас обаче, силите на Десбъро намаляха и жребецът на полковника, който устремно го изпревари, пресече финала с шест дължини преди своя съперник. Ирис на херцог Балморал финишира трети.

— Значи все пак спечелих — каза полковникът задъхано и прекара ръка през очите си. — Признавам, нищичко не разбирам. Не мислите ли, че пазихте тайната си достатъчно дълго, господин Холмс?

— Определено, полковник. Ще научите всичко. Да отидем заедно да погледнем жребеца. Ето го — продължи той, докато си проправяхме път към ограденото място с теглилките, където се допускаха само собствениците и техни приятели. — Трябва само да изчистите главата и крака му със спирт и ще установите, че това е добрият стар Сребърен пламък.

— Направо невероятно!

— Открих го в ръцете на един мошеник и си позволих да го пусна в състезанието така, както пристигна.

— Добри ми господине, направили сте чудеса. Жребецът изглежда в отлична форма. Никога не е тичал по-добре. Дълга ви хиляди извинения, че се усъмних в уменията ви. Направихте ми огромна услуга, като ми върнахте коня. Но ще ви бъда безкрайно задължен, ако хванете и убиеца на Джон Стрейкър.

— Вече го сторих — каза спокойно Холмс.

Двамата с полковника изумени се втренчихме в него.

— Хванали сте го? Къде е тогава?

— Тук.

— Тук ли? Къде?

— В момента стои пред мен.

Полковникът се зачерви от яд.

— Напълно съзнавам, че съм ви задължен, господин Холмс, но приемам думите, които току-що изрекохте, или за лоша шега, или за обида.

Шерлок Холмс се засмя.

— Уверявам ви, нямах предвид вас, полковник, истинският убиец е точно зад гърба ви!

Той направи няколко крачки и сложи ръка върху лъскавата шия на породистото животно.

— Конят! — извикахме едновременно с полковника.

— Да, конят. И ще разберете, че вината му не е толкова голяма, като ви кажа, че го е сторил при самозащита, а Джон Стрейкър е бил напълно недостоеен за вашето доверие. Но чувам камбаната и тъй като съм заложил известна сума на следващата гонка, да отложим пространните обяснения за по-подходящ момент.

Седнали в ъгъла на пулмановия вагон, с полковника не усетихме никаква досада от дългия път до Лондон, погълнати от разказа на нашия спътник за събитията в конюшната в Дартмур през онази нощ и за методите, чрез които ги бе разкрил.

— Признавам — каза той, — че всички хипотези, които си бях съставил от репортажите във вестниците, бяха напълно погрешни. Имаше неща, които щяха да ми подскажат много повече, ако не бяха затрупани от други подробности, скриващи истинското им значение. Тръгнах към Девъншър с убеждението, че Фицрой Симпсън е истинският виновник, макар, естествено, да виждах, че доказателствата срещу него изобщо не са пълни. Именно във файтона, точно когато стигнахме до дома на треньора, ми хрумна колко е важно овнешкото с къри. Може би си спомняте, че бях разсеян и останах седнал, след като вие слязохте. Чудех се как съм могъл да пропусна толкова очевидна следа.

— Признавам — каза полковникът, — че и сега не разбирам с какво може да ни помогне.

— Това беше първата брънка във веригата на моите разсъждения. Опиумът на прах има характерен вкус. Миризмата му не е натрапчива, но се усеща. Ако е бил сложен в обикновено ястие, конярят непременно е щял да го усети и не би го ял. Сосът с кърри е прикрил вкуса му. Абсолютно невъзможно е да се предположи, че непознатият Фицрой Симпсън би могъл да нагласи нещата така, че същата вечер в дома на тренъора да стотвят овнешко с кърри. А съпадението би било твърде невероятно, ако предположим, че е използвал опиума точно вечерта, когато вкусът на ястието би го скрил. Това е немислимо. Следователно Симпсън отпада и вниманието ни се насочва към Стрейкър и жена му, защото само те биха могли да изберат овнешко с кърри онази вечер. Опиумът е бил сложен едва след като са сипали порцията за коняря, защото останалите са яли от същото ястие без никакви последствия. Тогава се пита кой от тях е имал достъп до храната, без прислужничката да го види? Но понеже една вярна догадка неизменно повлича нови, преди да отговоря на този въпрос, ще кажа, че вече бях осъзнал значението на факта, че кучето не се е обадило. От произшествието със Симпсън се знаеше, че кучето е било в конюшната, а макар че някой е влязъл и е извел от вътре един кон, то не е излаяло и не е събудило двамата коняри в плевника. Очевидно среднощният посетител му е бил добре познат. Вече бях сигурен или почти сигурен, че именно Джон Стрейкър е отишъл в конюшната посред нощ и е извел Сребърен пламък. Но с каква цел? Очевидно непочтена, иначе защо му е да упоява собствения си коняря? И все пак не разбирах защо. Известни са случаи, когато тренъори печелят огромни суми, като чрез подставени лица залагат срещу собствените си коне и после с измама им пречат да спечелят. Понякога с помощта на жокея, друг път с по-сигурни и скрити средства. Какво беше средството в случая? Надявах се, че вещите, които са се намирали в джобовете му, ще ми помогнат да стигна до вярното заключение. Така и стана. Не може да сте забравили особения нож, намерен в ръката на убития. Никой нормален човек не би избрал такъв нож за оръжие. Както ни каза доктор Уотсън, това е специален инструмент, който се използва за фини хирургически операции. И в онази нощ е щял да бъде използван за фина операция. Полковник Рос, с вашия богат опит в конните надбягвания сигурно знаете, че е възможно с лек разрез да се прекъсне бедреното сухожилие на коня, и то така, че да не остане

никаква следа. Конят, претърпял подобна операция, ще започне леко да накуцва, което ще се сметне за разтежение по време на тренировка или за лек ревматизъм, но никой не би заподозрял престъпление.

— Злодей! Измамник! — извика полковникът.

— Това обяснява защо Джон Стрейкър е искал да изведе коня навън сред полето. Такова темпераментно животно със сигурност би разбудило всички и при най-малкото убождане. Нужно е било всичко да стане скрито.

— Какъв слепец съм бил! — възкликна полковникът. — Разбира се, затова са му трябвали свещта и кибритът.

— Несъмнено. А докато преглеждах вещите му, имах късмет да открия не само метода на престъплението, но и мотивите. Полковник Рос, като светски човек вие знаете, че мъжете не носят чужди сметки в джобовете си. Напълно ни стигат и собствените. Веднага заключих, че Стрейкър е водел двойствен живот. От съдържанието разбрах, че в случая е замесена дама, при това с разточителен вкус. Колкото и да сте щедър към своите служители, трудно бихте предположили, че са в състояние да купуват на жените си рокли за двацет гвинеи. Без госпожа Стрейкър да разбере, я разпитах за роклята и след като се уверих, че никога не я е виждала, записах адреса на шивачката. Бях сигурен, че ако отида при нея със снимката на Стрейкър, лесно ще се отърва от митичния Дарбишър. От този момент нататък всичко бе просто. Стрейкър е отвел коня до падината, където светлината не се е виждала. Докато е бягал, Симпсън си е изпуснал шалчето, а Стрейкър го е намерил и го е взел, вероятно за да върже крака на коня. Щом са стигнали до падината, е застанал зад коня и е запалил клечка кибрит, но животното, подплашено от внезапния пламък, а може би и инстинктивно усетило, че се готви нещо нередно, се е отскубнало и с подкованото си копито е ритнало Стрейкър право в челото. Въпреки дъжда той вече си е бил свалил мушамата, за да не му пречи при деликатната задача, затова, като е падал, ножът го е ранил в бедрото. Ясно ли е това обяснение?

— Прекрасно! — възкликна полковникът. — Чудесно! Все едно сте били там.

— Признавам, че последното ми попадение беше почти случайно. Хрумна ми, че хитрец като Стрейкър не би се заел с толкова деликатна операция без известна подготовка. На какво би могъл да се

упражнява? Зърнах овцете и дори аз самият се изненадах, когато отговорът на въпроса ми показа, че догадката ми е била правилна.

— Изяснихте съвсем всичко, господин Холмс.

— Когато се върнах в Лондон, посетих модистката, която веднага разпозна в Стрейкър своя редовен клиент на име Дарбишър, който имал много красива съпруга със слабост към скъпите тоалети. Изобщо не се съмнявам, че заради тази жена Стрейкър е затънал в дългове и това е довело до злосъщната му съдба.

— Обяснихте всичко, с изключение на едно — извика полковникът. — Къде беше жребецът?

— Тръгнал е из полето, един ваш съсед го е намерил и се е погрижил за него. Смятам, че трябва да проявим снизходителност към него. Ако не греша, това е Клапъм Джанкшън и ще стигнем гара Виктория след по-малко от десет минути. Ако желаете да изпушите една пура у дома, господин полковник, с радост ще ви съобщя всички останали подробности, които бихте искали да научите.

КАРТОНЕНАТА КУТИЯ

При избора на типични случаи, които илюстрират забележителните дедуктивни методи на моя приятел Шерлок Холмс, аз обикновено гледам да се спра на онези от тях, които съдържат най-малко сензационност, но в замяна на това предоставят най-добри възможности за разкриване на неговото дарование. За съжаление обаче не е възможно изцяло да се отдели сензационното от криминалното и това изправя летописеца пред дилемата или да пожертва подробности, които имат основно значение за разказа му, или да използва материал, предоставен му от случайността, а не от собствения избор. След този кратък предговор ще премина към бележките си за един случай, представляващ верига от едновременно странни и бъдещи ужас събития.

Беше изключително горещ августовски ден. Улица „Бейкър“ пламтеше, нажежена като пещ, а ослепителният блясък на слънцето върху жълтеникавата тухлена сграда на отвъдната страна на улицата дразнеше очите до болка. Човек трудно би могъл да повярва, че това са същите стени, които едва се съзираха в мъглата през мрачните зимни дни.

Транспарантите бяха полуспуснати и Холмс, свит на кълбо върху дивана, четеше и препрочиташе някакво писмо, което бе получил със сутрешната поща. Що се отнася до мен, от службата си в Индия бях привикнал да понасям по-леко горещината, отколкото студа, тъй че покачването на термометъра до 33° не ме измъчваше ни най-малко. Сутрешният вестник обаче беше съвсем безинтересен. Парламентът бе вече разпуснат. Всичко живо бе напуснало града и аз мечтаех за горските поляни на Ню Форист или за пясъчните плажове на океана. Банковата ми сметка обаче беше изчерпана и бях принуден да отложка почивката си, а що се отнася до моя приятел, него не го привличаха нито зелените поля и гори, нито морето. Той обичаше да лежи сред самия център на петмилионния град, да чувства непрекъснато връзката си с хората и да откликва на всеки най-малък слух или подозрение за

неразкрито престъпление. Любовта към природата не бе намерила място сред многостранните му наклонности и единственото му разнообразие бе да отклони вниманието си от градския злосторник, за да залови някой негов събрат от провинцията.

Като разбрах, че Холмс е прекалено погълнат от писмото и не проявява желание да разговаряме, аз захвърлих скучния вестник, облегнах се назад в стола и се унесох в мисли. Неочаквано гласът на моя приятел ме върна към действителността.

— Имате право, Уотсън — рече той. — Наистина това е безсмислен начин за уреждане на един конфликт.

— Крайно безсмислен дори! — откликнах аз, а след това, осъзнавайки изведнъж, че той бе повторил мисълта, която владееше в момента съзнанието ми, се изправих на стола и го загледах с пълно недоумение.

— Но как е възможно, Холмс? — извиках аз. — Това надхвърля всички мои представи.

Холмс се засмя от сърце на удивлението ми.

— Сигурно си спомняте — каза той, — че когато преди известно време ви прочетох откъс от разказа на По, в който един наблюдателен и логично мислещ човек проследява неизказаните мисли на своя събеседник, вие приехте тази история като измислица на автора. Отнесохте се с недоверие към забележката ми, че и аз имам навика да върша същото.

— О, не!

— Наистина, драги Уотсън, не го изразихте с думи, а само с вдигане на вежди. Затова, когато видях, че захвърлихте вестника и потънахте в мисли, аз се зарадвах на възможността да ги разчета и евентуално да ги прекъсна, за да ви докажа, че мога да кореспондирам мислено с вас.

Аз обаче все още не бях ни най-малко убеден.

— В прочетения от вас откъс човекът с логичната мисъл вадеше заключенията си, наблюдавайки действията на другия, който, ако си спомням добре, се спъваше в купчина камъни, гледаше нагоре към звездите и т.н. Аз обаче си седях кротко на стола и не разбирам какви указания съм могъл да ви дам.

— Не сте справедлив към себе си. Чертите на лицето са средство, с което човек изразява чувствата си, а вашите черти ви служат отлично

в това отношение.

— Нима искате да кажете, че сте прочели потока на мислите ми по чертите на лицето?

— Точно така, и най-вече по очите. Може би не си спомняте за какво се замислихте най-напред?

— Не, наистина не си спомням.

— Тогава ще ви кажа. След като захвърлихте вестника — действието, което всъщност привлече вниманието ми към вас, — около половин минута изразът на лицето ви беше съвсем празен. После очите ви се спряха върху наскоро сложения в рамка портрет на генерал Гордън и по промяната на лицето разбрах, че в съзнанието ви се е зародила някаква мисъл. Тя обаче не се задържа дълго. Погледът ви се премести насреща към необрамчения портрет на Хенри Уорд Бийчър, който стои върху купчината книги. След това погледнахте нагоре към стената и мисълта ви вече ми бе напълно ясна. Мислехте си, че ако портретът се сложи в рамка и се закачи, ще запълни празното място и ще кореспондира с портрета на Гордън от насрещната стена.

— Наистина сте проследили съвсем точно размишленията ми — възкликнах аз.

— Дотук трудно можех да се заблудя. После обаче мислите ви отново се върнаха към Бийчър и вие се взряхте напрегнато в портрета, сякаш разучавахте характера му по чертите на лицето. Очите ви постепенно се успокоиха, но продължихте да гледате в същата посока, а лицето ви помръкна. Припомняхте си различни злополучия в кариерата на Бийчър. За мен беше напълно ясно, че наред с всичко това не можехте да не помислите и за задачата, с която той се нагърби в полза на Севера по време на Гражданската война. Защото си спомням какво бурно негодувание предизвика у вас начинът, по който той бе посрещнат от някои наши прекалено ревностни съотечественици. На времето това силно ви възмути и аз бях сигурен, че не можете да помислите за Бийчър, без да си спомните и за този инцидент. Когато миг по-късно видях погледа ви да се отклонява от портрета, предположих, че мисълта ви отново се е върнала към Гражданската война, а когато забелязах как стиснахте зъби, как очите ви заблестяха и ръцете ви се свиха в юмруци, вече бях сигурен, че наистина мислите за храбростта, проявена от двете страни при онази отчаяна борба. Но после лицето ви помръкна отново, поклатихте глава — размишлявахте

за страданието и ужаса, за дадените напразно човешки жертви. Протегнахте несъзнателно ръка към старата си рана и по устните ви се плъзна тъжна усмивка, която ми подсказа, че си давате сметка колко безсмислен е този начин за уреждане на международни спорове. Тук вече бях съгласен с вас, че начинът е наистина безсмислен, и останах доволен от правилността на изводите си.

— Да, наистина са напълно правилни — рекох аз. — Но трябва да призная, че и сега, след като ми обяснихте всичко, не съм по-малко удивен от преди.

— О, не, драги Уотсън, уверявам ви, че това беше само един повърхностен опит и нямаше да го натрапя на вниманието ви, ако онзи ден не бяхте проявили такава недоверчивост. Сега обаче пред мен възникна един проблем, който може да се окаже по-труден за разрешаване, отколкото този малък експеримент с четенето на мисли. Обърнахте ли внимание на едно кратко съобщение във вестника, относно необикновеното съдържание на някакъв пакет, изпратен по пощата до госпожица Къшинг, на улица „Крос“, Кройдън.

— Не, не съм.

— А, значи сте го прескочили незабелязано. Моля, подайте ми вестника, ако обичате. Ето го тук, под финансовата рубрика. Бъдете така добър да го прочетете на глас.

Поех вестника, който той ми подхвърли обратно, и зачетох съобщението. То бе озаглавено: „Ужасяващият пакет.“

„Госпожица Сюзън Къшинг, живуща на улица «Крос», Кройдън, е станала жертва на нещо, което би могло да се сметне за крайно възмутителна груба шега, освен ако зад инцидента не се крие някаква зла умисъл. Вчера следобед, в два часа, раздавачът ѝ е доставил малък пакет, опакован в амбалажна хартия. Пакетът е съдържал картонена кутия, пълна с морска сол. Когато започнала да изпразва кутията, госпожица Къшинг с ужас открила сред морската сол две човешки уши, очевидно отрязани съвсем наскоро. Кутията била изпратена същата сутрин чрез колетната служба в Белфаст. Няма никакво указание за изпращача и случаят става още по-тайнствен поради

обстоятелството, че госпожица Къшинг, неомъжена дама на петдесет години, винаги е водила доста затворен живот и има толкова малко познати, с които би могла да поддържа кореспонденция, че би било изключително събитие да получи каквото и да било по пощата. Преди няколко години обаче, когато е живяла в Пендж, тя давала под наем стаи от къщата си на трима студенти по медицина, от които след време се видяла принудена да се отърве поради техния шумен и разюздан начин на живот. Полицията е на мнение, че това безчинство спрямо госпожица Къшинг е било извършено от тримата младежи, които са й имали зъб и са искали да я изплашат с тези останки от залата за дисекции. Тази теория изглежда приемлива поради обстоятелството, че единият от младежите бил от Северна Ирландия — и доколкото госпожица Къшинг си спомня — именно от Белфаст. Междувременно случаят е поверен на господин Лестрейд, един от най-способните ни полицейски инспектори, и той енергично се зае с разследването му.“

— Това е всичко от „Дейли Кроникъл“ — рече Холмс, когато свърших четенето на съобщението. — А сега нека чуем какво има да ни каже нашият приятел Лестрейд. Сутринта получих от него записка, в която ми пише: „Струва ми се, че този случай е напълно във Вашата компетентност. Вярваме, че ще успеем да го изясним, малко се затрудняваме обаче от обстоятелството, че няма на какво да се опрем. Естествено телеграфирахме до пощенската служба в Белфаст, но се оказа, че същия ден при тях са постъпили голям брой колетни пратки и те не могат да си спомнят нищо специално нито за този пакет, нито за неговия изпращач. Кутията е половинфунтова — от тия, в които се продава напоен с мед тютюн — и не ни подсказва нищо. Все пак версията за студентите по медицина ми изглежда най-правдоподобна, но ако Вие можете да отделите няколко часа, много ще се радвам да се видя с Вас. През целия ден ще бъда или в дома на госпожица Къшинг, или в полицейския участък.“

— Е, какво ще кажете, Уотсън? Можете ли да превъзмогнете жегата и да дойдете с мен в Кройдън, за да прибавите по всяка

вероятност още един случай към вашата колекция?

— И без това се чудех с какво да се заловя.

— Ето че ви се предлага нещо интересно. Позвънете да ни донесат обувките и наредете да повикат файтон. Аз ще бъда готов след миг — искам само да си сваля халата и да напълня табакерата си с пури.

Докато пътувахме с влака, навън внезапно се изля проливен дъжд и в Кройдън горещината вече не бе така мъчителна, както в града. Холмс беше изпратил телеграма и Лестрейд, пъргав и старателен както винаги, вече ни чакаше на гарата. След пет минути стигнахме до улица „Крос“, където живееше госпожица Къшинг.

Улицата беше дълга, с кокетни и спретнати двуетажни тухлени къщи с бели каменни стъпала. Малки групи жени, препасани с престилчици, стояха на праговете и бърбеха. Някъде към средата на улицата Лестрейд спря и почука на една врата. Отвори ни млада прислужница. Тя веднага ни въведе във всекидневната, където седеше госпожица Къшинг — жена със спокойно лице и с големи благи очи; косата ѝ беше прошарена и две лимби се спускаха върху слепоочията. В скута ѝ лежеше недовършена бродирана покривчица за облегалото на канапе, а на табуретката до нея стоеше кошничка с цветни копринени конци.

— Онези ужасни неща са вън в бараката — рече тя при влизането на Лестрейд. — Бих искала да ги отнесете вече оттук.

— Ще ги взема, госпожице Къшинг. Задържах ги само за да ги види моят приятел господин Холмс във ваше присъствие.

— А защо именно в мое присъствие?

— За да може, ако пожелае, да ви зададе някои въпроси.

— Какъв смисъл има да ми се задават въпроси, след като вече казах, че не знам нищо?

— Права сте, госпожо — намеси се Холмс с обичайния си успокоителен тон. — Не се съмнявам, че тази история и без това вече ви е угнетила достатъчно много.

— Наистина. Аз съм скромна жена и вода съвсем затворен живот. Не съм свикнала да виждам името си във вестниците и къщата ми да бъде пълна с полицаи. Не желая повече онези неща да се внасят тук, господин Лестрейд. Ако вие искате да ги видите, ще трябва да отидете в бараката.

Бараката се намираше в малката градинка зад къщата. Лестрейд влезе вътре и изнесе жълта картонена кутия, парче амбалажна хартия и една връв. Тримата седнахме на пейката на края на пътеката и Холмс се зае да разглежда предметите, които Лестрейд му бе подал.

— Връвта е изключително интересна — забеляза той, като я вдигна към светлината и я помириса. — Какво ще кажете за тази връв, Лестрейд?

— Била е насмолена.

— Точно така. Парче насмолен канап. Несъмнено сте забелязали също, че госпожица Къшинг е прерязала връвта с ножица, което личи от двата разръфани края. Това е особено важно.

— Аз пък не виждам защо да е толкова важно — възрази Лестрейд.

— Защото възелът е останал непокътнат, а този възел е малко по-особен.

— Да, завързан е изкусно. Аз вече обърнах внимание на това обстоятелство — рече самодоволно Лестрейд.

— Но стига сме говорили за връвта — каза Холмс, като се усмихна. — Сега да разгледаме опаковката. Амбалажна хартия с ясно доловима миризма на кафе. Как, не сте ли я усетили? Мисля, че е много характерна. Адресът е написан с доста разкривени букви: „Госпожица С. Къшинг, улица «Крос», Кройдън.“ Писецът е бил с широк връх, а мастилото — долнокачествено. Думата Кройдън първоначално е била написана с буквата „т“, поправена след това на „д“. Следователно колетът е бил изпратен от мъж — почеркът е несъмнено мъжки, — слабообразован и непознаващ предградието Кройдън. Дотук всичко е ясно. Кутията е жълта, половинфунтова, от тютюн, по нея няма нищо особено освен двата отпечатъка от палци в долния ляв ъгъл. Пълна е с морска сол, която обикновено се използва за съхраняване на необработени кожи, а и за някои други, по-груби търговски цели. И вътре са заровени тези крайно странни находки.

Докато говореше, той извади двете уши, постави ги на една дъска върху коленете си и се зае да ги разглежда внимателно, а ние с Лестрейд, надвесени от двете му страни, поглеждахме ту към тези ужасяващи останки, ту към съсредоточеното и загрижено лице на нашия събеседник. Накрая той ги върна обратно в кутията и остана известно време дълбоко замислен.

— Сигурно сте забелязали — каза Холмс най-сетне, — че ушите не са чифт.

— Да, забелязах. Но ако това е някаква дебелашка шега на студенти от дисекционната зала, за тях е било безкрайно лесно да изпратят две различни уши.

— Съвсем вярно. Само че това не е дебелашка шега.

— Сигурен ли сте?

— Някои подробности опровергават изцяло тази вероятност. Трупите в дисекционните зали се инжектират с консервиращи средства, а тези уши не носят следи от това, те са съвсем свежи. Отрязани са с тъп инструмент, което не би могло да се случи, ако беше работа на студент. И още нещо — на занимаващия се с медицина човек никога няма да му хрумне да ги запази в морска сол, когато подръка има карболов или някакъв друг спиртен разтвор. Пак повтарям, не става въпрос за груба шега, а за сериозно престъпление, което ни предстои да разследваме.

Смътно безпокойство ме обзе, докато слушах думите на моя приятел и гледах мрачната непоколебимост, изписана върху лицето му. Това жестоко встъпление очевидно криеше зад себе си нещо страшно и необяснимо. Лестрейд обаче поклати глава като човек, който все още не е напълно убеден.

— Без съмнение — каза той — има известни основания да се отрича версията за грубата шега, но доводите срещу другата хипотеза са далеч по-силни. Известно ни е, че през последните двадесет години тази жена е водила най-скромен и почтен живот, както в Пендж, така и тук. През цялото това време тя едва ли е прекарала повече от един ден във от дома си. Защо тогава, за бога, някакъв си престъпник ще ѝ изпраща доказателствата за своята вина, особено пък след като тя — освен ако не е някаква свършена актриса — знае по въпроса толкова малко, колкото и ние?

— Тъкмо това е проблемът, който ни предстои да решаваме — отвърна Холмс, — и аз от своя страна ще пристъпя към него с предположението, че разсъжденията ми са верни и че е било извършено двойно убийство. Едното от ушите е женско — мъничко, красиво оформено, с дупка за обица. Другото е мъжко, обгоряло от слънцето и също с дупка за обица. Тези двама души вероятно са мъртви, иначе щяхме вече да сме подочули нещичко за тях. Днес е

петък. Колетът е бил изпратен в четвъртък сутринта. В такъв случай трагедията се е разиграла в сряда или във вторник, а може би и още по-рано. Ако тези двама души са мъртви, кой друг освен техният убиец би се заел да изпраща уликите за деянието си на госпожица Къшинг? Можем спокойно да допуснем, че изпращачът на пакета е човекът, когото търсим. Но той трябва да е имал някаква сериозна причина да изпрати на госпожица Къшинг този пакет. А каква именно причина? Може би да ѝ съобщи, че делото е извършено, или пък за да ѝ причини болка. В такъв случай обаче тя би трябвало да знае кой е той. А знае ли тя наистина това? Аз се съмнявам. Ако е знаела, защо тогава ще вика полицията? Могла е да зарови някъде ушите и никой нямаше да разбере нищо. Ето как би постъпила тя, ако е искала да прикрие престъпника. Ако обаче не иска да го прикрива, тогава би трябвало да каже името му. Тук има нещо заплетено, което трябва да се различи.

До този момент Холмс бе говорил разпалено и високо, загледан разсеяно отвъд градинската ограда, но сега изведнъж скочи на крака и се упъти към къщата.

— Искам да задам няколко въпроса на госпожица Къшинг — поясни той.

— В такъв случай аз ще ви оставя, тъй като трябва да свърша една друга работа — рече Лестрейд. — Пък и смятам, че няма какво повече да науча от госпожица Къшинг. Ще ме намерите в полицейския участък.

— Ще се отбием на път за гарата — отговори Холмс.

Малко след това двамата бяхме отново във всекидневната, където старата дама продължаваше невъзмутимо да бродира покривчицата. Когато влязохме, тя сложи ръкоделието на скута си и ни погледна изпитателно с прямите си сини очи.

— За себе си съм убедена, сър — каза тя, — че в случая се касае за някаква грешка и че пакетът изобщо не е бил предназначен за мен. На няколко пъти казвах това на служителя от Скотланд Ярд, но той просто не ми обърна внимание. Доколкото ми е известно, на този свят аз нямам никакви врагове. Защо тогава някой ще ми устройва такава груба шега?

— Споделям вашето мнение, госпожице Къшинг — каза Холмс, сядайки до нея. — Смятам, че е повече от вероятно...

Той млъкна и като се обърнах към него, с почуда забелязах, че наблюдава крайно съсредоточено профила на възрастната дама. За миг върху напрегнатото му лице се изписаха изненада и задоволство, но когато тя обърна поглед към него, за да разбере причината за мълчанието, изразът му отново бе станал толкова сериозен, колкото беше и преди. Аз също се взрях внимателно в опънатите ѝ прошарени коси, в кокетната ѝ шапчица, в малките ѝ позлатени обици, в спокойните ѝ черти, но не успях да открия нищо, с което да си обясня явното вълнение на моя приятел.

— Има един-два въпроса, които...

— О, изморих се вече от въпроси! — възкликна нетърпеливо госпожица Къшинг.

— Вие имате две сестри, струва ми се.

— Откъде знаете?

— Още с влизането си в стаята забелязах над камината групов портрет на три дами, едната от които очевидно сте вие самата, а другите две така много приличат на вас, че не може да има никакво съмнение относно роднинството ви.

— Да, напълно сте прав. Това са моите сестри Сара и Мери.

— А тук, до лакътя ми, има друга снимка, направена в Ливърпул. На нея вашата по-малка сестра е в компанията на мъж, който, ако се съди по униформата, е стюард на кораб. Доколкото забелязвам, по това време тя не е била омъжена.

— Вие твърде бързо забелязвате всичко.

— Това ми е професията.

— Да, и тук сте прав. Но тя се омъжи за господин Браунър няколко дена след това. Когато е правена снимката, той работеше в Южноамериканската параходна линия, но беше така привързан към сестра ми, че не можеше да понася мисълта да бъде дълго време далеч от нея, и затова се премести на линията Ливърпул—Лондон.

— А, може би на „Конкърър“?

— Не, когато за последен път го видях, беше на „Мейдей“. Преди да наруши клетвата си да не пие, Джим имаше обичай да ми се обажда, щом пристигне тук. След това обаче, стъпеше ли на брега, веднага бързаше да отиде в кръчмата. Напиваше се от малко и ставаше сприхав и необуздан. Ах, пагубен беше денят, когато взе отново чашата в ръка. Първо престана да ме посещава, после се скара със Сара, а

откакто Мери спря да пише, изобщо не знам как вървят нещата при тях.

Очевидно беше, че тази тема вълнува особено много госпожица Къшинг. Както повечето хора, които живеят самотно, отначало тя се стесняваше, но после стана извънредно словоохотлива. Разказа ни много подробности за своя зет, стюарда, а после отклони разговора към някогашните си наематели, студентите по медицина, и ни разправи надълго и нашироко за техните безчинства, даде ни имената им и имената на болниците, където работят. Холмс слушаше внимателно всичко това, като от време на време задаваше по някой въпрос.

— Чудно ми е — каза той, — че вие и вашата сестра Сара не живеете заедно, след като и двете нямате семейства.

— Ах, не познавате характера на Сара, иначе не бихте се чудили. Направих опит, когато дойдох в Кройдън, но не можах да изтрая дълго и преди два месеца се наложи да се разделим. Не искам да казвам нищо лошо за собствената си сестра, но тя е човек, който обича да се бърка в работите на другите и на когото трудно се угажда.

— Казахте, че се е скарала с роднините ви в Ливърпул.

— Да, макар че по едно време бяха най-добри приятели. Сара дори отиде да живее там, за да бъде по-близо до тях, а сега не й достигат думи, за да черни Джим Браунър. През последните шест месеца, които прекара тук, не говореше за нищо друго освен за неговото пиянство и за грубите му обноски. Предполагам, че се е опитала да се бърка в живота им, а той й е казал някоя и друга остра дума и така е започнало всичко.

— Благодаря ви, госпожице Къшинг — каза Холмс, като стана и се поклони. — Казахте, струва ми се, че вашата сестра Сара живее на „Ню стрийт“ в Уолингтън, нали? Довиждане и много съжалявам, че трябваше да бъдете обезпокоявана във връзка с този случай, с който, както твърдите, нямате нищо общо.

Когато излязохме навън, тъкмо минаваше един файтон и Холмс го спря.

— Далеч ли е Уолингтън? — попита той.

— О, само на около миля, сър.

— Чудесно! Скачайте вътре, Уотсън! Трябва да ковим желязото, докато е горещо. Колкото и обикновен да е случаят, в него има една-

две поучителни подробности. Кочияш, пътъом спри пред телеграфопоценската станция!

Холмс изпрати някаква кратка телеграма и прекара останалата част от пътя полуизлегнат във файтона, с килната над носа си шапка, за да предпазва лицето си от слънцето. Файтонът спря пред една къща, подобна на онази, която току-що бяхме напуснали. Моят приятел нареди на файтонджията да ни чака и тъкмо бе сложил ръка върху чукчето, когато вратата се отвори и някакъв важен млад господин, облечен в черно и с лъскав цилиндър на главата, се появи на прага.

— В къщи ли е госпожица Къшинг? — попита Холмс.

— Госпожица Сара Къшинг е много болна — отвърна младият джентълмен. — От вчера страда от тежко нервно разстройство. Като неин домашен лекар не мога да поема отговорността да разреша на когото и да било да я безпокои. Бих ви препоръчал да наминете отново след десет дни. — Той надяна ръкавиците си, затвори вратата и закрачи по улицата.

— Е, щом не може, не може — рече примирено Холмс.

— Тя навярно не би могла или пък не би желала да ви каже много нещо.

— Аз не идвах при нея, за да ми казва каквото и да било — отвърна Холмс. — Искях само да я видя. Мисля обаче, че разбрах всичко, което ми е нужно. Кочияш, отведи ни до някой приличен ресторант, където можем да хапнем. След това ще се отбием в полицейския участък при нашия приятел Лестрейд.

По време на лекия и приятен обед Холмс говори само за цигулки. С голямо оживление ми разказа как купил своя страдивариус от един евреин, търговец на стари вещи на „Тотнъм Корт Роуд“, само за петдесет и пет шилинга, докато в действителност той струвал най-малко петстотин гвинеи. От историята със страдивариуса Холмс премина към Паганини и ние стояхме почти цял час над бутилка бордо, а той ми разправяше анекдот след анекдот за този необикновен човек.

Следобедът беше доста напреднал и горещите слънчеви лъчи се бяха превърнали в меки отблясъци, когато се озовахме в полицейския участък. Лестрейд ни чакаше на вратата.

— Има телеграма за вас, господин Холмс — рече той.

— Ха, ето го и отговорът! — Холмс разпечата телеграмата, хвърли ѝ бегъл поглед, после я смачка и я сложи в джоба си. — Това е добре — рече той.

— Открихте ли нещо?

— Открих всичко.

— Как! — Лестрейд го загледа изумено. — Вие се шегувате.

— Никога през живота си не съм бил по-сериозен. Извършено е потресаващо престъпление и аз смятам, че съм разкрил всяка негова подробност.

— А престъпника?

Холмс надраска няколко думи върху гърба на една своя визитна картичка и я подаде на Лестрейд.

— Ето името му — рече той. — Не бихте могли да го арестувате по-рано от утре вечер. Моля ви изобщо да не споменавате за моето участие в разследването, тъй като желая да ме свързват само с престъпления, чието разкриване представлява известна трудност. Да вървим, Уотсън!

Двамата се отправихме към гарата, като оставихме Лестрейд да се визира доволно в картичката, която Холмс му беше подал.

— Този случай — каза Холмс същата вечер, когато бъбрехме, пушейки пурите си в квартирата ни на улица „Бейкър“ — е подобен на онези, които сте записали в колекцията си под заглавията „Етюд в червено“ и „Знакът на четиримата“, при чието разследване бяхме принудени да вървим по обратния път — от следствията към причините. Писах на Лестрейд да ни съобщи подробностите, които все още ни липсват и до които ще се добере едва след като арестува убиеца. Убеден съм, че ще се справи добре с тази задача, защото, макар и да е лишен от способността да разсъждава логично, става упорит като булдог, щом веднъж проумее какво има да върши. Впрочем, благодарение на своята упоритост той успя да се издигне до високия си пост в Скотланд Ярд.

— Значи още не сте приключили случая? — попитах аз.

— В основни линии съм го приключил. Знаем кой е извършителят на това възмутително дело, макар че една от жертвите още не е известна. Вие, разбира се, вече сте направили своите заключения, нали?

— Предполагам, че този Джим Браунър, стюардът от линията Ливърпул — Лондон, е човекът, когото подозирате?

— О, не само че го подозирам, но съм напълно сигурен.

— И все пак не виждам нищо друго освен някои твърде смътни указания.

— Напротив, напротив, за мен нещата едва ли биха могли да бъдат по-ясни. Ще повторя накратко главните моменти. Ние пристъпихме към случая съвсем на сляпо, което винаги е голямо преимущество. Не бяхме си изградили предварително никаква версия, трябваше само да отидем да извършим оглед и да си направим изводи от нашите наблюдения. Какво видяхме най-напред? Една спокойна и почтена дама, която очевидно не криеше никаква тайна, и една фотография, която ми разкри, че въпросната дама има две по-млади сестри. Изведнъж ми мина през ума, че пакетът може да е бил предназначен за една от тях. Оставих тази идея настрана с намерението да ѝ потърся опровержение или потвърждение при удобен момент. Тогава, ако си спомняте, отидохме в градината и разгледахме необичайното съдържание на малката жълта кутия. Като видях, че канапът е от онзи вид, с който моряците обикновено шият корабните платна, изведнъж в нашето разследване се усети морски полъх. Когато установих, че възелът е направен по моряшки, че пакетът е бил изпратен от пристанищен град и че мъжкото ухо е пробито за обица, което е характерно за моряци, а не за обитатели на сушата, бях вече напълно сигурен, че всички актьори в трагедията трябва да се търсят сред онази категория хора, чийто живот е свързан по един или друг начин с морето. Когато стигнах до адреса върху пакета, забелязах, че е написано „Госпожица С. Къшинг“. Най-възрастната сестра е госпожица Къшинг естествено, но макар собственото ѝ име да започва със „С“, пакетът би могъл да бъде предназначен и за една от другите ѝ сестри. В такъв случай трябваше да прехвърлим разследването си върху съвсем нова основа. Ето защо се върнах в къщата с намерението да изясня този момент. Тъкмо се канех да уверя госпожица Къшинг, че споделям убеждението ѝ, че е станала някаква грешка, когато — може би си спомняте — изведнъж замлъкнах. Причината бе, че неочаквано видях нещо, което силно ме изненада и което в същото време стесни значително полето на нашето разследване. Като медик вие безспорно знаете, Уотсън, че в човешкото

тяло няма друга част, която да е така разнообразна, както ухото. По правило ушите на всеки човек си имат своята особеност и са напълно различни от ушите на който и да било друг. В един от миналогодишните броеве на списание „Антропология“ можете да намерите две кратки монографии по този въпрос, написани от мен. Затова аз изследвах като специалист ушите в кутията и внимателно отбелязах анатомическите им особености. И представете си изненадата ми, когато, гледайки госпожица Къшинг, забелязах, че нейното ухо напълно прилича на женското ухо, което току-що бях изследвал. Това в никакъв случай не можеше да бъде съвпадение. Същата умалена мида, същата широка извивка на горния и вътрешния хрущял. В общи линии, може да се каже, че това беше почти същото ухо. Разбира се, веднага осъзнах голямото значение на това мое откритие. Очевидно беше, че жертвата е кръвна роднина на госпожица Къшинг — при това твърде близка навярно. Тогава поведох разговор за семейството и вие си спомнете, че тя ни даде някои особено важни сведения. Най-важното от тях бе, че името на една от сестрите ѝ е Сара и че съвсем доскоро адресът ѝ е бил същият. Това обясняваше как е станала грешката и за кого всъщност е бил предназначен пакетът. После научихме подробностите за стюарда, женен за третата сестра, както и обстоятелството, че в един период от време той е бил свързан с толкова тясно приятелство със Сара, че тя дори отишла да живее в Ливърпул, за да бъде по-близко до Браунърови, но по-късно някакво спречкване станало причина да се разделят. В резултат на това спречкване от няколко месеца между тях вече не е съществувала никаква връзка, тъй че, ако Браунър е искал да изпрати някакъв пакет на мис Сара, той несъмнено би го изпратил до стария ѝ адрес. Сега вече нещата започнаха да се изясняват. Бяхме научили за съществуването на този стюард, импулсивен човек, способен на силни чувства — спомнете си, че той се отказал от една много по-висока длъжност, за да бъде по-близо до жена си, — склонен от време на време да се отдава на тежко пиянство. Имаме сериозно основание да смятаме, че жена му е била убита, а заедно с нея и един мъж — по всяка вероятност също моряк. На първо място като мотив за убийството се явява ревността. Но защо тези доказателства за злоещото деяние са изпратени на мис Сара Къшинг? Може би защото по време на престоя си в Ливърпул тя по някакъв начин е станала причина за събитията, довели по-късно до

кървавата трагедия. Обърнете внимание и на обстоятелството, че параходите по тази линия спират в Белфаст, Дъблин и Уотърфорд, следователно, ако предположим, че Браунър е извършил престъплението и веднага се е качил на своя параход „Мейдей“, Белфаст е първото място, откъдето той е могъл да изпрати ужасяващия пакет. В този етап на разследването беше възможно и едно друго разрешение на загадката и макар да го смятах за напълно неправдоподобно, реших да го изясня, преди да продължа по-нататък. Един отхвърлен любовник би могъл да убие господин и госпожа Браунър и в такъв случай мъжкото ухо би могло да принадлежи на съпруга. Имах много сериозни възражения срещу тази версия, но тя все пак не беше напълно изключена. Затова телеграфирах на моя приятел Елгър от ливърпулската полиция и го помолих да провери дали госпожа Браунър си е у дома и дали господин Браунър е отплавал с „Мейдей“. След това отидохме в Уолингтън да посетим госпожица Сара. Бях любопитен преди всичко да видя доколко наследствената за тяхното семейство форма на ухото е налице у нея. Освен това, разбира се, тя можеше да ни даде важни сведения, макар в себе си да не вярвах много, че ще го стори. Несъмнено госпожица Сара беше чула още предния ден историята, тъй като цял Кройдън говореше за нея, а тя единствена би могла да знае за кого е бил предназначен пакетът. Ако е искала да помогне на правосъдието, вече трябваше да е влязла във връзка с полицията. Така или иначе, ние бяхме длъжни да я посетим, затова и отидохме. Открихме обаче, че новината за пристигането на този пакет — болестта ѝ датираше от това време — беше оказала толкова силно въздействие върху нея, че тя бе получила нервно разстройство. Беше повече от ясно, че напълно е разбрала значението на пратката, но не по-малко ясно бе и това, че трябваше да почакаме известно време, ако искахме да получим помощ от нея. Нейната помощ обаче не ни беше нужна. Отговорът на загадката вече ни чакаше в полицейския участък — бях помолил Елгър да ми изпрати сведенията си там. Нищо не можеше да бъде по-убедително: къщата на госпожа Браунър повече от три дни била затворена и съседите ѝ смятали, че е отишла на юг да се види с роднините си; в управлението на параходната компания се установило, че Браунър е отплавал с „Мейдей“. Според моите изчисления параходът трябва да пристигне на Темза утре вечер. Там Браунър ще бъде посрещнат от не особено

проницателния, но твърд и упорит Лестрейд и аз очаквам тогава вече да получим няколко подробности, които все още ни липсват.

Шерлок Холмс не остана разочарован в очакванията си. Два дни по-късно той получи обемист плик, който съдържаше кратка записка от детектива и няколко изписани на машина страници, формат 33 x 44.

— Лестрейд е успял да го залови — рече Холмс, поглеждайки към мен. — Може би ще ви бъде интересно да чуете какво пише.

„Драги господин Холмс,

Съобразно плана, който ние начертахме, за да проверим предположенията си — това «ние» звучи много хубаво, нали, Уотсън? — вчера в 18 часа отидох на «Албърт Док» и се качих на парахода «Мейдей», принадлежащ на параходната пощенска компания «Ливърпул — Дъблин — Лондон». След поисканата справка ми отговориха, че на борда се намира стюард на име Джим Браунър и че по време на плаването той се е държал по толкова странен начин, че капитанът се е видял принуден да го отстрани от длъжност. Когато влязох в неговата каюта, го заварих да седи на един сандък, обронил глава в ръцете си, и да се люлее напред-назад. Той е едър, як мъж, гладко обръснат и силно мургав — прилича малко на Олдридж, който ни помогна при онази лъжлива история с пералнята. Като чу по каква работа съм дошъл, Браунър скочи на крака. Аз допрях свирката си до устните, за да извикам неколцината полицаи, които стояха наблизо, но той очевидно нямаше намерение да се съпротивлява и съвсем кротко си подаде ръцете, за да му сложа белезниците. Отведохме го в участъка, като взехме, разбира се, и сандъчето, мислейки, че може да намерим в него някои доказателства за вината му. Освен големия остър нож, какъвто имат повечето моряци, не намерихме обаче нищо подозрително. Все пак смятаме, че не са ни нужни повече доказателства, защото, когато го заведохме

при полицейския следовател, той помоли за разрешение да направи самопризнания, които бяха записани от нашия стенограф. Имаме три машинописни копия, едното от които прилагам към писмото си. Както предполагах от самото начало, случаят се оказа изключително банален и прост, но аз много Ви благодаря за помощта, която ми оказахте в моето разследване. Приемете най-сърдечните ми почитания. Искрено ваш,

Дж. Лестрейд“

— Хм, разследването наистина се оказа много просто — забеляза Холмс, — но аз не мисля, че на него му се е виждало такова, когато ме повика в началото. Както и да е, сега нека чуем какво казва за свое оправдание Джим Браунър. Това са неговите показания, направени пред инспектор Монтгомъри в Шадуелския полицейски участък, и — можем да бъдем напълно сигурни, че са достоверни.

„Имам ли да казвам нещо? Да, имам да казвам, и то много. Ще направя пълни самопризнания. Ако искате, обесете ме, ако искате — не. Все ми е едно какво ще сторите. Повярвайте ми, не съм затворил нито за миг очи, откакто извърших това, и не вярвам да ги затворя, докато не дойде време за вечния сън. Понякога виждам неговото лице, но повечето пъти — нейното. Няма миг, в който някой от двамата да не е пред очите ми. Той изглежда навъсен и зъл, но по нейното лице е изписана изненада. Да, невинното агънце, тя наистина е била изненадана, когато е прочела края си в очите, които рядко са поглеждали към нея другояче, освен с любов.

Но за всичко е виновна Сара и дано проклятието на един съсипан човек я стигне и кръвта в жилите ѝ да се разложи! Не мислете, че с това искам да оправдая себе си. Не. Вярно е, че се върнах към пиенето и се напивах като животно, но тя щеше да ми прости и щеше да ми остане вярна до гроб, ако тази жена не беше прекрачила прага на къщата ни. Защото Сара Къшинг ме обичаше — това лежи в основата на цялата история, — обичаше ме дотогава, докато цялата ѝ любов не се превърна в жлъчна омраза, когато разбра, че скъпя много повече

отпечатъка от крака на жена ми в калта, отколкото нейното тяло и душа.

Те бяха три сестри. Най-възрастната беше добра жена, втората беше демон, а третата — ангел. Сара беше на тридесет и три, а Мери на двадесет и девет, когато се ожених за нея. Бяхме безкрайно щастливи след като свихме гнездо и в цял Ливърпул нямаше по-добра съпруга от моята Мери. Тогава поканихме Сара на гости за една седмица. Седмицата обаче се превърна в месец, после мина втори, че и трети и тя заживя при нас като член на семейството.

По това време бях въздържател, ние слагахме по малко пари настрана и бъдещето ни изглеждаше от щастливо по-щастливо. Господи, кой е могъл да мисли, че ще се стигне до всичко това? Кой е могъл дори да го сънува?

Обикновено се прибирах у дома в края на седмицата, а понякога задържаха парахода в пристанището за товарене, оставах и по цяла седмица, и тогава прекарвах доста време в компанията на моята балдъза Сара. Тя е висока, красива, черноока жена, буйна и пламенна, с гордо вдигната глава, а очите ѝ винаги така блестят, сякаш са пълни с искри от кремък. Но аз никога не съм и помислял за нея, щом моята малка Мери беше там. Кълна се в това и се надявам на божията милост.

Понякога ми се струваше, че тя обича да остава насаме с мен, често ме придумваше да излезем заедно на разходка, но аз не виждах нищо лошо в това. Една вечер обаче очите ми се отвориха. Като се върнах от кораба, заварих у дома само Сара, жена ми беше излязла. «Къде е Мери?» — попитах аз. «О, тя отиде да плати някаква сметка» — отвърна Сара. Аз бях нетърпелив да я видя и крачех напред-назад из стаята. «Не можеш ли да бъдеш щастлив поне пет минути без Мери, Джим? — рече тя. — Не е много ласкаво за мен, че моята компания не те задоволява дори за толкова кратко време.» «Така е, момичето ми» — казах аз, като протегнах снизходително ръка към нея, но тя в миг я сграбчи в своите ръце, които горяха сякаш от треска. Погледнах в очите ѝ и там прочетох всичко. Излишно беше да говорим. Аз се намръщих и отдръпнах ръката си. Тя постоя мълчаливо още малко, после протегна ръка, потупа ме по рамото и рече: «Внимавай, Джим» — и с подигравателен смях избяга от стаята.

От този момент нататък Сара ме намрази с цялата си душа и сърце, а тя е от тези жени, които умеят да мразят. Бях глупак, че я оставих да живее при нас — заслепен глупак, — не казах обаче нищо на Мери, защото знаех, че това ще я огорчи. Нещата си вървяха почти както преди, но след време започнах да откривам, че самата Мери постепенно се променя. Вече не беше кротка и доверчива, както преди, а стана затворена и мнителна, искаше да знае къде съм бил и какво съм правил, от кого получавам писма, какво имам в джобовете си и хиляди други подобни глупости. Ден след ден тя ставаше все по-особена и раздразнителна и помежду ни възникваха безпричинни кавги. Аз бях крайно озадачен от всичко това. Сара вече ме отбягваше, но двете с Мери бяха просто неразделни. Сега разбирам какви интриги е плела тя и как е настройвала жена ми против мен, но по онова време бях толкова сляп, че нищо не подозирах. Наруших клетвата си и започнах отново да пия, но съм убеден, че никога нямаше да го направя, ако Мери си беше останала същата. Сега вече тя имаше основание да се отвращава от мен и пропастта между нас все повече и повече растеше. Тогава в историята се намеси Алек Феърбеърн и положението стана хиляди пъти по-лошо от преди.

Отначало той идваше в дома ми, за да се вижда със Сара, но скоро започна да се среща и с нас, защото беше обаятелен и се сприятеляваше бързо навсякъде, където отидеше. Беше напет, самоуверен човек, с елегантни дрехи и къдрава коса. Бе обиколил половината свят и умееше да разказва за видяното и преживяното. Не отричам, че беше приятен за компания и имаше доста вежливи маниери за моряк, затова си мисля, че е прекарвал повечето време на кърмата, отколкото на бака. Цял месец той влизаше и излизаше от моя дом, без изобщо да ми мине и през ум, че тези изискани маниери и занимателност могат да доведат до беда. Най-накрая обаче едно нещо ме накара да се усъмня и от този ден нататък за мен вече нямаше покой.

Това нещо беше съвсем дребно на вид. Влизайки неочаквано във всекидневната, видях върху лицето на жена ми да се изписва радостна усмивка, но щом ме съзря, усмивката ѝ изчезна и тя извърна поглед разочаровано. Това ми стигаше. Моите стъпки тя можеше да сбърка единствено със стъпките на Алек Феърбеърн. Ако той ми се беше изпречил в момента, щях да го убия, защото, ядосам ли се, ставам като

луд. Мери видя пламъка на ненавистта в очите ми, спусна се към мен и сграбчи с две ръце ръкава ми. «Недей, Джим, недей!» — извика тя. «Къде е Сара?» — попитах аз. «В кухнята» — отвърна тя. «Сара — казах аз, като отидох при нея, — този човек, Феърбеърн, никога вече да не пристъпва прага ми!» «Че защо?» — рече тя. «Защото аз заповядвам.» «О! — рече тя. — Щом моите приятели не са желани в твоята къща, то значи, че и аз не съм.» «Ти можеш да правиш каквото искаш — рекох аз, — но ако Феърбеърн си покаже още веднъж лицето тук, ще ти изпратя едно от ушите му за спомен.» Тя, струва ми се, се уплаши от изражението ми, защото не отговори нито дума и още същата вечер напусна къщата.

Не знам дали постъпките на тази жена бяха проява на чиста злоба, или пък е смятала, че ще ме настрои срещу жена ми, подтиквайки я към непорядъчност, но във всеки случай тя нае една къща през две улици и започна да дава квартири на моряци. Феърбеърн почти непрекъснато й гостуваше, а Мери отиваше да пие чай със сестра си и с него. Не знам колко често е ходела, но един ден я проследих и тъкмо влязох през вратата, Феърбеърн избяга през задната градинска стена като страхлив подлец, какъвто всъщност и беше. Аз се заклех пред жена си, че ще я убия, ако още веднъж я видя в неговата компания, и я поведох към къщи, разплакана, треперееща и пребледняла като лист хартия. Помежду ни нямаше вече и следа от любов. Чувствах, че тя ме мрази и се страхува от мен, а когато това взе да ме тласка все повече към пиянство, тя започна и да ме презира.

Сара видя, че не може да си изкарва препитанието в Ливърпул, и затова, доколкото знам, отиде да живее при сестра си в Кройдън, а работите у дома продължиха да вървят все по същия начин. Накрая дойде и последната седмица, а заедно с нея и цялото това нещастие и гибел.

Ето как стана всичко. Бяхме потеглили с «Мейдей» на седемдневно плаване, но някаква голяма бъчва се разхлаби и изметна една от хоризонталните греди, затова се наложи да се върнем за около дванадесет часа в пристанището. Аз слязох от парахода и си тръгнах към къщи.

Мислех си каква изненада ще бъде това за жена ми, пък и тайно се надявах, че тя може би ще се зарадва да ме види тъй скоро. Тази мисъл още ми се въртеше в главата, когато свих в нашата улица. В

същия миг край мен мина файтон, в който седяха тя и Феърбеърн. Двамата си бърбеха и се смееха, и изобщо не ме забелязаха, докато аз стоях и ги наблюдавах от тротоара.

Повярвайте ми, давам ви честната си дума, от този миг нататък вече не бях господар на себе си и като се връщам назад, всичко ми се струва същински сън. Напоследък пиех много и двете неща, събрани заедно, направо ме накараха да полудея. И сега усещам в главата си едно туптене като от докерски чук, но онази сутрин сякаш самата Ниагара фучеше и свистеше в ушите ми.

Плюх си на петите и затичах след файтона с тежкия дъбов бастун в ръка. В началото яростта просто ми пречеше да разсъждавам. Докато тичах обаче, съзнанието ми взе да се прояснява и аз се изхитрих да остана малко назад, тъй че да мога да ги виждам, без аз самият да бъда забелязан. Скоро файтонът спря пред гарата. Около гишетото имаше огромна тълпа и аз успях да се приближа до тях, без да ме видят. Купиха си билети за Ню Брайтън. Купих си и аз, но във влака седнах три купета по-назад. Когато пристигнахме, те тръгнаха по крайбрежния булевард, а аз ги следвах неотлъчно на стотина ярда разстояние. Накрая наеха лодка с гребла и се качиха в нея — денят беше много горещ и те навярно смятаха, че във водата ще им бъде по-прохладно.

Сякаш някой ми ги пъкна в ръцете. Имаше омара и на повече от няколко ярда човек не можеше да види нищо пред себе си. Аз също наех лодка и потеглих след тях. Виждах неясните им очертания отпред, но те се движеха почти толкова бързо, колкото и аз, и сигурно се бяха отдалечили на около миля от брега, преди да ги застигна. Омарата обгръщаше и трима ни като плътна завеса. Господи, ще забравя ли някога лицата им, когато видяха кой се намира в застигащата ги лодка? Тя изпищя. Той изруга като обезумял и замахна към мен с едно от греблата, защото навярно бе прочел в очите ми смъртната си присъда. Избегнах удара, замагнах на свой ред с бастуна и му пръснах главата, сякаш беше яйце. Въпреки безумния си гняв нея може би щях да пощадя, но тя го прегърна, зариде и взе да вика: «Алек, Алек!» Замахнах отново и тя се простря до него. Бях като див звяр, усетил миризма на кръв. Ако Сара беше там, ей богу и нея щях да наредя до тях. Извадих ножа си — и това е! Казах ви всичко. Испитвах дива радост при мисълта как ще се почувства Сара, като получи тези

доказателства за последствията от своето вмешателство. Завързах телата за лодката, измъкнах една дъска от дъното ѝ и я изчаках да потъне. Знаех добре какво ще си помисли собственикът — заблудили са се в омарата и течението ги е отнесло в открито море. Поизчистих се, върнах се на брега и се прибрах на кораба, без нито една жива душа да разбере какво се бе случило. Същата нощ приготвих пакета за Сара Къшинг и на следния ден го изпратих от Белфаст.

Ето ви цялата истина за случилото се. Можете да ме обесите или да направите каквото друго искате с мене, но няма да ме накажете повече, отколкото вече съм наказан. Не мога да затворя очи, без да видя тези две лица, вторачени в мен — вторачени как го в мига, когато ме видяха да се появявам с лодката през омарата. Аз ги убих бързо, но сега те ме убиват бавно. И ако прекарам още една такава нощ, до сутринта ще бъда или луд, или мъртъв. Няма да ме оставите сам в килията, нали, сър? За бога, недейте и нека в предсмъртния ви час с вас се отнесат така, както вие сега с мен.“

— Какъв е смисълът на всичко това, Уотсън? — рече Холмс мрачно, оставяйки настрана изписаните на машина листове. — На каква цел е послужила цялата верига от мъка, насилие и страх? Би трябвало да приемем, че тази драма се е разиграла по нечия воля, иначе ще излезе, че нашата вселена се управлява от случайността, а това е немислимо. Но чия? Това е големият и вечен въпрос, отговор на който човешкият разум още не е намерил.

ЖЪЛТОТО ЛИЦЕ

Когато се подготвих за издаването на тези малки разкази, в сюжета на които стояха многобройните случаи, потвърждаващи таланта на моя приятел, аз съвсем умишлено подбирах онези задачи, от които Холмс излизаше с успех. Можех с часове да слушам жадно неговите спомени, в някои от които между впрочем и аз сам бях участник. Спирах вниманието си на удачите и отбягвах несполуките не защото се грижех за репутацията на моя другар. Не. Наблюдавах го и тогава, когато случаят го довеждаше до задънена улица, Именно в такива моменти се удивлявах от енергията му и многостранната му надареност. Имах и други съображения. Случваше се задачата да е толкова заплетена, че не само Холмс, но и никой друг не можеше да стигне до развързката. Тогава моят разказ естествено би останал без финал. Естествено остава да се отговори на въпроса: Имало ли е случаи, при които Холмс е строил една хипотеза, а истината е била далеч встрани. Бих отговорил — да. Пет или шест „грешки“. Към тях отнасям настоящия разказ.

Холмс не се движеше кой знае колко много; Той не обичаше тренировката заради самата тренировка. Притежаваше рядка физическа сила, а освен това при добрия си ръст и телосложение беше един от най-стабилните боксьори, които ми се е случвало да видя. На гимнастиката и другите физически упражнения Холмс гледаше като на напразно хабене на енергия, но когато го изискваше работата, той проявяваше учудваща издръжливост. Той беше доста въздържан при храненето, а привичките му се отличаваха с голяма простота. Стараеше се да живее доста сурово. Това, за което можеше да бъде упрекнат, бе употребата на кокаин. Прибягваше до него като към лек срещу монотонността на земното съществуване.

Веднъж в ранна пролет той сам почувствува необходимост от отдих и ми предложи да се разходим в парка. Беше се появил вече първият светлозелен цвят по клоните на дърветата, а дългите лепкави пъпки на кестените бяха взели да се развиват, В продължение на два

часа ние се разхождахме без да си продумахме, като хора, отлично познаващи се един друг и поради това неизпитващи нужда от разговор. Едва към пет часа се прибрахме на Бейкър Стрийт.

— Извинете, господине — каза младият прислужник, като отваряше вратата, — търсеше ви един джентълмен.

Холмс ме изгледа с упрек.

— Ето какво значи да се разхождаш следобед — каза той, — Отдавна ли си отиде този господин?

— Доста отдавна.

— Защо не го помоли да почака?

— Помолих го и той почака известно време.

— Колко време?

— Половин час, господине. Беше много неспокоен. През цялото време тичаше из стаята като луд. Аз стоях в коридора зад вратата и го наблюдавах. По едно време той изскочи и закрещя: „Кога най-сетне ще се върне господарят ти?“ Аз го помолих да изчака още малко. „Задушно ми е тук. По-добре да почакам на чист въздух. Скоро ще се върна!“ С тези думи изскочи на улицата. Съветвам ви, господине, да не го пускате повече тук.

— Добре, добре — отвърна Холмс, като влизахме в стаята. — Жалко, че не ни е почакал, Уотсън. Ако се съди по нетърпението му, работата е доста важна. Тази лула на масата не е вашата, нали? Навярно господинът я е забравил тук. Доста хубава лула с дълга захапка, изработена от кехлибар. Интересно, колко ли лули има в Лондон със захапка от естествен кехлибар. Напоследък се разви истинска индустрия за имитация на този рядък материал. Навярно господинът е бил силно развълнуван, щом е забравил лулата, на която държи извънредно много.

— Откъде разбрахте, че той много държи на тази лула? — опитах се да подражавам на неговия тон.

— Обикновено цената на този вид лули е не повече от 7 шилинга, а вие забелязвате, че тя е поправяна на две места. Повредените места са затегнати със сребърни гривнички, което значи, че поправката е струвала повече от самата лула. От само себе си се разбира, че само този, който държи много на лулата, ще предпочете да я поправи, вместо да си купи нова.

— Това ли е всичко? — нарочно запитах аз, като по този начин го предизвиквах да разкрие останалите си наблюдения.

Моят другар държеше лулата нависоко, почуквайки я леко с дългия си тънък пръст. Приличаше ми на професор, който изнася лекция по анатомия и показва на аудиторията някаква интересна кост.

— Тази лула за мен представлява голям интерес. Тя носи отпечатък от характера на притежателя си не по-малко от връзките за обуца или часовникът. Собственикът на лулата е човек силен, левак, с чудесно подредени зъби, небрежен и живее охолно.

Така вдълбочен в наблюденията си Холмс ме поглеждаше скрито, за да разбере дали го слушам внимателно.

— Аз мисля, че човек, който е материално обезпечен, няма да вземе да пуши със 7-шилин-гова лула — възразих аз.

— Една унция от неговия тютюн струва осем пенса — рече Холмс, като изтърси в дланта си остатъците от пепелта. — И двойно по-евтин тютюн да пушеше, не можем да си мислим, че той е пестелив.

— Добре, а останалите изводи?

— Той има лошия навик да пали лулата си от лампа или от газовите горелки. Погледнете как е обгорена от едната страна. Разбира се, с кибрит подобно нещо не можеш да направиш. Не е възможно да се поднася кибритената клечка винаги от едната страна на лулата. Ако пък запалвате от лампа, вие по никакъв начин няма да опазите лулата така, че да не я обгорите. Освен това, както виждате, е обгорена дясната страна на лулата, Опитайте да запалите от лампа и вие ще се убедите, че ако я държите с дясната си ръка, ще обгорите непременно лявата страна, а не дясната. Много рядко може да се случи обратното. Освен това, вижда се, че ухапката е доста силно изгризана. Това може да стори само силен, енергичен човек, с остри зъби. Но ако не се лъжа, по стълбите чувам стъпките му, така, че надявам се ще можем да изследваме непосредствено човека, чиято личност е много по-интересна, отколкото неговата лула.

След минута вратата се отвори, и в стаята влезе висок млад мъж. Той беше облечен добре, макар и просто, с тъмносиньо палто. Държеше в ръцете си широкопола шапка със същия цвят. На вид изглеждаше тридесетгодишен, но всъщност беше по-възрастен.

— Извинете — рече той с тревога, — почуках ли на вратата?

И без да дочака отговор, опирайки се на касата, продължи:

— Разбира се, че почуках. Моля да ме извините, доста съм разтревожен и вероятно ще помислите, че не съм достатъчно вежлив.

След тези думи той прекара ръка по челото си както се случва често с хора, преживели нервно напрежение, а после по-скоро падна на стола, отколкото седна.

— Вие, изглежда, от известно време не сте спал — каза Холмс с обикновения си учтив глас — Безсънните ноци страшно разстройват нервната система, много повече от най-тежката работа и дори от среднощните гуляи. Позволете да ви запитам, с какво мога да ви бъда полезен?

— Бих искал да се посъветвам с вас, господине. Какво да сторя? Чувствувам, че животът ми се разбива.

— Не ви разбирам — рече Холмс, — Искате да се посъветвате с мен като с детектив?

— Не, искам да зная вашето мнение като човек опитен в житейските работи, като човек, сблъсквал се с огромно число подобни случаи. Не зная какво да предприема, с какво да започна. Само вие сте в състояние да ми дадете полезен съвет.

Той говореше доста несвързано, силната нервна възбуда явно му причиняваше мъка.

— Вижте, въпросът е много деликатен — продължи господинът — Трудно е да разказваш пред непознати хора, които виждаш за първи път за поведението на собствената си жена. Това е ужасно, ужасно! Но повече не съм в състояние да търпя, нервната ми система е напрегната докрай, дължен съм да се посъветвам с някого.

— Слушайте, скъпи ми господине Грант Мънро... — започна Холмс.

Посетителят ни подскочи от стола като ужилен.

— Как! — извика той, — Вие знаете името ми!

— Ако искате да запазите своето „инкогнито“ — каза с усмивка Холмс — съветвам ви следващия път да не пишете името си на дъното на шапката и да не я обръщате към тези, с които говорите. Аз и моят другар сме изслушали в тази стая достатъчно много интимни тайни и благодарение на провидението облекчихме грижите на мнозина. Надявам се, че ще успеем и на вас да помогнем. Мога ли да ви помоля,

понеже работата не търпи отлагане, веднага да започнете с излагане на фактите.

Нашият посетител още веднъж прекара ръка по челото, като че ли това движение можеше да му помогне да дойде на себе си и да събере мислите си. Всеки негов жест и израз сочеха, че той е предпазлив, сдържан човек, с голям заряд собствена гордост, която беше причина той да прикрива сърдечните си рани. Най-сетне, като направи енергично движение с ръка, започна разказа си:

— Ето каква е работата, господин Холмс. Женен съм вече от три години. През този период се обичахме така, сякаш сме били създадени един за друг. Никога не сме имали разногласия, нито пък спорове. А сега, от миналия понеделник насам, между нас сякаш изникна стена. Сега чувствавам, че в живота ни, във всичките и мисли има нещо толкова чуждо за мен, като че тя не е моя жена, а някаква случайно срещната на улицата. С една дума — станахме чужди един на друг. Аз искам да узная причината за това на всяка цена. Преди да премина към самите факти, господин Холмс, искам да ви кажа още нещо важно. Ефи ме обича. Изобщо не мога да допусна мисълта, че се лъжа. Тя ме обича с цялото си сърце и навярно никого не е обичала толкова силно. Чувствавам това много дълбоко, като човек, който е обичал и е бил обичан. Но между нас има някаква тайна, която, ако не бъде разкрита, ще продължава да помрачава нашите чувства.

— Не бихте ли преминал към фактите? — с явно нетърпение в гласа каза Холмс.

— Разбира се, сега ще ви разкажа всичко, което зная за Ефи, Когато я срещнах, тя беше вдовица /сега е на 25 години/, името и беше госпожа Ебрън, Когато била съвсем млада се е преселила в Америка и се омъжила за господин Ебрън — адвокат с порядъчна практика. Родило им се и дете. Живеели в Атланта, Когато пламнала епидемията от жълтата треска, за няколко дни починали мъжът и детето. Аз съм виждал свидетелството за смъртта на мъжа и. Нещастieto било голямо и неочаквано и тя решила да напусне Америка. Прибрала се отново в Англия заедно с една своя леля, стара мома, и се поселили в Пинър, Мидлсекс. От мъжа си е наследила добър капитал — около четири хиляди и петстотин фунта стерлинги, които са вложени доста добре и носят годишно около 1%. Когато се запознахме, тя живееше от около половин година в Мидлсекс, влюбихме се изведнъж и се венчахме след

няколко седмици. Самият аз търгувам с хмел, чистият ми доход възлиза на около седемстотин-осемстотин фунта годишно, така че можем да си позволим да живеем доста добре. Наехме прелестна вила в Норбъри за осемдесет фунта годишно. Голямото и предимство е, че съчетаваме живота на село с близостта до големия град. Наблизо има една странноприемница и две къщи, а от другата страна през едно малко поле е построена малка къщурка, фасадата на която гледа към нас. Освен тези постройки, почти до самата станция, няма нито едно здание. Естество на работата ми е такова, че моето присъствие в града е необходимо само през определен период от годината. Лятно време почти нямам задължения и това ми дава възможност да се наслаждаваме с жена ми на селския живот. Вече ви казах, че между нас не е имало никакви недоразумения.

— Сега трябва да обърна вниманието ви върху нещо важно. След сватбата моята жена, въпреки волята ми, ми даде всичките си пари. Протестирах, защото знаех, че ако моите делови работи се провалят, за нея нямаше да останат никакви средства. Но тя така настояваше, че аз приех. Неочаквано преди шест седмици тя ми каза: „Джек, когато ти давах парите, ти ми каза, че мога да си ги взема, когато ми потрябват.“ „Разбира се — отговорих аз. — Ти имаш пълното право да се разпореждаш със своята собственост.“ „В такъв случай дай ми, моля те, сто фунта,“ Това малко ме учуди, но си помислих, че парите и трябват за женска прищявка — рокли, тоалети или нещо подобно, „Защо ти трябват толкова пари?“ — запитах аз. „Ето, виждаш ли — отвърна тя с особена интонация, — ти ми каза, че ще ми бъдеш banker, а bankerите никога не питат вложителите си за какво им трябват парите.“ „Ако наистина ти трябват пари — отговорих аз, — ще ти дам.“ „Наистина ми трябват.“ „Но нали все пак можеш да ми кажеш за какво са ти тези пари?“ „Може би след няколко дена, Джек, не сега.“ След като получих такова обещание, аз, разбира се, се успокоих, макар че за пръв път ми се случваше жена ми да има тайни от мен. Дадох и чек и оттогава не споменах за тези пари. Вероятно е този факт да няма нищо общо със случая, но бях длъжен да ви го разкажа. Описах ви вече, че недалеч от нас се намира малка къщурка. За да се стигне до нея, не може да се мине направо през полето. Най-напред се върви по големия път, а после се завива по пътеката, която преминава през една чудесна горичка от шотландски ели. Много често съм се разхождал

там, наслаждавайки се от успокояващата прохлада на дърветата. Тази къщичка беше необитаема в продължение на осем месеца. Възхищавах се от нейната архитектура и особено от външната стълба за втория етаж, потънала във вечнозелен храст. Мислел съм си колко добре може да се подреди човек в тази постройка.

В понеделник вечер, както правех обикновената си вечерна разходка, срещнах празна кола, която явно се връщаше от къщичката. Около самата постройка видях натрупани най-различни вещи, от което заключих, че някой се нанася. Беше ми интересно да видя какви хора са наели постройката и затова надзърнах през прозорчето. Не видях нищо, но като вдигнах поглед нагоре, през отворения прозорец срещнах погледа на едно лице; от устремения към мен взор ме побиха тръпки.

Не зная, господин Холмс, чие беше лицето и макар че разстоянието не беше съвсем голямо, аз не можах да различа добре чертите му. Във всеки случай в това лице имаше нещо неестествено, нещо нечовешко. Пристъпих по-близо, за да разгледам човека, но изведнъж като че ли някой издърпа съществуването навътре в стаята. Постоях пет минути, като мислех, че лицето ще се появи отново. През това време се опитвах да анализирам полученото впечатление. Явно бях чакал напразно — човекът не се появи. Не мога да кажа какво беше това лице — жена или мъж, макар че забелязах отлично, че то имаше мъртвожълт цвят и студен неподвижен поглед, какъвто не съм срещал досега у никой човек. Всичко това така ме заинтригува, че реших да се запозная с новите обитатели на къщичката. Приблжих и почуках. Тутакси вратата се отвори и на прага се появи висока, слаба жена с диво, хищно лице. „Какво желаете — запита ме тя със силен северняшки акцент.“ „Аз съм ваш съсед — казах аз, като посочих към нашата къща, — видях, че току-що се нанасяте и наминах да узная не се ли нуждате от нещо?“ „Къде се завирате, като не ви викат?“ — изкрещя тя и хлопна вратата под носа ми. Учуден и смутен си тръгнах. Цялата вечер се опитвах да мисля най-различни други неща, но мисълта ми все ме връщаше към странното видение на прозореца и грубото държание на старата жена. Тъй като са ми известни предразсъдъците на жена ми, както и нейната нервност, реших да не и казвам нищо за станалото. Когато си лягахме, аз все пак набързо и

съобщих, че някой се е нанесъл в къщичката, на което тя не отговори нищо.

Обикновено спя много дълбоко. Всички знаеха, че веднъж заспя ли, никой не е в състояние да ме събуди. Но онази нощ, вероятно поради прекалената нервна възбуда, съм спал много леко. Изведнъж в полусън почувствувах, че някой ходи из стаята. През полуспуснати клепки видях, че жена ми съвсем облечена излиза от стаята с наметало и шапка. Опитах се да кажа нещо, но устните ми, все още под въздействието на съня, отказаха да се движат. Разбудих се окончателно при вида на израза на лицето на жена ми и смъртната бледост, която се виждаше на светлината на свещта. При това тя трепереше и дишаше тежко, като през цялото време поглеждаше към леглото ми. Очевидно се страхуваше да не се разбудя. Тя се измъкна безшумно, а след няколко минути скръцна и входната врата. Седнах на леглото и попипах главата си с ръце, за да се убедя, че не спя. Беше три часа през нощта. Къде би могла да отива жена ми?

Така съм преседял двадесет минути, тормозейки се в догадки, като се мъчех да намеря някакво обяснение. Колкото повече се напругах, толкова всичко ми изглеждаше по-необяснимо и странно. Тъкмо се канех да стана, ето че долу вратата скръцна и, по стълбите се чува стъпките ѝ.

— Къде си ходила, Ефи? — запитах, след като жена ми влезе в стаята.

При звука на гласа ми тя цялата се разтрепера, някакъв вик се изтръгна от гърлото ѝ. Всичко това още повече ме обезпокои, защото държанието ѝ ми даваше доказателства за виновността ѝ. Тя като беше с открит характер, това крадливо измъкване от спалнята явно я уличаваше. „Ти си се събудил, Джек? — извика тя с нервен смях. — Аз си мислех, че нищо не е в състояние да те разбуди.“ „Къде си била?“ — запитах по-строго, „Не мислех, че това ще те изплаши“ — каза тя, като сваляше наметката си, при което пръстите ѝ трепереха, като развързваше възела. Нищо такова не ми се беше случвало досега. „Изведнъж почувствувах някакъв убийствен задух и желание да изляза на чист въздух. И добре че излязох, иначе бих се задушила тук. Постоях няколко минути. Сега се чувствам добре.“ Като казваше всичко това, тя нито веднъж не ме погледна в очите, а освен това тонът на гласа ѝ беше непознат за мен. Разбрах, че не ми казва истината. Не

отговорих нито дума, обърнах се на другата страна и отново започнах да се губя в безкрайни догадки. Къде ходи през нощта? Какво крие от мен? Чувствувах, че не мога да се успокоя до момента, докато не разбера цялата истина. В същото време се боях да не насилвам жена ми с разпити, за да не я принуждавам отново да ме лъже. Целия остатък от нощта не мигнах, правейки най-различни предположения. През деня трябваше да отида в града, но бях толкова разстроен, че да се занимавам с каквато и да е работа бе абсурдно. Жена ми беше също силно възбудена. По погледите, които ми хвърляше от време на време, разбирах, че се мъчи да намери изход от това глупаво положение. На нея и беше ясно, че не съм повярвал на снощните обяснения. На закуска разменихме няколко откъслечни фрази, след което излязох да се разхождам, за да използвам утринната прохлада.

Така, разхождайки се, стигнах до Кристалния дворец, починах си цял час върху тревата и към дванадесет и половина тръгнах назад към Норбъри. Случайно трябваше да мина покрай къщичката. Поспрях за минута, надявайки се да видя още веднъж онова страшно лице, което ме гледаше вчера от горния прозорец, но представете си, господин Холмс, моето изумление, когато вратата на къщичката се отвори и оттам излезе моята съпруга. Аз се смразих от изненада, а жена ми затрепери като лист, когато ме видя. В началото ми се стори, че тя като че ли желае да се втурне обратно в постройката, но очевидно съобрази безполезността на такава постъпка. Гледаше ме смутено и правеше напразни опити да се усмихне. „Дойдох тук, Джек, за да запитам съседите ни не се ли нуждаят от нещо. Защо ме гледаш така? Недоволен ли си от нещо? Сърдиш ли ми се?“ „Значи ето къде си била тази нощ“ — казах аз. „Какво говориш?“ — извика тя. „Ти си била тук, убеден съм в това. Кой живее тук и при кого дойде тази нощ?“ „За пръв път идвам тук“ — отговори жена ми, „Как смееш да ме лъжеш? — креснах аз. — Нима аз съм скривал нещо от теб досега? Сега отивам в къщата, за да разбера истината!“ „Не, за Бога, Джек, не ходи!“ — извика тя с истински ужас. Направих няколко крачки по посока на къщичката, но съпругата ми се впи в ръката ми и с нечовешка сила започна да ме дърпа назад. „Моля те, Джек, не прави това! — викаше тя, — Кълна ти се във всички светии, че след няколко дни ще ти разкажа всичко. Ако влезеш сега там, ще ме направиш безкрайно нещастна!“ Правех усилия да се добера до вратата, но тя ме

дърпаше назад и не преставаше да говори. „Повярвай ми, Джек, повярвай ми веднъж в живота! Няма да съжаляваш! Никога не бих скрила нищо от теб, ако това не би било необходимо! От това зависи щастието на живота ни! Ела да си тръгваме и ще видиш, че всичко ще се уреди! Ако сега влезеш в къщичката, между нас всичко е свършено!“ Последните думи бяха произнесени с такава твърдост, толкова отчаяние се прокрадваше в гласа и, че аз стоях обезоръжен и нерешителен пред вратата. „Добре, ще изпълня желанието ти само при едно условие, разбираш ли, само при едно — казах аз, — Можеш да запазиш тайната в себе си, но трябва да ми обещаеш, че ще спреш с нощните разходки дотук и повече няма да скриваш нищо от мен. Готов съм да забравя всичко станало, ако ми обещаеш, че за в бъдеще нищо подобно няма да се случва!“ „Обещавам ти, Джек — произнесе тя с видимо облекчение. — Нека бъде, както ти искаш, само да се махнем по-бързо от тази къща“. С тези думи тя ме задърпа отново назад. Като се отдалечавахме от мястото, аз неволно се обърнах и пак в рамката на прозореца видях същото жълто лице, което ни наблюдаваше. Какво общо можеше да има между това лице и жена ми? Отново потреперах, спомняйки си погледа на жълтото лице, и почувствувах, че никога няма да се успокоя, докато не разкрия докрай истината. Два дни никъде не излизах и съпругата ми очевидно изпълняваше обещанието си, защото доколкото ми е известно, и тя никъде не беше излизала. Но на третия ден трябваше да се разочаровам. Убедих се, че колкото и искрено да беше обещанието и към мен, тя не е в състояние да го изпълни.

Заминах по моите работи в града и се върнах с влака в два часа, а не в три, както правех обикновено. В антрето ме срещна прислужницата, по чието лице се четеше безпокойство. „Къде е госпожата?“ — запитах я аз. „Не зная, вероятно е отишла на разходка“ — отговори ми тя. Веднага заподозрях нещо недобро. Качих се горе, за да се убедя, че жена ми наистина не си е вкъщи. Когато погледнах през прозореца, видях че прислужницата бяга през полето с всички сили по посока към къщичката. Сега вече разбрах, че жена ми сигурно е поръчала на прислужницата, ако се прибера по-рано от града, да изтича, за да я предупреди. Бях извън себе си от гняв. Изтичах долу, решен веднъж завинаги да сложа край на тази комедия. Видях как жена ми и прислужницата почти тичешком вървяха по пътеката. Излязох от къщи и тръгнах направо към постройката, в която се

криеше тайната. Съпругата ми не ме видя, тъй като се движеше по пътеката, а аз направо през високите храсти. Вратата беше отворена и без да почукам, влязох направо в коридора. Никой не ме посрещна. В кухнята върху пода, застлан с плочи, имаше съд с вода, а в един голям кош лежеше огромен котарак. Но старата жена липсваше. Тогава преминах в следващото помещение, което се оказа съвсем празно. Качих се горе, очаквайки да срещна някого. На горния етаж имаше всичко две стаи. Първата беше наредена доста просто, картините бяха с груби рамки, но стаята, от чийто прозорец видях жълтото лице, беше подредена с вкус и бих казал доста придирчиво. Представете си колко се разгневих, когато видях на видно място портрета на жена ми, който тя бе взела от мен, разбира се, с мое разрешение! Това беше преди три месеца! Стоях дълго, без да мръдна, убеждавайки се, че в къщата наистина няма никой. Прибрах се у дома със сърце от олово. В антрето, ме срещна жена ми, но преценявайки огромния възел от чувства, които не можех да овладя, предпочетох да не я заговарям и се отправих към работната ми стая. Съпругата ми ме последва, така че не успях да затворя вратата. „Страдам ужасно, Джек, че бях принудена да наруша обещанието си, но ако ти знаеше всичко, щеше да ми простиш!“ „Каж ми цялата истина!“ „Че мога, Джек, убий ме, не мога!“ — простена тя отчаяна. „Докато не ми откриеш кой живее в тази къщичка и кому си дала снимката си, аз не желая да имам никакъв разговор с теб.“ Така и казах и излязох от къщи. Това беше вчера, господин Холмс, и оттогава не съм виждал жена си и не зная нищо повече за тази загадъчна история.

Такова нещо се случва за пръв път в живота ми, затова съм толкова объркан, че не зная какво да предприема. Изведнъж днес ми хрумна да се обърна към вас за съвет и ето ме тук, готов да сложа съдбата си във вашите ръце. Ако нещо в разказа ми ви е неясно, запитайте ме и с радост ще ви го обясня. Само, за Бога, колкото можете по-бързо ми дайте съвет, защото не мога повече да издържам в това положение.

Двамата изслушахме този във висша степен интересен разказ на развълнувания ни посетител. Холмс продължаваше да стои замислен, подпрял брадата си с ръка. Най-накрая той запита:

— Кажете ми, моля ви, лицето, което ви гледаше от прозореца, изглеждаше ли наистина човешко?

— Да ви дам положителен отговор ще ми бъде трудно, защото и двата пъти, когато го видях, не бях съвсем близо.

— Но все пак то ви е направило силно впечатление? — запита Холмс.

— Да, защото цветът му беше неестествено жълт, чертите неподвижни и освен това, когато се опитах да се приближа, то се скри от прозореца.

— Кога взе от вас съпругата ви стоте фунта? — каза приятелят ми.

— Преди два месеца.

— Вие виждал ли сте някаква снимка на нейния починал мъж?

— Не. Много скоро след неговата смърт в Атланта беше избухнал огромен пожар, при който са изгорели всички книжа и документи.

— По какъв начин тя е запазила свидетелството за смъртта му? Вие казвате, че сте го виждал.

— След смъртта му и последвалия пожар на нея и издадоха препис — отговори посетителят.

— Срещал ли сте някой неин познат от Америка? — запита Холмс.

— Не.

— Никога ли не ви е предлагала да заминете обратно затам?

— Не.

— Може би е получавала кореспонденция от Америка?

— Не, поне на мен не ми е известно.

— Благодаря ви. Сега аз имам известна хипотеза за вашия случай. Ако обитателите на къщицата са я напуснали, ще ни бъде трудно да разплетем кълбото от въпроси. Но ако, предупредени за вашето посещение, хората са напуснали временно, докато си отидете, и след това са се върнали отново в сградата, това ще ни помогне да стигнем до истината. Ето какво ще ви посъветвам: върнете се в Норбъри и се убедете, че обитателите са се завърнали. Не се опитвайте да влизате. Само ни телеграфирайте и ние след час ще бъдем при вас, за да разгадаем случая.

— А ако в къщата вече не живее никой?

— Ако положението се е изменило в такава посока, то утре ще дойда у вас, за да поговорим. А сега довиждане и, моля ви, не се

вълнувайте напразно, докато не се убедите, че има за какво да се тревожите.

— Струва ми се, че това е доста мръсна история, Уотсън — каза Холмс, след като изпрати до вратата господин Грант Мънро. — Какво е вашето мнение?

— Мисля си същото, както и вие — отвърнах.

— Според мен налице е някаква измама.

— Но кой е измамникът?

— Навярно лицето, което живее в прилично подредената стая и притежава снимката ѝ. Много се заинтригувах от това жълто лице и нищо не е в състояние да ме успокои, докато не разгада историята.

— Но вие имате вече някаква хипотеза.

— Да, и ще бъда доста изненадан, ако предположенията ми не се покрият с истината. Според мен в къщичката живее първият съпруг на госпожата.

— Защо мислите така?

— С какво да си обясним ужаса и, когато господин Мънро е искал да влезе в къщичката? Ето как според мен стоят нещата. Тази жена се е омъжила в Америка. Били са с доста различни характери или пък той е извършил някаква недостойна постъпка. Тя е избягала от него и се е завърнала в Англия, но под чуждо име, с цел да започне нов живот. Омъжвайки се отново, тя е сметнала, че е в пълна безопасност. На съпруга си е представила свидетелството за смъртта на някакъв друг човек, чието име е приела. Изведнъж местопребиваването и бива открито от първия и съпруг или пък от тази отвратителна стара жена, която се е отнесла толкова нелюбезно към господин Мънро. Написали са и писмо, в което са я заплашили, че ще съобщят в полицията, която ще образува дело за двуженство. Тя се е изплашила и е поискала от съпруга си сто фунта, за да се откупи. Въпреки всичко това, изнудвачите пак пристигат. Тя узнава от съпруга си, че някой се е поселил в празната къщичка, досеща се, че това могат да бъдат нейните изнудвачи, издебва случай и крадешком изчезва от къщи, за да ги помоли да я оставят на спокойствие. Претърпявайки несполука, тя ги посещава отново на другия ден, тогава, когато я вижда мъжът и. Тя му обещава да не ходи повече дам, но след два дни тормозът, че нейните мъчители ще пристъпят към действие, взема връх и тя прави последен опит, занасяйки своята снимка, която вероятно е обещала при

предишната среща. По време на разговора пристига прислужницата ѝ и съобщава, че съпругът и се е прибрал по-рано. Злата жена, която вече е срещала Мънро, е предположила, че ще бъдат незабавно посетени от разгневения съпруг и е избягала заедно със съучастниците си, ако е имало такива, за да се прикрият в елховата гора зад къщичката. Ето защо Мънро е намерил сградата празна, без обитателите и. Аз ще се учудя много, ако те до вечерта не се приберат. Какво мислите върху моите предположения?

— Че това са само предположения.

— Но предположения, които обяснявах всички факти. Засега сме длъжни да правим предположенията си само въз основа на онези факти, които са ни известни. Когато съберем нови материали, ще има време да помислим, В момента ни остава да чакаме известия от нашия приятел от Норбъри.

Не се наложи да чакаме дълго. Не бяхме изпили чая си и телеграмата пристигна. Тя гласеше:

„Отново видях на прозореца жълтото лице. Ще ви чакам в седем часа на гарата. До вашето пристигане няма да предприемам нищо.“

Когато слязохме от влака, Грант Мънро наистина ни чакаше на станцията. На светлината на гаровите фенери ни се видя бледен и треперещ от вълнение,

— Те са още тук, господин Холмс — каза той, здраво стискайки ръката на приятеля ми, — Видях, че прозорецът светеше, когато идвах насам. Трябва да побързаме, за да не избягат.

— Какъв е вашият план? — запита Холмс, когато тръгнахме по пътя, обграден от двете страни с високи дървета.

— Мисля със сила да се втурнем там, за да видим кой живее вътре. В същото време мога да ви използвам и за свидетели.

— Въпреки молбата на съпругата ви за известно време да не предприемате нищо в това направление?

— Да, взех вече твърдо решение.

— Според мен вие сте прав. Всяка истина, каквато и да е тя, е по-добра от неизвестността и подозрението, Пред закона ние ще бъдем

виновни, но мисля, че е оправдано да се рискува.

Беше тъмна нощ. Свърнахме от главния път и поехме по една пътека, Ръмеше ситен дъжд. Господин Грант Мънро крачеше най-отпред доста нетърпеливо, ние го следвахме.

— Това са прозорците на моя дом — пошепна той, като ни сочеше светлината между дърветата. — А това е къщичката, където трябва да влезем.

Тук пътеката извиваше и ние се намерихме пред постройката. Ивицата светлина, която падаше върху почвата, показваше, че вратата не е затворена плътно. На горния етаж беше осветен ярко само един прозорец и на фона на спуснатото перде се мярна няколко пъти някакъв силует.

— Виждате ли, има някой! Да влезем и да разберем всичко още сега! — извика Мънро.

Но приближавайки до вратата, пътят ни бе преграден от една жена. Светлината, която падаше от прозореца, беше доста слаба, за да можем да разгледаме чертите на лицето и.

— За Бога, Джек, не прави това! Аз чувствавах, че ще дойдеш тази вечер. Почакай малко и никога няма да съжаляваш!

— Доста те чаках и ти вярвах, Ефи! — възрази решително мъжът. — Аз и другарите ми ще влезем, за да разкрием всичко!

С тези думи той отстрани жена си и ние го последвахме в къщата. В коридора ни се препречи една старица, като се опита да ни прегради пътя, но Мънро грубо я изтласка и с няколко скока се изкачи горе. После той отвори вратата на осветената стая и ние спряхме на прага.

Това беше добре подредена, чиста стая, с две запалени свещи на масата и две на камината. В ъгъла, пред писмена маса, беше се сгушило малко момиче. То беше облечено в червена дреха и носеше дълги над лактите ръкавици. Когато извърна лицето си към нас, неволно извиках от ужас и учудване. Неподвижността на лицето и мъртвешкият жълт цвят на кожата ме бяха поразили. Но Холмс със смях посегна към ухото на момиченцето и свали маската му. Мигновено загадката се разкри. Към нас гледаше черното личице на едно негърче с ослепително бели зъби. То се разсмя съвсем неподправено на нашите удивени физиономии. Грант Мънро стоеше обаче, свъсен, с ръце на гърдите.

— Господи! — продума най-сетне той. — Какво значи това?

— Ще ти обясня какво значи! — произнесе влязлата в стаята съпруга с открита, горда решимост на лицето. — Ти насила ме принуди да ти направя признание и сега нямаш право да се сърдиш. Първият ми съпруг наистина почина в Атланта, но детето ни остана живо.

— Твоето дете!

Тя извади големия сребърен медальон, който висеше на гърдите й.

— Ти никога не си отварял този медальон.

— Аз мислех, че не се отваря.

Тя натисна пружината и долното капаче на украшението веднага отскочи. Виждаше се портретът на младо, интелигентно и красиво лице, чийто африкански произход веднага биеше на очи.

— Това е снимката на Джон Ебрън от Атланта. Най-благородният човек на земята — рече жената. — Аз пренебрегнах предразсъдъците на нашата бяла раса и се омъжих за него. През цялото време на нашия брак нито веднъж не ми се случи да си мисля, че съм сторила жертва. Единственото нещастие е в това, че нашето детенце прилича повече на баща си, отколкото на майка си. Нещо повече — нашата малка Люси е даже по-черна от баща си. Но каквато и да е тя, това е моето малко момиченце, моята рожба, моята гордост.

При тези думи малкото черно създание затича към майка си и зарови лице в скута й.

— Оставих я в Атланта само поради факта, че тя беше болна и промяната на климата можеше да и навреди непоправимо. Наглеждаше я една възрастна шотландка, нашата стара дойка. Не е минал час, не е минал ден да не си спомня за милото ми детенце. Когато се срещнах с теб, исках да ти кажа цялата истина, но се побоях. Страхувах се да не те изгубя. Предстоеше ми труден избор и аз направих това, което не трябваше да правя. Приех предложението ти, като скрих от теб истината. В продължение на три години съвестта ме гризеше, мъчеше ме и раздялата с детето, но аз пазех тайната си, защото вестите, които получавах от дойката, бяха добри. Най-сетне разбрах, че не мога да преодоля желанието си да видя собственото си дете. Борих се дълго срещу това, но напразно. Колкото и да беше опасно, аз дръзнах да напиша писмо и да поръчам да изпратят детето, заедно с дойката,

макар и за няколко седмици. Ангажирах и къщичката за известно време. Изпратих и сто фунта стерлинги за път, както и подробни указания как да се грижат за малката Люси. За да не научи никой в околността за черното детенце, наредих да носи тази маска и дълги ръкавици. Можеше да се измисли и нещо по-разумно, но желанието ми да виждам детето и страхът да не научиш нещо сковаваха разсъдъка ми. Бях поръчала да не извеждат детето денем из околността. В деня, когато ти ми съобщи, че някой се е нанесъл в къщичката, не можех да си намеря място от нетърпение. Понеже знаех, че спиш дълбоко, още през нощта прескочих дотук, за да видя малката Люси. Оценявах благородството ти да не ме разпитваш повече за нищо, но в деня, когато ти се втурна в къщата, дойката едва успя заедно с детето да избяга през задния вход в гората. Сега знаеш вече всичко. Интересувам се какво ще стане по-нататък с мен и с малкото ми дете.

При тези думи тя кръстоса ръце, очаквайки отговор.

Минаха две дълги мъчителни минути, преди Мънро да наруши мълчанието. Тази случка си спомням винаги с удоволствие. После той се наведе, повдигна малкото момиченце и го целуна. След това хвана съпругата си под ръка и ги поведе и двете към вратата.

— Много по-удобно ще бъде да си поговорим по тези въпроси у дома — рече той. — Не считам, че съм най-добрият човек на земята, Ефи, но мисля, че можеше да ми повериш тайната си, без да прибегваш до подобни средства.

Излязохме от къщата. Като приближихме пътеката, Холмс ме дръпна за ръкава и ми пошепна:

— Мисля, че присъствието ни в Лондон ще бъде много полезно, отколкото в Норбъри.

Повече не пророни нито дума, но когато късно през нощта, взел свещта в ръка, тръгна към спалнята си, ми каза:

— Уотсън, ако някога забележите, че прекалено надценявам способностите си или пък, че се старая по-малко, отколкото изисква конкретният случай, бихте ми направили неоценима услуга, ако ми пошепнете на ухото само една дума: „Норбъри“.

ПИСАРЯТ

Скоро след женитбата си аз се настаних в Падингтън, където поех пациентите на престарелия доктор, господин Фаркхар. Неговите пациенти преди бяха доста много, но после започнаха да идват все по-рядко. Причината за това бяха напредналите години на доктор Фаркхар, а и той страдаше от припадъци. Хората мислят, че докторът трябва сам да бъде здрав и не се доверяват на онзи, който не може да излекува себе си.

И така пациентите, които приех да лекувам, не бяха много и даваха годишен доход само триста фунта, докато по-рано той стигаше до хиляда и двеста. Аз бях млад и се надявах на енергията си, уверен бях, че за няколко години ще сполуча да увелича дохода до предишната цифра.

Първите няколко месеца бях много зает и почти не се виждах с моя другар Шерлок Холмс. Да ида при него на Бейкър Стрийт нямах време, а той постоянно си седеше вкъщи и излизаше само по работа. В едно юнско утро, когато аз седях след закуската и четях „Бритиш Медикал Джърнал“ неочаквано звънецът издрънка и за мое най-голямо учудване, се чу резкият и висок глас на моя стар другар и приятел.

— Драги Уотсън — каза той, като влизаше в стаята — мило ми е да ви видя. Надявам се, че госпожа Уотсън вече се е оправила от сътресението, което трябваше да изживее, когато изследвахме странната история за „Знака на четиримата?“

— Благодаря ви — казах аз и горещо раздрусих ръката му. — И двамата сме здрави.

— И аз също — продължаваше той, като се намести в креслото. — Надявам се, че вашата медицинска практика още не е убила съвсем желанието ви да разгадавате по дедуктивен път нашите малки загадки?

— Тъкмо напротив — отвърнах аз. — Снощи подреждах бележките си по тоя въпрос.

— Надявам се, че не смятате сбирката си за завършена?

— Разбира се, че не. И аз щях да бъда много радостен, ако можех още да попълня бележките си.

— Дори днес?

— Ако искате, дори днес.

— И дори, ако за това би трябвало да заминете за Бирмингам?

— Разбира се, стига вие да поискате.

— А болните?

— Моят съсед, уверен съм, с удоволствие ще ги поеме. Когато той заминава, аз правя това за него.

— А! Много се радвам! — каза Холмс.

После той се облегна в креслото и изпод полуспуснатите си клепки започна да ме разглежда.

— Както виждам, вие сте били болей неотдавна. Сигурно сте се простудили?

— Седях вкъщи цели три дена, поради доста силна простуда. Но струва ми се, че от нея няма вече никаква следа.

— Това е истина. Вие имате сега съвсем здрав вид.

— В такъв случай как узнахте, че съм бил болен?

— Скъпи ми приятелю, та нали ви е известен моя метод?

— Значи вие сте узнали това с помощта на дедукцията?

— Разбира се.

— А какво взехте за изходна точка?

— Обущата ви.

Аз погледнах нозете си, обути в нови кожени обуца.

— Е, как така? — подхванах аз, но Холмс ме прекъсна.

— Вашите обуца са съвсем нови — каза той. — Вие ги носите не повече от три седмици. При това подметките ви, които в тая минута обърнахте към мене, са малко обгорени. Отначало помислих, че сте намокрили нозете си и сте сушили обущата си на огъня, но после забелязах в средата на подметката печата на магазина, който непременно би се отлепил от влагата.

— Значи може да се оформи само едно заключение: вие сте седяли пред огъня с протегнати крака, а това може да направи през юни само човек, болен от простуда.

Както всички разсъждения на Холмс, и това, което ми даде сега, изглеждаше съвсем просто. Другарят ми налучка моята мисъл по израза на лицето ми и леко иронично се усмихна.

— Успехът на моите изводи прави много по-силно впечатление, когато не го обяснявам — каза той. — И аз се боя, че ще направя грешка, ако давам обяснения чрез какви логически умозаклучения идвам до тях. И тъй, вие сте съгласен да дойдете с мен за Бирмингам?

— Разбира се. Но за какво става дума?

— Ще ви разкажа във вагона. Моят клиент ни чака на улицата във файтон. Можете ли да тръгнете веднага?

— Ей сега.

Аз написах записка до съседа-доктор, изтичах горе, за да предупредя жена си, че заминавам, и се присъединих към Шерлок Холмс, който вече слизаше по стълбата.

— И вашият съсед ли е доктор? — запита той, като сочеше медната плочка на вратата.

— Да. Той започна едновременно с мен практиката си.

— И преди него ли тук живееше доктор?

— Изглежда, да. Изобщо тук, в тая къща, от построяването й, винаги са живели доктори.

— Но вашите клиенти са повече от неговите?

— Мисля, че е тъй. Как узнахте това?.

— По стъпалата, мили мой. Стъпалата на вашата стълба са три пъти по-кални от неговите. Но ето и господинът, който ни чака. Това е моят клиент, господин Хол Пайкрофт; позволете да ви запозная. Е, сега, по-бързо, файтонджийо, ние едва-едва ще успеем да стигнеме навреме за влака.

Господинът, който седеше във файтона срещу мене, беше съвсем млад човек, здрав, свеж, с честно лице и с малки завити нагоре руси мустачки. Той беше облечен с приличен редингот и носеше лъскав цилиндър. По дрехите му веднага можеше да се познае, че принадлежи към числото на охолните млади хора от Сити. Към това съсловие ние се отнасяме с презрение, наричаме ги „галантерийни кавалери“, но отношението ни е съвсем несправедливо. Тия хора дават на отечеството ни великолепни войници, а освен това съдействуват за развитието на атлетиката и спорта в Англия. Пълното и здраво лице на младия човек беше много жизнерадостно, и само в ъглите на устните му се криеше почти комична тревога и загриженост.

Когато седнахме в едно купе от първа класа и влакът тръгна към Бирмингам, аз най-сетне узнах причината, която бе заставила спътника

ни да прибегне до помощта на Шерлок Холмс.

— Ще пътуваме не по-малко от час и четвърт — каза Холмс. — Моля ви, господин Пайкрофт, разкажете на другаря ми вашата интересна случка. За мене ще бъде полезно да я чуя още веднъж. Разказвайте тъй, както и на мене ми разказахте, но, ако е възможно, по-подробно. Това е любопитна история, Уотсън; ще излезе много любопитна или пък съвсем незначителна. Все пак обстановката в случая е необикновена, а тъкмо това ние с вас обичаме повече от всичко. Е, господин Пайкрофт, разказвайте, аз няма да ви прекъсвам повече.

Младият човек вдигна към нас малко смутен поглед.

— Там е работата, господине, че в тая история аз излязох доста прост; в нея аз играя най-глупавата роля. Макар че всичко все още може да се нареди благополучно и, изглежда, аз иначе и не можех да постъпя, но все пак излязох голям глупак. Спечелих нещо, но и нещо изгубих. Не съм майстор разказвач, господин Уотсън, но ето какво се случи с мене. Аз служих дълго време в търговската къща „Коксън и Уод“, но тази пролет, ако благоволите да си спомните, те фалираха със загуби на венецуелските ценни книжа. За мен настъпи лошо време. В тая фирма, господине, аз прослужих повече от пет години. От мен бяха винаги доволни и старецът Коксън ми даде извънредно добра препоръка. Да, всички ние изгубихме местата си. У Коксън бяхме двадесет и седем души. Е, аз започнах да си търся място. Завирах се тук и там, но навред е натъпкано. Не мога да си намеря място и толкова. Сякаш това е прокоба. У Коксън получавах три фунта седмично и бях спестил около седемдесет фунта, но тия пари бързо намаляваха, и аз скоро видях, че ще трябва да отида в заложната къща. Дори нямах средства за марки, за да отговарям на обявите. А и право да си кажа, и за пликите, на които трябваше да се лепят тия марки, нямах вече пари. Аз изтърках обувката си в тичане по стълбите, а работа все се не намираще. Най-сетне се откри място у Маусън и Уилям. Това е голяма комисионерска фирма на Ломарг Стрийт. Мисля, господине, че не познавате нашите търговски знаменитости, и затова трябва да ви обясня, че Маусън и Уилям се смятат за най-богатата комисионерска фирма в целия Лондон. В обявата им бе казано да се обръщаме към тях с писмена молба. Е, взех аз своята препоръка и другите документи и им ги изпратих. Да си призная, нямах никакви

надежди да получа това място. Но неочаквано пристигна отговор, че следния понеделник мога да се явя на служба, където ще бъда приет, само ако моята външност излезе задоволителна. Не мога да ви кажа как стана това. Писарите на Маусън после ми разказваха че директорът никога не избира хората, а приема на служба онзи, чието писмо първо попадне пред очите му. Както и да е, провървя ми, и аз бях доволен. Определиха ми заплата един фунт на седмица, а работа ми дадох такава, каквато работех у Коксън. Е, сега стигам до най-любопитната част от моята история. Трябва да ви кажа, че живея в Хамстед, Потърс Терас, № 17. Получих писмото от Маусън и Уилям вечерта, прочетох го, седях и пуших. Неочаквано влезе хазайката и ми подаде картичка. На нея бе написано: „Артър Пинар, финансов агент“. Никога преди не бях чувал това име и се учудих, но помолих хазайката да пусне госта. Влезе този човек — среден на ръст, черноок, с тъмни коси и с черна брада; а носът му, знаете, просто лъщи.

Той се движеше бързо и говореше отсечено, като човек, който няма никак време за губене.

— Господин Хол Пайкрофт, ако не се лъжа? — запита той.

— Да, господине — отвърнах аз и му подадох стол.

— Вие сте работили у Коксън и Уод?

— Да, господине.

— А сега постъпвате на служба при Маусън?

— Точно тъй.

— Добре — каза той. — Работата е в това, че вие, както съм чувал, притежавате голям талант. Помните ли вие Паркър, управителя на Коксън? Е, та той именно ви хвали много пред мене.

— Драго ми е да чуя това. Към работата си наистина винаги съм се отнасял добросъвестно, но все пак не мислех, че съм придобил такова добро име в Сити.

— Имате ли добра памет? — запита той.

— Доста добра — скромно отвърнах аз.

— Обръщали ли сте внимание на движението на пазара, докато бяхте без работа? — запита той.

— Да, всяко утро чета Бюлетин на фондовата борса.

— Но вие сте много старателен — извика той. — Вие сте наистина специалист. Ще позволите ли да ви задам няколко въпроса? Да? Е, как стоят работите в Еърширските акции?

— От сто и пет до сто пет и четвърт — отвърнах аз.

— А Новозеландските?

— Сто и четири.

— А Британските „Брукън Хил“?

— Седем и седем и половина.

— Чудесно! — възторжено завика той. — Именно това ми говориха за вас. Мойто момченце, мойто момченце, вие сте прекалено умен за ролята на писар на Маусън.

Навярно разбирате колко бях учуден, докато слушах всичко това.

— Не всички мислят като вас, господин Пинар — му казах аз. — Останал съм почти без средства и нямам нищо против да получа това местенце.

— Фу! Престанете да мислите за това местенце; то не е за вас. Е, а сега аз трябва да ви предложа нещо от своя страна, и макар да е малко, като имам предвид талантите ви, все пак е значително повече от онова, което ви обещават у Маусън. Повярвайте ми. Кога трябва да постъпите при Маусън?

— Тези дни.

— Ха-ха! Готов съм да се обзаложа, че вие никога не ще постъпите там!

— Няма да постъпя при Маусън?

— Не, господине. От днес вие сте управител на Френско-Средиземно-Харуардското дружество. Тая фирма има 134 клона в градовете и селата на Франция, да, освен това има още клонове в Сан Ремо и Брюксел.

— Не съм слушал нищо за тая фирма — казах аз.

— Напълно е възможно. Целият капитал на тая фирма се намира в частни ръце. Работите ѝ вървят тъй прекрасно, че рекламата за нея е съвсем излишна. Брат ми Хари Пинар е главен директор и гарант на тая фирма. Именно той, като узна, че ще бъда по тия места, ми поръча да намеря млад, работен и пъргав човек, комуто може да се възложи да води самостоятелно работата. Паркър ми посочи вас, и ето ме, дойдох. Ние ви предлагаме за жалост малко, всичко само петстотин фунта за...

— Петстотин фунта! — прекъснах го аз.

— В началото толкова. Но вие освен това ще получавате един процент от всичките комисионни на вашите агенти, а това за годината прави цифра, много по-висока от оная, която ще получите като заплата.

— Но аз съвсем не познавам тази работа.

— Шт, мойто момченце, с времето ще се научите. Главата ми се завъртя дотолкова, че аз едвам не паднах от стола. Изведнъж се усъмних.

— Да бъдеме на чисто, господине — рекох аз. — Право казано, Маусън ми предлага всичко на всичко двеста фунта на година, но „Маусън“ е фирма, известна на цял свят, а вашата аз съвсем не зная.

— Отлично! Отлично! — извика той в някакъв екстаз. — Ето такъв човек именно ни трябва. Трудно е да ви излъже човек. Е, ето ви чек за сто фунта. Ако смятаме, че сега сте постъпили при нас, тия пари ще ви бъдат предплатата.

— Добре, съгласен съм — казах аз. — А кога трябва да се явя на новата длъжност?

— Утре заминете за Бирмингам. Аз сега ще ви напиша записка, която вие ще предадете на брат ми. Него можете да видите в кантората на дружеството, временно уредена на Корпорейшън Стрийт, № 126. Сетне той, разбира се, ще оформи условията за вашето постъпване на служба, но най-главното ние вече решихме.

— Право да си кажа, не зная дори как да ви изразя благодарността си, господин Пинар — казах аз.

— Няма защо, моето момче. Вие получавате само необходимото. А сега ще трябва да направим още нещо. Това са само празни формалности. Навярно имате хартия? Отлично, бъдете добър да напишете на листчето: *„Съгласен съм да постъпя на длъжност завеждащ Френско-Средиземно-Харуардско дружество със заплата най-малко 500 фунта стерлинги.“*

Аз се съгласих и написах онова, което искаше. Той постави листчето в джоба си.

— Още една малка подробност — каза господин Пинар. — Какво смятате да направите сега с Маусън?

— От радост съвсем забравих за Маусън. Ще му напиша, че се отказвам от длъжността при него.

— Аз пък не бих постъпил така — каза той. — Днес аз дори се поскарах с управителя на Маусън заради вас. Трябваше да събера сведения за вас, и се обърнах към него, а пък той като започна да ме нагрубява и ругае за това, че ви отнемам от него. Много дързости от тоя род ми наговори той. И аз изгубих в края на краищата търпение.

„Ако искате да имате добри служители, му казах аз, плащайте им добри заплати.“ А той отвърна: „Все пак той по-скоро ще остане при нас с малка заплата, отколкото да дойде при вас за по-голяма.“ „Аз съм уверен“, рекох аз, „и съм готов да се обзаложа, че той веднага ще приеме моето предложение и дори писмено ще ви извести за своя отказ да заеме при вас място...“ „Добре, съгласен съм“ каза той, „ние го спасихме от глад и той, разбира се, цени това.“ Ето последните думи на управителя.

— Какъв негодник! — извиках аз. — И очите му не съм виждал. Каква полза от това да бъда вежлив към него? Разбира се, ако вие не искате, аз наистина нищо няма да му пиша!

— Добре! Спазете обещанието си — каза той, като ставаше от мястото си. — Да, аз много се радвам, че намерих такъв подходящ човек за брат си, като вас. Ето тук предплата от сто фунта стерлинги, а това е писмото. Хубаво запишете адреса: Корпорейшън Стрийт, №126. Утре, точно в един часа, вие трябва да бъдете там, не забравяйте това. Лека нощ, желая ви всичко добро.

Ако не се лъжа, повече нищо не говорихме с него. Представете си, доктор Уотсън, как се зарадвах аз на тоя неочакван дар на съдбата, който се изгърси пред мене. Цяла нощ мечтах за своето бъдещо благополучие, а на другия ден се отправих за Бирмингам; избрах поранен влак, за да бъда на мястото преди назначения час. Вещите си оставих в хотела на Ню Стрийт, а сам отидох на адреса, който ми бе посочен. Пристигнах четвърт час по-рано от уреченото време; мислех, че това е все едно. Къщата с № 126 беше цялата заета с търговски помещения и кантори. Започнах да чета названията им едно след друго, но кантора на Френско-Средиземно-Харуардското дружество тук нямаше. Спрях и започнах да се питам, що ли значи това; защо тия хора се бяха обърнали към мене? Възможно бе да са поискали да ми се присмеят. Вече се бях накарал да си вървя, когато при мене дойде някакъв човек. По лицето и гласа той много приличаше на вчерашния ми гост, само че този беше хубаво избръснат и косите му бяха с по-светъл цвят.

— Вие ли сте господин Хол Пайкрофт? — запита той.

— Да — отговорих аз...

— А! Аз ви чакам, но вие дойдохте малко по-рано от назначения час. Днес сутринта получих писмо от брат си. Той много ви хвали.

— Аз ви търсих, тъкмо четях названията на канторите, когато се приближихте — казах аз.

— Нашата кантора още няма фирма — отвърна той. — Ние сме се наредили тук временно. Елате с мен, трябва да поговорим върху подробностите.

Аз го последвах по стълбата горе и се намерих в малки, съвсем лишена от мебели и неуредена стая. Мислех, че ще видя тук нещо съвсем друго, сиреч цял ред дълги маси със седнали зад тях многочислени писари, както обикновено бива в канторите, и затова с голямо учудване гледах малката маса, двата стола и шкафа, които съставяха цялата обстановка на стаята.

— Не се огорчавайте, господин Пайкрофт — каза спътникът ми, като забеляза моето учудване. — И Рим не е бил построен за един ден. Нашето дружество е много богато, та не обръща внимание на дреболиите и не се грижи за външността. Бъдете любезен, седнете и ми дайте писмото на брат ми.

Аз изпълних желанието му, и той внимателно прочете писмото.

— Вие, изглежда, сте направили на брат ми Артър много добро впечатление, въпреки че той съди за хората много строго. Моля ви, смятайте, че сте постъпили на работа.

— Каква ще бъде длъжността мм? — запитах аз.

— След време вие ще завеждате нашия голям клон в Париж, но временно ще трябва да останете за две седмици в Бирмингам, където ще ни бъдете много полезен.

— По какъв начин?

Вместо отговор той извади от шкафа голяма червена книга.

— Това е справочник на Париж — каза той. — Тук се намират имената на всички търговски къщи и фирми. Аз ви моля да вземете книгата със себе си и да запишете адресите на всички, които ще ни бъдат полезни в нашата работа. Това е много важно за мен.

— Но вие имате сигурно вече готови списъци с адресите на фирмите? — запитах аз.

— Те не са достатъчни за нас. Тия списъци са съставени по друга система, не като нашите. Тук, в тая книга, вие ще намерите моите упътвания, от които ще трябва да се ръководите, като пристъпите към работата. Аз трябва да имам тия списъци в понеделник към обяд. Довиждане, господин Пайкрофт. Бъдете само трудолюбив и точен и

вие скоро ще бъдете в добри и изгодни отношения с нашето дружество.

Аз отидох пак в хотела с голямата книга под мишница и с тежки съмнения в сърцето си. От една страна, се радвах, че най-сетне съм си намерил място и че получих сто фунта; от друга — мъчеха ме съмнения. Видът на празната кантора, пълното отсъствие на служители ми направиха неприятно впечатление, и аз неволно се замислих. Безпокояха ме съмнения за имотното състояние на моите господари. Но нямаше какво да се прави; бях получил пари и тъй или иначе трябваше да работя. Заех се с работата и писах, без да вдигам ръка цялата неделя. В понеделник стигнах до буква Н. Тръгнах към своя господар, когото намерих в същата празна стая, и получих нов срок до сряда, а работата ми още не бе привършена. Едва в петък, сиреч вчера, я привърших и се явих при Хари Пинар.

— Много ви благодаря — каза той. — Безпокоя се да не съм ви преуморил с работа. Но този списък ми бе необходим.

— Доста поработих над него — забелязах аз.

— Е, а сега — каза той — ще ви моля да ми напишете друг такъв списък.

— Много добре.

— Утре вечер около седем часа наминете пак при мене и ми покажете какво сте успели да направите. Само, моля ви се не се уморявайте много. Няколко часа, прекарани в слушане на музика, ще ви донесат несъмнена полза.

Като каза това, той се засмя, и аз за голямо свое учудване видях, че на втория му зъб отляво светна златна пломба.

Шерлок Холмс с най-голямо удоволствие потри ръце, а аз гледах нашия клиент, без да разбирам нищо.

— Вие навярно сте учуден, доктор Уотсън — каза той, — но не знаете каква е работата. А работата е в това, че когато аз в Лондон казах на другия Пинар, брата на този, че няма да пиша на Маусън, той също се засмя и на неговия преден зъб, точно тъй, както и у този, видях златна пломба. Тук аз сравних Гласовете на двамата братя, техните фигури и помислих, че ако оставим настрана онова, което свободно може да се измени с бръснача, ще дойдем до убеждението, че това е едно и също лице. Разбира се, има случаи на доста голяма

прилика между братя, но не може да се допусне чак такова съвпадение, та и у двамата да е пломбиран един и същи зъб.

Излязох от кантората на улицата и чувствувах, че в главата ми нещо не е добре, сякаш в нея имаше мъгла. Върнах се в хотела и първата ми работа беше да поля главата си със студена вода от чешмата, за да се освежа. След това започнах да размислям върху станалото. Защо ме отпрати той от Лондон в Бирмингам с писмо от себе си до самия себе? Защо замина сам преди мене? Всичко това ми беше крайно непонятно и не беше работа за моя разум. Колкото и да се мъчех да си обясня тая работа, нищо не излезе, и тогава реших да се обърна към господин Шерлок Холмс. Тая сутрин аз едва не закъснях за влака, с който дойдох тука, и ето сега ние всички пътуваме за Бирмингам.

Писарят на комисионера завърши своя чуден разказ. Известно време ние мълчахме. Холмс се облегна на възглавницата и изпод вежди ме погледна. Лицето му бе доволно, но сериозно. Той приличаше на познавач, комуто са предложили да оцени вино, и той е изпил първата глътка.

— Тънко нещо, Уотсън. — Как мислите вие? — запита Холмс. — Няколко неща в тая история ми се харесват. Аз мисля, че би било отлично да си уредим среща с господин Пинар в неговата временна кантора на Френско-Средиземно-Харуардското дружество.

— А как ще я уредим? — запитах аз.

— О! Това е много лесно — живо възкликна господин Хол Пайкрофт. — Аз ще му кажа, че вие сте мои другари и молите за работа. Напълно естествено е да ви заведе при него, като при директор на фирма, в която сам служа.

— Отлично! Става! — извика Холмс. — Ще ми бъде много драго да се запозная с тоя благородник. Ще се помъча да проникна в тайната му; за мен е крайно любопитно кои от вашите качества, друже мой, той оценява тъй високо? Или може да се случи, че...

Холмс замълча и се загледа в прозореца; до самата спирка на Ню Стрийт той не произнесе ни дума.

Беше седем часът вечерта, когато ние по Корпорейшън Стрийт стигнахме до кантората на дружеството.

— Няма защо да идваме по-рано от определеното време — каза нашият клиент. — Той и в кантората се явява само за да види там ли

съм, а в останалото време кантората е празна.

— Това е знаменателно — забеляза Холмс.

— Така и мислех — извика писарят. — Ето го, той върви пред нас.

И той ни посочи човек с нисък ръст, рус, прилично облечен, който вървеше по отсрещния тротоар. Ние видяхме как той, като се изравни с вестникопродавеца, купи от него вечерния вестник и като го смачка в ръката си, изчезна във входа на кантората. — Това е той! — извика Хол Пайкрофт. — Сега вече сигурно е в кантората си. Хайде с мен, иска ми се колкото може по-скоро да се свърши тая работа.

Ние го последвахме, качихме се по стълбата на петия етаж и се намерихме пред полуотворена врата. Нашият клиент почука.

— Влезте — чу се нечий глас.

Ние влязохме в празната стая, която ни бе описал в разказа си Хол Пайкрофт. До единствената маса седеше господинът, когото току-що бяхме видели на улицата, и четеше вестник. При нашето влизане той дигна глава и аз видях по лицето му израз на скръб, нещо повече от скръб — това бе ужас, какъвто хората рядко изпитват.

На бледото му като платно лице диво блуждаеха очите, а челото му бе покрито с едри капки студена пот. Той гледаше своя писар, сякаш го виждаше за пръв път, а по израза на лицето на последния аз разбрах, че той никога не е виждал господаря си в такова състояние.

— Вие не сте добре, господин Пинар? — запита той.

— Да, болен съм — отвърна онзи, като правеше усилия да се овладее. Той облиза устни с езика си и продължи: — Кои са тия господа, дето са дошли с вас?

— Единият от тях е господин Харис от Бърмънд, а другият — господин Прейс, тукашен — отвърна без ни най-малко смущение Пайкрофт. — Това са мои добри другари и опитни служители. Сега те са без работа и се надяват вие да ги настаните в нашето дружество.

— Твърде е възможно! Твърде е възможно! — извика господин Пинар, като се силеше да се усмихне. — Да, потребни ми са хора и навярно ще ви дам работа. А каква е вашата специалност, господин Харис?

— Аз съм счетоводител — отвърна Холмс.

— А! Да, вие ще ми потрябвате. А вие, господин Прейс?

— Писар — отвърнах аз.

— Надявам се, че и за вас ще се намери работа при нас. Щом се изясни положението напълно, веднага ще ви известя, а сега ви моля, оставете ме сам! За Бога, оставете ме.

Тия думи се изтръгнаха от него някак неволно. Като че ли той не издържа на ролята, която се мъчеше да играе с всички сили.

Ние с Холмс се спогледахме, а Хол Пайкрофт дойде по-близо до масата.

— Вие забравихте, господин Пинар, че аз идвам днес тук по ваше искане... — каза той.

— Разбира се, господин Пайкрофт, разбира се — отвърна онзи вече със значително по-спокоен тон. — Почакайте ме малко тук, а и вашите другари нека почакаат. След три минути най-много аз ще бъда на услугите ви. Простете, че злоупотребявам с търпението ви.

Той стана, извънредно вежливо ни се поклони, а след това се скри зад вратата, която водеше в другата стая, и я затвори след себе си.

— Какво да правим? — прошепна Холмс. — Да не би той да избяга?

— Невъзможно е — отвърна Пайкрофт.

— Защо?

— Тая врата води във вътрешна стая.

— А няма ли изход от нея?

— Няма.

— Мебелирана ли е?

— До вчера беше съвсем празна.

— В такъв случай какво прави той там? Това съвсем не мога да разбера. Ако някой човек е изпитал най-силен ужас, това е господин Пинар. Но какво го е изплашило до такава степен?

— Той подозира, че сте детектив — забелязах аз.

— Това е възможно — съгласи се Пайкрофт.

Но Холмс поклати глава.

— Той е бил страшно бледен и по-рано, преди да влезем в стаята — каза той. — Напълно възможно — е, че...

Думите му бяха прекъснати от силно чукане в съседната стая.

— За какъв дявол чука на своята врата? — извика писарят. Изведнъж в съседната стая се раздаде отново тежко чукане. Ние с учудване гледахме затворената врата.

Като се обърнах случайно към Холмс, аз видях, че той бе станал сериозен и чертите на лицето му изразяваха крайна възбуда. Зад затворената врата в тая минута се чу тихо боботене, после се раздаде хъркане и някой бързо зачука по някакъв дървен предмет.

Шерлок Холмс се хвърли към вратата и я блъсна. Но тя бе затворена отвътре. Като последвахме примера му, ние се втурнахме към нея и също я натиснахме с всички сили. Отначало затреця едното резе, после другото и вратата с трясък се отвори. Ние се втурнахме в стаята.

Тя беше празна.

Но само така ни се стори на пръв поглед. В ъгъла имаше още една врата. Холмс я отвори.

На пода се търкаляха палто и жилетка, а зад вратата, на забита в стената кука, на собствените си презрамки висеше главният директор на Френско-Средиземно-Харуардското дружество. Коленете му бяха свити, главата извърната настрана, а токовете на обувката чукаха по вратата. Това именно бе чукането, което бяхме чули по време на нашия разговор.

В миг аз бях вече при него, обхванах тялото и го повдигнах нагоре. Холмс и Пайкрофт се спуснаха да помагат и бързо го освободиха от клупа. А след минута той лежеше на пода в предната стая, където го изнесохме. Лицето му бе съвсем сиво. От прилива на кръв устните му бяха почервенели ужасно. Той представляваше страшно зрелище.

— Какво мислите за него, Уотсън? — запита Шерлок Холмс.

Аз се наведох над него и започнах внимателно да го преглеждам. Пулсът беше слаб и пресеклив, дишането едва-едва се забелязваше, но клепачите изведнъж трепнаха и през тях се мярна бялото на очите.

— Той едва не умря — казах аз, — но мисля, че опасността вече мина. Отворете прозореца и дайте вода.

Аз взех шишето, разкопчах яката му и ръснах върху лицето му вода. После дълго време се мъчех да му правя изкуствено дишане.

— Е, сега всичко е само въпрос на време — казах аз най-сетне, като го оставих.

Холмс бе свел глава и с ръце в джобовете стоеше край масата.

— Мисля, че трябва да съобщим за станалото в полицията — каза той. — Но ми се иска да го разпитам, за да изясним напълно

работата.

— Всичко това е много тайнствено — каза Хол Пайкрофт, като се почесваше по главата. — За какво им бях потрябвал аз и за какво ме извикаха тук?

— Ха! На мен всичко ми е ясно — отвърна Холмс с отсянка на нетърпение в гласа. — Само едно не мога да разбера: какво го е заставило да се реши на самоубийство?

— Значи всичко останало ви е ясно?

— Доколкото мога правилно да съдя, да. А вие какво ще кажете, Уотсън?

Аз свих рамене.

— Трябва да призная, че съвсем нищо не разбирам — рекох аз.

— О, ако помислите малко, веднага ще дойдете до заключението, че работата е отивала към един край.

— А именно?

— Всичко се свежда до две точки. Първата — това е да се застави Пайкрофт да даде писмено съгласие, че иска да постъпи на работа в това несъществуващо дружество. Нима не разбирате за какво им е потрябвало това?

— Казвам ви искрено, не разбирам — признах аз.

— Та това е така просто и ясно. При сключване на подобни условия обикновено не прибягват към книга и цялата работа се извършва устно, тъй че тук има изключение, макар да не знаем какви са причините му. Значи, приятелю мой, на тях им е потрябвал образец от вашия почерк. В това се крие цялата работа.

— Но защо?

— Защо! Съвсем вярно. Защо? Когато отговорим на тоя въпрос, нашата малка задача ще бъде решена. Защо? Някому е потрябвало да се научи да фалшифицира вашия почерк и ето по такъв начин се е сдобил с образец от вашето писмо. А сега да се обърнем към втората точка и вие ще видите, че тя решава по някакъв начин и първата. Та вие не сте забравили, че Пинар не е искал да се откажете от предложеното ви място. Потребно му е било управителят на онази известна фирма да бъде уверен, че в понеделник новият писар Хол Пайкрофт ще постъпи на служба при него.

— Боже мой! — извика нашият клиент. — Какъв глупак излязох!

— Сега разбирате защо им е потрябвал вашият почерк. Представете си, че на вашето място постъпва служител, чийто почерк съвсем не прилича на онзи, с който е било написано писмото ви с молба за работа. И измамата би била открита веднага. А така той, без да бърза, спокойно е успял да изучи почерка ви, като сам е останал в пълна безопасност, понеже както предполагам, никой от тамошните служители не ви е виждал.

— Така е — простена Хол Пайкрофт.

— Много хубаво. Е, после е ясно, че на тях им е било крайно необходимо да ви държат в заблуда и да не ви дадат възможност да влезете във връзка с някой, който би могъл да ви каже, че при Маусън работи ваш двойник. И ето че ви дават добър аванс и ви пращат тук, като се погрижват да ви дадат и работа, която би ви попречила да се върнете в Лондон и да развалите играта им. Всичко това е доста ясно.

— С каква цел се е представил за свой брат?

— Е, това е съвсем ясно. Очевидно те са двама. Единият се е заел да разиграе вашата роля на писар в тая кантора, а другият изобразява вашия господар. Той, разбира се, се е боял да забърка в тая работа трето лице, което не би било безопасно. И ето, положил е всички старания, за да измени външността си, като е смятал, че няма да ви учуди приликата между братята. Но щастливият случай е помогнал да забележите златната пломба, без която вие не бихте заподозрели никаква хитрост.

Хол Пайкрофт разтърси юмруците си.

— Господа! — извика той. — Но тогава какво е правил в кантората на Маусън онзи, другият Хол Пайкрофт докато те ме разиграваха? Какво да сторим сега?

— Трябва да телеграфираме на Маусън.

— Но при тях в събота кантората се затваря в 12 часа.

— Няма нищо. Навярно там има някой от пазачите или служителите.

— Ах, да, там винаги има дежурен. Нали в кантората се пазят доста ценности. Слушал съм за това в Сити.

— Много добре. И така, ние му телеграфираме и узнаваме благополучно ли е всичко и служи ли там писар с вашето име. Всичко това е много понятно и ясно, но съвсем не ми е ясно защо един от тия обесници, като ни видя, взе, та се обеси.

— Вестникът! — с пресипнал глас произнесе зад нас някой. Човекът седеше сега бледен и изплашен; по очите му се виждаше, че съзнанието му се възвръща. Той нервно триеше широката червена черта, която бе се образувала на врата му.

— Вестникът? Разбира се! — извика Холмс в най-силна възбуда. — Какъв съм бил идиот! Забравих вестника, а при това съм уверен, че в него именно се крие цялата тайна.

Той грабна вестника от масата и тържествуващ вик се изтръгна от устата му.

— Я погледнете, Уотсън! — възкликна той. — Това е лондонски вестник, вечерно издание, „Вечерно знаме.“ Тук има всичко, което ни трябва. Гледайте ей това:

„Престъплението в Сити. Убийството в кантората на Маусън и Уилям. Опит за грандиозен грабеж. Залавянето на престъпника.“

— Драги Уотсън, прочетете това гласно.

Статията беше напечатана на видно място. Личеше, че това бе важно известие през тоя ден. Ето какво пишеше в нея:

„Необикновено дръзкият опит за грабеж и убийството, които са завършили със задържането на престъпника, са предизвикали голямо вълнение в Сити. Неотдавна известната на всички фирма Маусън и Уилямс получила за съхранение доста големи ценности на стойност около един милион фунта стерлинги. Директорът чувствувал отговорността, която е поел, и заповядал да се поставят ценностите в най-модерни огнеупорни сейфове. Освен това било уредено постоянно дежурство с въоръжен пазач. Преди няколко дни при Маусън постъпил на работа нов писар на име Хол Пайкрофт. Всъщност излиза, че това е известният и знаменит престъпник и разбойник Бидингтън, който заедно със своя брат наскоро бил излежал петгодишна присъда. Неизвестно как, Бидингтън

сполучил под чуждо име да постъпи на служба в кантората. От своя кратък престой там той се възползвал отлично, като снел отпечатъци от ключалките и изучил положението на склада и огнеупорните сейфове.

В кантората Маусън работата на писарите в събота обикновено свършва на обяд. Подофицерът от градската полиция Тайсън, който дежурял на улицата пред зданието, бил крайно учуден, като видял, че някакъв господин с пътническа чанта в ръка излиза от кантората в един часа и двадесет минути. У полицаия се събудили подозрения; той проследил непознатия и с помощта на друг полицаи, на име Полак, го арестувал след отчаяна съпротива. Полицията веднага разбрала, че има работа със смел и грандиозен грабеж. В пътническата чанта намерили около сто хиляди фунта стерлинги в американски железопътни облигации и освен това голямо количество акции.

При огледа на кантората, в един от огнеупорните сейфове било намерено тялото на нещастния пазач, свито на две и тикнато в сейфа. По такъв начин престъплението щяло да бъде открито не по-рано от понеделник, ако не бе помогнала пъргавината на подофицера Тайсън. Черепът на пазача е бил разбит с ръжен, при което ударът е бил нанесен отзад. Очевидно Бидингтън, който под някакъв, предлог се е върнал в кантората, е убил пазача, очистил е бързо големия огнеупорен сейф и е избягал с плячката. Неговият брат, който му е помагал винаги в мошеническите подвизи, се е скрил някъде и още не е открит, въпреки енергичните усилия на полицията.“

— Е, сега ние можем да ѝ помогнем в това — каза Холмс, като сочеше човека, който седеше на пода до прозореца. — Човешката природа представлява странно съчетание, Уотсън. Дори злодеят и убиецът могат да внушат на своя брат такава силна обич, та последният да се опита да се самоубие при вестта, че главата на брат му е в опасност. Но както и да е, ние не можем да избираме. Господин Пайкрофт, тичайте за полиция, докато ние с доктора попазим тук.

„ГЛОРИЯ СКОТ“

— Аз имам някои книжа, Уотсън — каза Холмс, като седяхме една зимна вечер край камината, — които заслужават вашето внимание. Това са документи, отнасящи се до едно извънредно интересно и необикновено дело — случаят „Глория Скот“. Ще ви покажа и писмото до стареца Прейс Тревър, който след като го прочете, получи удар и без да може да дойде в съзнание, почина.

След тези думи другарят ми извади от шкафа някакъв свитък с формата на цилиндър. После измъкна от него записка, написана доста неразбрано на парче сива хартия, и ми я подаде.

„Търсенето на дивеч пропадна. За да спасим всичко, съм наговорил пазача Хъдсън, който трябва да ни информира ежедневно. Той предаде нова партида животни. Спасявай фазаните-самки, като се грижиш за останалите.“

Аз прочетох записката и погледнах Холмс, без да мога да разбера нещо. По израза на лицето му познах, че той се любува на недоумението ми.

— Изглеждате малко учуден — заяви той.

— Изобщо не мога да разбера как това писмо е могло да предизвика такъв ужас. Според мен тази записка е просто смешна.

— При все това истината е, че след като прочел тази хартийка, силният и здрав старик получил удар и умрял така, все едно, че бил ударен с дръжката на револвер.

— Виждате любопитството ми — казах аз — следователно отдавате голямо значение на този случай, щом ми заговорихте за него.

— Да, понеже това беше първото дело, което V успях да разплета.

Неведнъж се бях опитвал да предизвикам откровеността на моя другар и да го разпитам каква е била причината да си избере

професията на детектива, но никога не беше ми се отдавало.

— Аз нищо не съм ви разказвал за Виктор Тревър — започна той. Това беше единственият ми приятел, докато бях в колежа. Вие знаете, Уотсън, че аз не съм общителен. Та и тогава си седях в стаята, сам с мислите си. Не обичах да ходя на гости у колегите си. Фехтовката и боксът ме сближаваха донякъде с тях, но това май бяха единствените ми допирни точки с окръжаващия ме човешки свят. Познавах по-отблизо само Тревър и то благодарение на факта, че една сутрин на път за параклиса, неговото куче ме ухапа по крака. Съгласен съм, че този начин на запознаване е малко банален, но пък затова беше истински.

Пролежах тогава в стаята си десетина дни и Тревър често идваше при мен. Отначало посещенията му траеха само минутка, но след това се удължиха, докато накрая се сприятелихме истински. Той беше силен, здрав юначага, с весел характер и доста общителен, изобщо пълна моя противоположност, що се касае до последното. Най-много ни сближи фактът, че няхахме приятели до този момент. Веднъж в края на семестъра преди ваканцията, той ме покани да му гостувам за цял месец. Живееха в Дониторп, Норфък. Приех поканата с удоволствие.

Старецът Тревър очевидно беше заможен човек, мирови съдия и земеделец. Дониторп е малко селце, северно от Ленгмиър, разположено в открита местност близо до солените езера. Къщата им беше старинна и доста удобна. Постройката беше тухлена, с дъбови греди. От главния вход започваше чудесна липова алея. В имота имаше прекрасни места за лов на диви патици и риболов, в къщата се разпореждаше грижлив готвач, а библиотеката беше малка, но старателно подбрана и както ми се струва, беше останала от предишния собственик на сградата. С една дума, трябва да си страшно придиричав, за да не прекараш там един чудесен месец.

Старият Тревър беше вдовец и моят колега беше единственият му син. Имал и дъщеря, но тя починала, струва ми се, от дифтерит, когато била на гости в Бирмингам. Бащата на моя приятел ме заинтересува извънредно много. Той не беше твърде образован, но имаше силен характер и здраво тяло. Едва ли някога беше чел книги, но беше видял много, много беше пътувал и имаше чудесна памет. Беше среден на ръст, набит, широкоплещест. Косата му оредяла,

лицето загоряло, а сините му очи гледаха остро и пронизващо. В околността беше известен като почтен, добър човек, благотворителен и уважаван от всички. Междувпрочем като мирови съдия се отличаваше със снисходителните си присъди.

Веднъж, скоро след пристигането ми, ние бяхме седнали след обяд пред чаша вино и разговаряхме. Младият Тревър говореше за способността ми да наблюдавам, развита още тогава, а впоследствие изиграла такава важна роля в Живота ми. Старият, очевидно си мислеше, че синът му преувеличава с описанието на таланта ми, защото весело рече:

— Слушайте, господин Холмс. Аз сигурно съм добър обект за вашите детективски наклонности.

— Едва ли ще ми се удаде да налучкам много — рекох аз. — Мисля, че няма да сгреша, ако ви кажа, че от около година време вие се боите да не ви нападнат.

Усмивката изчезна от лицето му и той ме загледа с голямо учудване.

— Това е вярно. Помниш ли, Виктор, че миналата година ние заловихме цяла шайка браконieri, а те ни заплашиха, че ще ни убият. Те наистина нападнаха след това господин Едуард Хоби. Оттогава съм взел някои предпазни мерки, но да си кажа право не разбирам как сте се сетили за това.

— Вие имате доста хубав бастун — отговорих аз — а по неговия надпис разбирам, че сте го купил не по-рано от миналата година. След това забелязах, че дръжката му се отвинтва и че целият бастун е напълнен отвътре с олово. Така той става страшно оръжие. Ето защо си помислих, че щом вземате такива мерки за предпазване, сигурно се боите от някакво ненадейно нападение.

— Добре. А нещо друго?

— На млади години сте се занимавал много с бокс.

— Истина е. Как узнахте за това? Или от този спорт носят ми е изгубил първоначалната си форма?

— Не — казах аз. — Правя си изводите от ушите ви. При тях се забелязват характерни удебелявания, последица единствено от бокса.

— Друго нещо?

— Много сте се занимавал с физически труд. Това личи от мазолите по ръцете ви.

— Цялото си състояние съм спечелил в мините.

— Бил сте в Нова Зеландия.

— Да, така е.

— Ходил сте в Япония.

— Вярно.

— И сте имал близко приятелство с лице, чиито инициали са Д. А. Но по-късно сте пожелал да забравите този човек.

Господин Тревър стана от мястото си и спря върху мен големите си очи, които бяха приели някакъв странен див израз. После той побледня, зарови лице в покривката на масата, посипана с орехови черупки и припадна.

Можете да си представите, Уотсън, колко се изплашихме. Но припадъкът не продължи дълго; ние вдигнахме стария, разкопчахме яката му, напръскахме лицето му със студена вода и той скоро се свести.

— Ех, момчета — рече той като се мъчеше на сила да се усмихва. — Надявам се да не съм ви изплашил много. Но трябва да знаете, че сърцето ми не е добре, може би имам порок, та често припадам. Не зная как успявате, господин Холмс, но според мен всички професионални детективи в сравнение с вас биха изглеждали като малки деца. Това е жизненото ви призвание, господине, не го напускайте! Вярвайте на стария човек, който е видял доста навремето.

И тези негови думи, в които звучеше малко пресилена оценка на способностите ми, за пръв път — вярвайте в това, Уотсън, — събудиха у мен мисълта да направя професия заниманието, на което дотогава се отдавах, както се казва, от любов към изкуството. В този миг, обаче, аз бях повече загрижен за състоянието на домакина и не мислех за нищо друго.

— Надявам се, че не съм казал нищо, което да ви наскърби? — запитах аз.

— Вие засегнахте точно болното ми място. Мога ли да зная какво и колко знаете?

Той зададе въпроса си като че ли на шега, но от очите му не изчезваше дивият ужас.

— Това е много просто — отговорих аз. — Когато вчера оголихте ръката си, вмъквайки в лодката рибата, аз успях да прочета татуировката Д. А. Тези букви все още могат да се различат, въпреки

сините бразди, които сте нанасял впоследствие, в старанието си да ги унищожите. Оттук си извадих заключението, че за лицето, носещо въпросните начални букви, вие не желаете и да се спомняте.

— Но какви очи имате вие! — извика той вече с облекчение. — Всичко, което казахте досега, е вярно. Да не говорим повече за това. От всички призраци, най-лоши са спомените на нашата някогашна любов. Хайде да отидем в билиардната и да изпушим по една цигара.

След този случай господин Тревър продължи да се отнася любезно с мен, но усещах в държането му винаги определена подозрителност. Това не убегна и от вниманието на сина му.

— Ти толкова си наплашил баща ми — рече той, — че сега: го мъчат постоянни съмнения относно това какво знаеш и какво не.

Убеден съм, че старият се мъчеше да скрие чувствата си, но те и така си проличаваха във всичките му постъпки. Какво ми оставаше, освен да реша в себе си, че трябва да напусна къщата, за да не тежа с присъствието си. Но в деня преди моето отпътуване се случи нещо, от което бъдещите събития взеха съдбоносния си обрат. Бяхме седнали в градината, греехме се на слънце и се любувахме на цветята, разстлани пред нас. По едно време се появи прислужницата и каза, че някакъв човек иска да разговаря с господин Тревър.

— Как се казва? — запита стопанинът.

— Не каза името си.

— Какво иска от мен?

— Казва, че го познавате и иска да ви каже само две думи.

— Нека дойде тогава.

След минута се появи човек по-нисък от — среден ръст. Вървеше с олюляваща се странна походка. Палтото му, със зацапан от катран ръкав, бе разкопчано. Виждаше се риза на червени и черни карета. Кожени панталони и доста износени обуца довършваха тоалета. На слабото му, хитро и загоряло от слънцето лице беше застанала зла усмивка, разкриваща редица неравни жълти зъби. Още отдалеч по жестикулацията на коравите му ръце си пролича, че е моряк. Преди да стигне до нас, господин Тревър издаде някакъв задушен звук, скочи и влезе в къщата, а когато на връщане мина покрай мен, ми замириса силно на алкохол.

— Е, любезни — обърна се той към непознатия, — какво искаш от мен?

Морякът стоеше и го гледаше с широко разтворени очи. Същата неприятна лека усмивка стоеше на устните му.

— Значи, не ме познахте? — запита той.

— Господи! Нима това сте вие, Хъдсън? — с притворство в гласа запита господин Тревър.

— Хъдсън — същият — отвърна непознатият. — Тридесет години не сме се виждали. Вие сте успял да се подредите тук със собствен дом, а аз живея както преди. Както Бог е определил.

— Шт!... Ще докажа, че не съм забравил старото време! — извика господин Тревър и като приближи до непознатия, му каза нещо полугласно.

— Идете в кухнята — отново с висок глас продължи той, — там ще дадат да си похапнете. Не се съмнявам, че ще успея да ви намеря някоя добра работа.

— Благодаря ви, господине — каза морякът, като вдигна ръка към фуражката. — Ето близо две години откак съм без работа и изхарчих всичко спестено. Затова реших да се обърна за помощ към вас или към господин Бедоуз.

— Нима знаете къде живее господин Бедоуз?

— Разбира се, господине. Аз винаги се интересувам къде се намират старите приятели! — отговори непознатият с все същата зловеща усмивка и последва прислужницата към кухнята.

Господин Тревър започна набързо да ни обяснява, че е служил с този човек на един кораб, но без да довърши мисълта си влезе в къщата. След около час и ние го последвахме. Намерихме го легнал на канапето в трапезарията. Беше съвсем пиян.

Всичко това ми направи много силно впечатление и мога да кажа, че с радост отпътувах от Дониторп. Виждах, че моето присъствие притеснява приятеля ми.

Това се случи в първия месец на голямата ваканция. Останалите седем седмици прекарах в къщи, занимавайки се с органична химия.

Един чудесен ден, когато ваканцията свършваше и настъпваше есента, получих от другаря си телеграма. Той ме молеше да замина за Дониторп, понеже имал нужда от моята помощ и съвет.

Посрещна ме на гарата с файтон. Хвърли ми се в очи колко много се беше изменил за това време. Беше побледнял, отслабнал, а и самото му държане беше станало някак особено.

— Татко умира! — бяха първите му думи, когато ме посрещна.

— Невъзможно! — извиках, аз. — Какво се е случило?

— Апоплексия. Нервен шок. Целият ден пролежа в безсъзнание.

Съмнявам се дали ще го заварим жив.

— Както можете да си представите, Уотсън, аз бях поразен от тази вест.

— Каква е причината за всичко това? — запитах аз.

— Ах! В това е цялата работа. Сядайте във фойтона, ще се опитам да ви разкажа всичко подробно. Помните ли оня човек, който беше дошъл следобяда у нас?

— Прекрасно помня.

— Знаете ли кой е бил това? Кого приехме в дома си?

— Не.

— Това е бил самият дявол, Холмс! — извика той.

Аз го гледах учуден.

— Да, това беше сам дяволът. От тогава не сме били нито минута спокойни. В предишното разположение на духа баща ми не можа да се върне вече и ето го сега умира и то все поради този проклет Хъдсън!

— В какво се състои силата му?

— Ах! Това и аз много бих искал да узная. Моят добър, беден, хуманен баща! Кой знае как попадна под властта на този негодник! Но аз много се радвам, че вие идвате при мен, Холмс! Вярвам в праволинейността на вашите съждения и не се и съмнявам, че ще ми дадете добър съвет!

Ние пътувахме по гладък, равен селски път. Пред нас се простираше равнина, блеснала от червените лъчи на залязващото слънце. Иззад горичката отляво се виждаха високите комини и се развяваше знаме. Това беше имотът, където отивахме.

— Баща ми настани този човек при себе си, като го направи градинар — започна спътникът ми, — Но тази работа не му хареса и го назначи домоуправител. Правеше каквото си искаше. Къщата беше изцяло в неговата власт. Той имаше мръсен език и лоши привычки и прислужничките скоро взеха да се оплакват от неговите закачки. Татко увеличи заплатите им, за да не се оплакват от домоуправителя. Когато си поискаше, вземаше най-хубавата пушка на татко и отиваше с лодката на лов. И всичко това с такова нагло лице и държане, че аз на драго сърце бих го набил, ако беше на моите години. Вярвайте ми,

Холмс, през цялото време се сдържах с голям труд, а сега ми идва на ум, че може би щеше да бъде по-добре, ако бе дал воля на чувствата си. Да, работите отиваха на зло. Накрая това животно Хъдсън стана съвсем нетърпим и веднъж кой знае защо и как, жестоко нагруби баща ми. Аз го хванах през раменете и го изблъсках през вратата. Той побледня и си отиде, но в злите му очи заговори такава заплаха, каквато и езикът му не би могъл да изрази. Не зная какво стана после между него и моя беден баща, но на другия ден той дойде при мен и ме запита не желая ли да се извиня на Хъдсън. Както и можете да си представите, аз отказах и запитах баща си, как е могъл да допусне такива волности от страна на този негодник.

— Ех, момчето ми — рече баща ми — на теб ти е лесно да говориш така, но ако беше на мое място и знаеше цялата истина! Но ти ще узнаеш всичко, Виктор, аз ще ти разкажа всичко! Мисля, че няма да си помислиш нищо лошо за своя беден стар баща.

Той изглеждаше силно развълнуван и след тези думи се затвори в стаята си. През прозореца го виждах, че усърдно пише. Същия този ден се случи нещо, което страшно ме зарадва. Хъдсън дойде и каза, че се готви да ни напусне. Това свое решение той обяви с пресипналия си от пиянство глас, по време на обяда в трапезарията.

— Дотегна ми в Норфък — рече той. — Отивам в Хампшър при господни Бедоуз. Предполагам, че и той ще ми се зарадва, както и вие.

— Надявам се, че се разделяме с вас като добри другари, Хъдсън — каза баща ми с такава кротост, че изведнъж кръвта ми кипна.

— Аз още не съм чул извиненията — отговори негодникът с хрипкавия си глас като хвърли поглед към мен.

— Виктор, съгласен ли си, че се отнесе доста рязко към този почтен човек? — рече баща ми.

— Напротив, поддържам мнението, че ние двамата с теб сме се отнасяли с него с доста голямо търпение — отвърнах аз.

— О, значи така! — развика се той. — Много хубаво! Чудесно! Пазете се!

Той изскочи от трапезарията, а след половин час съвсем ни напусна, като остави баща ми в крайна нервна възбуда. Оттогава аз чувах, как той ходи нощем напред-назад из стаята си, вероятно обмисляйки средства за самозащита. Но ударът дойде много скоро.

— Как стана това? — живо запитах аз.

— Най-необикновено. Снощи му предадоха писмо с печат от Фордингбридж. Баща ми го прочете, плесна с ръце и започна да се върти из стаята като луд. Когато най-сетне успях да го поставя на канапето, аз забелязах, че бе прехапал устната си, а очите му бяха излезли от орбитите си; разбрах, че е получил удар. Заедно с доктора, когото повиках, го поставихме в леглото му. Но парализата беше се разпростряла и баща ми все не идваше в съзнание, а сега, когато се приберем в къщи, сигурно ще разберем, че е умрял.

— Вие ме плашите, Тревър! — извиках аз. — Какво може да е съдържанието на това писмо, та да причини такъв ужасен ефект?

— Нищо. В това именно е чудното. Писмото беше най-обикновено, дори глупаво. Ах, Боже мой! Така си и мислех!

Бяхме преминали завоя на алеята и видяхме, че всички капаци на прозорците са спуснати. В мига, в който другарят ми, с лице силно изменено от скръбта, се приближи до къщата, от вратата излезе един господин в черно.

— Кога стана това, докторе? — запита Тревър.

— Веднага след като заминахте.

— Дойде ли в съзнание?

— Минута преди смъртта.

— Пожела ли да ми предадете нещо?

— Само това, че документите се намират в тайното отделение на японския скрин.

Приятелят ми, заедно с доктора, се отправи към горния етаж, където беше починалият, а аз останах в кабинета, обмисляйки този случай. На душата ми беше ужасно тежко.

Какво беше миналото на този Тревър? Боксьор, пътешественик, златотърсач. Как се е запознал и е попаднал под властта на матроса с кисела физиономия? Защо само при споменаването на инициалите на ръката му изпадна в такова състояние и защо умря от ужас след прочитането на писмото от Фордингбридж? Припомних си, че Фордингбридж се намира в Хампшър и че господин Бедоуз, когото спомена навремето морякът-домоуправител, живее именно там; вероятно Хъдсън отиде при него, за да го изнудва по същия начин. Писмото е могло да бъде изпратено или от господин Бедоуз с цел да предпази стария си приятел или от Хъдсън, за да съобщи, че е издал тайната, от която толкова се страхуваше старият Тревър. Всичко това

ми бе почти ясно. Трябваше да видя това писмо, за да прониква в тайната. Проседял съм така в полутъмната стая, в продължение на два часа.

Но ето, че разплакалата прислужница донесе лампа, а след нея се появи моят другар, бледен, но спокоен. Той носеше в ръце тези книжа, които виждате сега на коленете ми. Тревър седна срещу мен, премести лампата и ми подаде записката, която вече прочетохте. Лицето ми, уверен съм в това, изразяваше същото недоумение, както и вашето, след като се запознахте със съдържанието на написаното.

Очевидно съм бил прав в разсъжденията си и думите криеха в себе си някакъв таен скрит смисъл. Какво значеха „информира“ и „фазаните“? Ако значението на тези думи е условно, то ясно е, че по логичен път нищо не можеш да откриеш. Но в себе си бях убеден, че цялата тайна се крие в тази записка. Името „Хъдсън“ ме убеди, че я е писал не матросът, а господин Бедоуз. Опитах се да я прочета отзад напред, пак нищо не излезе. Започнах да комбинирам думите — безуспешно. Разрешаването на загадката дойде някак неочаквано. Прочетох я през три думи. Значи ето какво беше хвърлило в ужас стария Тревър. Писмото бе кратко. Прочетох го на приятеля си: *„Пропадна всичко. Хъдсън ни предаде. Спасявай се.“*

Виктор Тревър закри лице с ръцете си и промълви:

— Аз мисля, че всичко е точно така. Но това е нещо по-лошо от смърт; тук се крие нещо позорящо. Какво ли значи изразът за дивеча й фазаните-самки?

— Нищо не значи. Това са излишни думи, които прикриват смисъла на предупреждението. Според мен господин Бедоуз първоначално е написал действителния текст, а после е вмъкнал отделни думи и то такива, които е свързал със своята професия или привички. Може би се занимава със спорт или е страстен ловец? Нищо ли не знаете за Бедоуз?

— Да, сега, когато споменавате за това си спомням, че вряка есен баща ми получаваше покана за лов от този господин.

— Ето, сигурен съм в такъв случай, че писмото е написано именно от господин Бедоуз. Сега ни остава само да разберем в какво се състои тайната, разгласяването на която така много е плашела тези двама безстрашни и уважавани благородници.

— Уви, Холмс! — извика другарят ми. — Боя се, че тук не се касае до нищо друго, освен за позор! Но аз не желая да имам тайни от вас! Ето, тези мисли са написани от баща ми преди смъртта му, когато е узнал, че го заплашва неизбежна опасност от страна на Хъдсън. Намерих ги в японския скрин, както каза докторът. Вземете ги и ми ги прочетете, защото нито имам сили за това, нито пък необходимото мъжество.

— Ето ги сега тези книжа, Уотсън, и аз искам да ви ги прочета, така както ги четох преди доста години на моя приятел Виктор Тревър, там в стария кабинет на баща му. Това са както виждате сведения за плаването на кораба „Глория Скот“ от деня на излизането му от Фалмът на 8 октомври 1855 година до момента на неговата гибел на 6 ноември. Всичко е написано под формата на писмо. Ето съдържанието му:

„Мой мили, скъпи сине,

Сега, когато е близък моментът на позора, който ми се готви, когато очите ми са готови да се затворят навеки, аз не желая повече да мълча и ти пиша цялата истина. Досега аз не съм говорил никому за това не поради страх от съд, не поради боязън да не изгубя положението си в обществото, не поради срам пред всички, които ме познават, а единствено от страх, че ти, скъпи ми сине, ще се червиш от срам за своя баща, когото си привикнал само да обичаш и уважаваш, за което се надявам да си имал достатъчно причини.

И ако ударът падне внезапно, аз искам от мен да знаеш истината и да можеш да отсъдиш, доколко заслужавам порицание. От друга страна, ако бурята отмине (по Божията милост) и всичко тръгне пак постарому, аз те моля, в случай, че тези книжа попаднат в ръцете ти, моля те в името на всичко свято, заради паметта на твоята майка, изгори ги и никога след това не си спомняй за тях.

И така, когато твоите очи четат тези редове, аз ще бъде покрит със срам и позор, изгонен от собствената си

къща или, като знаеш състоянието на сърцето ми — мъртъв.

За всеки случай — времето на мълчанието мина. Това, което ти пиша тук, е самата истина. Кълна се в надеждата за спасението на душата си, че всичко е така, както съм го написал. Моето име, мое скъпо момче, не е Тревър. В дните на моята младост аз се наричах Джеймс Армитидж и ти ще разбереш моя страх, когато другарят ти направи намек за инициалите на ръката ми, които съм се мъчил да излича и когато си помислих, че той е узнал тайната ми. Като Армитидж аз постъпих на работа в една от лондонските банки и като Армитидж аз наруших законите на страната си, заради което бях заточен. Но не ме съди твърде строго, сине. Това беше, както казват, дълг на честта и аз бях длъжен да го заплатя, каквото и да стане. Аз взех пари, които не ми принадлежаха, като се надявах да ги върна преди някой да узнае за това. Но неуспехът ме преследваше. Не бях още успял да събера сумата, за да я върна в касата, когато една ревизия установи недостига и мен ме осъдиха. В наше време на подобна простъпка биха погледнали може би по-меко, но преди 30 години законите и общественото мнение бяха други. И така мен ме осъдиха на заточение и аз, двадесет и три годишен, една сутрин се намерих на борда на «Глория Скот», заедно с други заточеници, на път за Австралия.

Това беше точно по време на Кримската война в 1855 година и всички големи транспортни кораби бяха отправени в Черно море. Поради тази причина правителството изпращаше осъдените с по-малки кораби. В миналото «Глория Скот» е бил използван за превоз на чай от Китай, но беше с доста стара конструкция и постепенно излизаше от активно плаване. Вместимостта му беше 500 тона и освен заточениците, на брой 38 души, имаше екипаж от двадесет и шест човека, един капитан, трима помощник-капитани, свещеник, четирима — надзиратели и осемнадесет войника. И така, отплавайки от Фалмът, на борда имаше стотина души.

Преградките между кабинките на затворниците бяха твърде тънки. На другите кораби, специално приспособени за превоз на заточеници, преградите бяха от дебели дъбови дъски. Вляво от мен помещението обитаваше един човек, върху когото спрях вниманието си още на пристанището. Той беше млад, лицето му гладко избръснато, носът дълъг, а челюстите здрави и силно развити. Главата си държеше високо изправена, вървеше леко и свободно, но най-голямо впечатление правеше високия му ръст. Уверен съм, че беше не по-малко от шест и половина стъпки, защото никой от нас не достигаше даже до височината на плещите му. Странен контраст представляваше неговото весело, пълно с живот и енергия лице на фона на останалите посърнали, убити физиономии на заточениците. Достатъчно беше само да го погледнеш и сам да се почувствуващ бодър. Бях доста радостен, че ми се падна за съсед. Но радостта ми стана двойно по-голяма, когато късно през нощта, почти над ухото си чух шепот и като отворих очи, видях, че той е направил дупка в разделящата ни преграда.

— Приятелю! — каза той. — Как ви е името и защо са ви осъдили?

Аз му отговорих и на свой ред го запитах за същото.

— Аз съм Джек Прендъргаст — каза той — и кълна се в Бога, че вие ще благославяте оня миг, когато за пръв път сте чул името ми.

Аз прекрасно си спомнях неговото дело, което възбуди грамаден интерес из цялата страна, още преди да бъде задържан и съден. Той произлизаше от много добро семейство и беше високо образован. Но, както се установи, имаше крайно порочни наклонности и привычки. Беше разиграл гениално мошеничество, чрез което измами и ограби лондонските търговци с една крупна сума.

— Спомняте ли си моето дело? — с гордост запита той.

— Много добре си го спомням.

— В такъв случай сигурно сте забелязал, че един пункт от делото остана неизяснен?

— Какъв пункт?

— Сумата от четвърт милион фунта?

— Така е.

— Беше ли открита тази сума?

— Не.

— Така. А къде предполагате, че се намират тези пари?

— Откъде мога да зная.

— Там е работата, — каза той възбудено — че те са тук! Аз имам повече пари, отколкото са космите на главата ви! И ако вие имате пари, приятелю, би трябвало да знаете какво да ги правите! Както виждате, аз съвсем нямам намерение да се търкалям в това прогнило корито, вмирисано на китайски чай. Не, господине, такъв човек като мен ще трябва да се постарее да се освободи, а също така да помогне и на своите събратя по съдба! Можете да бъдете уверен, че това е така. Вярвайте ми и аз няма да измамя надеждите ви!

В началото на отдавах особено значение на тези му приказки. Но той очевидно реши, че ме е изпитал достатъчно, защото ме посвети в по-нататъшните си планове. Той ми разказа, че още на пристанището дванадесет души са замислили и скроили план да се завладеят кораба и разбира се за свой водач са избрали Прендъргаст. За двигател на този план, естествено, щели да бъдат използвани неговите пари.

— Аз имам съучастник — продължи той. — Рядко добър човек. Парите са у него. А самият той, как предполагате, къде се намира сега? Той е свещеникът на кораба. Да. Той дойде преоблечен както му е редът в черни дрехи, а документите му излязоха великолепни. Пари има достатъчно, за да предразположи командата и сега всички са му приятели. Двама от надзирателите са подкупени, единият от помощник-капитаните — също. Той би могъл да подкупи и капитана, но това не е необходимо.

— А ние какво трябва да правим? — запитах аз.

— Какво си мислите вие? Ние трябва да направим куртките на войниците още по-червени, отколкото са сега.

— Но те са въоръжени!

— И ние ще имаме оръжие, моето момче! За всеки добър храбрец ще се намерят чифт револвери и ако не избием командата, и не превземем кораба, по-добре да ни изпратят — в пансион за благородни девици. Опитайте още тази нощ да поговорите със съседа си отдясно, за да се убедите ще излезе ли нещо от него!

Така и направих. Съседът ми беше млад човек, осъден за престъпление, подобно на моето. Присъдата му беше за измама. Казваше се Евънс. След време той също промени името си и сега живее в Южна Англия, богат и уважаван от всички. Той бързо се съгласи да вземе участие в заговора, защото това беше единственият изход за спасение. Изминаха още няколко дни и в нашите планове останаха непосветени само двама души от затворниците единият беше малоумен, а другият — тежко болен и не можеше да ни бъде полезен.

В началото изглеждаше, че завладяването на кораба ще мине гладко, без особени спънки. Целият екипаж изглежда беше подбран от всякакви негодници. Самозваният свещеник често беседваше с всички нас и винаги джобовете и чантата му бяха странно издути, а когато си отиваше от каютите, под възглавницата на всеки стоеше по един револвер, фунт барут и по двадесет патрона. Свещеникът беше спечелил на своя страна доста хора. Капитанът, двама от помощниците му, лейтенант Мартин от военните, неговите осемнадесет войници и лекарят — това бяха нашите противници.

Все пак, без да пренебрегваме мерките за конспиративност, ние искахме да направим нападението нощем и внезапно, Но случаят ни изигра лоша шега и всичко стана малко по-иначе.

Веднаж, след обяд, в края на третата седмица от нашето плаване, лекарят беше повикан при един от затворниците, който внезапно бе заболял. Случайно,

мушкайки ръка под възглавницата му, той беше напипал револвера. Ако си беше замълчал, всичко щеше да мине гладко. Но лекарят беше нервен човек и от смущение и страх извика. Болният, виждайки бледото му лице, се досеща, че докторът Не трябва да излиза от помещението и да вдига тревога, хвърля се върху него и го завързва върху леглото. Вратата беше останала незаклучена и всички ние се хвърлихме нагоре. Двама от часовите, заедно с техния подофицер, бяха убити. При вратата на капитанската каюта също имаше двама войници, но пушките им не бяха пълни и те заплатиха с живота си. Когато се насочихме към каютата, чухме револверен изстрел. Капитанът лежеше с лице към масата, опряно на океанската карта, която явно току-що беше разглеждал. Над него стоеше свещеникът с револвер в ръка, който продължаваше още да дими. Двамата му помощници бяха заловени и завързани от екипажа и ние вече си мислехме, че работата ни е свършена. Всички стояхме в каютата, шумяхме, викахме, крещяхме побъркани от радост, че вече сме свободни. Стените на помещението бяха заети от шкафове. Уилсън, мнимият свещеник, отвори един от тях и извади дузина бутилки с чудесен стар херес. Измъкнахме тапите и вече се канехме да пием от радост за успешния край на нашата работа, когато изведнъж се разнесе пушечен залп и каютата се изпълни с дим, който ни пречеше да се видим. Когато пушекът малко се разсея, разбрахме, че помещението се беше превърнало в кланица. Уилсън и осем други затворници бяха целите в кръв — ранени и убити. Хересът, разлят по масата и пода, беше се смесил с кръвта и дори сега, когато си спомням тази картина, косите ми настръхват. Този неочакван отпор дотолкова ни изплаши, че ние бихме били победени, ако не беше Прендъргаст. Той зарева като бик и се хвърли към вратата, последван от всички останали живи затворници. На палубата стоеше лейтенантът, заобиколен от своите десетина войници. Още не бяха успели да напълнят пушките си, когато ние се хвърлихме върху тях. Те се съпротивляваха мъжествено, но

ние взехме надмощие и след пет минути всичко беше свършено. Боже мой! Ставала ли е някъде такава сеч! Прендъргаст приличаше на дявол. Той ловеше войниците като малки деца и ги хвърляше зад борда. Един подофицер, смъртно ранен, дълго се държа над водата, докато един от нас от жал не го довърши с изстрел. Най-сетне битката свърши. На кораба от враговете ни останаха двама надзиратели, единият помощник-капитан и докторът.

Заради тях помежду ни избухна жестока разпра. Мнозина от нас, окрилени от свободата, за нищо на света не искаха да избиват невинни хора. Едно е да стреляш срещу войници, които са въоръжени и стрелят срещу теб, а друго — да стоиш и да гледаш как се избиват невинни. Но Прендъргаст, поддържан от неколцина от затворниците, не искаше и да слуша. Той твърдеше, че нашата единствена надежда за спасение се крие именно в това — да няма свидетели на голямото клане. Нещата се усложниха дотам, че ние едва не споделихме участта на нашите въоръжени противници. Най-сетне Прендъргаст ни предложи да вземем една лодка и да отплаваме. С радост приехме това разрешение на въпроса. Беше ни омръзнала тази касапница, а можеше да се очаква и нещо по-лошо.

Взехме малко моряшки дрехи, вода и сухари, както и компас. Прендъргаст сам ни изпрати до лодката, заповяда ни да казваме, че сме моряци, претърпели коработрушение на 15° северна ширина и 25° западна дължина, после отрязва въжето и ние отплавахме.

А сега, скъпи мой сине, идвам до най-интересната част от моята история. «Глория Скот» бавно се отдалечи от нас. Ние с Евънс, като най-образовани от нашата група, започнахме да обмисляме какъв курс да вземем. За да достигнем бреговете на Африка, трябваше да изминем 700 мили в източна посока. Накрая решихме да се насочим към Сиера Леоне. В този момент «Глория Скот» се намираще вече на хоризонта. Погледнахме я и видяхме, че от нея се издига грамаден черен стълб от дим. В следващия миг се разнесе оглушителен гръм, подобен на гръмотевица. А

когато димът се разсея, от кораба нямаше ни най-малка следа.

След минута бяхме обърнали лодката и гребяхме с всички сили към мястото на катастрофата. Разпенената и разстилаща се на концентрични кръгове вода ни сочеше мястото на нещастieto. Измина цял час, докато успеем да доплаваме до там. Бяхме изгубили всякаква надежда, че можем да спасим някого. Навред около нас плуваха парчета от мачти, дървени късове, празни бурета, но нямаше и признак от живо същество. Готвехме се да обърнем лодката назад, когато чухме вик за помощ и съзряхме на известно разстояние един човек, който се държеше за парче мачта. Когато го прибрахме в лодката, видяхме, че това е един от младите матроси, на име Хъдсън. Той беше обгорял, изтощен и уплашен и едва на другата сутрин можа да ни разкаже какво се беше случило.

Веднага след нашето отплаване Прендъргаст пристъпил към останалите ексекуции. В числото на убитите били и петимата затворници, които не отплуваха с нас и които не бяха съгласни с това безполезно избиване. Прендъргаст слязъл в каютата, където лежал завързан лекарят и със собствените си ръце го заклал. Последен останал най-близкият помощник на капитана. Той бил силен и енергичен човек. Когато видял, че негодниците приближават към него, той се напънал, с нечовешко усилие скъсал връзките, с които бил овързан, и изтичал в трюма към буретата с барут. Имало сто такива бурета, едно от които отворено. Преследвачите му, с револвери в ръка също се спуснали след него. Не станало ясно, дали от кибрита на пленника или от изгърмяването на два револвера барутът се е възпламенил. Както и да е — «Глория Скот» загина в един миг, заедно с негодниците, които го бяха завладели.

Ето, това беше онази ужасна история, моето момче, в която аз бях въввлечен.

На другия ден ние срещнахме кораба «Хотспър», който пътуваше за Австралия, Капитанът ни качи на борда.

Лесно беше да повярват, че сме се спасили от корабокрушение.

«Глория Скот» беше записан в регистрите на адмиралтейството като безследно изчезнал и никой до този момент и не предполага каква е истинската му съдба. След благополучно плаване, «Хотспър» пристигна в Сидни. Аз и Евънс променихме имената си и се отправихме за златоносните мини, където се събира такъв пъстър свят от всички националности, че е трудно да се идентифицира която и да е личност.

Останалото не е интересно за разправяне. Ние работихме, забогатяхме, върнахме се в Англия и станяхме богати земевладелци. Преживяхме мирно и спокойно повече от двадесет години, като мислехме, че миналото е потопено във вечността. Представяш ли си какво съм чувствувал, когато пред мен се представи един неизвестен моряк, в когото познах някога спасения от нас човек? Очевидно той ни е проследил по някакъв начин и е решил да използва страховете ни в своя полза. Сега вече лесно ще разбереш защо през цялото време се стремях да запазя добри отношения с този негодник. И ще ти дожалее за мен, като узнаеш с какъв страх живях, след като този човек ни напусна със заплашването, че ще си отмъсти.“

Отдолу, прибавено със силно треперещ почерк, който трудно можеше да се разчете: „Бедоуз ми известява шифровано, че Хъдсън е разказал всичко. Създателю, бъди милостив към нас, грешните!“

— Ето всичко, което прочетох през онази нощ на младия Тревър и аз мисля, Уотсън, че в тази история има нещо много драматично. Добрият Виктор беше съкрушен от всичко. Той замина за Терай да търгува с чай и доколкото чувам, работите му вървят успешно. Що се касае до негодника Хъдсън и господин Бедоуз, след получаване на съдбоносното писмо, нищо с положителност не може да се твърди. И двамата изчезнаха безследно. В полицията не са постъпвали никакви разкрития, така че страховете на стария Тревър са били напразни. Вероятно Хъдсън само е заплашвал. Напоследък някои хора са

твърдели, че са го виждали. Полицията мисли, че той е убил Бедоуз и след това е избягал. Аз пък точно обратното, искам да вярвам, че господин Бедоуз, доведен до отчаяние от заплашванията на Хъдсън, го е ликвидирал и след това е напуснал Англия, отнасяйки със себе си достатъчно много пари.

— Това са всичките факти по този случай, Уотсън, и ако целия материал е годен за вашата сбирка, мижете да се възползвате от него.

РИТУАЛЪТ НА РОДА МЪСГРЕЙВ

Моят приятел Шерлок Холмс притежаваше една странност, която често ме е поразявала. Докато в методите си на разсъждение беше най-подреденият и систематичен човек и се обличаше спретнато, в личните си навици бе най-разхвърляният човек, способен да доведе съквартиранта си до лудост. Не искам да кажа, че аз самият съм педант. Хаотичната работа в Афганистан, съчетана с вродената ми склонност към бохемство, ме направи доста по-немарлив, отколкото подобава на един лекар. Но и за мен всичко си има граници и когато виждам човек, който си държи пурите в кофата за въглища, тютюна — в персийския си чехъл, а писмата, на които не е отговорил, приковава с ножче в средата на дървената полица над камината, започвам да се ядосвам. Освен това винаги съм смятал, че упражненията в стрелба са забавление, което трябва да се провежда на открито, и когато Холмс в някое от странните си настроения седнеше в креслото с револвера си и стотина куршума и започнеше да изписва с дупки по отсрещната стена патриотичните инициали V. R.^[1], според мен това категорично не подобряваше нито атмосферата, нито вида на стаята.

Помещенията вечно бяха пълни с химически вещества и реликви от различни престъпления, които се мотаеха на най-невероятни места, появяваха се в кутията с масло или на още по-неподходящи места. Но големият ми проблем бяха документите му. Той изпитваше ужас да не бъдат унищожени, особено онези, които бяха свързани с отминали случаи, ала едва през една-две години събираше сили да ги опише и подреди. Както вече съм споменавал в тези разбъркани спомени, след изблиците на буйна енергия при забележителните подвизи, с които се свързваше името му, го обземаше летаргия и тогава се търкаляше с цигулката и книгите си, като се придвижваше само от дивана до масата. Така книжата му се трупаха с месеци, докато всички ъгли на стаята не се изпълнеха с купища ръкописи, които в никакъв случай не биваше да се изгарят, а можеше да ги подрежда само собственикът им.

През една зимна вечер, докато седяхме до камината, се осмелих да предположа, че щом е свършил със залепването на изрезки в специалния си бележник, би могъл да употреби следващите два часа, за да направи стаята ни малко по-обитаема. Той не можеше да отрече, че молбата ми е основателна, затова с доста опечален вид отиде в спалнята си, откъдето се върна, теглейки голям метален сандък. Постави го в средата на стаята и след като се настани на табуретка пред него, отвори капака. Видях, че една трета от него е пълна с пакети хартия, привързани с червена връв.

— Тук, Уотсън, има достатъчно случаи — каза той, като в очите му проблясваха палави искрици. — Струва ми се, че ако знаеше какво държи в този сандък, щеше да ме молиш не да прибирам, а да вадя от него разни неща.

— Значи това са бележките за ранните ти разследвания? Често ми се е искало да ги имам.

— Да, момчето ми, всичко това е правено бързешката, преди появата на моя биограф, който ме прослави — той внимателно, почти гальовно вдигаше пакет след пакет. — Не всички се увенчаха с успех, но сред тях има няколко чудесни загадки. Ето ги бележките за убийците от Тарлтън, за случая с Вамбъри, търговеца на вино, приключението със старата рускиня, необикновенния случай с патерицата от алуминий и пълните подробности за Риколети с кривия крак и кошмарната му жена. А тук пък... о, да, доста завързан случай.

Той се порови в дъното на сандъка и измъкна дървена кутийка с плъзгащ се капак, като онези, в които децата си държат играчките. От нея извади измачкан лист хартия, старинен месингов ключ, дървено колче с кълбо връв в единия край и три малки ръждиви метални колелца.

— Какво ще кажеш за тези неща, приятелю? — попита, като се усмихваше на изражението ми.

— Странна сбирка.

— Много странна наистина. А историята, свързана с тях, ще ти се стори още по-странна.

— Значи тези реликви имат история?

— Нещо повече, те *самите* са история.

— Какво искаш да кажеш?

Шерлок Холмс взе предметите един по един и ги нареди на масата. После се настани обратно в креслото си и ги огледа доволно.

— Всичко това е, за да ми напомня случая с ритуала на рода Мъсгрейв.

Неведнаж бях чувал да споменава за този случай, но така и не успях да науча подробностите.

— Много ще се радвам, ако ми го разкажеш.

— И недей да се захващаш да подреждаш — извика той шеговито. — И без това няма да успееш. Но ще се радвам, ако прибавиш този случай към твоите летописи, защото обстоятелствата го правят уникален в криминалните архиви не само на Англия, но и изобщо. Сбирката на скромните ми постижения определено няма да бъде пълна, ако в нея липсва тази странна история. Вероятно си спомняш как аферата „Глория Скот“ и разговорът ми с нещастника, чиято съдба ти разказах, ме насочиха към професията, която се превърна в дело на живота ми. Познавах ме сега, когато името ми е известно нашир и надлъж, а както обществото, така и властите ме смятат за последен арбитър при разрешаването на заплетени случаи. Дори при първата ни среща, по време на случая, който ти увековечи под името „Етюд в червено“, вече си бях създал значителна, макар и не особено доходоносна клиентела. Ето защо трудно би разбрал колко ми беше тежко в началото и колко трябваше да чакам, докато успея да пробия. Когато за пръв път пристигнах в Лондон, наех квартира на улица „Монтегю“, точно зад ъгъла при Британския музей, и заживях там в очакване, като запълвах изобилието от свободно време с изучаване на онези клонове от науката, които биха помогнали на работата ми. От време на време ми попадаха разни случаи главно чрез бивши състуденти, защото през последните години в университета доста се говореше за мен и методите ми. Трети поред беше случаят с ритуала на рода Мъсгрейв и именно интересът, породен от тази странна поредица събития, и важните въпроси, които се оказаха заложи на карта, представляваха първа крачка към сегашното ми положение.

С Реджиналд Мъсгрейв бяхме в един и същ колеж и се познавахме бегло. Той не се радваше на особена популярност сред съучениците си, макар на мен винаги да ми се струваше, че онова, което те приемаха за надменност, всъщност бе опит да се прикрие

силна вродена стеснителност. Външният му вид беше изключително аристократичен — слаб, с благороден профил и големи очи, сдържан и все пак любезен. Той наистина беше потомък на един от най-старите родове в кралството, макар че неговият клон през шестнайсети век се отделил от северните Мъсгрейв и се установил в Западен Съсекс, в имението Хърлстоун, може би най-старата обитавана сграда в страната. Изглежда, родното място оставя някакъв отпечатък върху човека и аз не можех да погледна бледото му интелигентно лице или осанката му, без да видя сивите сводове, големите прозорци и вековните руини на феодалното имение. Веднъж-дваж си поговорихме и си спомням, че той прояви силен интерес към моите методи за наблюдение и правене на изводи.

Не бях го виждал четири години, когато една сутрин той влезе в стаята ми на улица „Монтегю“. Не беше се променил много, облечен елегантно и модерно — винаги си е бил конте, със същите спокойни любезни маниери, характерни за него и преди.

— Как вървят нещата при вас, Мъсгрейв — го попитах, след като се здрависахме сърдечно.

— Вероятно сте чули за смъртта на баща ми — каза той. — Почина преди около две години. След това, разбира се, трябваше да поема управлението на Хърлстоун, а тъй като съм и представител в Камарата, животът ми беше доста напрегнат. Но доколкото разбрах, вие, Холмс, извличате материална облага от способностите, с които ни изумявахте.

— Да — казах аз, — препитавам се благодарение на ума си.

— Радвам се да чуя това, защото в момента вашето мнение би било изключително ценно за мен. В Хърлстоун се случиха някои странни неща, а полицията се оказа безсилна да ги изясни. Става дума за нещо наистина необикновено и необяснимо.

Представяш си, Уотсън, с какво нетърпение го слушах — предоставяше ми се точно тази възможност, за която копнеех през всичките месеци на бездействие. Дълбоко в себе си вярвах, че мога да постигна успех там, където другите се провалят, и сега имах възможност да проверя доколко съм прав.

— Моля ви, разкажете ми всички подробности — извиках аз.

Реджиналд Мъсгрейв седна срещу мен и запали цигарата, която му подадох.

— Трябва да знаете — каза той, — че макар да съм ерген, ми се налага да поддържам в Хърлстоун голяма прислуга, защото състоянието на къщата изисква значителни грижи. Освен това през ловния сезон обикновено идват гости и не бива персоналът да не достига. Общо имам осем прислужнички, готвач, иконом, двама лакеи и едно момче за всичко. За градината и конюшната се грижи отделна прислуга. Сред тези слуги най-отдавна в семейството е Брънтън, икономът. Преди да постъпи на служба при баща ми, той бил безработен учител, но с голямата си енергия и почтеност скоро стана безценен за домакинството. Едър, с приятна външност и забележително чело, а макар че служи при нас от двацет години, надали имаше повече от четирийсет. Странно е, че толкова дълго време се задоволяваше с толкова скромно положение при неговите достойнства и необикновени дарби — говореше няколко езика и можеше да свири на почти всички музикални инструменти. Но предполагам, че се е чувствал удобно и не е имал сили за промяна. Икономът на Хърлстоун винаги прави силно впечатление на всички гости на имението. Но този образец на съвършенството си има една слабост. Обича да задиря жените и можете да си представите колко е било трудно на човек като него да играе тази роля в затънтената провинция. Докато беше женен, всичко беше наред, но когато овдовя, непрекъснато ни създаваше неприятности. Преди няколко месеца се надявахме, че отново ще се задоми, защото се сгоди за Рейчъл Хауълс, втората прислужничка, но след това я заряза и се сближи с Джанет Тригълис, дъщерята на главния пазач на дивеча. Рейчъл, която е много добро момиче, но има горещ уелски темперамент, получи остро мозъчно възпаление и сега броди из къщата — или поне до вчера бродеше, — като изнурена сянка на предишното момиче. Това беше първата драма в Хърлстоун, а се случи и втора, която я засенчи напълно и бе предшествана от опозоряването и изчезването на иконома Брънтън, Ето какво се случи. Вече споменах, че този мъж бе умен човек, и точно неговият ум стана причина за падението му, защото подбуди у него неутолимо любопитство към неща, които ни най-малко не го засягат. Нямах представа, докъде е стигнал, докато едно случайно произшествие не ми отвори очите. Казах, че къщата прилича на лабиринт. Една нощ миналата седмица — по-точно в четвъртък — не можах да заспя, защото неразумно бях изпил чаша силно кафе след

вечеря. След като се мъчих до два часа, се предадох, станах и запалих свещ с намерението да продължа романа, който четях. Бях оставил обаче книгата в билиардната, затова си облякох халата и тръгнах да я взема. За да стигна до билиардната, трябва да сляза по стълбището и да мина покрай началото на коридора към библиотеката и оръжейната зала. Представете си как се изненадах, когато погледнах натам и видях, че през отворената врата на библиотеката мъждука светлина. Преди да си легна, сам угасих лампата и затворих вратата. Естествено, първо си помислих, че са влезли крадци. Стените на коридорите в Хърлстоун са щедро окичени със стари оръжия. Грабнах една алебарда, оставих свещта, промъкнах се на пръсти по коридора и надникнах през отворената врата. В библиотеката беше икономът Брънтън. Седеше в едно кресло, подпрял чело на дланите си в дълбок размисъл, а на коленете му лежеше лист хартия, който приличаше на карта или схема. Стоях и го гледах в мрака, онемял от изумление. В края на масата имаше малка свещ, която хвърляше треперлива светлина, достатъчна, за да забележа, че е напълно облечен. Докато го гледах, той внезапно стана, отиде до едно бюро, отключи го и дръпна чекмеджето. Извади някакъв лист от вътре, върна се в креслото, пригладя листа на масата до свещта и се зае съсредоточено да го изучава. Като видях как невъзмутимо разглежда семейните ни документи, ме обзе такова възмущение, че пристъпих към него. Брънтън вдигна очи и ме видя на прага. Скочи с преbledняло от страх лице и напъха в пазвата си листа, който разглеждаше в началото. „Значи така се отплащаш за доверието, с което те удостоихме! — извиках аз. — От утре си уволнен.“

Той се поклони с вид на напълно смазан човек и се измъкна край мен, без да каже и дума. Свещта остана на масата и аз погледнах листа, който Брънтън беше извадил от бюрото. За моя изненада се оказа, че изобщо не е нещо важно — просто копие от въпросите и отговорите в странния древен обичай, наречен ритуала на рода Мъсгрейв. Това е своеобразна церемония в нашето семейство, през която от векове насам преминава всеки Мъсгрейв, когато навършва пълнолетие. Може би само някой археолог би проявил към него някакъв интерес като към нашия герб например, но иначе няма никаква практическа стойност.

— После ще се върнем към този лист — казах аз.

— Щом смятате, че наистина е необходимо — отговори той с известно колебание. — Да продължа с разказа. Заклучих бюрото с

оставения от Брънтън ключ и тъкмо щях да изляза, когато с изненада установих, че икономът се е върнал и стои пред мен. „Господин Мъсгрейв — извика той с дрезгав от вълнение глас. — Не бих понесъл позора. Винаги съм се гордял с положението си и позорът би ме убил. Уверявам ви, ако ме хвърлите в отчаяние, смъртта ми ще тежи на вашата съвест. Решите ли, че след случилото се не може да остана при вас, за Бога, моля ви, позволете ми да ви връча предизвестие и да напусна след един месец, все едно по мое желание. Това бих понесъл, господин Мъсгрейв, но не и да ме изхвърлите пред всички, които познавам толкова добре.“ „Не заслужаваш голямо снизхождение, Брънтън — отвърнах. — Поведението ти беше позорно. Но тъй като служиш на семейството отдавна, не искам да те опозорявам публично. Един месец обаче е твърде много. Върви си след седмица и посочи каквато желаш причина.“ „Само една седмица? — извика той отчаяно. — Нека да са поне две!“ „Една седмица — повторих аз. — Дори това е твърде великодушно.“ Той си тръгна сломен с наведена глава, а аз угасих свещта и се върнах в стаята си. През следващите два дни Брънтън изпълняваше задълженията си с най-голямо усърдие. Дори и не намеквах за случилото се и с известно любопитство чаках да видя как възнамерява да скрие позора си. На третата сутрин обаче той не се появи както обикновено след закуска, за да получи нарежданията ми за деня. На излизане от трапезарията случайно срещнах Рейчъл Хауълс. Споменах ви, че тя наскоро се беше възстановила от болестта си и изглеждаше толкова бледа и болнава, че я посъветвах да си почива. „Трябва да лежиш — казах ѝ аз. — Върни се на работа едва когато поукрепнеш.“ Тя ме погледна извънредно странно и започнах да подозирам, че умът ѝ е разстроен. „Достатъчно съм силна, господин Мъсгрейв“ — каза тя. „Ще видим какво ще каже докторът. Сега остави всякаква работа и само кажи, щом слезеш долу, че искам да видя Брънтън.“ „Икономата го няма“ — рече тя. „Няма го! Къде е отишъл?“ „Просто го няма. Никой не го е виждал. Няма го в стаята му. Така е, няма го, няма го!“ Тя се свлече покрай стената, като пищеше и се смееше, а аз, ужасен от внезапния истеричен пристъп, се втурнах към звънеца да повикам помощ. Отведоха в стаята му момичето, което продължаваше да стене и да ридае, а аз разпитах за Брънтън. Явно беше изчезнал. Не беше си лягал, не бяха го виждали, след като се прибрал в стаята си предишната вечер. И все пак не ставаше ясно как е

излязъл от къщата, след като всички врати и прозорци бяха залостени. Дрехите му, часовникът и дори парите му бяха в стаята, но липсваше черният костюм, които носеше обикновено. Чехлите му също ги нямаше, но намериха обувките. Тогава къде би могъл да се дene през нощта икономът Брънтън, какво му се беше случило? Разбира се, претърсихме къщата от мазето до тавана, но не се намери никаква следа от него. Както вече казах, имението е старинно и прилича на лабиринт, особено в старото крило, което на практика е необитаемо. Така или иначе, претърсихме всяко помещение, без да открием и най-малката дيريا от изчезналия. Струваше ми се невероятно да си тръгне, като остави всичките си вещи, но не разбрах къде може да е отишъл. Извиках местните полицаи, но те не откриха нищо. Предишната нощ беше валяло, затова огледахме ливадата и околните пътеки, но напразно. Така стояха нещата, когато се случи нещо ново, което ни накара съвсем да забравим първата загадка. В продължение на два дни Рейчъл Хауълс имаше толкова тежки пристъпи на бълнуване и истерия, че наехме сестра, която да бди при нея нощем. На третата нощ след изчезването на Брънтън сестрата задрямала в креслото до заспалата пациентка, а когато се събудила, видяла, че леглото е празно, прозорецът зее, а от болната нямало и помен. Веднага ме събудиха и с двамата лакеи незабавно се заехме да търсим изчезналото момиче. Не беше трудно да се разбере накъде бе тръгнала — от прозореца лесно проследихме следите ѝ през ливадата до брега на езерото. Там свършваха до чакълестата пътека, която води към портите на имението. Езерото е над два метра и половина дълбоко и можете да си представите чувствата ни, като видяхме, че следата на клетото умопомрачено момиче свършва при него. Разбира се, веднага взехме канджи и се заехме да я търсим, но така и не открихме тялото ѝ. Но пък извадихме на повърхността нещо много неочаквано — ленена торба, в която имаше смачкани ръждясали метални обръчи и няколко потъмнели кварцови или стъклени камъчета. Друго не извадихме от водата и макар вчера да продължихме търсенето с всички сили, не научихме нищо за съдбата на Рейчъл Хауълс или на Ричард Брънтън. Местната полиция не знае какво повече може да стори, затова дойдох при вас като последна надежда.

Можеш да си представиш, Уотсън, с какво вълнение изслушах тази необичайна поредица от събития, като се опитвах да ги съчетая и

да изнамеря някаква обща нишка, която би могла да ги свързва.

Икономът беше изчезнал. Прислужничката беше изчезнала. Прислужничката обичала иконома, но после имала всички основания да го намрази. Била с уелска кръв, избухлива и темпераментна. Била страшно развълнувана непосредствено след изчезването му. Изхвърлила в езерото торба със странно съдържание. Това бяха всички фактори, които трябваше да се осмислят, и все пак никой от тях не водеше до същината на нещата. Какво е стояло в началото на тази верига от събития? В него се криеше ключът към загадката.

— Мъсгрейв, трябва да видя онзи лист — казах аз, — който за вашия иконом е бил толкова важен, че заради него е рискувал да изгуби работата си.

— Ритуалът ни е доста причудлив — отвърна той, — но не бива да се забравя, че е много старинен. Ето копие от въпросите и отворите, ако искате да му хвърлите един поглед.

Той ми подаде същата бележка, която сега държа — странния изпит, на който е бил подлаган всеки член на рода Мъсгрейв, когато стигал пълнолетие. Ще ти прочета въпросите и отговорите дословно:

- На кого е било?
- На онзи, който си отиде.
- На кого ще бъде?
- На този, който ще дойде.
- Къде беше слънцето?
- Над дъба.
- Къде беше сянката?
- Под бряста.
- На колко разкряча?
- На север десет и още десет, на изток пет и още пет, на юг две и още две, на запад една и още една — и отдолу.
- Какво ще дадем за него?
- Всичко, което притежаваме.
- Защо да го даваме?
- Защото ни е поверено.

— Оригиналът не е датиран, но правописът е от средата на XVII век — отбеляза Мъсгрейв. — Едва ли обаче това ще ни помогне да разрешим загадката.

— Но пък ни изправя пред нова загадка — казах аз, — още по-интересна. Може да се окаже, че щом решим едната, ще сме решили и другата. Простете, Мъсгрейв, но вашият иконом е бил много умен човек, който е проявил повече проницателност от десет поколения свои господари.

— Не ви разбирам — рече Мъсгрейв. — Тази бележка няма никакво практическо значение.

— На мен обаче ми изглежда напълно практическо и Брънтън е мислел по същия начин. Предполагам, че я е разглеждал и преди нощта, когато сте го заловили.

— Напълно е възможно. Не полагаме усилия да я крием.

— Според мен тогава той просто е искал да си я припомни. Доколкото разбрах, държал е някаква карта или скица, която е сравнявал с ръкописа и която е пъхнал в джоба си, преди да изчезне?

— Така е. Но какво общо е имал с тази стара семейна традиция и изобщо какво означава всичко това?

— Смятам, че няма да е особено трудно да разберем — казах аз. — Ако позволите, ще вземем първия влак за Съсекс и на самото място ще проучим подробно нещата.

Още същия следобед пристигнахме в Хърлстоун. Сигурно си виждал снимки и описания на прочутата стара къща, затова ще се огранича да ти кажа, че е във формата на буквата L, като дългото рамо е съвременната част, а късото — старата сграда, към която са направени пристройките. Върху ниската врата с тежък свод в старата част е гравирана годината 1607, но специалистите смятат, че гредоредът и каменната зидария са много по-стари. Изключително дебелите стени и малките прозорци в тази част са принудили семейството през миналия век да построи новото крило, а старото се е използвало само като склад. Къщата беше обградена от чудесен парк със стари дървета, а езерото, споменато от клиента ми, се намираше до алеята, на около два километра от къщата.

Вече бях абсолютно сигурен, че сме изправени не пред три отделни загадки, а само пред една, и че ако успея да открия истинския смисъл на ритуала на рода Мъсгрейв, ще уловя нишка, която ще ме

отведе и до истината за Брѝнтън и Хауълс. И точно на това посветих силите си. Защо икономът си е дал такъв труд да проучва старинния текст? Очевидно, защото е видял в него нещо, убягнало на всички поколения провинциални благородници, което би могло да му донесе лична облага. Но какво е било то и как е повлияло на съдбата му?

Докато четях текста на ритуала, ми беше напълно ясно, че посочените стъпки се отнасят за някакво място, за което наемква останалата част от документа, и че ако намеря това място, няма да сме далеч от тайната, която навремето някой Мъсгрейв е сметнал за толкова важна, че да я увековечи по подобен странен начин. Дадени бяха две отправни точки — дъб и бряст. За дъба не можеше да има никакво съмнение. Точно пред къщата, от лявата страна на алеята, се извисяваше вековен дъб — едно от най-великолепните дървета, които съм виждал.

— Дали този дъб е бил тук, когато е сложено началото на ритуала? — попитах, докато минавахме покрай него.

— По всяка вероятност е видял още норманското нашествие — отвърна моят приятел. — Обиколката му е седем метра.

Ето че вече разполагах с единия ориентир.

— Има ли наоколо стари брястове?

— Ей там се издигаше един, но преди десет години го удари светкавица и отрязахме пъна.

— Останала ли е някаква следа?

— О, да.

— И няма никакви други брястове?

— Стари няма, иначе има доста букове.

— Трябва да видя къде е бил.

Двуколката спря и без да влизаме в къщата, клиентът ми веднага ме заведе до онова място на поляната, където се беше извисявал брястът. Беше почти по средата на разстоянието от дъба до къщата. Явно напредвах.

— Вероятно няма как да се разбере колко е бил висок брястът — предположих аз.

— Мога да ви кажа веднага — шейсет и четири фута.

— Откъде знаете? — попитах учуден.

— В задачите по тригонометрия, които измисляше старият ми учител, винаги се искаше да се изчисли някаква височина. Като момче

измерих всички дървета и постройки в имението.

Това беше неочакван късмет. Необходимите сведения идваха побързо и от най-смелите ми очаквания.

— Кажете, вашият иконом задавал ли ви е някога същия въпрос?

Реджиналд Мъсгрейв ме погледна изумен.

— Сега си спомням, че преди няколко месеца Брънтън *наистина* ме попита колко високо е било дървото във връзка с някакъв маловажен спор с коняря.

Това беше чудесна новина, Уотсън, тя показваше, че съм на прав път. Вдигнах поглед към слънцето. Доста се беше спуснало и прецених, че след по-малко от час ще опре в горните клонове на стария дъб.

— Сигурно ти е било трудно, Холмс, след като старият бряст вече го е нямало.

— Е, поне знаех, че щом Брънтън го е направил, и аз ще успея. Освен това нямаше сериозни пречки. Отидохме с Мъсгрейв в неговия кабинет и аз окастрих това колче, за което завързах дълга връв, като на всеки ярд направих възел. После взех двойна въдица, която се оказа точно шест фута, и се върнахме до мястото на бряста. Слънцето точно докосваше върхарите на дъба. Закрепих въдицата на мястото, отбелязах посоката на сянката и я измерих. Беше точно девет фута.

Естествено, след това изчислението беше просто. Щом шестфутовата въдица хвърляше сянка девет фута, сянката на дърво, високо шейсет и четири фута, би била деветдесет и шест фута в същата посока. Отмерих полученото разстояние и стигнах почти до стената на къщата, където забих в земята едно колче. Представяш си тържеството ми, когато на няколко сантиметра от моето колче забелязах малка ямичка. Разбрах, че това е белегът, оставен от Брънтън при неговите изчисления, и че продължавам да вървя по петите му.

След като проверих посоките с помощта на компаса си, започнах да отброявам стъпките от това място. Измерих двайсет стъпки успоредно на стената и пак забих колче. После внимателно отброих десет стъпки на изток и четири на юг. Изправих се точно пред една стара врата. Четири стъпки на запад означаваха да се пъкна в коридор, застлан с каменни плочи — и това беше мястото, посочено от ритуала.

Никога не съм преживявал такова разочарование. За миг ми се стори, че напълно съм сгрешил при измерванията. Под ярките лъчи на

заязващото слънце се виждаше, че старите изтрети каменни плочи по пода в коридора са здраво споени и не са били местени с години. Тук нямаше никакви следи от Брънтън. Потропах по пода, но той звучеше еднакво навсякъде, нямаше никакви пролуки или цепнатини. Но за щастие Мъсгрейв, който започваше да оценява значението на действията ми и беше не по-малко развълнуван от мен, извади ръкописа, за да провери изчисленията.

— „И отдолу“ — извика той. — Пропуснали сте „и отдолу“.

Бях предположил, че това означава да се копае, но веднага разбрах, че съм сгрешил.

— Значи отдолу има подземие?

— Да, още от построяването на къщата. Елате по този коридор.

Слязохме по вита каменна стълба и спътникът ми запали един фенер, оставен върху голяма бъчва в ъгъла. Веднага стана ясно, че накрая сме стигнали до правилното място и че неотдавна тук е идвал и някой друг.

Помещението се използваше за складиране на дърва, но цепениците, които явно са били разпилени по пода, сега бяха струпани покрай стените и в средата се откриваше празно пространство. Точно там имаше голяма, тежка каменна плоча с ръждясала желязна халка, през която беше проврян кариран шал.

— Мили Боже! — извика моят клиент. — Това е шалът на Брънтън. Мога да се закълна, че съм го виждал на врата му. Какво е търсил тук негодникът?

По мое предложение повикаха двама местни полицаи и щом те дойдоха, се помъчих да вдигна плочата, като дърпах с шала. Тя почти не помръдна и едва с помощта на единия полицай успях да я отместя настрана. Зейна черна яма. Мъсгрейв коленичи, промуши фенера и всички надникнахме вътре.

Пред нас се разкриваше малка килия, дълбока около два метра и широка малко повече от половин метър. До едната стена стоеше тумбест, обкован с месинг дървен сандък с вдигнат капак, а от ключалката стърчеше този странен стар ключ. Дъното му беше покрито с дебел слой прах, а влагата и червеите бяха прояви дървото и навсякъде беше плъзнала синкава плесен. По дъното на сандъка бяха пръснати няколко метални кръгчета — вероятно монети, същите като тези тук. Но нямаше нищо друго.

В този момент обаче не обърнахме внимание на стария сандък, защото очите ни бяха приковани във фигурата, отпусната до него. Беше мъж, облечен в черен костюм, със свити крака, чело, опряно на ръба на сандъка, и отпуснати ръце. Поради това положение цялата застояла кръв беше нахлула в лицето му и никой не би могъл да познае разкривените кафяво-червеникави черти, но когато извадихме трупа, ръстът, облеклото и косата му бяха достатъчни да потвърдят, че това наистина е изчезналият иконом. Беше починал преди няколко дни, но не се виждаха никакви рани или контузии, които да са причинили ужасната му смърт. Така че след като изнесоха трупа от мазето, пред нас стоеше нов въпрос, почти толкова мъчен, колкото онзи, от който бяхме тръгнали.

Признавам си, Уотсън, че до този момент бях разочарован от разследването си. Разчитах, че щом намеря мястото, за което се говори в ритуала, ще разреши случая. Но ето че бях там, а продължавах да нямам никаква представа, какво е онова, което родът Мъсгрейв бе скрил така грижливо. Вярно, че изясних участта на Брънтън, но сега трябваше да си обясня как го бе стигнала и каква е била ролята на изчезналата жена. Седнах на едно буренце в ъгъла и задълбочено премислих всичко.

Ти, Уотсън, познаваш методите ми в такива случаи: след като съм преценил нечия интелигентност, аз се поставям на мястото на човека и се опитвам да си представя как бих постъпил при същите обстоятелства. В случая ме улесни фактът, че Брънтън е бил изключително умен, така че не ми се налагаше да ограничавам своя ум. Той е знаел, че е скрито нещо ценно. Открил е мястото. Разбрал е, че сам човек не може да премести плочата, която го покрива. Какво би направил след това? Не е можел да потърси помощ отвън, дори да е имал доверен човек, без да го въведе и да рискува да го хванат. По-добре е било при възможност да намери помагач в къщата. Но кого би могъл да помоли? Това момиче му е било предано. Никой мъж не би повярвал лесно, че завинаги е изгубил любовта на някоя жена, колкото и жестоко да се е отнесъл с нея. С ухажване той се е опитал да се сдобри с Рейчъл Хауълс и да я привлече за своя съучастничка. Слезли са заедно в мазето, за да вдигнат плочата с общи усилия. Виждах действията им дотук, като че ли наистина бяха пред очите ми.

Но дори за двама души, единият от които жена, сигурно е било трудно да вдигнат плочата. Не беше лесно дори за якия съсекски полицай и мен. Как са си помогнали? Вероятно по същия начин, по който бих го сторил самият аз. Станах и внимателно разгледах цепениците, пръснати по пода. Почти веднага забелязах това, което очаквах. Една от тях, дълга около метър, имаше белег в единия край, а няколко други бяха сплескани като от голяма тежест. Явно след като са повдигнали плочата от единия край, двамата са пъхнали в пролуката дървените клинове и са продължили да вдигат, докато отворът е станал достатъчно голям, за да се пропълзи вътре. Вероятно са задържали плочата, като са я подпрели с цепеницата — ето откъде бяха следите по нея. До момента всичко беше ясно.

Но какво беше станало после? Очевидно само единият е можел да влезе в ямата и това е бил Брънтън. Момичето е чакало горе. Брънтън е отключил сандъка, вероятно ѝ е подал това, което е намерил вътре — понеже то не се откри, и после... Какво е станало после?

Представих си сдържаната жажда за мъст, която внезапно се е разгоряла в жената със страстна келтска душа, щом е видяла в ръцете си мъжа, който я е бил оскърбил — може би далеч по-силно, отколкото е предполагал. Дали цепеницата не се е изплъзнала случайно и плочата не е затворила сама Брънтън в ямата, превърнала се в негова гробница? Дали девойката е била виновна само защото е премълчала? Или внезапно е избила дървената подпора и плочата е хлопнала? Но независимо от случилото се струваше ми се, че виждам как жената, притиснала скъпоценната си плячка, тича обезумяла по каменната стълба, а в ушите ѝ отекват приглушените викове на неверния ѝ любовник, неистово заблъскал по плочата.

В това се криеше тайната на преbledнялото ѝ лице, на нейната неуравновесеност, на изблиците истеричен смях на следващата сутрин. Но какво е имало в сандъка? Какво е направила с него? Разбира се, може да са били само смачканият метал и камъчетата, извадени от клиента ми от езерото. Изхвърлила ги е при първа възможност, за да заличи всички следи за своето участие в престъплението.

В продължение на двацет минути седях неподвижно и размишлявах. Силно преbledнял, Мъсгрейв продължаваше да държи фенера и да наднича в ямата.

— Това е от времето на Чарлс I — каза той, взирайки се в една от намерените в сандъка монети. — Видяхте ли, оказахме се прави за това, кога е сложено началото на ритуала.

— Може да открием още нещо от времето на Чарлс I — възкликнах аз, внезапно осенен за значението на първите два въпроса от ритуала. — Позволете да видя какво е имало в торбата, която сте извадили от езерото.

Качихме се в кабинета му и той изсипа пред мен останките. Когато ги погледнах, разбрах защо не им е придал значение металът беше почернял, а камъчетата изглеждаха матови и потъмнели. Избърсах едно от тях с ръкава си и то блесна в дланта ми като искра. Металът явно е имал формата на двоен обръч, но беше изкривен и усукан.

— Не бива да забравяте — казах аз, — че кралското семейство не се е отчаяло след смъртта на краля и при своето бягство вероятно е оставило скрити най-големите си ценности с намерението да се върне за тях в по-спокойни времена.

— Моят далечен пращядо сър Ралф Мъсгрейв е бил знаменит рицар и пръв помощник на Чарлс II в неговите скитания — каза моят приятел.

— Наистина ли?! — възкликнах. — Е, това наистина ни дава последната брънка. Приемете поздравленията ми макар и по трагичен начин, сдобихте се с реликва, която е изключително ценна сама по себе си, но като историческо свидетелство просто няма цена.

— Какво е това? — попита той, задъхан от удивление.

— Старинната корона на английските крале!

— Короната!

— Точно така. Помислете, какво се казва в ритуала? *На кого е било? На онзи, който си отиде.* Това става след екзекуцията на Чарлс. И после: *На кого ще бъде? На този, който ще дойде.* Това е Чарлс II, чието завръщане вече се предвижда. Не може да има никакво съмнение, че тази очукана и безформена диадема някога е увенчавала главата на Стюартите.

— А как е попаднала в езерото?

— О, отговорът на този въпрос иска повече време — казах аз и му описах накратко цялата верига от догадки и доказателства, която

бях изградил. Когато разказът ми свърши, слънцето отдавна беше залязло и луната светеше ярко.

— Но как така Чарлс не си е взел короната, когато се е върнал? — попита Мъсгрейв, докато прибираще реликвата в ленената торба.

— Засягате въпрос, който вероятно никога няма да изясним. Вероятно онзи Мъсгрейв, който е знаел тайната, междувременно е починал и по недоглеждане е оставил на потомците си тези указания, без да им обясни какво означават. Оттогава те са се предавали от баща на син, докато накрая са попаднали в ръцете на човек, който е разгадал тайната, но и се е простил с живота си.

Това, Уотсън, е историята за ритуала на рода Мъсгрейв. Потомците му продължават да пазят короната в Хърлстоун, макар че позволенията да я задържат им струваше известни юридически проблеми и значителна сума. Сигурен сам, че ако споменеш моето име, с радост ще ти я покажат. За жената не се чу нищо повече — вероятно е напуснала Англия и е отнесла със себе си спомена за своето престъпление в някоя страна отвъд морето.

[1] *Victoria Regina* (лат.), кралица Виктория — Б.р. ↑

ЗЕМЕВЛАДЕЛЕЦЪТ ОТ РАЙГЕЙТ

Измина известно време преди приятелят ми Шерлок Холмс да се възстанови от напрежението, причинено от огромните му усилия през пролетта на 1887 година. Целият шум около Нидерландско-суматрийската компания, както и колосалните кроежи на барон Мопертен са още твърде свежи в съзнанието на публиката, а и твърде отблизо засягат политика и финанси, за да представляват подходящ предмет за тази поредица кратки очерци. Макар и косвено, те обаче доведоха до единствен по рода си и заплетен случай, който позволи на приятеля ми да демонстрира стойността на едно ново оръжие сред многобройния арсенал, с който водеше дългогодишната си битка срещу престъпността — делото на живота му.

Като преглеждам бележките си, виждам, че съм получил телеграмата от Лион, която ме уведомяваше, че Холмс лежи болен в хотел „Дюлон“, на 14 април. Не бяха минали двацет и четири часа, когато вече стоях край болния си приятел, за да установя с облекчение, че в симптомите му няма нищо тревожно. Дори неговият железен организъм обаче бе рухнал под напрежението на едно разследване, проточило се два месеца, през които Холмс не бе работил нито ден помалко от петнайсет часа, а неведнъж, както ме увери, не се бил отделял от следата по пет денонощия без прекъсване. Триумфалният изход от тежкия му труд не можеше да го спаси от реакцията след подобно ужасно натоварване, така че, докато името му кънтеше из цяла Европа, а стаята му бе затрупана с поздравителни телеграми буквално до глезените, го заварих жертва на най-черна депресия. Дори удовлетворението, че е успял там, където полицията на три държави се бе провалила, и е надхитрил на всеки ход най-обиграния мошеник в Европа, не бе достатъчно, за да го вдигне на крака от нервното изтощение.

Три дни по-късно се прибрахме на улица „Бейкър“, ала бе повече от очевидно, че една промяна нямаше да се отрази зле на приятеля ми, а и мен самия силно ме блазнеше мисълта за една седмица напролет

извън града. Старият ми приятел полковник Хейтър, попаднал под професионалните ми грижи в Афганистан, си бе взел къща край Райгейт в Съри и често ме канеше да му погостувам няколко дни. Последния път бе отбелязал също, че ако приятелят ми реши да ме придружи, с огромно удоволствие ще предложи гостоприемството си и нему. Искаше се известна дипломатичност, но щом Холмс разбра, че става дума за ергенски дом, където щеше да разполага с пълна свобода, най-сетне склони да приеме и седмица след завръщането ни от Лион вече се бяхме настанили под покрива на полковника. Хейтър бе отличен стар воин, видял много свят, и скоро откри, както и очаквах, че двамата с Холмс имат много общо.

Вечерта след като пристигнахме, преминахме след вечеря в оръжейната на полковника, където Холмс се изтегна на дивана, а двамата с Хейтър се заехме да разглеждаме нелошата му сбирка огнестрелни оръжия.

— Впрочем — внезапно каза той — смятам да взема един от тези пистолети горе с мен, ако ни вдигнат по тревога.

— По тревога ли! — възкликнах аз.

— Да, напоследък тук сме нещо наплашени. Миналия понеделник обраха къщата на стария Актън, един от тукашните големци. Нямахме кой знае какви щети, но приятелчетата още са на свобода.

— И никакви улики? — нададе ухо Холмс, поглеждайки към полковника.

— Поне засега никакви. Дребна работа, едно от малките ни провинциални престъпления, които сигурно изглеждат твърде нищожни за вас, господин Холмс, след тази огромна международна афера.

Холмс отклони с ръка комплимента, ала личеше, че му е станало приятно.

— Нещо интересно?

— Според мен не. Крадците са претършували библиотеката, но трудът им е отишъл почти нахалост. Обърнали са всичко нагоре с краката, насилили са чекмеджетата и са претършували шкафовете, като в крайна сметка са изчезнали едно осиротяло томче на Омир в превода на Поуп, два посребрени свещника, преспание от слонова кост, малък дъбов барометър и кълбо канап.

— Що за необикновен избор! — възкликнах аз.

— Е, очевидно тези хубостници са грабнали каквото са сварили.

Холмс изсумтя от дивана:

— Местната полиция би трябвало да си направи съответните изводи. Съвършено очевидно е например...

Ала аз предупредително вдигнах пръст:

— Тук сме, за да си починеш, скъпи ми приятелю. За Бога, не се захващай с ново разследване с тези разнищени нерви.

Холмс сви рамене с израз на комично примирение, предназначен за полковника, и разговорът потече в не толкова опасно русло.

Било предопределено обаче цялата ми професионална предпазливост да отиде напразно, тъй като на следващата сутрин историята ни се натрапи с такава сила, че бе направо невъзможно да не ѝ обърнем внимание, и така посещението ни в провинцията претърпя обрат, който нямаше как да предвидим. Тъкмо закусвахме, когато в стаята влетя икономът на полковника — тъй потресен, че от достолепието му не бе останала и следа.

— Чухте ли новината, сър? — задъхано извика той. — В дома на Кънингам, сър!

— Пак обир! — викна полковникът, а чашата му с кафе застина във въздуха.

— Убийство!

Полковникът подсвирна.

— Бога ми, и таз добра! — рече той. — Кого са убили? Мировия съдия или сина му?

— Не тях, сър. Уилям, кочияша. Простреляли са го право в сърцето, сър, и ей така си е отишъл, без да гъкне.

— Кой го е застрелял?

— Крадецът, сър. После веднага си плюл на петите и изчезнал. Тъкмо бил разбил прозореца на килера, когато Уилям му налетял и намерил края си, за да спаси имота на своя господар.

— Кога е станало?

— Нощеска, сър, някъде към дванайсет.

— Е, после ще говорим — рече полковникът и хладнокръвно се зае отново със закуската. — Лоша работа — добави той, когато икономът излезе. — Той е пръв сред тукашните ни големци, стария Кънингам имам предвид, пък и много свестен човек е. Това направо ще

го съсипе, момъкът е на служба при него от години, а и добър слуга беше. Очевидно са същите негодници, които са обралаи Актън.

— За да откраднат онази единствена по рода си колекция? — замислено попита Холмс.

— Именно.

— Хм! Може да се окаже най-простото нещо на света, но въпреки всичко поне на пръв поглед изглежда малко странно, не смятате ли? Ще рече човек, че банда крадци, които върлуват из провинцията, по-скоро ще сменят мястото на действието и няма да ударят две кошари в една и съща околия само за няколко дни. Когато снощи споменахте за предохранителни мерки, спомням си, хрумна ми, че тази енория най-вероятно е последното място в Англия, накъдето крадецът или крадците ще насочат вниманието си; което на свой ред само показва колко още имам да уча.

— Предполагам, че е местен любител — рече полковникът. — А в такъв случай именно при Актън и Кънингам ще отиде, двамата са най-едриите земевладелци в околността.

— И най-богатите?

— Би трябвало, само че от няколко години постоянно се съдят, а това източни кръвта и на двамата, така мисля. Старият Актън има претенции към половината имот на Кънингам, така че адвокатите са ги награбили с две ръце.

— Ако е местен негодник, надали ще е трудно да го пипнат — рече с прозявка Холмс. — Спокойно, Уотсън, не възнамерявам да се меся.

— Инспектор Форестър, сър — оповести икономът от вратата.

След него влезе и полицейският служител, елегантен младеж с умно лице.

— Добро утро, полковник — рече той. — Надявам се, не се натрапвам, ала чухме, че при вас е отседнал господин Холмс от улица „Бейкър“.

Полковникът посочи приятеля ми и инспекторът се поклони.

— Решихме, че може би ще искате да дойдете, господин Холмс.

— Е, съдбата е срещу теб, Уотсън — засмя се приятелят ми. — Тъкмо говорехме за това, когато влязохте, инспекторе. Може би ще ни запознаете с повече подробности — и като се облегна назад на стола в познатата поза, разбрах, че случаят е безнадежден.

— При Актън не разполагахме с никакви улики. Затова пък сега има доста, за което да се хванем, и без всякакво съмнение и в двата случая става дума за едно и също лице. Видели са го.

— Аха!

— Точно така, сър. Но е избягал като кошута след изстрела, който е убил горкия Уилям Къруан. Господин Кънингам го е зърнал от прозореца на спалнята си, а господин Алек Кънингам го е видял от задния вход. Вдигнали са тревогата в дванайсет без петнайсет. Господин Кънингам тъкмо си бил легнал, а господин Алек, вече по халат, пушел последната си лула. И двамата чули виковете за помощ, бил Уилям, кочияшът, и господин Алек се втурнал надолу да види какво става. Задната врата била отворена, а като стигнал в подножието на стълбите, видял отпред да се боричкат двама души. Единият стрелял, другият се строполил на земята, а убиецът хукнал през градината и прескочил плета. От прозореца на спалнята си господин Кънингам го видял да излиза на пътя, където веднага го изгубил от очи. Господин Алек спрял да види дали не може да помогне на умирацията, а през това време негодникът се измъкнал. Като се изключи това, че бил среден на ръст и бил облечен в нещо тъмно, други улики за личността му нямаме, но в момента провеждаме енергични издирвания и ако не е тукашен, скоро ще го открием.

— Какво е правел там този Уилям? Казал ли е нещо, преди да умре?

— Нито дума. Живеел е в къщичката на пазача заедно с майка си, а тъй като е бил изключително предан на господаря си, предполагаме, че е излязъл до имението да провери дали всичко е наред. Естествено, след тази история у Актън всички наоколо са нащрек. Явно, когато Уилям го е заварил, крадецът тъкмо е бил отворил вратата — ключалката е насилена.

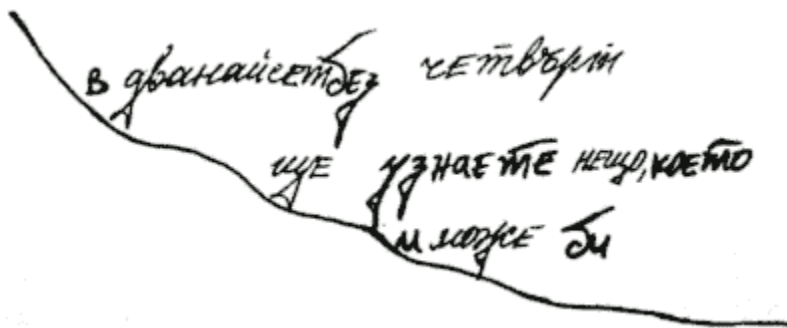
— Уилям казал ли е нещо на майка си, преди да излезе?

— Тя е старичка и глуха, така че не можахме да научим нищо от нея. От шока почти си е изгубила ума, но доколкото разбирам, и без това не е била особено умна. Съществува обаче едно изключително важно доказателство. Вижте!

Инспекторът извади от бележника си късче хартия и го разгъна на коляното си.

— Открито е между палеца и показалеца на убития. Явно е откъснато от по-голям лист. Ще забележите, че упоменатият в него час точно съвпада с времето, когато клетият слуга е намерил смъртта си. Или убиецът е откъснал останалото от ръката му, или той е изтръгнал това късче от убиеца. Звучи почти като уговорка за среща.

Холмс взе откъснатото парченце, копие от което прилагам тук:

В франайсеттез четвъртък
ЩЕ УЗНАЕМ НЕЩО, КОЕТО
М. ЛОРДЪТ БИ

— Ако допуснем, че е уговорка — продължи инспекторът, — естествено, близко до ума е теорията, че този Уилям Къруан, макар и да е имал славата на честен човек, може да е бил в сговор с крадеца. Може двамата да са се срещнали, може дори да му е помогнал да разбият вратата, а после внезапно да са се скарали за нещо.

— Написаното тук е извънредно интересно — заяви Холмс, проучвайки крайно съсредоточено късчето хартия. — Навлизаме в доста по-дълбоки води, отколкото смятах.

Той зарови глава в ръцете си, а инспекторът се усмихна от въздействието на неговия случай върху прочутия лондонски специалист.

— Последната ви забележка — рече след малко Холмс — относно вероятността да е съществувало определено разбирателство между крадеца и слугата, а това тук да е част от бележка за среща помежду им е находчиво и не съвсем невъзможно предположение. Ала написаното тук разкрива... — той отново зарови глава в ръцете си и потъна в дълбок размисъл.

Когато най-сетне вдигна лице, с изненада видях, че по страните му е избила слаба руменина, а очите му греят така ярко, както преди да се разболе. Изведнъж скочи на крака с цялата си предишна енергия.

— Вижте какво ще ви кажа! — рече той. — Бих искал без много шум да хвърля един поглед на подробностите по този случай. В него

има нещо, което крайно ме заинтригува. С ваше позволение, полковник, ще ви оставя двамата с моя приятел Уотсън и ще се поразходя малко с инспектора да проверя едно-две дребни мои хрумвания. До половин час се връщам.

Бе минал час и половина, когато най-накрая инспекторът се върна сам.

— Господин Холмс броди из полето — заяви той. — Иска четиримата заедно да отидем до къщата.

— При Кънингам?

— Да, сър.

— Защо?

Инспекторът сви рамене:

— Не ми е съвсем ясно, сър. Между нас казано, струва ми се, че господин Холмс още не се е съвзел напълно след заболяването. Доста особено се държи и е силно възбуден.

— Смятам, че няма защо да се тревожите — отвърнах аз. — Неведнъж съм установявал, че в лудостта му има метод.

— Някои ще рекат, че в метода му има лудост — промърмори инспекторът. — Но гори от желание да посетим къщата, полковник, затова, ако сте готов, най-добре да тръгваме.

Заварихме Холмс да крачи напред-назад из полето, обронил брадичка на гърдите си и мушнал ръце в джобовете на панталона.

— Работата става все по-интересна — посрещна ни той. — Уотсън, това твоє пътешествие в провинцията се оказа пълен успех. Прекарах очарователна сутрин.

— Както разбрах, вече сте посетили местопрестъплението? — попита полковникът.

— Да, двамата с инспектора хубаво поразузнахме.

— Някакъв напредък?

— Открихме доста интересни неща. По пътя ще ви разкажа какво правихме. Най-напред видяхме тялото на нещастния човечец. Наистина е загинал от револверен изстрел, както беше докладвано.

— Нима сте се съмнявали?

— Е, не вреди всичко да се провери. Разследването ни не бе напразно. След това разговаряхме с господин Кънингам и сина му и те точно ни посочиха мястото, където при бягството си убиецът се е прехвърлил през градинския плет. Показа се изключително интересно.

— Естествено.

— После се срещнахме с майката на клетия момък. Ала не успяхме да научим нищо от нея, тъй като е много стара и едва се държи.

— И какъв е изводът от разследванията ви?

— Убеждението, че престъплението е крайно особено. Може би сегашното ни посещение ще помогне поне малко да го проясним. Струва ми се, и двамата сме единодушни, инспекторе, че листчето в ръката на убития, на което, както излиза, е посочен точният час на смъртта му, е изключително важно доказателство.

— Би трябвало да изскочи някаква улика от там, господин Холмс.

— *То самото* е улика. Човекът, който е написал бележката, е изкарал Уилям Къруан от леглото му в този час. Къде обаче е останалата част?

— Внимателно претърсих земята наоколо с надеждата да я открия — отвърна инспекторът.

— Изтръгната е от ръката на убития. Защо някой толкова силно е искал да я притежава? Защото е доказвала вината му. А какво е направил с нея? Най-вероятно я е мушнал в джоба, без изобщо да забележи, че едното кранче е останало преципано в ръката на убития. Ако успеем да намерим останалата част от бележката, очевидно ще сме преполовили пътя до решаването на загадката.

— Да, но как ще се доберем до джоба на престъпника, преди да сме заловили самия престъпник?

— Струва си да се обмисли. Съвсем очевидно е и нещо друго. Бележката е изпратена до Уилям. Не я е занесъл онзи, който я е написал, тъй като иначе, естествено, би предал съобщението устно. Кой тогава е занесъл бележката? Или е пристигнала по пощата?

— Разпитах по този въпрос — отговори инспекторът. — Вчера Уилям е получил писмо със следобедната поща. Унищожил е плика.

— Великолепно! — възкликна Холмс и потупа инспектора по рамото. — Значи сте говорили с пощальона. Цяло удоволствие е да се работи с вас. Ето я и къщата, така че ако минете отсам, полковник, ще ви покажа местопрестъплението.

Подминахме спретнатата къщурка, където бе живял убитият, и се запътихме по една алея между два реда дъбове към красивото старо имение от времето на кралица Ана с датата на битката при

Малплаке^[1], издълбана на трегера над вратата. Холмс и инспекторът ни преведоха покрай къщата до страничната порта, отделена от крайпътния плет с градински участък. На входа към кухнята пазеше полицейски пристав.

— Отворете широко вратата, полицай — каза Холмс. — Ето на тези стълби е стоял младият господин Кънингам, когато е видял двамата мъже да се борят точно тук, където сме застанали сега. Старият господин Кънингам е бил на прозореца на спалнята си — онзи там, втория вляво — и е видял престъпника да се измъква наляво покрай онзи храст. Същото е видял и синът. И двамата са абсолютно сигурни за кой храст става дума. После господин Алек е изтичал навън и е приклепнал до ранения слуга. Земята е много корава, както виждате, затова не са останали никакви следи, които да ни водят.

Докато говореше, по градинската пътека иззад ъгъла се зададоха двама мъже. Единият беше възрастен, с решително, набраздено от дълбоки бръчки лице и натежали очи, вторият бе контешки издокаран младеж, чието бодро усмихнато изражение и показно облекло странно се разминаваха с причината, която ни беше довела тук.

— Още ли сте тук? — обърна се той към Холмс. — Мислех, че вие, безпогрешните лондончани, не се помайвате много-много. Излиза в края на краищата, че не сте чак толкова бързи.

— Е, дайте ни малко време — добродушно отвърна Холмс.

— Май повечко ще ви потрябва — рече младият Алек Кънингам. — Доколкото виждам, не разполагаме с абсолютно никакви улики.

— Освен една — обади се инспекторът. — Смятаме, че само да успеем да намерим... Милостиви Боже! Какво ви е, господин Холмс?

Лицето на горкия ми приятел внезапно бе придобило най-ужасяващ израз. Подбели очи, лицето му се сгърчи в агония и той с глух стон падна ничком на земята. Потресени от ненадейния и неистов пристъп, ние го пренесохме в кухнята, където той се отпусна на един голям стол, известно време дишайки тежко. Накрая засрамено се извини за слабостта си и отново се изправи на крака.

— Уотсън ще ви каже, че едва наскоро се възстанових след сериозно заболяване — обясни той. — Още ме изненадват тези внезапни нервни пристъпи.

— Да ви изпратя до вкъщи с двуколката? — предложи старият Кънингам.

— Не, щом така и така съм дошъл, ми се иска да изясня нещо. Няма да е трудно.

— За какво става дума?

— Струва ми се, че този човечец, Уилям, може всъщност да е пристигнал не преди крадецът да влезе в къщата, а след това. Сякаш всички сте убедени, че въпреки насилената врата крадецът изобщо не е проникнал вътре.

— Струва ми се съвършено очевидно — тежко заяви господин Кънингам. — Нали синът ми Алек още не си е бил легнал и ако някой е бродел из къщата, непременно е щял да го чуе.

— Къде е седял синът ви?

— Седях и пуших в тоалетната ми стаичка.

— Кой прозорец е нейният?

— Последният вляво, до този на баща ми.

— Естествено, лампите и в двете стаи са светели?

— Несъмнено.

— Тук има някои крайно особени неща — усмихна се Холмс. — Не е ли невероятно, че крадец, и то опитен, умишлено влиза с взлом в една къща, когато по запалените лампи отлично вижда, че най-малко двама души от домакинството са още на крак?

— Трябва да е бил хладнокръвен човек.

— Разбира се, ако случаят не беше необикновен, нямаше да сме принудени да ви каним да ни го обясните вие — каза господин Алек. — Колкото до предположението ви, че онзи негодник е обрал къщата, преди Уилям да го пипне, струва ми се съвършено нелепо. Нямаше ли да заварим всичко в пълен безпорядък, а също да усетим, че липсват вещите, които е задигнал?

— Зависи от вещите — отвърна Холмс. — Не забравяйте, че си имаме работа с изключително необикновен крадец, който, изглежда, работи по свои собствени правила. Вземете например чудноватата сбирка предмети, които е взел от Актън. Какво беше... кълбо връв, преспапие и не знам още какви джунджурии!

— Е, във ваши ръце сме, господин Холмс — рече старият Кънингам. — Разбира се, ще изпълним всичко, което вие или инспекторът имате да предложите.

— На първо място — отвърна Холмс, — бих искал да обявите награда, обещана лично от вас, тъй като на официалните власти ще им

трябва известно време да се споразумеят за размера на сумата, а тези неща не се уреждат особено чевръсто. Нахвърлих тук нещо като образец, стига да не възразявате да го подпишете. Според мен петдесет лири са напълно достатъчни.

— С удоволствие бих дал и петстотин — каза мировият съдия, докато поемаше листа и молива, които Холмс му подаде. — Само че не е съвсем точно — добави той, хвърляйки поглед към документа.

— Написах го доста набързо.

— Ето, вижте как започва: „Тъй като в един без четвърт във вторник е бил направен опит да...“ и прочие. Всъщност беше дванайсет без четвърт.

Заболя ме от тази грешка, тъй като знаех колко чувствителен е Холмс към подобни прояви на небрежност. За него бе въпрос на професионална чест да бъде абсолютно точен по отношение на фактите, ала неотдавнашното му заболяване го беше разтърсило и това дребно произшествие ясно ми разкри колко далеч бе приятелят ми от истинското си аз. Това очевидно го притесни за миг, докато инспекторът повдигна вежди, а Алек Кънингам се разсмя. Стариият господин обаче поправи грешката и върна листа на Холмс.

— Дайте да го отпечатат възможно най-скоро — рече той. — Намирам идеята ви великолепна.

Холмс внимателно сгъна листа в бележника си.

— А сега — каза той — ще бъде добре всички заедно да обиколим къщата, за да се убедим със сигурност, че този доста залутан крадец наистина не е отнесъл нищо.

Преди да влезем, Холмс проучи насилиената врата. Беше очевидно, че в процепа е било мушнато длето или здрав нож, които е отместил езичето назад. По дървото личаха следи от натиска.

— Значи не използвате резета? — попита Холмс.

— Никога не сме го смятали за необходимо.

— Не държите ли куче?

— Имаме, но е вързано на верига от другата страна на къщата.

— Кога си ляга прислугата?

— Към десет часа.

— Предполагам, че обикновено и Уилям си е лягал по това време?

— Да.

— Много особено, че тъкмо тази нощ е решил да не си легне. А сега ще се радвам, ако бъдете тъй любезен да ни разведете из къщата, господин Кънингам.

Дървено стълбище в края на покрит с каменни плочи коридор, от който се разклоняваха кухненските помещения, ни изведе на първия етаж. Излизаше на площадката срещу друго, много по-богато украсено стълбище, което водеше нагоре от главния вестибюл. От самата площадка се влизаше в дневната, а също в няколко спални, в това число на господин Кънингам и на сина му. Холмс пристъпваше бавно, внимателно оглеждайки архитектурата на къщата. По израза на лицето му познавах, че е напипал горещата следа, но никак не можех да си представя в каква насока го тласкаха заключенията му.

— Скъпи ми господине — обади се е известно нетърпение господин Кънингам, — всичко това със сигурност е напълно излишно. В края на стълбите е моята стая, а съседната е спалнята на сина ми. На вас оставям да прецените дали е възможно дотук да се качи крадец, без да ни обезпокои.

— Мисля, че е най-добре да се завъртите кръгом и да потърсите свежа следа добави и синът с доста злостна усмивка.

— Въпреки това ви моля да ме изтърпите още малко. Бих искал да проверя например докъде се простира изгледът от прозорците на спалните. Значи това е стаята на сина ви — отвори вратата Холмс, — а това тук, предполагам, е тоалетката стаичка, където го е заварила тревогата, докато е пушел лулата си. Накъде гледа прозорецът й? — той прекоси стаята, бутна вратата и огледа съседното помещение.

— Надявам се, че вече сте доволен? — сърдито попита господин Кънингам.

— Благодаря, струва ми се, че видях всичко, което исках.

— Да минем тогава, ако действително се налага, в моята спалня.

— Стига да не ви затруднявам особено.

Мировият съдия сви рамене и ни поведе към собствената си спалня — просто обзаведено и най-обикновено помещение. Както пристъпвахме към прозореца, Холмс малко изостана, докато накрая двамата се оказахме най-отзад. В края на леглото имаше малка квадратна масичка, а на нея поднос с портокали и гарафа с вода. Минавайки покрай нея, за мое неизразимо изумление Холмс се

пресегна и умишлено събори цялата масичка на пода. Стъклото се разби на парченца, из цялата стая се затъркаляха портокали.

— Хубава работа, Уотсън — хладнокръвно каза Холмс. — Виж само на какво направи килима.

Наведох се смутен и започнах да събирам портокалите, досещайки се, че по някаква причина приятелят ми иска да поема вината върху себе си. Останалите също ни се притекоха на помощ и скоро отново изправихме масичката.

— Ееее! — викна инспекторът. — Сега пък къде изчезна?

От Холмс нямаше и следа.

— Почакайте тук — каза младият Алек Кънингам. — Според мен на човека нещо му хлопа. Ела, татко, да видим къде се е дянал.

И двамата се втурнаха навън, оставяйки ни с инспектора и полковника няма да се вираме един в друг.

— Честна дума, на път съм да се съглася с господин Алек — рече полицейският служител. — Може би е последица от болестта, но все ми се струва, че...

Думите му внезапно бяха прекъснати от викове „Помощ! Помощ! Убийство!“. Прониза ме тръпка, когато разпознах гласа на моя приятел. Изхвърчах като обезумял от стаята на площадката отпред. Виковете, вече приглушени в прегракнал нечленоразделен вопъл, долитаха от първата стая, която бяхме огледали. Втурнах се вътре, а от там — в тоалетната стаичка до нея. Баща и син Кънингам се бяха надвесили над проснатия на пода Шерлок Холмс, младият го стискаше с две ръце за гърлото, а старият сякаш му извиваше китката. Само след миг тримата с инспектора и полковника вече ги бяхме отскубнали от Холмс, който със залитане се изправи на крака — много блед и очевидно силно изтощен.

— Арестувайте тези хора, инспекторе — задъхано промълви той.

— По какво обвинение?

— За убийството на кочияша им Уилям Къруан!

Инспекторът се облеци изумен.

— Хайде сега, господин Холмс — рече накрая, — сигурен съм, че нямате предвид...

— Вие само им погледнете лицата! — рязко възкликна Холмс.

Действително никога преди не бях виждал по-ясно признание за вина, отпечатано на човешко чело. Възрастният мъж изглеждаше

вцепенен и зашеметен, с мрачно, посърнало изражение върху остро изсеченото му лице. Синът, напротив, бе захвърлил характерния си дотогава наперен контешки стил, а в тъмните му очи гореше, разкривила красивите черти на лицето му, свирепостта на опасен див звер. Инспекторът не каза нищо, само отиде до вратата и наду свирката си. Веднага дойдоха двама полицаи.

— Нямам друг избор, господин Кънингъм — рече той. — Убеден съм, че всичко това ще се окаже нелепа грешка, но нали разбирате... А, така ли? Хвърли го веднага!

И замахна с ръка, а револверът, който младият мъж тъкмо запъваше, изтрака на пода.

— Задръжте оръжието — рече Холмс и бързо го настъпи с крак.

— Ще ви бъде полезно в съда. Но ето какво всъщност ни трябваше — и той вдигна малък къс смачкана хартия.

— Останалата част от бележката! — извика инспекторът.

— Именно.

— Къде беше?

— Там, където бях сигурен, че ще я намеря. Съвсем скоро ще ви изясня цялата история. Струва ми се, полковник, че двамата с Уотсън можете вече да се връщате, идвам си най-много след час. Ние с инспектора трябва да разменим няколко думи с арестантите, но можете да разчитате, че за обяд ще се видим отново.

Шерлок Холмс удържа на думата си и към един часа се присъедини към нас в салона за пушене. Придружаваше го дребен възрастен господин, който ми бе представен като господин Актън — същия, чийто дом бе станал жертва на първия обир.

— Пожелах да присъства и господин Актън, докато излагам пред вас нашия случай — рече Холмс, — тъй като е естествено той да прояви остър интерес към определени подробности. Сигурно, скъпи полковник, окайвате часа, когато поканихте в дома си такъв буревестник като мен.

— Напротив — топло отвърна полковникът, — смятам за върховна привилегия това, че ми позволихте да опозная методите ви на работа. Признавам, че далеч надминахте очакванията ми, но същевременно се чувствам напълно неспособен да си обясня как стигнахте до вярното решение. И досега не виждам и помен от някаква следа.

— Страхувам се, че обясненията ми може да ви лишат от илюзиите ви, ала съм свикнал да не крия методите си както от приятеля ми Уотсън, така и от всеки, който би бил склонен да прояви просветен интерес към тях. Ала първо, тъй като това въргалие из тоалетната стаичка доста ме поразтърси, ще си наляя малко от вашето бренди, полковник. Напоследък силите ми доста се поизчерпаха.

— Вярвам, не сте имали повече от онези нервни пристъпи.

Шерлок Холмс от сърце се разсмя:

— И за това ще стане дума, като му дойде времето — рече той. — Ще изложа целия случай пред вас така, както са навързани нещата по реда си, и ще ви покажа различните етапи, довели ме до правилното решение. Моля да ме прекъснете, ако някое мое заключение ви се стори не докрай ясно. В изкуството на дедукцията от върховно значение е способността да различиш сред множеството факти онези, които са просто случайност, и другите, които са изключително съществени. Иначе човек разпилява енергията и вниманието си, вместо да ги съсредоточи. Така в нашия случай още от самото начало не хранех и най-малкото съмнение, че ключът към всичко трябва да се търси в листчето хартия, останало в ръката на убития. Преди да се задълбоча в това, бих искал да привлека вниманието ви върху следния факт: ако показанията на Алек Кънингам бяха верни, че нападателят е избягал *незабавно* след като е застрелял Уилям Къруан, той очевидно не е могъл да изтръгне бележката от ръката на убития слуга. Ако не е бил той обаче, остава да го е сторил самият Алек Кънингам, защото по времето, когато старият съдия е слязъл долу, на местопроизшествието вече са се били събрали няколко души от прислугата. Просто умозаклучение, ала инспекторът е пропуснал да го отбележи, тъй като е изхождал от предположението, че такива мастити местни големци не може да имат нищо общо с цялата работа. За мен, от друга страна, е правило никога да не допускам да ми влияят каквито и да било предразсъдъци и покорно да следвам фактите, където и да ме отведат, така че още на първоначалния етап на разследването вече гледах с подозрение на ролята, която е играл във всичко това господин Алек Кънингам. После проучих изключително внимателно късчета хартия, което ни предостави инспекторът. Веднага ми стана ясно, че представлява част от действително забележителен по рода си документ. Ето го. Нима не забелязвате нещо крайно показателно?

— Доста неподредено изглежда — отвърна полковникът.

— Драги господине — възкликна Холмс, — не може да има никакво съмнение, че е написано от двама души, които са се редували дума през дума. Ако ви посоча решителните „т“ в „узнаете“ и „което“ и ви помоля да ги сравните със слабохарактерните им съответствия в „дванайсет“ и „четвърт“, тукатси ще признаете, че имам право. А и най-кратък анализ на тези четири думи ще ви позволи да заявите с пълна увереност, че „в“, „без“, „и“ и „би“ са написани от по-силната ръка, докато думите „ще“, „нещо“ и „може“ са дело на по-слабата.

— Бога ми, ясно е като бял ден! — възкликна полковникът. — Защо, за Бога, двама души ще пишат писмо по подобен начин?

— Очевидно работата е била мръсна, а тъй като единият не се е доверявал напълно на другия, взел е твърдото решение, каквото и да правят, да си поделят поравно вината. Ясно е също така, че парада командва онзи, който е написал „узнаете“ и „което“.

— Как познахте?

— Бихме могли да стигнем до това заключение дори само от съпоставката на единия почерк с другия. Ала предположението ни се крепи и на далеч по-убедителни основания. Ако внимателно разгледате откъснатото парче, ще стигнете до извода, че човекът с по-силната ръка е написал своите думи пръв, оставяйки помежду им празно място, което съучастникът му да попълни. Празнините обаче невинаги са били достатъчни, затова сами виждате, че вторият е трябвало да сбие своето „дванайсет“, за да го вмести между предлозите „в“ и „без“, което показва, че тези две думи вече са били написани. Несъмнено човекът, пръв написал всичко, е замислил цялото начинание.

— Великолепно! — извика господин Актън.

— И доста повърхностно — заяви Холмс. — Сега обаче стигаме до нещо действително важно. Може би не знаете, но специалистите вече са постигнали значителна точност при установяване възрастта по почерка. При нормални обстоятелства може да се определи десетилетието от живота на човек с напълно приемлива достоверност. Казвам нормални обстоятелства, защото лошото здраве и физическата немощ възпроизвеждат признаците на напредналата възраст дори когато недъгавият е младеж. В конкретния случай, имайки предвид дръзката и силна ръка на единия и доста нерешителния почерк на другия, който въпреки това е съвсем четлив, макар горната чертичка на

буквата „т“ на места да секва, можем да кажем, че първият е бил млад, а вторият — в напреднала възраст, без да е грохнал съвсем.

— Великолепно! — отново извика господин Актън.

— Възможна е обаче още една крачка нататък, от по-деликатно естество и с огромно значение. Двата почерка донякъде си приличат. Принадлежат на хора, които са кръвни роднини. Изводът може да ви се стори очевиден от печатните букви „е“, но за мен съществуват още множество по-дребни детайли, които говорят за същото. Не храня и капка съмнение, че в тези два почерка може да се проследи определена семейна маниерност. Естествено, сега ви представям само основните изводи, до които стигнах при проучването на този къс хартия. Набелязах още двацет и три умозаклучения, които ще представляват по-голям интерес за специалистите, отколкото за вас. Ала всички те все повече задълбочаваха усещането ми, че писмото е написано от двамата Кънингам, бащата и сина. След като бях стигнал дотам, следващата ми стъпка, естествено, бе да проуча подробностите, свързани с престъплението, за да установя доколко могат да ни помогнат. Разходих се до къщата с инспектора и видях всичко, което имаше да се види. Успях да установя с абсолютна сигурност, че раната на убития е от изстрел с револвер, произведен от разстояние не повече от четири метра. По дрехите нямаше черни следи от барут. Следователно бе свършено очевидно, че Алек Кънингам е излъгал, казвайки, че, когато е чул изстрела, двамата мъже са се боричкали. Ала отново и бащата, и синът единодушно посочиха мястото, откъдето крадецът се е измъкнал на пътя. Точно там обаче, както обикновено, има доста широка канавка, още влажна на дъното. Тъй като около нея не се виждаха никакви отпечатащи от обувки, вече бях абсолютно сигурен не просто че двамата Кънингам отново лъжат, а и че на сцената не е имало никакъв непознат. Сега вече трябваше да се замисля за мотива в дъното на това необикновено престъпление. За да стигна дотам, постарах се най-напред да си изясня причината за първия обир в дома на господин Актън. От някои думи на полковника бях подразбрал, че между вас, господин Актън, и семейство Кънингам се води съдебен процес. Естествено, веднага ми хрумна, че са проникнали с взлом в библиотеката ви с намерението да пипнат някакъв документ, който може да се окаже важен за делото.

— Именно — рече господин Актън. — Не може да съществува никакво съмнение относно намеренията им. Имам категорични права над половината от сегашното им имение, а ако бяха успели да открият един уникален документ, който за щастие се пази в касата на адвокатите ми, те несъмнено щяха да избият земята изпод краката ми.

— Ето и отговора! — с усмивка отвърна Холмс. — Било е опасен и безразсъден опит, в който, струва ми се, долавям влиянието на младия Алек. Като не са намерили нищо, са се опитали да отклонят подозренията, изкарвайки цялата работа обикновен грабеж, и за целта са отмъкнали каквото им е попаднало подръка. Дотук бе пределно ясно, ала не по-малка част от историята все така тънеше в мрак. Най-много от всичко исках да откроя липсващата част от бележката. Бях убеден, че Алек я е изтръгнал от ръката на убития слуга, и почти сигурен, че след това най-вероятно я е мушнал в джоба на халата си. Къде иначе е можел да я скрие? Единственият въпрос бе дали е още там. Струваше си усилието да се разбере, затова всички заедно се отправихме към къщата. Както несъмнено си спомняте, двамата Кънингам се присъединиха към нас точно пред входа за кухнята. Разбира се, бе от първостепенна важност да не им се напомня за съществуването на хартийката, иначе, естествено, щяха незабавно да я унищожат. Инспекторът тъкмо се канеше да им съобщи какво голямо значение придаваме на въпросния къс хартия, когато благодарение на една извънредно щастлива случайност аз се строполих в нещо като припадък и така смених темата на разговора.

— Милостиви небеса! — извика през смях полковникът. — Нима искате да кажете, че цялото ни съчувствие е отишло на вятъра и припадъкът ви е бил преструвка?

— Изпълнението беше великолепно, казвам го като лекар — възкликнах и аз, загледан с удивление в този човек, който непрекъснато ме смайваше с поредното проявление на хитроумния си гений.

— Майсторство, което често ми е от полза — рече той. — След като се съвзех, успях с малка уловка, издаваща може би определена изобретателност, да накарам стария Кънингам да напише думата „четвърт“, така че да мога да я сравня с почерка на късчето хартия.

— Какво магаре съм бил! — изпуснах се аз.

— Виждах притеснението и съчувствието ти заради проявената от мен слабост — засмя се Холмс. — Съжалявам, че ти причиних тази мъка, знам какво е било за теб. После всички заедно се качихме на горния етаж, а като влязохме в стаята и зърнах халата, повесен от вътрешната страна на вратата, успях, преобръщайки масичката, да отвлека за малко вниманието им, за да се изплъзна и да проверя джобовете. Едва бях измъкнал бележката обаче — оказа се, както очаквах, в единия джоб, — когато бащата и синът налетяха отгоре ми и, искрено вярвам, щяха да ме убият намясто и на мига, ако не беше вашата своевременна и дружеска помощ. Всъщност още усещам хватката на онзи младеж на гърлото си, докато баща му ми извиваше китката, мъчейки се да отскубне листа от ръката ми. Явно са разбрали, че съм се досетил за всичко, и внезапният срыв от абсолютна сигурност в пълна безизходица свършено ги е отчаял. Впоследствие проведох кратък разговор със стария Кънингам относно мотива за престъплението. Беше доста сговорчив, макар и синът му да се държеше като същински демон, готов да пръсне собствения си мозък или мозъка на някой друг, стига да се добереше до револвера си. Когато разбра, че уликите срещу него са толкова сериозни, Кънингам съвсем изгуби присъствие на духа и чистосърдечно си призна всичко. Явно Уилям тайно е проследил господарите си в нощта на набега срещу къщата на господин Актън, а после, щом са се озовали във властта му, е започнал да ги изнудва със заплахата от разобличение. С господин Алек обаче е опасно да се води подобна игра. Определено е било гениално хрумване да види в страха от грабеж, завладял цялата околност, идеална възможност да се отърве от човека, от когото се е страхувал. Подмамил е Уилям и го е застрелял, а само да бяха прибрали цялата бележка и да бяха проявили малко повече внимание към показанията си, твърде е възможно изобщо да не бяха пробудили подозренията ми.

— Ами бележката? — попитах аз.

Шерлок Холмс ни я показа, съединявайки двете части на писмото:

Само елате в дванайсетте четвърти
на източната врата, ще узнаете нещо, което
пъквде също ще ви изненада и може би
ще ви свърши гална услуга и на
вас, и на Ани Морисън. Но не казвайте
никому нищо думи.

— Очаквах нещо от този род — каза той. — Естествено, още не знаем какви са били отношенията между Алек Кънингъм, Уилям Къруан и Ани Морисън. Развоят на нещата показва, че примамката в капана е била ловко заложена. Убеден съм, че няма как да не ви доставят удоволствие проявите на наследственост в опашките на буквите „з“ и различието при буквата „в“ също е доста характерно. Уотсън, смятам, че спокойната ни почивка в провинцията се оказа пълен успех и определено ще се върна утре на улица „Бейкър“ изключително ободрен.

[1] При Малплаке по време на Войната за испанското наследство (1701–1714) на 11 септември 1709 г. граф Марлбъро и принц Йожен Савойски начело на съюзническата англо-холандско-австрийска армия побеждават френските войски под командването на маршал Дьо Вийар — Б.пр. ↑

ГЪРБАВИЯТ

Веднъж през лятото, няколко месеца след сватбата си, аз седях в своя кабинет и дремех над някакъв роман, допушвайки последната лула. Дневната ми работа бе свършена. Жена ми бе отишла в спалнята, прислугата заключваше вратите за през нощта, очевидно готвейки се също да се оттегли. Аз станах от мястото си и едва бях започнал да изтърсвам пепелта от лулата, когато изведнъж в преддверието се раздаде рязък звън.

Погледнах часовника — беше дванадесет без четвърт. Никой от гостите ми не можеше да дойде в такъв късен час. „Навярно е за някой болен — помислих аз, — пак няма да се спи цяла нощ.“

Като сбърчих недоволно лице, слязох долу в преддверието и отворих вратата. За мое учудване, вместо болен, на стълбите стоеше Шерлок Холмс.

— Здравейте, Уотсън — рече той. — Надявам се, че ще ми простите за това късно посещение?

— Влизайте, моля ви се, приятелю.

— Вие сте така изненадан и не е чудно — навярно сте се канели вече да си лягате! Хм! Виждам, не изоставяте ергенските привички и продължавате да пушите същия тютюн! Както винаги, издава ви пепелта по палтото. Като ви погледне човек, Уотсън, изведнъж може да се каже, че сте свикнали с униформата, никога няма да станете истински цивилен, докато не се откажете от навика да носите носна кърпа в ръкава на палтото. Ще ме приютите ли тази нощ?

— С удоволствие.

— Помните ли, вие говорехте някога, че за един човек у вас винаги ще се намери място на закачалката. Виждам, че няма чужди дрехи.

— Заповядайте, много ще ми бъде драго, ако останете да нощувате при мен.

— Благодаря. Очевидно сте имали работа с английски работници. Освен вреда, те нищо друго не донесят. Нали? Какво,

вашият водопровод се е развалил?

— Не, газта — отвърнах аз учудено.

— Виждам следи от гвоздеите на работническите обуца.

— Искате ли да закусите?

— Не, благодаря, аз вече вечерях в Уотърлу, а една лула, ако позволите, ще изпуша с удоволствие.

Аз му подадох кутията с тютюна, а той седна на стола срещу мен и известно време пуши, без да произнесе нито дума. Отлично разбирах, че само много важна работа може да доведе при мене в такъв късен час през нощта моя другар и затова търпеливо чаках той сам да започне да разказва.

— Виждам, че днес сте били много зает — рече най-сетне, като ме гледаше лукаво.

— Да, не се излъгахте — отвърнах аз. — Разбира се, вие ще започнете да ми се смеете, но право казано, не разбирам как можахте да узнаете това?

Холмс се усмихна.

— Мили Уотсън, изглежда, че е време да зная вашите привички. Когато имате малко болни, вие ходите пеш, в противен случай вземате файтон. Вашите обуца са чисти и затова заключих, че сте намерили за възможно да отидете днес при болните с файтон.

— Превъзходно!

— И при това е така просто. Това е един от многото случаи, когато човек поразява събеседника с наблюдателността си само защото последният е изпуснал от очи или не е обърнал внимание на най-дребната и празна подробност, на която първият основава дедуктивния си извод. За нагледност ще ви приведа аналогичен пример. Всичките ви статии се нравят на четеща и го поразяват с въображението и изобретателността в областта на измислицата; вам пък те изглеждат най-прости и обикновени неща само защото в ръцете ви са се намерили изворите, отдето сте черпили материал за своята статия. Сега аз се намирам в положението на четеща, понеже държа не само няколко нишки, но една във висша степен странна случка, развълнувала някога човешкия мозък. Не ми достигат само една-две нишки, за да разнищя тази странна история, но аз се заричам, Уотсън, че ще се докопам до нея.

При тия думи очите на Холмс заблестяха и ярка руменина покри бледните му страни. За миг сякаш завесата се дръпна и откри неговата гореща дълбока натура, но само за миг. Когато го погледнах още веднъж, лицето му вече беше приело обикновения студен израз на пълен покой, заради който така често бяха го наричали автомат, а не човек.

— Задачата обещава да бъде много интересна — продължаваше той. — Според мене тя представлява дори изключителен интерес. В общи черти аз вече се опознах с тая работа и дори успях да си направя известно заключение. Вие ще ми услужите много, ако се съгласите да тръгнете заедно с мен.

— Знаете, че ужасно обичам да пътувам с вас.

— Утре трябва да замина за Олдършот. Не е ли много далеко за вас?

— Надявам се, че Джексън утре няма да откаже да отиде вместо мен при моите болни.

— Отлично. В единайсет и десет трябва да отпътуваме от Уотърлу.

— Бъдете спокоен, аз няма да закъснея.

— А сега, ако не сте много уморен, ще ви разкажа накратко какво се е случило и какво ни предстои да правим.

— Успях да се наспя до вашето идване и сега мога да остана буден колкото искате.

— Може би сте чели вече във вестниците за убийството на полковник Баркли от кралската гвардия.

— Не, нито съм чел, нито съм чувал.

— Е, значи в града още не са узнали за това. Убийството стана преди два дни. Ето подробностите му.

„Ройъл Малоус“, където служеше полковник Баркли, се смята, както ви е известно, за един от най-добрите ирландски полкове в английската армия. Той се отличи още в Крим и при Мотън и оттогава при всеки удобен случай се грижи да поддържа славата си. В понеделник до вечерта тоя полк се командуваше от Джеймс Баркли — храбър ветеран, който постъпил в него като доброволец, отличил се в битката при Мотън и оттогава блестящо се подвизава в службата, докато не стана командир на тоя полк, в който някога е бил прост войник.

Полковник Баркли се оженил още като подофицер за госпожица Нанси Девой, дъщеря на знаменосеца на същия полк. Разбира се, нейният прост произход малко му навредил и предизвикал много приказки сред офицерите в тоя полк. Но госпожа Баркли съумяла тъй да се постави, че скоро полковите дами я обикнали не по-малко, отколкото офицерите обичали мъжа ѝ. Трябва да се отбележи, че тя е необикновено хубава; дори сега, въпреки тридесетгодишния съпругески живот, може да се нарече изящна и хубава жена.

В семейния си живот полковник Баркли, изглежда, е бил щастлив. Майор Мърфи, към когото се обърнах за справка, ме уверяваше, че той никога не е чувал двамата да се карат. Но изобщо личало, че полковник Баркли повече обичал жена си, отколкото тя него. Той не можел да живее без нея нито ден; тя пък, макар че винаги му била вярна и предана, външно не показвала особена привързаност. Въпреки това всички наоколо ги смятали за примерна съпругеска двойка. Ако се съди по отношенията им, никой не можел да очаква такъв трагичен край на техния щастлив наглед съпругески живот.

Полковник Баркли имал някои странни черти в характера си. Изобщо бил много мил, гостоприеман и добродушен стар войник, но понякога проявявал склонност да избухва и дори бил отмъстителен, макар че тези лоши качества като че ли никога не проявявал пред жена си. После майор Мърфи и петима офицери от тоя полк обърнаха вниманието ми върху още една особеност на характера му — на страшната угнетеност, която от време на време обземала полковника. Когато го нападала такава меланхолия, той ходел, по-мрачен от облак, с никого не разговарял и усмивката изчезвала от неговото открито, приятно лице. Освен това той се боял от самотата, особено на тъмно. Тая странност на възрастен човек, известен със своята храброст на стар войник, винаги давала храна за всички тълкувания и различни предположения.

Първа дружина от този полк от много години беше в Олдършот. Женените офицери живеели в собствени жилища и полковник Баркли вече отдавна наемал вила, наречена „Лашин“, отдалечена на половин миля от северния лагер. Западният край на вилата излизал от големия път, който минава на тридесет метра. Цялата прислуга на полковника се състояла от кочияш и две слугини. Домакинът, домакинята и

прислугата били едничките обитатели на „Лашин“, деца Баркли нямал, а гости идвали рядко и никога не оставали да нощуват.

Ето какво ставало във вилата в злополучния понеделник между девет и десет часа вечерта. Госпожа Баркли, католичка, се увличала от благотворителност и била членка на дружеството „Сент Джордж“ за отглеждане на бедни деца. В понеделник в осем часа вечерта било назначено заседание на това дружество и госпожа Баркли заповядала обедът да бъде сложен по-рано, за да свари началото на заседанието. Кочияшът уверява, че като излизала от къщи, тя доста дружелюбно се простила с мъжа си и обещала скоро да се върне. После се отбила да вземе госпожица Морисън, млада девойка, която живее в съседната вила, и заедно отишли на заседанието. То продължило четиридесет минути и в девет и четвърт госпожа Баркли се върнала вкъщи, след като изпратила до вратата госпожица Морисън.

Сега трябва да опиша разположението на стаята, в която е било извършено убийството. В нея стопаните седали обикновено сутрин. Големите прозорци и стъклените врати гледат право към моравата, която отделя къщата от големия път. Тая моравка, не по-голяма от тридесет метра, е заобиколена с ниска каменна ограда с желязна решетка. Завесите в тая стая никога не се спущали, понеже вечер обикновено тук никой не седял. Като се върнала вкъщи, госпожа Баркли сама запалила лампата и заповядала на слугинята Джейн Стюарт да ѝ донесе чашка чай, което никога преди не била правила. Полковникът седял в трапезарията, но като чул, че жена му се е върнала, влязъл при нея в стаята. Кочияшът видял как той прекосил предната стая и влязъл при жена си. Тогава за последен път видял господаря си жив. След десет минути слугинята донесла чая, но като се приближила, била поразена, чувайки за пръв път, че господарите спорят. Тя почукала на вратата, но отговор не последвал; тогава натиснала дръжката, но вратата била заключена отвътре. Изтичала в кухнята, разказала за това на кочияша и на другата слугиня и заедно с тях се върнала в предната стая. Спорът продължавал и фойтонджията с двете момичета твърдят, че се чували само два гласа — на полковника и на жена му. Баркли произнасял думите пресекливо и със задавен глас, тъй че не могло нищо да се разбере, а госпожа Баркли, напротив, викала високо. „Ти си страхливец — повторила тя няколко пъти. — Какво ще правиш сега? Дай ми живота! Аз няма да дишам с тебе един

и същи въздух, няма да живея с тебе един живот! Ти си страхливец, негодник!“ След това изведнъж чули ужасния вик на мъж, шума от падането на тяло, пронизващ вик и стон на жена. Тъй като предчувствували, че в стаята става нещо лошо, кочияшът натиснал вратата и искал да я разбие. Но вратата не се поддавала, а слугините били тъй изплашени, че не могли да му помогнат. Тогава му хрумнало да избяга на двора и да влезе в стаята през стъклената врата. Така и направил. Едната половина на големия френски прозорец била отворена, което не е подозрително, като се вземе под внимание топлата вечер и лятното време. Той без мъка влязъл в стаята. Пред очите му се разкрила следната картина: господарката му била престанала да стене и лежала в безсъзнание на дивана; краката на полковника били на стола, главата на земята в локва негова кръв до ръба на печката.

Първото нещо, което му дошло наум, когато видял, че не може с нищо да помогне на нещастния си господар, било да отвори вратата. Но тук срещнал непредвидена трудност. Ключ нямало и колкото и да го търсил, не можал да го намери. Тогава той по същия път излязъл от стаята, за да извести на полицията и да повика лекар. Госпожа Баркли, която, разбира се, всички заподозрели в убийството на мъжа ѝ, била пренесена в безсъзнание в нейната стая. Тялото на полковника сложили на дивана и съставили протокол. Старият воин умрял от широка рана, нанесена му в тила с някакъв тъп предмет. Какво представляваше Този тъп предмет не бе трудно да се определи, тъй като той лежеше на пода до тялото. Това беше извит нож, направен от доста твърдо дърво, с костена дръжка. Полковникът имаше голяма сбирка от различни оръжия, събирана от него във всички страни, където му се е случвало да воюва или да служи. Навярно и тоя нож беше част от плячката му. Разпитаните слуги уверяваха, че никога порано не са виждали у полковника подобно оръжие, но на това не може да се отдава голямо значение, защото те са могли и да не го забележат сред множеството редки вещи, които се намират в къщата. Освен това нищо особено важно не бе забелязано от полицията, само едно поразяваше всички — че нито у госпожа Баркли, нито у полковника — никъде в цялата къща не можаха да намерят ключа, с който е била заключена вратата отвътре, за да бъде извършено престъплението. За да отворят вратата, трябваше да повикат железар от Олдършот.

Ето в какво положение се намираха нещата, Уотсън, когато аз пристигнах по молбата на майор Мърфи във вторник сутринта, за да помогна в търсенията на полицията. Вие ще се съгласите с мене, че тази случка, дори в този вид, както ви я разказах, представлява голям интерес; но моите лични — търсения на мястото на престъплението ме убедиха, че е много по-интересна, отколкото изглежда на пръв поглед.

Започнах с това, че разпитах още веднъж прислугата, която нищо ново не ми каза. Само една интересна подробност си припомни слугинята Джейн Стюарт. Вие помнете, че тя, като чула разпратата, се втурнала в кухнята и довела останалата прислуга. Тя казваше, че когато за пръв път се приближила до вратата, господарят говорел с такъв задавен глас, че било невъзможно да се разбере една дума. Когато аз започнах да настоявам да си припомни какво са говорили господарите ѝ, тя призна, че чула господарката два пъти да произнесе името Давид. Това ще ни обясни поне малко причината за свадата. Ако помнете, името на полковника е Джеймс.

На полицията, дори на слугите, произвело ужасно впечатление лицето на полковника. Трудно е да си представи човек лицето на храбър воин да носи отпечатък на такъв смъртен ужас и страх. Не може да има съмнение, че той е предвиждал съдбата си и затова е изпитвал ужасен страх. В едно съм съгласен с предположенията на полицията: той не би се уплашил така, ако е видял, че жена му иска да го убие. Но макар че раната е била нанесена в тила, той, ако е искал, е можел да избегне удара, като извърне глава. Жената на полковника получи възпаление на мозъка и затова от нея нищо не можем да узнаем; лежи в безсъзнание. От полицията узнах, че госпожица Морисън, която е ходила с нея на заседанието, е отказала да обясни причината, поради която госпожа Баркли се е върнала вкъщи в лошо настроение.

Много лули изпуших аз, Уотсън, докато обмислях всички тия факти и се мъчех да възстановя истината! Няма съмнение, престъплението ще се разкрие от само себе си, стига само да се изясни къде е изчезнал ключът — това е съвсем ясно, значи в стаята е имало трети човек. А той е могъл свободно да влезе и да излезе от стаята през отворения прозорец. Аз бях убеден, че грижливото изследване на стаята и моравата около къщата ще ми открие следите на това тайнствено лице. Вие знаете моя метод, Уотсън. Нито една педя земя

не остана неизследвана от мене и накрая открих следите — макар, да си призная, съвсем не такива, каквито очаквах. Въз основа на тия изследвания аз дойдох до заключение, че в стаята наистина е имало чужд човек, който е минал по моравата откъм пътя. Аз намерих пет ясни следи от човешки нозе: една на самия път, на онова място, където той се е промъквал през оградата, две — на моравата, и две най-ясни следи — на земята под самия прозорец. Очевидно тоя човек бързо е прекосил моравата, понеже върховете на обувките бяха по-ясно отпечатани отколкото, токовете. Но това никак не ме учуди, защото аз очаквах да намеря следите му; много повече ме порази и ме застави да си бия главата неговият спътник.

— Неговият спътник?

Холмс извади от джоба си лист тънка хартия и предпазливо го разгъна на коляното си.

— Какво ще кажете за това? — продължи той, като ми подаде листа.

На хартията бяха нарисувани следите на някакво малко животно. Имаше пет отпечатъка от нозе с дълги нокти, всяка следа голяма близо колкото малка лъжичка.

— Това е куче — казах аз.

— Нима сте чували за куче, което се катери по завесите? А аз намерих следите на това странно животно по завесите.

— Тогава е маймуна?

— Не, това не са следи от маймуна.

— Какво може да е тогава?

— Нито куче, нито маймуна, нито котка, нито никакво подобно на тях животно. Опитвах да определя породата му, като направих измервания. Виждате, че разстоянието между предните и задните крака е не повече от петнадесет дюйма. Ако прибавим дължината на шията и главата, ще се получи животно, дълго не повече от две стъпки, а може би и повече, ако има опашка. Животното се е движело и затова ние можахме да определим дължината му по време на движение. Във всеки случай дължината му е не повече от три стъпки. Затова можем да си представим животно с дълго туловище и къси крака. Жалко е, че то не е благоволило да ни остави поне малко снопче от космите си. Към всичко това трябва да се прибави, че то пълзи по завесите и принадлежи към месоядните.

— Откъде знаете, че е месоядно?

— Високо на стената бе окачен кафез с канарче: това животно се е покатерило по завесата, за да хване птичето.

— Какво е според вас това животно?

— О, ако можех да ви отговоря на тоя въпрос, щях да зная кой е убил полковник Баркли. Едно мога да ви кажа — че това животно прилича на белка и може би е малко по-голямо от нея.

— Но каква връзка има то с престъплението?

— Засега това е неизвестно, макар че ние вече доста знаем. Известно ни е, че някакъв човек е стоял на пътя и е станал свидетел на свадата между съпрузите Баркли, понеже завесите не са били спуснати и прозорецът е бил отворен. Знаете също, че той е прекосил моравата и е влязъл в стаята, придружен от странното животно. Предполагаме, че той или е убил полковника, или полковникът при неговия вид тъй се е уплашил, че е паднал и си е разбил главата в ръба на печката. Не се разбира само едно: защо е трябвало на тоя човек да задигне ключа.

— Според мене вашите наблюдения и изводи са направили това престъпление още по-тайнствено и забъркано.

— Съгласен съм с вас. Това само доказва, че работата е много трудна, отколкото изглеждаше на пръв поглед, и ме наведе на мисълта, че неправилно съм подходил към нея и че ще трябва да я разглеждам от друга гледна точка. Но, Уотсън, аз ви задържам. Лягайте да спите, а утре по пътя за Олдършот ще успея да ви разкажа останалото.

— Благодаря покорно! Вие спряхте на най-интересното място. Не, изкажете се докрай.

— Госпожа Баркли излязла от къщи в седем и половина в добро настроение. Тя изобщо никога не е била много нежна към своя съпруг, но когато излизала, както ни уверява кочияшът, те не са били скарани. Като се върнала вкъщи, първо влязла в стаята, където най-малко е очаквала да срещне мъжа си, и поискала чай, както правят това развълнуваните от нещо жени, и най-сетне, когато при нея влязъл полковникът, веднага започнала да се кара с него. Очевидно между седем и половина и десет се е случило нещо, което я е настроило против мъжа ѝ. Но през цялото време с нея неотстъпно е била госпожица Морисън. Ясно е, че това момиче знае какво се е случило с госпожа Баркли, но го крие.

Отначало мислех, че може би старият войник е започнал изтихо да задирия младата девойка и че тя в порив на искреност е признала на жена му. С това напълно би могло да се обясни лошото настроение на госпожа Баркли, а също и нежеланието на госпожица Морисън да разкаже цялата истина. Но това предположение от само себе си рухна, когато си спомних, че госпожа Баркли е споменавала за някакъв Давид; при това полковникът толкова обичал жена си, че сигурно друга не би задириал. Не беше леко да се ориентирам в тая бърканица. Все пак аз отхвърлих мисълта, че между полковника и госпожица Морисън е имало някакви тайни връзки и още повече дойдох до убеждението, че госпожица Морисън трябва да знае защо госпожа Баркли изведнъж така се е променила към своя мъж. Затова се заех с госпожица Морисън, разказах ѝ своите догадки и я предупредих, че госпожа Баркли е най-подозрителна и затова ако тя, госпожица Морисън, не разкаже цялата истина и не разясни случката, нейната приятелка ще се намери на скамейката на подсъдимите.

Госпожица Морисън, дребно, ефирно създание със страхливи очи и руси коси, въпреки очакванията ми, излезе доста проникателно момиче, нелишено от известен разум. Преди да отговори, тя помисли известно време, после обърна към мен лице, по което разбрах изведнъж, че тя се е решила, и ми разказа наистина нещо забележително. Предавам точно думите ѝ:

„Обещах на приятелката си да не казвам никому онова, което съм видяла и чула, и исках да изпълня свято обещанието си. Но сега, когато самата тя е болна и не може да се оправдае и когато, както казвате, аз мога да я спася или поне да сменя от нея позорното петно на подозрението, смятам себе си свободна от обещанието. Заповядайте, аз ще ви разкажа какво се случи в понеделник вечерта. Заседанието свърши около десет без четвърт и ние се връщяхме вкъщи, минавайки през доста пустия площад до Хъдзън Стрийт, осветен само с един фенер в лявата страна. Като стигнахме фенера, аз видях някакъв прегърбен човек, който идваше към нас, както ми се стори, със сандък на плещите. Отначало той ми направи впечатление на ужасен урод — сакат, вървеше с наведена глава, сгънат на три, като едва влачеше изкривените си в коленете нозе. Като минавахме край него, той вдигна глава и ни погледна тъкмо в мига, когато светлината от фенера освети лицата ни. Изведнъж се спря и извика с нечовешки глас: «Боже мой,

това е Нанси!» Госпожа Баркли побледня като платно и навярно би паднала на улицата, ако не бе я подхванало това безобразно създание. Аз исках да повикам полицай, но тя, за голямо мое учудване, започна много мирно да говори с човека.

— Мислех, че ти си умрял още преди тридесет години — каза с треперещ глас.

— Аз умрях — отвърна той, но трябваше да чуете с какъв ужасен тон бяха казани тия думи. Той имаше много тъмен цвят на лицето, но очите му горяха с такъв зловещ огън, че досега ги виждам в съня си. Косите и мустаците му бяха доста посивели, а цялото му лице бе покрито с бръчки и бе някак намръщено, приличаше на печена ябълка.

— Моля ти се, върви напред — помоли ме госпожа Баркли. — Трябва да кажа на тоя човек няколко думи. Не бой се, той нищо няма да ми направи.

Тя се мъчеше да скрие своето вълнение, но я издаваха смъртната ѝ бледност и треперещите устни. Изпълних молбата ѝ и двамата вървяха няколко минути, като разговаряха за нещо. После тя бързо тръгна с мен, а той остана под фенера, като силно размахваше жилестия си юмрук. До дома тя не пророни ни дума; само като се прощаваше с мене при вратата, хвана ме за ръка и ме помоли да не казвам никому за станалото.

— Това е мой стар познат, който се е върнал към света — каза тя.

Обещах да изпълня молбата ѝ, тя ме целуна и оттогава не съм я виждала. Ето всичко, което ми е известно; мълчах досега само защото не подозирах каква опасност заплашва приятелката ми.“

— Този чистосърдечен разказ на девойката ми послужи, Уотсън, като искра, която пръсна светлина в тъмнината. Всички отделни факти, които досега нямаха връзка, се сбраха в свързано цяло и ми дадоха ясна представа за загадъчната случка. Естествено преди всичко трябваше да се намери оня човек, който е направил такова впечатление на госпожа Баркли, а това не беше трудно да се направи в Олдършот, където и цивилните, и военните са доста малко. Целия ден аз прекарах в търсене, и привечер, сиреч днес на мръкване, го намерих. И дори узнах, че се казва Хенри Уод и че живее на оная улица, където е срещнал жените. Тук се бил настанил преди пет дни. Като се представих за полковник, отговорен за разквартируването на полка, аз узнах от стопанката много интересни неща. Тоя човек е магьосник,

фокусник и актьор, който дава вечерно време представления по ресторантите. Той винаги носи със себе си в сандъка някакво същество, за което хазайката не можеше да си спомни, без да изтръпне, понеже не била виждала никога нищо подобно. Тя ми разказа, че Хенри Уод използва понякога своята твар за представленията. После стопанката се учудваше как може тоя човек да живее на света с такива изкривени и изпочупени крайници. Понякога той говорел на някакъв странен език, а през последните ноци все плачел и стенел. От пари, изглежда, не се нуждаел, а последния път й заплатил за жилището с някаква странна пара, прилична, според нейното мнение, на стар гулден. Аз я помолих да ми покаже тая пара. Излезе, че това е индийска рупия.

Сега, друже мой, вие знаете докъде е стигнала работата и какво остава да се направи. Без съмнение той е тръгнал след жените, видял е през прозореца как се препират съпрузите и е влязъл в стаята, при което онова животно е изскочило от сандъка. Но това е малко; интересно е да узнаем какво се е случило в стаята, а това може да разкаже само той.

— Как, вие искате да го разпитате?

— Разбира се, но това трябва да стане пред свидетели.

— Непременно. Ако той открито си признае — отлично; в противен случай трябва да съобщим на полицията, за да го задържат.

— Дали ще го заварим вкъщи?

— Повярвайте ми, аз съм взел всички мерки. Едно от моите момченца го пази като зеницата на окото си и ще го последва където и да отиде. Ние навярно ще го намерим утре на Хъдзън Стрийт. А сега да ви задържам повече би било престъпление от — моя страна. Идете да спите. До утре!

На следния ден на обяд ние вече бяхме на мястото на престъплението, а сетне заедно вървахме към Хъдзън Стрийт. Въпреки забележителната способност на моя приятел да прикрива чувствата и вълненията си, за мене не остана скрита силната му възбуда; аз пък при всички подобни пътешествия, ако, разбира се, моят приятел ме вземеше със себе си, изпитвах нещо средно между удоволствие и възторг.

— Ето я улицата — каза той, като завиваше надясно. — А ето и Саймън иде с доклада.

— Той е вкъщи, господин Холмс — рече едно малко арабче, което се затича към нас.

— Юнак си ти, Саймън! — отвърна Холмс, като погали момченцето по главата. — Да влезем, Уотсън. Той живее в тая къща.

После той изпрати визитната си картичка и заповяда да кажат на Уод, че иска да го види по важна работа.

След минута ние стояхме лице срещу лице с човека, който ни интересуваше, който въпреки горещото време седеше пред запалена печка. В стаята беше горещо и задушно. Той седеше на стол, свил нозе под себе си, сгънат на три. Правеше впечатление на страшен урод, но лицето му, обърнато към нас, макар и покрито с бръчки и резки, носеше следи на забележителна хубост. Той ни погледна подозрително с жълтеникавите си и блестящи очи и без да каже дума и дори без да стане, поотмести към нас два стола.

— Изглежда, вие неотдавна сте пристигнали от Индия, господин Хенри Уод? — запита любезно Холмс. — Аз дойдох да узная от вас подробности за смъртта на полковник Баркли.

— Чудно нещо, отде мога да ги зная аз?

— Виждате ли, ако работата не се изясни, вашата стара позната и Приятелка госпожа Баркли ще бъде осъдена на смърт.

Човекът трепна.

— Аз не ви познавам — заговори той забързано. — Не зная също защо ви трябва това, което искате да узнаете от мене. Можете ли да се закълнете, че казвате истината?

— Уверявам ви: полицията само чака да дойде госпожата в съзнание и веднага ще я задържи.

— Боже мой, и вие ли служите в полицията?

— Не.

— Защо ви интересува тогава това?

— Дълг е на всеки съвестен човек да възстанови истината и да защити невинния.

— Давам ви дума, че тя не е извършила престъплението.

— В такъв случай вие сте виновен за убийството на полковника?

— Не, и аз не съм виновен.

— Кой тогава според вас е убил полковник Джеймс Баркли?

— Уби го Провидението. Но истина ви казвам, аз отивах там с цел да го убия. Ако не беше го убил собствената му съвест, аз бих

взел на душата си грях и бих го убил като куче. Искате да знаете как стана това? Не намирам за нужно да го скривам, понеже за мен няма нищо позорно. Ще трябва да се върна малко назад в разказа си. Вие ме виждате сега с камилска гърбица, с пречупени ребра, но някога ефрейтор Хенри Уод бе най-хубавият войник в 117 дружина. Ние бяхме тогава в Индия, в Бурти, и живеехме в казармите. В тая дружина служеше умрелият преди три дни подофицер Баркли. Нашият знаменосец имаше дъщеря — Нанси Девой, най-хубавата девойка на света. Двама души бяха влюбени в нея, но тя обичаше само един от тях. Като погледнете бедния нещастен урод, който се грее до печката, вие, разбира се, ще започнете да се смеете, ако ви кажа, че човекът, в когото бе влюбена тази девойка, бях аз. Но въпреки че тя ме обичаше, нейният баща искаше да я омъжи за Баркли. Аз бях вятърничав млад човек, а той бе много възпитан, сдържан и главно — скоро трябваше да бъде произведен офицер. Но аз щях да получа ръката ѝ, ако изведнъж не бе се разразило въстанието, което преобърна цялата страна наопаки. Нашият полк, една батарея и мнозина прости граждани, деца и жени, бяха обсадени в Бурти. Десет хиляди бунтовници ни заграждаха и пазеха като хитри кучета капан с мишка. Две седмици ние издържахме обсадата; най-сетне целият ни запас от вода се свърши и единственото средство да се спасим беше да известим за това генерал Нейл, който със своята колона се движеше на север в страната. Да се втурнем през тълпата бунтовници не можехме с множество жени и деца и затова аз предложих да се промъкнем нощем през лагера на бунтовниците и да известим генерал Нейл за заплашващата ни опасност. Разбира се, моето предложение бе прието с радост и аз отидох при подофицера Баркли, понеже той по-добре от всички познаваше страната и затова можеше да ми даде полезен съвет. Той ми начерта път, по който можех да мина незабелязано през редиците на неприятеля, и аз същата нощ в десет часа тръгнах на опасния поход. Успешният изход на това пътуване можеше да спаси живота на хиляди, но като отивах, аз мислех само за един живот. Моят път минаваше по изсъхналото корито на един поток, което трябваше, както се надявахме, да ме спаси от неприятелските постове. Но едва успях да тръгна, когато ме нападнаха шест души, които очевидно ме дебнеха. В един миг аз бях свален на земята с ловък удар по главата и вързан за ръцете и нозете. Но тоя удар по главата не беше толкова болезнен за мене, както ударът в сърцето.

От разговора на хората, които ме хванаха, аз можех да заключа, че подофицерът Баркли ме е издал на враговете с помощта на своя туземец слуга. Затова именно той тъй любезно ми бе предложил да начертае пътя, по който щях да мина през неприятелския лагер. Пък и върху това няма защо да се разпростирам много. Вие сами разбирате колко бе виновен пред мене полковник Баркли. На следния ден генерал Нейл избърза и освободи Бурти, но враговете ме заведоха дълбоко в страната. Много години минаха оттогава, докато ми се удаде да видя пак бели лица. Ужасно ме мъчеха и изтезаваха; опитвах се да избягам, но ме уловиха и пак ме мъчиха. В какъв вид ме оставиха — красноречиво сочи тялото ми. Някои от моите мъчителите избягаха в Неапол и ме взеха със себе си, а после ме заведоха по-далеч на север. Скоро някакви северни жители нападناха мъчителите ми и ги избиха; по такъв начин аз се освободих от едно робство, за да попадна в друго. Но оттук скоро избягах и вместо да отида на юг, тръгнах на север към Афганистан. Тук се скитах много години и най-сетне се върнах в Пенджаб и живях сред туземците; печелех пари, като показвах различни фокуси. Радост ли бе за мене да се върна в Англия и при своите другари такъв урод? Дори жаждата за мъст не можеше да ме застави да се върна у дома. Аз предпочитам Нанси и моите другари по оръжие да мислят, че Хенри Уод е умрял с изправен гръб, отколкото да го видят жив, но приличен на някаква маймуна. Те не се съмняваха в моята смърт и аз се радвах много на това. Чувах, че Нанси се е омъжила за Баркли и че той бързо е напреднал в службата, но дори и тази скръбна вест не можеше да ме застави да разкрия, че съм жив. Но когато остарях, започна силно да ме тегли към родината. Много години мечтаех и виждах дори насън светлозелените поля на милата Англия. Най-сетне реших да я видя още веднъж преди смъртта си. Имах доста пари, за да мога да пътувам на кораб, а после мислех да живея там, където има полкове, и исках да печеля пари, като показвам на войниците разни фокуси и рядкости. Аз сам произлизах от войнишка среда и затова добре бях изучил вкусовете й.

Вашият разказ много ме заинтересува — каза Шерлок Холмс. — Как сте се срещнали с госпожа Баркли и в какви отношения сте били с нея — аз вече зная. Разбира се, тогава вие сте тръгнали след нея и сте чули от пътя как тя се е разправяла с мъжа си и го е упреждала заради

вас. Тук вие не сте издържали, притичали сте през моравата и сте скочили в стаята.

— Съвсем вярно, господине. Той изведнъж ме позна, но никога по-рано не бях и мислил, че лицето на човека може така страшно да се обезобрази от ужас. Той падна и удари главата си в желязната решетка на печката, макар че смъртта го настигна още преди падането. Аз я прочетох на лицето му. Един мой поглед подобно на куршум прониза сърцето му.

— Е, а после?

— После Нанси припадна, аз взех от ръцете ѝ ключа от вратата, понеже исках да отворя и да повикам някого на помощ. Но после съобразих, че е по-добре да си отида и да ги оставя сами, за да не възбудя подозрения против себе си. В това време забелязах, че моят Теди се е покачил на завесата; машинално мушнах ключа в джоба си, улових Теди, поставих го в кутията и в бързината изпуснах бастуна си, който дори не вдигнах и колкото можах по-скоро избягах от стаята.

— Кой е този Теди? — запита Холмс.

Вместо отговор, Хенри Уод се пресегна, отвори капака на сандъка, оддето в миг изскочи прелестно тъмночервено грациозно зверче с дълго тъничко носле, с нозе на белка и с прелестни червени очички.

— Да, едни го наричат ихневмон, а други — фараонова мишка — отвърна Хенри Уод. — Той отлично лови змии; аз имам тук една змия и Теди ми помага да развеселявам публиката в ресторантите и да печеля пари. Ето и цялата история, господине.

— Благодаря, ние ще ви помолим да я повторите още веднъж, ако това потрябва за оправдаването на госпожа Баркли.

— Разбира се, аз ще дойда тогава, но повтарям, само ако това е нужно за нейното спасение.

— Вие сте прав, макар че Баркли ви е причинил голямо зло, все пак не си струва да се разгласява тая позорна история. Вие сте доста удовлетворен от съзнанието, че тоя човек през целия му живот до самата смърт са го мъчили страшните угризения на съвестта. А, ето че и майор Мърфи минава по улицата. Прощавайте, Уод. Трябва да узная не се ли е случило нещо ново.

Ние настигнахме майор Мърфи, когато той завиваше на ъгъла.

— А, Холмс! — рече той... — Надявам се, знаете, че съвсем напразно тревожихме полицията.

— Как така?

— Та много просто. Докторите дойдоха до заключение, че смъртта е последвала от разрив на сърцето.

— О, да, по-просто от това не може и да бъде — каза Холмс, като се усмихваше. — Да вървим, Уотсън. Мисля, че няма какво да правим повече в Олдършот.

— Не разбирам само едно — забелязах аз, когато отивахме към гарата. — Името на мъжа на госпожа Баркли е Джеймс, втория наричат Хенри, защо тя е произнасяла името Давид?

— Това показва, Уотсън, че аз не съм такъв идеален наблюдател, за какъвто ме смятате. Ясно е, че тя е произнасяла това име като упрек.

— Упрек ли?

— Да, Давид много е грешил и един път е взел на душата си тежък грях, както и подофицерът Джеймс Баркли. Вие помните историята на Урий и Баркохба? Макар че моите познания на Вехтия завет понакуцват, все пак тая история, доколкото си спомням, можете да намерите в първата или втората книга на Самуила.

ВЕЧНИЯТ БОЛЕН

Денят беше навъсен и дъжделив. Завесите в нашата стая бяха наполовина вдигнати. Холмс лежеше на софата и препрочиташе писмото, получено с утринната поща. Понеже бях живял дълго време в Индия, аз много повече бях привикнал да понасям горещината, отколкото студа, затова октомврийското време съвсем не ми бе приятно. Във вестника нямаше нищо интересно; парламентът бе разпуснат. Всички, които можеха, бяха напуснали града и аз, от своя страна, мечтаех за алеите на Ню Фларънт и за бреговете на Южното море. Спадането на цените на книгата на борсата ме застави да отложам заминаването си за по-благоприятно време, което доста ме огорчаваше, а моят другар съвсем не страдеше от това, понеже нито селото, нито синьото море имаха за него привлекателна сила. Той обичаше да снове сред петмилионното население, като разстиляше навред мрежите си, и да блуждае между тях, внимателно заслушан в най-малкия шум или слух за някое неразкрито престъпление. Хубостите на природата не го вълнуваха и единственото разнообразие, което си позволяваше, беше да преследва по петите разни разбойници от един град в друг или дълбоко в страната.

Като видях, че Холмс не е разположен да разговаря, аз оставих настрана вестника, разположих се в креслото и се замислих. Изведнъж ме сепна гласът на моя другар.

— Вие сте прав, Уотсън — каза той, — това е наистина страшно безсмислен начин да се решава една разпра.

— Наистина е безсмислен! — отговорих аз, но изведнъж съобразих: по какъв ли начин той бе проникнал в дълбочината на душата ми и така вярно бе улучил мислите ми? Аз се изправих на стола и с явно недоумение го загледах с широко разтворени очи.

— Какво значи това, Холмс? — извиках аз. — Как можяхте така вярно да отгатнете мислите ми?

Той се разсмя от все сърце.

— Помните ли — каза той — преди няколко дни, когато прочетох разказа на Едгар По, в който един тънък наблюдател четял мислите на друг човек, вие не повярвахте и нарекохте тоя разказ плод на буйна фантазия и *tour de force*^[1]. Когато започнах да ви уверявам, че и аз мога да налучквам чужди мисли, вие не повярвахте и скептично се отнесохте към думите ми.

— О-о, не!

— Вие нищо не ми отговорихте, но аз познах това по очите ви. Ето защо, когато оставихте вестника и се замислихте, аз страшно се зарадвах на възможността да прочета вашите мисли и както виждате, цялото време участвувах с вас в мислите ви.

— В тоя разказ — възразих аз — наблюдателят извежда заключенията си от действията на човека, когото следи. Ако не се лъжа, той се спъвал в камъни, гледал звездите и пр. Но аз съвсем спокойно си седях, тъй че решително не разбирам, по какъв начин вие можахте да прочетете мислите ми.

— Не сте прав. Изразът на лицето на човека също е верен отпечатък на душата му. Всички ние чрез чертите на лицето си и в дадения случай вие също ги ползувахте като свои верни слуги.

— Значи вие сте проследили хода на мислите ми по израза на лицето?

— Не толкова по израза на лицето, колкото по израза на очите. Заричам се, че вие не сте в състояние да ми кажете за какво започнахте да мислите?

— Наистина не мога.

— Е, в такъв случай аз ще ви кажа. Като оставихте настрана вестника, с което обърнахте вниманието ми, вие се наместихте поудобно в креслото и половин минута не мислихте за нищо. После вашият поглед се спря на портрета на генерал Гордън в новата рамка и тук по израза на лицето ви аз заключих, че започнахте да мислите. После вие се загледахте в окачения над етажерката портрет на Хенри Бичър, който още не е поставен в рамка. Тук вече вашата мисъл стана съвсем прозрачна. Вие погледнахте стената, видяхте празното място и помислихте, че портретът трябва да се постави в рамка и да се окачи тук, успоредно на портрета на генерал Гордън.

— Дотук поразително налучкахте мислите ми.

— После вашите мисли взеха друга посока. Вие пак се обърнахте към Бичър и зорко вперихте поглед в него, като си припомнихте очевидно нравствените качества и характера на този човек. После очите ви престанаха да се лутат, но продължаваха да бъдат отворени и вашето лице прие съсредоточен израз. В ума ви се мяркаха отделни случки от службата на Бичър. Убеден съм, че вие не можете да мислите за него без да си спомните отпуската, която ви даде той по време на Гражданската война, като имаше предвид ползата и благосъстоянието на Севера. В онова време тая поръчка ви засегна тъй живо, че вие не можете да помислите за Бичър, без да си спомните този факт. След минута откъснахте погледа си от портрета и аз заподозрях, че започвате да мислите за Гражданската война, в което скоро се убедих, като видях как мърдат устните ви, как заблестя погледът ви и как силно стискахте ръце. Вие мислехте за храбростта и юначеството, проявени от двете страни в тази отчаяна борба. Но после лицето ви стана отегчено и вие поклатихте глава. Вие не можехте да си спомните без ужас и сепване за безполезното погиване на Толкова човешки живота. По такъв начин вие раздразнихте своята стара сърдечна болка, което личеше от горчивата усмивка на устните ви. Възмущаваше ви това, че хората могат да прилагат такъв глупав, безсмислен начин за решаване на големи международни въпроси. В това аз съм напълно съгласен с вас и ето защо изказах одобрението си гласно. Изобщо аз съм страшно доволен, че моите наблюдения излязоха верни.

— Съвсем верни са — казах аз — и сега, макар да ми обяснихте вашите факти, аз все пак оставам поразен и учуден както преди от вашата невероятна наблюдателност.

— Уверявам ви, Уотсън, че нищо не може да бъде по-просто от това. Аз не бих губил време за него, ако вие тогава не се бяхте отнесли с такова недоверие към разказа на талантливия писател. Но денят клони вече към залез. Не искате ли да се разходите из града?

Нашето малко жилище ми бе омръзнало и затова аз с радост приех предложението на другаря си. В продължение на три часа ние се разхождахме заедно, като наблюдавахме вечноменящия се калейдоскоп на живота, който се въртеше на приливи и отливи между Флийт Стрийт и Странд. Характерното дърдорене на Холмс, неговата тънка наблюдателност за най-дребните подробности и поразителната

увереност, с която правеше своите изводи, ме занимаваше и в същото време ме потискаше.

Едва в десет часа вечерта ние се върнахме на Бейкър Стрийт. Пред входа на жилището ни чакаше карета.

— Хм! Това е докторска карета. Нейният стопанин практикува от неотдавна, но има голям успех. Навярно е дошъл при нас за съвет. Добре че се върнахме! — веднага заключи Холмс.

Аз много добре познавах методите на другаря си, за да се усъмня поне за минутка в правилността на наблюденията му. В каретата имаше плетена чанта с лекарски инструменти, която и даде повод за бързия извод. Светлината горе в нашия прозорец доказваше, че посетителят е дошъл у нас, а не у някой друг. Беше ми твърде интересно да узная каква работа е могла да ни доведе в тоя час събрата-медик и затова бързо последвах Холмс в нашата светая светих. Когато влязохме в стаята, от стола до камината стана рус, млад човек с бледо, безкръвно лице. На вид можеха да му се дадат не повече от тридесет и три, тридесет и четири години, но намръщеният израз на лицето и нездравият поглед показваха, че не съвсем благоприятно развилият се за него живот е подкопал младите му сили и преди време е погубил неговата свежест. Държането му беше нервно и рязко, а тънката му бяла ръка, с която той, като ставаше от стола, се хвана за камината, би могла да направи чест на всеки артист. Облечен беше в тъмни дрехи — черно палто, черни панталони и също такава скромна тъмна връзка.

— Добър вечер, докторе — каза любезно Холмс. — Радвам се, че не сте били принудени да ни чакате повече от пет минути:

— Вие сте говорили с моя файтонджия?

— Не, аз узнах това по свещта, която не е успяла още добре да пламне. Моля, седнете. С какво мога да ви служа?

— Позволете ми да ви се представя — каза посетителят: — Доктор Пърси Тревелян, адресът ми е Брук Стрийт, 403.

— А, значи вие сте авторът на онова изследване за малко известните нервни болести? — запитах аз.

Когато докторът чу, че неговото съчинение ми е познато, бледните му страни се покриха с лека руменина.

— Много рядко ми се случва да слушам за съчинението си; аз бях напълно уверен, че никой не го е чел, а моите издатели никога не

ми дават сметка за това как вървят книгите ми. Кажете, моля ви се, и вие ли сте лекар?

— Да, военен лекар в оставка.

— Винаги с особен интерес съм изучавал нервните болести и дори исках да ги избира за своята специалност, но така се случи, че не ми се удаде да изпълня намерението си. Но това не се отнася до работата. Простете, че ви задържах, господин Холмс; аз зная как ви е скъпа всяка минута. Напоследък в къщата ми на Брук Стрийт ставаха страшни неща, но до тая вечер не им придавах голямо значение; най-сетне работата взе такъв сериозен обрат, че беше нетърпимо да се чака повече и затова дойдох при вас да поискам вашия съвет и съдействие.

Шерлок Холмс седна и запуши лулата си.

— С удоволствие ще направя всичко, което мога. Моля, разкажете ми подробно каква е работата.

— Вижте — каза докторът, — в цялата тая странна история има два или три факта, на които съвсем не струва да се обръща внимание, но понеже според мен те имат обща връзка, не мога да не ви ги разкажа поред. Трябва да почна разказа от времето, когато бях студент. Аз постъпих в лондонския университет и скоро обърнах върху си вниманието на професорите, които ми предричаха блестящо бъдеще. Като завърших университета, захванах се с научни изследвания и в същото време малка длъжност в болницата на Кингс Колидж. Случайно ми се удаде да направя няколко доста интересни открития за лекуването на каталепсията, за което бях награден и получих медал за споменатото изследване върху нервните болести. Не зная защо, но у всички беше се затвърдило мнението, че аз ще си създам блестяща кариера. И наистина, благодарение на това скоро бих добил известност, ако не бе единствената спънка, а именно — недостигът на пари. Вие отлично разбирате, че специалистът, който иска да добие известност, трябва непременно да живее нейде около Кавендиш Скуеър и да заема хубаво жилище с прилична обстановка, а всичко това струва много пари. Освен това известността се придобива с години, а дотогава трябва да имаш капитал, с който да живееш, докато мине най-тежкото време на чакане. После, всеки поне малко известен доктор трябва да има своя карета и кон, а моите средства бяха доста ограничени. За да закова на вратата си металическата табелка, би трябвало, като работя усилено, да прекарам поне десет години скромно

и пестелив живот. Но условията изведнъж се обърнаха по съвсем неочакван и странен за мене начин. Веднъж при мен дойде съвсем непознат господин на име Блесингтън. Като влезе в стаята ми, той веднага пристъпи към работа.

— Вие ли сте същият господин Тревелян, когото всички предричат блестящо бъдеще и който след време ще печели много пари? — запита той. Аз се поклоних. — Отговорете ми направо, искате ли да получите капитал, с помощта на който бихте могли веднага да осъществите мечтите си? Вие сте доста умен, за да водите успешно работата. Притежавате ли в достатъчна степен и такт?

Тоя въпрос ми се видя толкова странен и оригинален, че аз не можах да не се усмихна.

— Мисля, че не съм лишен от известен такт — отговорих аз.

— Може би имате някакви лоши привычки. Не пиете ли?

— Не, не пия.

— Отлично! Но позволете в такъв случай да ви задам един малко нескромен въпрос. Защо вие, като притежавате всички нужни качества, нямате практика?

Аз свих рамене.

— Стеснявате ли се? — продължаваше той покровителствено. — В такъв случай аз сам ще ви отговоря. В главата си имате повече, отколкото в джоба си, нали?

Аз го гледах с учудване.

— Не се безпокойте — продължаваше той, — аз ще ви предложа комбинация, която ще бъде толкова полезна за вас, колкото и за мене. Да бъдем искрени. Имам няколко хиляди фунта свободни, които искам да направя десет пъти повече с ваша помощ.

— Но по какъв начин?

— Искам да ви предложа една работа, която според моето мнение е по-изгодна от всички други сделки.

— Каква роля мога да играя аз в нея?

— Сега ще ви кажа. Аз ще наема една къща, ще наредя обстановката, ще плащам на прислугата, дори ще ви давам пари за харчене. Вие, от своя страна, ще ми давате три четвърти от спечелените от вас пари, а останалата четвърт можете да оставяте за себе си.

Ето какво странно предложение, господин Холмс, ми направи този господин на име Блесингтън. За това как сключихме условията и се уговорихме — не си струва да се разказва. На следния ден той нае къща, купи цялата мебелировка и аз започнах да практикувам, както той очакваше, доста успешно. Той живееше при мене, като беше вечно болен. Решено бе да казваме на всички, че той има слабо сърце и затова има нужда от постоянни медицински грижи. Заемаше двете най-хубави стаи на първия етаж; едната от тях направи спалня, а другата гостна. Имаше доста странни привички, странеше от хората и рядко излизаше от къщи. Изобщо водеше неправилен живот, но само в едно бе точен до педантизъм. Всяка вечер в един и същи час той влизаше в кабинета ми, преглеждаше книгата, вземаше трите четвърти от спечелените пари и ги скриваше в непроницаемия железен шкаф, който беше в спалнята му.

Аз печелех доста много, та той никога не съжаляваше, че се е впуснал в такава работа. Тя започна успешно от самото начало. Уважението, с което се ползувах още в болницата, също и няколко случая на излекувани тежки болести бързо ме тикнаха напред и ми осигуриха огромна практика, поради което в течение на една година аз направих от Блесингтън богат човек. Ето историята на моята кариера и на моите отношения с господин Блесингтън. Сега позволете ми да ви разкажа кое ме доведе при вас.

Преди няколко седмици господин Блесингтън влезе при мене в стаята, както ми се видя силно развълнуван. Той ми разказа за някаква кражба с взлом, извършена с Уест Енд, и ме посъветва да се погрижим да поставим на вратите и на капаците на прозорците яки ключалки и големи гвоздеи. Неговото външение и страх ми се видяха силно преувеличени. Но той бе все така развълнуван през цялата седмица и постоянно оглеждаше вечер прозорците и вратите, като престана да прави своята обикновена следобедна разходка. Правеше ми впечатление на човек, който се бои от нещо или от някого, а когато му намекнах за това, така ми се разсърди, че предпочетох да замълча и реших никога вече да не повдигам тоя въпрос. Малко по-малко той се успокои и дори се върна към привичките си, докато една случка не го докара до същото жалко, просто ужасно за страничния наблюдател състояние.

Ето от какво беше предизвикана тя. Два дни преди това подучих писмо. Нито адресът, нито датата бяха означени в него.

„Един руски благородник иска да се възползува от временния си престой в Англия, за да се посъветва със специалиста по нервни болести доктор Пърси Тревелян. Той страда вече няколко години от каталептични припадъци и затова моли доктор Тревелян да го приеме утре вечер в шест и четвърт.“

Това писмо много ме интересува, защото същинските каталептици са много малко, а тук, както се вижда, ми се представяше възможност да наблюдавам тая болест в доста силна форма. В посочения час аз седнах в кабинета си и с нетърпение очаквах болния, когато момчето дойде и ми съобщи, че двама господа питат за мен.

Единият от тях бе стар, слаб, мрачен, с непохватно държане, по външност съвсем не приличаше на руски благородник. Но още повече ме порази външността на неговия спътник. Това бе млад човек с висок ръст, тнфо хубав, със загоряло свирепо лице, който със своята снага напомняше статуята на Херкулес. Той водеше първия господин под ръка и го сложи на креслото с такава нежност, която съвсем не отговаряше на външността му.

— Простете, че ви обезпокоих, докторе — каза той на английски с лек чужд акцент; — това е баща ми и аз се безпокоя много за здравето му.

Бях силно трогнат от синовната му грижовност.

— Може би искате да останете с баща си по време на прегледа? — запитах аз.

— Боже мой, съвсем не! — извика младият човек с явен ужас. — Сам аз съм много нервен човек и когато баща ми получава припадъци, струва ми се, че никога вече не ще го видя жив. Ако позволите, аз ще почакам в приемната.

Разбира се, аз се съгласих и младият човек излезе от кабинета. Започнах да разпитвам болния за болестта му и записвах всичко, което ми казваше. Ако се съди по отговорите, той бе съвсем необразован човек, което аз между другото приписах на незнанието на езика. Но изведнъж болният престана да отговаря на въпросите ми; аз се обърнах и го видях седнал в креслото съвсем изправен, с безсмислено вторачени очи и с тъп, неподвижен израз на лицето. Очевидно започваше припадъкът.

Отначало ми стана жал за него, но после, за мой срам, трябва да си призная — аз дори се зарадвах, че присъствувам и лично ще изследвам тая болест по време на самия припадък, нещо, което се удава на лекарите много рядко. С тая цел аз станах от стола, опипах пулса на болния, премерих температурата му и не открих нищо особено. Всички признаци съвпадаха с онези, които бях наблюдавал при тая болест и по-рано. Обикновено в такива случаи много помагаше инхалацията. Но бутилката с азотна киселина беше в лабораторията, затова аз оставих болния да седи в креслото и слязох долу за лекарството. Върнах се в кабинета след пет минути, но — можете да си представите учудването ми — болният беше изчезнал от стаята. Разбира се, аз веднага се затичах към приемната. Но и тук ги нямаше нито болният, нито синът му. Входната врата беше притворена, но и незаключена. Момчето, което пускаше болните, наскоро бе постъпило на работа при мене. Обикновено то седеше долу в стаята си и излизаше да изпраца болните, когато аз му давах знак със звънеца в кабинета. То никого не бе видяло, тъй че странното поведение на пациентите ми остана тайна за мене. Скоро след това се върна от разходка господин Блесингтън, но аз не му съобщих нищо за случилото се, понеже, право казано, стараех се да имам с него колкото може по-малко работа.

Аз и не мислех да видя повече страшния болник и неговия син, но за мое учудване, тази вечер, в същия час, те пак влязоха под ръка в кабинета ми.

— Представям си какви предположения сте си направили за вчерашното ми изчезване? — запита моят болен.

Аз признах, че съм доста учуден.

— Ето каква е работата. По време на припадъците аз съвсем губя съзнание и памет. Като се видях в чужда стая, както ми се стори, спуснах се долу и избягах на улицата.

— А пък аз — добави синът му, — като видях, че баща ми минава през приемната, помислих, че сте го пуснали да си отиде. Чак когато се прибрахме вкъщи, той си спомни всичко и ми разказа цялата истина.

Това бе така естествено и правдоподобно, че аз се разсмях от сърце и предложих на младия човек да поседи в приемната, докато аз прегледам баща му и предпиша лекарството. В кабинета прекарах

заедно с болния около половин час, освидетелствувах го в това време и предписах лекарство; после бащата и синът си отидоха под ръка.

Аз вече ви говорих, че в това време господин Блесингтън обикновено си правеше разходката. Той се върна скоро след като аз изпратих пациентите си и отиде в стаята си. Не минаха и две минути и той изтича при мене в кабинета с вид на човек, поразен от панически ужас.

— Кой е бил в стаята ми? — извика той.

— Никой — отвърнах аз.

— Това е лъжа. Идете и ще се убедите сам, ако не вярвате.

Няма да ви предавам ония дързости, които той ми наговори, намирайки се в ужасно състояние под влияние на страха. Без да кажа нито дума, аз тръгнах след него към стаята му и тук той ми показа следите от нечии големи крака по светлия килим.

— Е, как, според вас, това от моите крака ли е? Наистина неговият крак е много по-малък, освен това следите очевидно бяха направени неотдавна. Следобед непрестанно валеше дъжд, а през това време, освен моите двама пациенти, въкъщи не бе идвал никой друг. Много възможно беше младият човек, който чакаше баща си в приемната, по някаква неизвестна за мене причина да се е възползувал от това, че бях зает в кабинета си, и да е влязъл в стаята на господин Блесингтън. Нито една вещ не бе побутната, тъй че само следите на килима служеха като неопровержимо доказателство за присъствието на чуждо лице в стаята. Вие не можете да си представите как беше развълнуван господин Блесингтън. Той седеше на стола и плачеше като дете. Колко усилия трябваше да направя, за да го успокоя малко и да го накарам да говори свързано! По негово желание аз дойдох при вас да моля съдействието ви за разясняване на тази странна случка, важността на която според мен е малко преувеличена. Моля ви, не отказвайте да дойдете с мене въкъщи, за да добиете по-ясна представа за станалото.

По напрегнатото внимание, с което Шерлок Холмс слушаше този дълъг разказ, аз можах да заключа, че той го е силно заинтригувал. Изразът на лицето му бе като преди безстрастен и той изпущаше все по-гъсти и по-гъсти кълба дим, докато разказът на доктора ставаше все по-интересен.

Когато посетителят замълча, Холмс стана, без да каже ни дума, подаде ми шапката, взе от стола своята и тръгна към вратата след доктор Тревелян.

След по-малко от половин час ние стигнахме до жилището на доктора. Това бе една от онези мрачни къщи с гладки фасади, които тъй често се срещат в Уест Енд. Едно малко момче ни отвори вратата и ние започнахме да се качваме по широката застлана с килими стълба.

Но тук бяхме спрени от нечий пресипнал глас, който викаше:

— Ако направите още една стъпка, ще стрелям.

— Ех, глупости, господин Блесингтън? — викна Тревелян.

— А, вие ли сте, докторе? — продължи същият глас с видимо облекчение. — А кои са тия господа с вас?

Ние чувствувахме, че някой ни разглежда в тъмнината.

— Да, да, сега виждам — продължаваше същият глас. Прост сте, моля, че ви обезпокоих, но наистина не може без предпазливост.

В това време момчето запали лампата и ние видяхме един странен на вид човек, чието държане, както и гласът, сочеха страшна нервност. Той беше много дебел, макар че по-рано очевидно е бил още по-дебел, понеже кожата на страните му висеше на гънки като у ловджийско куче. По бузите му изби руменина, а тънките руси коси сякаш бяха щръкнали от страх. В ръцете си държеше револвер, който при нашето приближаване скри в джоба си.

— Здравейте, господин Холмс — каза той. — Аз съм ви много благодарен, че дойдохте. Сигурно нито един човек на света не се нуждае от вашата помощ толкова, колкото аз днес. Надявам се, че доктор Тревелян ви е разказал вече за чуждото нахлуване в стаята ми?

— Да — отвърна Холмс. — Кажете, господин Блесингтън, моля ви се, кои са тия господа и какво искат от вас?

— Ах, да можех да ви отговоря на тоя въпрос!

— Значи вие не знаете кои са те?

— Моля ви, елате при мене в стаята — каза Блесингтън вместо отговор. — Виждате ли тоя шкаф? Никога не съм бил богат човек, господин Холмс; никога не съм вярвал на банките и никога не бих се доверил много на един banker. Цялото ми малко състояние се намира в тоя шкаф. Е, как да не се вълнувам, ако някакъв чужд, неизвестен човек се е вмъкнал в стаята ми.

Холмс погледна въпросително Блесингтън и поклати глава.

— Щом не искате да ми кажете истината, аз не мога да ви дам никакъв съвет — каза той.

— Но аз ви казах всичко, което знаех.

Холмс сръчно се извъртя на пети и пожела на доктор Тревелиян лека нощ.

— Нима няма да ми дадете никакъв съвет? — извика отчаяно болният.

— Моят съвет към вас, господине, е да говорите истината.

След минута ние бяхме вече на улицата и вървахме към къщи. Едва след като изминахме Оксфорд Стрийт и приближавахме към Борли Стрийт, Холмс заговори с мен.

— Жалко, че трябваше да ви безпокоя заради това диване, Уотсън — каза Холмс, — макар че работата е доста интересна.

— Да си призная, много добре не я разбирам — възразих аз.

— Очевидно е, че някакви двама души, може би и повече, но най-малко двама, на всяка цена са искали да заварят вкъщи Блесингтън. Уверен съм, че младият човек, се е ползвал от това, че докторът е зает с другаря му и е влизал в стаята на Блесингтън.

— А каталептичния припадък?

— Проста преструвка, Уотсън. Не бих искал само да говоря за това на нашия специалист; аз сам неведнъж съм скалъпвал подобни неща.

— Е, а после?

— Благодарение на щастлива случайност Блесингтън и двата пъти не е бил вкъщи. За своето посещение те доста съобразително са избрали такъв час на деня, когато в приемната на доктора сигурно няма други болни. Макар че все пак те са лошо запознати с обичайното разпределение на деня у домакините. Иначе не биха идвали по време, когато Блесингтън прави разходката си. Ако са идвали, за да извършат грабеж, такова стечение на обстоятелствата би им било удобно. По очите на Блесингтън аз прочетох, че той ужасно се бои от нещо; пък и невъзможно е човек да има двама отмъстителни врагове, без да знае кои са те. Аз съм твърдо убеден, че той отлично познава тия хора, само че, кой знае защо, ги крие. Но надявам се, утре той ще бъде по-искрен с мене.

— Е, това е още неизвестно. Не може ли да се предположи, че цялата тая история с руския каталептик и неговия син е плод на

буйната фантазия на доктора Тревелиян, комуто, кой знае защо, е потрябвало да проникне в стаята на Блесингтън?

Холмс ехидно се усмихна.

— Знаете ли какво, друже мой — каза той, — аз сам отначало мислех същото, но сега съвсем престанах да се съмнявам в истинността на разказа на доктора. Никак не се съмнявам, че в стаята е влязъл именно тоя млад човек, понеже следите от нозете му се виждат не само вътре, но и на стълбата. Освен това тия следи са оставени от обувки с четириъгълни върхове, които поне с един дюйм са по-големи от тези на доктора. Засега можем да спим спокойно и да не си бльскаме главите. Да не съм Шерлок, ако утре сутринта нямаме вести от Брук Стрийт.

Предсказанието на Шерлок Холмс се сбъдна, макар и при доста драматична обстановка.

На следното утро, в седем и половина, той стоеше по халат до кревата ми и ме будеше:

— Е, Уотсън, ставайте! Трябва да вървим! За нас е пратен файтон.

— Какво се е случило? — запитах аз.

— Викат ме на Брук Стрийт.

— Е, какво, пресни новини ли?

— Трагични, но много интересни — отвърна той, като вдигаше завесите. — Ето, прочетете записката:

„За Бога, елате по-скоро. Р. Т.“

— Навярно там се е случило нещо сериозно, щом нашият приятел докторът пише с молив на листче от бележник. Ставайте по-скоро, трябва да тръгваме.

След четвърт час ние вече влизахме в къщата на доктора. Той сам изтича насреща ни с обезобразено от уплаха лице.

— Ах, какво се случи! — извика той, като притискаше с ръце слепите си очи.

— Какво има?

— Блесингтън се е обесил!

Холмс подсвирна.

— Представете си, нощес се е обесил.

Ние влязохме и докторът ни заведе в стаята, която очевидно му служеше за приемна.

— Разбирате ли, аз съм така разстроен, че просто не зная какво правя и какво говоря. Полицията вече съставя протокола на горния етаж.

— Кога узнахте, че се е обесил?

— Тая сутрин. В седем часа слугинята, както всеки ден, му занесла чай и го намерила увиснал на куката. Очевидно той се е качил на огнеупорния сейф, който вчера ви показваше, поставил е на шията си клуп и е скочил.

Холмс постоя известно време, потънал в дълбока размисъл.

— Ако позволите, аз ще се кача горе — каза той. Ние тръгнахме натам, придружени от доктора.

Когато влязохме в спалнята, пред очите ни се представи ужасно зрелище. Както вече казах, господин Блесингтън правеше впечатление на подпухнал и пълен човек. Както висеше и се люлееше на куката, той съвсем бе изгубил човешки образ. Шията му бе опъната като на оскубано пиле, докато цялото му туловище представляваше безформена маса. Облечен бе само с дълга нощна риза, изпод която като тояги стърчаха подпухнали голи нозе. До него стоеше намръщен полицейският инспектор и нещо вписваше в бележника си.

— А, господин Холмс! — каза той, като се обърна към другаря ми, когато ние влязохме в стаята. — Радвам се, че ви виждам.

— Добро утро, Ленър! — отвърна Холмс. — Нямате ли нищо против, че и аз съм тук? Разказаха ли ви за събитията, които станаха преди тая драма?

— Да, разказаха ми.

— Е, какво е мнението ви?

— Според мен той господин се е побъркал от страх. Очевидно е спал доста дълго, за което свидетелствува измачканата постеля и голямата вдлъбнатина на дюшека, където е лежал. Както ви е известно, всички самоубийци се лишават от живот сутрин към 5 часа. Около това време се е обесил и той.

— Ако се съди по вкочаняването на мускулите и крайниците, аз мисля, че той е умрял преди три часа, не по-рано — забелязах, като попипах тялото на мъртвеца.

— А в стаята не намерихте ли нищо подозрително? — запита Холмс.

— Намерих само отверка и няколко бурми на умивалника. После той очевидно е пушил много през нощта, понеже намерих в печката четири угарки от цигари.

— Хм! — обади се Холмс. — А намерихте ли цигарето, с което са били изпушени?

— Не, няма го.

— А табакерата?

— Намерих я в палтото на Блесингтън.

Холмс отвори табакерата и помириса последната останала там цигара.

— Това е хавански тютюн, а тия цигари са от най-просто качество. Такива холандците донасят в голямо количество от източноиндийските си колонии. Те обикновено се продават в сламени обвивки и накрая са много по-лоши, отколкото по средата.

Като каза това, Холмс извади от джоба си някакво метърче и почна подробно да изследва и измерва тия четири угарки.

— Двете цигари са били изпушени с цигаре, а тези двете без цигаре — каза той. — Кранчетата на първите две цигари са били отрязани с остър нож, а на останалите две са били отгризнати с хубави зъби. Ние имаме работа, господин Ленър, не със самоубийство, а с добре обмислено и хладнокръвно изпълнено убийство.

— Не може да бъде! — извика смутеният инспектор.

— Но защо мислите така?

— А защо е трябвало да се прибегва до такъв труден и изискващ много време начин на убийство като обесването?

— Тъкмо това и трябва да отгатнем.

— Откъде според вас те са могли да влязат тук?

— През главния вход.

— Беше заключен заранта.

— Значи е бил заключен след убийците.

— Откъде знаете?

— Аз видях следите им. Почакайте една минута, ще ви дам по-подробни сведения по какъв начин е било извършено престъплението.

С тия думи той отиде до вратата и започна подробно да я разглежда от всички страни. После извади ключа, който се намираще

от вътрешната страна, и също тъй подробно го изследва. Креватът, килимът, столовете, печката, мъртвото тяло, дори връвта бяха прегледани от него по най-грижлив начин и само след свършването на прегледа той помоли мене и инспектора да му помогнем да снемем тялото. Отрязва оръдието на престъплението и почтително спусна Блесингтън на чаршафа.

— Откъде е това въже? — запита Холмс.

— Очевидно е отрязано оттук — каза доктор Тревелиян, като измъкваше изпод кревата замотано на кълбо въже. — Блесингтън ужасно се боеше от пожар и винаги държеше при себе си въже, за да излезе с негова помощ през прозореца, ако се запали стълбата.

— Да, това въже значително е улеснило техния труд — каза многозначително Холмс. — Планът на престъплението е съвсем ясен и аз се заричам, че следобед ще бъда в състояние да ви дам по-точни сведения. Ще взема със себе си тая снимка на Блесингтън, която стои до печката: тя ще ми помогне в моите търсения.

— Нима нищо няма да ни кажете? — запита докторът.

— С най-голямо удоволствие — отвърна Холмс. — Трима души са извършвали престъплението: единият е млад, другият е стар, а външността на третия засега не мога да определя. Първите двама, доколкото мога да забележа, са същите — маскираният руски княз и неговият син, външността на които ви е добре известна. Те са били пратени от свой довереник, който е живял тук, в къщата. Съветвам ви, инспекторе, да задържите момчето, което, както ми каза докторът, е постъпило неотдавна тук на работа.

— Тоя малък негодник избяга нейде — отвърна доктор Тревелиян. — Нито слугинята, нито готвачът могат да го намерят.

Холмс сви рамене.

— Той е играл немалка роля в тая драма — продължаваше другарят ми. — Тримата са се качили по стълбата в следния ред (това сочат следите от краката им): пръв е вървял младият човек, после старият и най-сетне, последният, неизвестният.

— О, неподражаеми Холмс! — извиках аз.

— Тук няма нищо чудно: стига само да разгледате по-внимателно следите. Аз успях да ги изуча още снощи. После те са приближили стаята на господин Блесингтън и са намерили вратата заключена; с помощта на тел тихо са превъртели ключа и са влезли в стаята, първата

им работа е била да завържат устата на Блесингтън. Може би той не се е събудил или е бил тъй поразен от ужас, че не е можал да извика. В тая къща стените са много дебели, тъй че колкото и да вика, никой не би чул неговия вик. Като са видели, че няма опасност от тая страна, те очевидно са започнали да се съветват. Навярно това съвещание е било нещо като съд; то е продължавало доста дълго, понеже в това време са били изпушени четири цигари. Старият човек е седял на тоя плетен стол; пушил е цигарата с цигаре; младият е седял малко по-далеч; той е изтървал пепелта на пода до скрина. Третият господин е ходил напред-назад по стаята. Мисля, че Блесингтън е седял направо на кревата, но в това не съм уверен. После те са хванали Блесингтън и са го обесили. Работата е била по-рано обмислена и те са взели със себе си дъска и бурми с желание да устроят нещо като ешафод. Но като видели куката, разбира се, са предпочели да се възползват от нея. Като са свършили работата си, те са си отишли по същия път, като при това довереникът им е заключил след тях вратата.

Всички ние с най-дълбок интерес слушахме описанието на случките през предната нощ, което Холмс изведе въз основа на такива незначителни и незабележими подробности, че ние едва можехме да следим заключенията му. Инспекторът излезе за минута, за да се разпорежи да задържат момчето, а ние с Холмс се прибрахме вкъщи да закусим.

— Аз ще се върна в три часа — каза Холмс след закуската. — Тук ще ме чакат докторът и инспекторът; надявам се, че дотогава ще успея да установя самоличността на престъпниците.

В назначеното време двамата, докторът и инспекторът, се събраха у нас, но моят другар ги застави да чакат и се върна едва към четири часа. По израза на лицето на Холмс аз можах да заключа, че неговите търсения са се увенчали с успех.

— Има ли някакви новини, инспекторе?

— Намерихме момчето...

— Отлично, а аз намерих престъпниците...

— Заловихте ли ги? — извикахме ние в един глас.

— За залавяне — не съм ги заловил, но узнах кои са. Този така наречен Блесингтън, както и очаквах, отлично е известен на полицията, също както и неговите убийци. Имената им са Бител, Хавард и Мофа.

— Уърдингтънските банкови разбойници! — извика инспекторът.

— Те самите.

— Тогава Блесингтън не е никой друг освен Ситън.

Но ние с Тревелян нищо не разбрахме и се гледахме удивено.

— Може би помните шумното дело за разграбването на Уърдингската банка — каза Холмс, като се обръщаше към нас. — В грабежа са взели участие петима души, от тях — описаните четирима и пети на име Картрайт. Крадците са задигнали седем хиляди фунта и са убили касиера Тобин. Това е станало в 1875. И петимата бяха задържани, макар че явни улики нямаше против тях. Блесингтън или Ситън се скарал с приятелите си и ги издаде. Картрайт бе обесен, а останалите трима бяха осъдени на 15 години затвор. Преди няколко дни те бяха пуснати на свобода предсрочно и са решили, каквото и да стане, да отмъстят на Блесингтън за себе си и за смъртта на другаря си. Два пъти неуспешно са влизали при него в къщата му и най-сетне третия път точно изпълниха замисъла си. Ето всичко, което мога да ви кажа, господин Тревелян.

— Сега разбирам — каза докторът — защо той беше толкова развълнуван напоследък. Очевидно е прочел във вестниците, че са ги пуснали на свобода.

— Съвсем вярно. Той нарочно говореше за кражби, за да не буди подозрение.

— Но защо не ви е казал това?

— Ето в какво е работата: като е знаел отмъстителността на бившите си довереници, той се е мъчел колкото може по-добре да скрие своето алиби. Във всеки случай е извършил позорна постъпка и затова не е искал другите да узнаят за нея. Обаче колкото и лошо да е постъпил, той е живеел под закрилата на британския закон и затова, инспекторе, аз се надявам, че вие ще вземете мерки да бъдат наказани престъпниците.

Ето всички подробности около скръбната случка с вечния болен на доктор Тревелян... Колкото за престъпниците, полицията никога вече не ги видя и нищо дори не се чу за тях. Предполагат, че те са заминали с кораба Morgan Greina, който преди няколко години претърпя крушение и потъна с всичките си пътници край португалските брегове. Момчето бе пуснато на свобода по липса на улики, и „Брукстрийтската

тайна“, както обикновено я наричат, си остава и досега за всички тайна.

[1] Tour de force (фр.) — ловък трик. — Б. ред. ↑

ПРЕВОДАЧЪТ ГРЪК

През цялото време на дългото ми близко познанство с Шерлок Холмс никога не ми се случи да го чуя да спомене нещо за родителите си. Той рядко говореше и за своята младост. Тая сдържаност от негова страна увеличаваше донякъде свръхестественото впечатление, което ми правеше той, до такава степен, че понякога започвах да гледам на него като на някакво чудо, като на същество, толкова лишено от човешки чувства — симпатия, любов, колкото и отличаващо се с изключителен ум. Неговото равнодушие към жените и липсата на влечение към нови познанства съставяха типични особености на спокойния му характер, не по-големи обаче от пълното мълчание за родителите му. Аз стигнах до убеждение, че той е сирак, на когото всички сродници са умрели. Но ненадейно в едно прекрасно утро, за голямо мое учудване, той ми заговори за своя брат.

Това беше през лятото, след вечерния чай, по време на откъслечен, несвързан разговор, в който ние, от темата за клубовете и причините за изменение на наклона на земната еклиптика, преминахме най-сетне към въпроса за атавизма и наследствените способности. Предмет на нашия разговор беше въпросът, доколко всяка способност на личността е наследствена и доколко зависи от възпитанието в ранна възраст.

— Колкото до вас — казах аз, — от всичко, което сте ми разказвали, очевидно е, че вашата наблюдателност и забележителната ви способност да правите бързи изводи се дължат само на систематична подготовка.

— До известна степен — да — замислено отвърна Холмс. — Моите предци са били чифликчии, които, както изглежда, са живели така, както е било свойствено на съсловието им. Но все пак навярно тия способности са в кръвта ми. Може би съм ги наследил от баба си, сестра на френския художник Верне. Художествените заченки се изливат понякога в най-странни форми.

— Но откъде знаете, че способностите ви са наследени?

— Брат ми Майкрофт е надарен с тях в по-голяма степен от мене. Това бе съвсем ново за мен. Ако в Англия съществува още един човек, надарен с такива необикновени способности, то защо за него не знае нито полицията, нито обществото? Аз предложих този въпрос на другаря си, като намекнах при това, че той само от скромност поставя брата си по-високо от себе си. Холмс се засмя.

— Драги Уотсън, аз не споделям мнението на онези, които смятат скромността за добродетел — рече той. — За логичния ум всичко трябва да бъде такова, каквото е — наистина, а да цениш себе си по-ниско, отколкото струваш, е такова отклонение от истината, както и да преувеличаваш достойнствата си. Затова, ако казвам, че Майкрофт е надарен със способността да наблюдава в по-голяма степен от мене, можете да бъдете уверени, че това е точната, неизменната истина.

— По-млад ли е от вас?

— Със седем години е по-стар.

— Как така е неизвестен?

— О, той е много известен в своя кръг.

— В кой кръг!

— Например в клуба на Диоген.

Никога не бях чувал за такова заведение и навярно това се отрази по лицето ми, понеже Шерлок Холмс извади от джоба си часовник и каза:

— Клубът на Диоген е най-странният от лондонските клубове, а Майкрофт е най-странният от хората там. Той всеки ден е в клуба от четири и три четвърти до осем часа без двадесет минути. Сега е шест и ако искате да се разходим в тая прекрасна вечер, аз ще имам удоволствието да ви покажа две лондонски рядкости.

След пет минути ние вече вървахме по улицата към Ридлентския цирк.

— Вие се учудвате, че Майкрофт не използва своя дар на детектив — каза моят другар. — Той е неспособен за тази професия.

— Но на мене ми се стори, че вие казахте...

— Аз казах, че той притежава по-голяма наблюдателност и способност да прави изводи от мене. Ако изкуството на детектива се ограничава с разсъждения в креслото, то моят брат би бил най-големият в света майстор на разкриването на престъпления. Но у него

няма нито трудолюбие, нито енергия. Той няма да се мръдне от мястото си, за да провери разсъжденията си, и е готов по-скоро да признае, че не е прав, отколкото да се потруди да докаже правотата си. Много пъти се обръщах към него в затруднителни случаи и даваните от него обяснения винаги излизаха верни. А при това той е съвсем неспособен да изясни практическата страна на делото, с което трябва да се заеме човек, преди то да отиде в съда.

— Значи това не е неговата професия.

— Не. Онова, което ми доставя средства за живот, за него е само развлечение на дилетант. Той има необикновена способност да работи с цифри и проверява книгите в много правителствени учреждения. Майкрофт живее в Пал Мал и всяка сутрин ходи в Уайкрофт, а вечер се връща обратно. От дълги години не прави други разходки и нийде не отива, освен в клуба на Диоген, който е тъкмо срещу неговото жилище.

— Това название ми е съвсем непознато.

— Твърде е възможно. В Лондон, както ви е известно, има много хора, които избягват обществото или от срамежливост, или по необходимост. А те нямат нищо против това — да прочетат новите списания и вестници, докато седят в удобни кресла. Ето, за подобен род хора е и устроен клубът на Диоген, към членовете на който принадлежат най-затворените и необщителни хора в Лондон. Никой не бива да обръща ни най-малко внимание на другите. С изключение на приемните, никъде другаде не се разрешава да се приказва, трикратното нарушение на това правило, донесено за сведение на управата, води до изключване на виновния от числото на членовете. Брат ми бе един от основателите на този клуб, и аз самият намирам, че посещаването му действа доста успокоително на нервите.

Като разговаряхме така, ние стигнахме до Пал Мал откъм Сейнт Джеймс Стрийт. Шерлок Холмс спря при един от входовете и като ми направи знак да мълча, въведе ме в предната стая. През стъклената преградка аз видях голяма разкошна стая, където много хора четяха вестници, всеки в своя ъгъл. Холмс ме въведе в малка стая, остави ме и след минута се върна с непознат човек, в когото аз изведнъж познах неговия брат.

Майкрофт Холмс бе много по-висок и по-едър от Шерлок. Той бе доста дебел, но лицето му имаше същия пронизващ израз, с който

толкова се отличаваше лицето на неговия брат. Очите, с особен воднист светлосив цвят, сякаш винаги гледаха с оня поглед, който неизменно проникваше нейде в пространството, в дълбочина, какъвто аз забелязвах у Шерлок само тогава, когато напрягаше всичките си сили.

— Драго ми е да се запозная с вас, господине — каза той, като протягаше широката си, плоска като лапата на тюлен ръка. Откакто започнахте да пишете за Шерлок, аз слушам само за него. Между другото, Шерлок, мислех, че ще се отбиеш при мен през другата седмица, за да обсъдим онази история в замъка. Мислех, че може би тя ще се окаже Малко трудничка за тебе. — Не, аз се справих с нея — с усмивка отвърна моят другар.

— Разбира се, виновен е Адамс?

— Да, Адамс.

— Аз бях уверен в това от самото начало. Братята седнаха в нишата на прозореца.

— Най-удобно място за всеки, който иска да изучава човечеството — каза Майкрофт. — Погледнете какви чудни типове! Например ето тия двама души, които идат към нас.

— Единият е маркер. А другият?

Непознатите седяха до прозореца. Няколкото тебеширени петна по джоба на жилетката на единия от тях бяха единствените указания за близостта му до билиярда, доколкото аз можех да забележа. Другият бе мургав с килната на тила шапка и с няколко свитъци под мишница.

— Навярно е бивш военен — каза Шерлок. — И току-що е излязъл в оставка.

— Според мен служил е в Индия.

— Офицер в оставка.

— Мисля, че е артилерист — каза Шерлок.

— И вдовец.

— Но има дете.

— Деца, мой мили, деца.

— Е, това е вече много — със смях казах аз.

— Не е трудно да се каже, че човек с такова държане, очевидно привикнал да заповядва, и с такова загоряло лице — е военен, неотдавна върнал се от Индия — отвърна Холмс.

— Че той неотдавна е оставил службата, се вижда от това, че още носи военни обуца — забеляза Майкрофт.

— Вървежът му не е на кавалерист и при това той носи фуражката накриво, което личи по светлата кожа на едната страна на челото. За сапър е много тежък. Артилерист е.

— А траурният костюм сочи, че е изгубил някого от близките си. Това, че сам прави покупки, показва, че е останал без жена. Вие виждате, той купува детски играчки. По дрънкането може да се заключи, че има твърде малко дете. Жена му навярно е умряла при раждане. Книгата с картинките показва, че е принуден да се грижи и за другото си дете.

Аз поисках да разбера защо моят другар твърди, че брат му притежава още по-големи способности от него. Шерлок ме погледна и се усмихна. Майкрофт взе с два пръста енфие от кръгла табакерка и изтърси пращинките от палтото си с голяма червена копринена кърпа.

— Между другото, Шерлок — каза той, — имам нещо, което ще ти е тъкмо по сърце — доста странна случка, за която ме помолиха да кажа мнението си. Аз нямах достатъчно енергия да се заема с нея както трябва, но тя ми даде основание за много интересни предположения. Ако искаш да чуеш фактите...

— С удоволствие, драги Майкрофт.

Майкрофт написа няколко думи на едно листче, откъсна го от бележника си, позвъни и даде записаното на влезлия слуга.

— Помолих господин Мелас да намине тук — каза той. — Живее над моето жилище и е мой познат. Ето защо той се обърна към мене в трудното си положение. Господин Мелас е грък по произход и е забележителен езиковед. Той живее отчасти от възнаграждението, което получава в качеството си на преводач, отчасти от онова, което получава като гид на богатите пътешественици от Изтока, които спират в хотелите на Нортъмбарланд Авеню.

След няколко минути при нас влезе малък пълен човек. Маслиненото му лице и черните като въглен коси ясно издаваха южния му произход, макар че говореше като образован англичанин. Той бързо стисна ръка на Шерлок Холмс и неговите Тъмни очи заблестяха от удоволствие, когато узна, че тоя специалист иска да изслуша историята му.

— Не очаквам да ми повярва полицията... честна дума, не вярвам — каза той с жален глас. — Само защото не им се е случвало да чуят нищо подобно, те мислят, че това не може да бъде. Но аз няма да се успокоя, докато не узная какво е станало с моя бедняк с мушамичката на лицето.

— Цял съм внимание — каза Шерлок Холмс.

— Днес е сряда — започна господин Мелас, — това се случи в понеделник през нощта... нали разбирате, само преди два дена. Аз съм преводач, както навярно ви е казал моят съсед. Превеждам на разни езици, но понеже съм грък по произход и нося гръцко име, повече имам работа с този език. В продължение на много години аз съм главният преводач от гръцки език в Лондон и моето име е добре известно във всички хотели. Доста често се случва да ме викат в най-неудобни часове, в случаи че чужденци се сблъскват с някакви премеждия или когато пристигналите с късните влакове пътешественици потърсят моите услуги. Затова аз никак не се учудих, когато в понеделник през нощта при мен се яви някой си господин Латимър, много елегантен млад човек, и ме помоли да тръгна с него с файтона, който го чакаше. При него дошъл по работа един приятел грък и понеже той говори само на своя език, потрябвал му преводач. От неговите думи разбрах, че къщата му се намира наблизко, в Кенсингтън. Изглеждаше, че той много бърза, понеже припряно ме настани във файтона. Аз казах във файтона, но скоро ми се стори, че седнах в карета. Във всеки случай екипажът бе по-голям от обикновено, а гюрукът, макар и поизтърган, бе от скъп плат. Господин Латимър седна срещу мене и ние минахме по Чаринг Крос за Шафтъри Авеню. После излязохме на Оксфорд Стрийт и аз понечих да кажа, че много заобикаляме, когато думите ми бяха прекъснати от необикновеното поведение на спътника ми. Той най-напред извади от джоба си страшен боздуган, налят с олово, и почна да го размахва, сякаш опитваше неговата тежест и сила, после, без да каже дума, сложи го на седалката до себе си. След това повдигна прозорците от двете страни и аз видях, че те са облепени с хартия, като че ли за да ми пречат да гледам към улицата.

— Съжалявам, че ви преча да виждате, господин Мелас — каза той. — Работата е в това, че аз не искам да видите мястото, където

отиваме. Би било неудобно, ако вие бихте могли да намерите пътя дотам.

Можете да си представите колко бях поразен от тия думи. Моят спътник беше силен, широкоплещест момък и без да говоря за боздугана, аз никога не бих могъл да се преборя с него.

— Много ме учудва вашето поведение, господин Латимър — промърморих аз. — Вие би трябвало да разберете, че постъпвате незаконно.

— Несъмнено, това е своеобразна волност — отвърна той, — но ние ще ви възнаградим. И трябва да ви предупредя, господин Мелас, че ако през тая нощ вие вдигнете тревога или направите нещо, което заплашва интересите ми, ще си навлечете сериозни неприятности. Моля ви да помните, че никой не знае къде се намирате и че в тая карета също тъй, както и в моята работа вие сте напълно в моята власт.

Той говореше спокойно, но в гласа му се долавяше заплаха. Аз продължавах да седя мълком, в недоумение, защо той ме замъкна. Пътувахме около два часа; никак не можех да се досетя къде ме водят. Понякога по трополенето можеше да се помисли, че пътуваме по шосе, понякога по тихото спокойно возене можеше да се предположи, че каретата се движи по асфалт. Но с изключение на тия звуци, нямаше нищо, което би ми помогнало да се досетя къде сме. Хартията на прозорците бе непроницаема, а предният прозорец бе затулен със синя завеска. Ние тръгнахме от Пал Мал в седем и четвърт, а моят часовник показваше девет без десет. Когато екипажът ни най-сетне спря, моят спътник спусна прозореца и аз набърже видях ниския свод на вход, където гореше лампа. Бързо излязох от каретата, вратата на входа се разтвори и аз се намерих в къщата. У мен остана смътното впечатление, че пред входа има локва и дървета. Не мога да кажа голямо здание ли бе това или проста селска къща.

В къщата гореше лампа с цветен абажур. Пламъкът ѝ бе намален тъй силно, че аз едва можах да разгледам доста голямото преддверие, украсено с картини. В полумрака забелязах, че вратата ми отвори неугледен прегърбен човечец на средна възраст. Когато той обърна към нас светлината, видях, че беше с очила.

— Това ли е господин Мелас, Харолд? — запита той.

— Да.

— Отлично! Отлично! Надявам се, че вие няма да ни се разсърдите, господин Мелас, не можехме без вашата помощ. Ако се отнесете добре към нас, няма да съжالياвате, но ако мислите да ни изиграете някаква шега, то... Бог да ви пази.

Той говореше отсечено, с нервен тон, като хихикаше между думите, но не знам защо ми внуши повече страх от спътника ми.

— Какво искате от мен? — запитах аз.

— Само да зададете няколко въпроса на един господин, грък, който е на гости у нас, и да ни преведете отговорите му. Но говорете само това, което ще ви кажат, или... — тука той пак нервно захихика — по-добре да не сте се раждали.

Като казваше това, той отвори вратата и ме въведе в една стая, наглед разкошно наредена, но също така лошо осветена от една лампа с намалена светлина. Стаята беше голяма и очевидно богато мебелирана, понеже нозете ми потъваха в килима. Пътюм забелязах кадифените столове, високата бяла мраморна печка и както ми се стори, от едната ѝ страна — сбирка от японски оръжия. Тъкмо под лампата имаше стол; старият човек ми го посочи. Младият излезе от стаята и неочаквано се върна през другата врата, като водеше със себе си един благородник, облечен с нещо подобно на халат. Благородникът бавно се приближаваше към мене. Когато влезе в светлинния кръг, хвърлен от лампата, аз се ужасих от неговия поглед. Той беше смъртнобледен. Изпъкналите му очи святкаха като на човек, чийто дух е по-силен от плътта. Но най-много ме поразиха не признаците на физическата слабост, а това, че цялото му лице бе покрито с ивици мушама, които се кръстосваха. С голямо парче мушама беше покрита и устата му.

— У тебе ли е дъската, Харолд? — викна старият, когато влязлото същество по-скоро падна, отколкото седна на стола. — Свободни ли са ръцете му? Е, дай му молив. Задавайте му въпроси, господин Мелас, а той ще пише отговорите. Преди всичко запитайте го готов ли е да подпише книгата?

Погледът на непознатия пламна.

— Никога — написа той на гръцки на дъската.

— При никакви условия ли? — запитах аз по заповед на нашия тиранин.

— Само ако видя, че я венчава познатият ми гръцки свещеник.

Старият захихика злорадо.

— Вие нали знаете какво ви чака в такъв случай?

— Все ми е едно.

Ето няколко въпроса и отговора от нашия странен разговор, отчасти в устен и отчасти в писмен вид. Няколко пъти аз трябваше да го питам съгласен ли е да подпише книгата и няколко пъти предавах негодуващия му отговор. Но скоро ми хрумна щастлива мисъл. Аз започнах да прибавям свои думи към всеки въпрос — отначало казвах съвсем невинни неща, за да разбера дали някой от двамата присъстващи не знае гръцки. Като видях, че и двамата нищо не подозират, започнах по-опасна игра. Ето приблизително нашия разговор.

— Вашата настойчивост само ще ви навреди. Кой сте вие?

— Все ми е едно. Аз съм чужденец.

— Вие сам си навличате беда. Откога сте тук?

— Нека бъде така. От три седмици.

— Богатството няма да стане ваше. От какво сте болен?

— То няма да бъде и на тия негодници. Те ме измъчват, като ме държат гладен.

— Вие ще бъдете свободен, ако подпишете. Кому принадлежи тая къща?

— Никога няма да подпиша. Не зная.

— С това ще ѝ направите услуга. Как е името ви?

— Нека самата тя да ми каже това. Кратидес.

— Ще я видите, ако подпишете. Откъде сте?

— Значи никога няма да я видя. От Атина.

Още пет минути, господин Холмс, и аз щях да узная цялата история под самия нос на тия господа. Следващият ми въпрос щеше да изясни всичко, но в тоя миг вратата се отвори и в стаята влезе някаква жена. Аз видях само, че тя беше висока, стройна, с черни коси и с някаква свободна дреха.

— Харолд! — каза тя на английски с чуждестранен акцент. — Аз не мога да остана повече; така ми дотегна да стоя сама с... о, Боже мой, това е Павел!

Последните думи тя каза на гръцки и в същия миг непознатият със сгърчени пръсти скъса от устата си мушамичката и с вик „София, София“ се хвърли в прегръдките на жената. Прегръдката им обаче

продължи само миг. Младият човек бързо се хвърли към непознатата и я изтласка от стаята, а старият леко се справи със своята мършава жертва и го измъкна през една противоположна врата. За миг аз останах сам в стаята и скочих прав със смътната надежда да узная, какво представлява къщата, в която се намирах. За щастие обаче не успях нищо да предприема: като вдигнах глава, видях, че по-старият стои на вратата и ме гледа в упор.

— Стига, господин Мелас — каза той. — Вие виждате, че ви накарахме да вземете участие в наши интимни работи. Ние не бихме ви безпокоили, ако нашият другар, който говори на гръцки който започна преговорите, не трябваше да се върне на изток. Необходимо ни беше да го заменим с някой друг и ние се зарадвахме много, като разбрахме, че вие добре знаете гръцки език.

Аз се поклоних.

— Ето ви пет лири — продължи той, като се приближи до мене. — Надявам се, че ще бъдете доволен от тази награда. Но — прибави той, като леко ме чукна по гърдите ми и хихикна — ако издадете нещо макар и на една човешка душа, Господ да се съжали над душата ви.

Не мога да ви предам какво отвращение, какъв ужас ми внушаваше тоя човек. Сега, когато върху него падаше светлината на лампата, аз можех да го разгледам по-добре. Лицето му беше бледно, с резки черти, с малка островърха рядка брадичка. Като говореше, той кривеше лицето си, устните и клепките му потреперваха като на човек, който страда от припадъци. Неволно помислих, че неговият странен смях е също признак на нервна болест. Но най-ужасното нещо на лицето му бяха очите — сиви, със стоманен цвят, със студен блясък, с израз на злобна непреклонна жестокост в дъното.

— Ние ще узнаем, ако ни издадете — каза той. — Ние имаме свои начини да добиваме нужните сведения. Е, файтонът ви чака и другарят ми ще ви заведе вкъщи.

Бързо ме приведоха през преддверието, блъснаха ме във файтона така, че аз пак успях да видя само дърветата и градината. Господин Латимър вървеше по петите ми и мълком седна на предишното си място. Отново в пълно безмълвие, с вдигнати стъкла, ние изминахме безкрайния път, докато най-сетне файтонът спря. Удари полунощ.

— Вие ще слезете тука, господин Мелас — каза спътникът ми. — Съжалявам, че съм принуден да ви оставя тъй далече от вашата

къща, но няма какво да се прави. Всеки ваш опит да тръгнете след файтона ще бъде само опасен за вас.

Като казваше това, той отвори вратичката и аз едва успях да скоча, файтонджията удари конете и файтонът бързо полетя напред. Аз учудено се озърнах. Бях на едно пусто място, обрасло с тъмни храсталаци. В далечината се виждаха очертанията на къщите, на чиито горни етажи тук-там се мяркаха светлини. От другата страна видях червените сигнални фенери на железопътната линия.

Файтонът, с който дойдох, вече беше изчезнал. Аз продължавах да стоя, като се оглеждах и се мъчех да се досетя къде се намирам, когато изведнъж чух, че някой иде към мене в тъмнината. Непознатият дойде по-близо и излезе, че е железопътен пазач.

— Можете ли да ми кажете кое е това място? — запитах аз.

— Усендсуърт Комън — отвърна пазачът.

— Мога ли да хвана влака, който отива в града?

— Ако стигнете до станцията Клапам. Тя е на една миля от тук. Тъкмо ще хванете последния влак.

Тъй завърши моето приключение, господин Холмс. Не зная къде съм бил, с кого съм говорил, не зная нищо освен онова, което ви разказах. Знам само, че там става нещо ужасно, че ми се иска да помогна на тоя нещастник. На следващия ден аз разказах цялата история на господин Майкрофт Холмс, а сетне и на полицията.

След като чухме тоя необикновен разказ известно време ние стояхме мълчаливи. След това Шерлок Холмс погледна брат си и каза:

— Направено ли е нещо по този случай?

Майкрофт взе вестник „Дейли Нюз“, който лежеше на масата.

„Дава се награда на онзи, който съобщи каквито и да е сведения за мястото, където се намира благородникът Павел Кратидес от Атина, който не умее да говори английски. Такава награда се дава и на онзи, който съобщи нещо за жената — гъркиня на име София, Х2473.“

Тази обява беше поместена във всички всекидневни вестници, но отговор нямаше.

— Не се ли справихте в гръцката легация?

— Справих се. Там нищо не знаят.

— Тогава трябва да телеграфираме на началника на полицията в Атина.

— Цялата енергия на нашето семейство се е съсредоточила в Шерлок — каза Майкрофт, като се обръщаше към мене. — Е, тогава заемай се с — тая работа и ми съобщи, ако сполучиш.

— Разбира се — отвърна моят другар, като ставаше от стола. — Ще съобщя за всичко и на тебе, и на господин Мелас. А засега, господин Мелас, ако бях на ваше място, бих се пазил. Тия негодници са узнали от обявите, че сте ги издали.

По пътя за вкъщи Холмс се отби в пощата и прати няколко телеграми.

— Вижте, Уотсън, ние във всеки случай не си изгубихме напразно вечерта — забеляза той. — Някои от най-интересните ми дела са попадали при мен благодарение на Майкрофт. В току-що чутата от нас загадъчна случка има няколко особености, макар тя да предполага само едно обяснение.

— Надявате ли се да се изясни тая работа?

— Е, като зная толкова, колкото е известно и на вас, би било странно, ако не открием всичко. Вие самият навярно вече имате някаква теория.

— В общи черти — да.

— Е, какво мислите вие?

— Очевидно, че тази млада гъркиня е отвлечена от младия англичанин Харолд Латимър.

— Откъде я е отвлякъл?

— Може би от Атина.

Шерлок Холмс поклати глава.

— Тоя млад човек не говори нито дума гръцки. Госпожицата говори добре английски. От това може да се заключи, че тя от известно време се намира в Англия, а той никога не е бил в Гърция.

— Е, добре. Да предположим тогава, че тя е пристигнала в Англия и тоя Харолд я е убедил да избяга с него.

— Това е по-възможно.

— Тогава братът — аз мисля, че тя му се пада сестра — идва в Англия, за да се намеси в отношенията им. От непредпазливост той попада в ръцете на младия човек и неговия стар приятел. Те хващат

дошлия и се мъчат да го принудят насила да подпише някакви книжа, за да завладеят богатството на младата девойка, на която той е може би настойник. Той отказва. А за да могат да водят разговори, им е бил нужен преводач и те попадат на господин Мелас. По-рано са имали друг преводач. На девойката не са казвали за пристигането на брата и тя е узнала това съвсем случайно.

— Превъзходно, Уотсън! — извика Холмс. — Аз наистина мисля, че вие не сте далече от истината. Вижте, всички карти са в ръцете ни, трябва само да се боим от насилие от страна на тия господа. Ако ни дадат достатъчно време, ние ще ги уловим.

— Но как ще ги открием къде се намира тяхната къща?

— Е, ако вашите предположения са правилни и името на тази девойка е София Кратидес (или това е предишното, ѝ име), не е трудно да попаднем на следите ѝ. Тя е главната ни надежда, понеже братът, изглежда, е съвсем чужд тук. Ясно е, че вече е минало известно време, откакто Харолд е влязъл във връзка с тая девойка, във всеки случай няколко седмици — понеже братът е успял да узнае това в Гърция и да дойде тука. Ако те са живели на едно място през цялото време, ние трябва да получим някакъв отговор на обявата на Майкрофт.

Докато водехме тоя разговор, ние стигнахме до нашата къща в Бейкър Стрийт. Холмс пръв се качи по стълбата и като отвори вратата в стаята ни, трепна от учудване. Аз погледнах през рамото му и също се изумих. Майкрофт Холмс седеше в креслото и пушеше лула.

— Влизай, Шерлок! Внимавайте, господине! — любезно продума той, като се усмихваше на нашите учудени лица. — Ти не очакваше от мене такъв скок, нали, Шерлок? Но в тая история има нещо особено привлекателно за мене.

— Как попадна тук?

— Аз ви изпреварих с файтон.

— Откри ли се нещо ново?

— — Получих отговор на обявата.

— А!

— Да, няколко минути след като си отидохте.

— И какво?

Майкрофт Холмс извади лист хартия.

— Ето записката — каза той — написана с меко перо на скъпа хартия с кремав цвят от стар болен господин. „Господине, в отговор на

вашата обява от днешно число, мога да ви съобщя, че аз много добре знам младата девойка, за която става дума. Ако се потрудите да наминете към мен, ще ви съобщя някои подробности за нейната тъжна история. Сега тя живее в Бекънам, в имението «Мирти». С почит: Дж. Девънпорт“

— Той пише от Лоуир Бриксън — каза Майкрофт Холмс. — Как мислиш, Шерлок, да отидем ли при него да го разпитаме?

— Животът на брата е по-скъп от историята на сестрата, мой мили Майкрофт. Аз мисля да отидем в Скотланд Ярд за инспектор Грегсън, а оттам — право в Бекънам. Знаем, че човекът е обречен на смърт и всеки час има грамадно значение.

— Да вземем ли и г-н Мелас? — предложих аз. — Може да ни дотрябва преводач.

— Превъзходно — каза Шерлок Холмс. — Пратете за файтон и да тръгнем веднага.

При тези думи той изтегли чекмеджето на масата и аз забелязах, че пъкна револвер в джоба си.

— Да — каза в отговор на моя питащ поглед. — От всичко чуто заключих, че имаме работа с много опасна шайка.

Беше се стъмнило съвсем, когато стигнахме до къщата в Пал Мал, където живееше господин Мелас. Тъкмо преди нас беше дошъл някакъв господин, който го отвел със себе си.

— Не можете ли да ни кажете къде? — запита Майкрофт Холмс.

— Не зная — отвърна жената, която ни отвори. — Зная само, че той излезе с файтон заедно с един благородник.

— Тоя благородник не си ли каза името?

— Не, господине.

— Да не е бил висок хубав млад брюнет?

— О, не, господине. Невисок господин, с очила, със слабо лице, но с доста приятно държане. Той се смееше през цялото време, докато приказваше.

— Да вървим по-скоро! — отсечено викна Шерлок Холмс.

— Работата става доста сериозна! — забеляза той, когато стигнахме в Скотланд Ярд. — Тия хора пак са хванали Мелас. Той е човек неособено храбър, както са забелязали в оная нощ. Негодникът е успял да го заплаши, щом се е появил пред него. Без съмнение потрябвали са им неговите услуги, но след като се възползват от тях,

те може би ще искат да го накажат за това, което смятат за предателство от негова страна.

Ние се надявахме, че с железницата ще стигнем в Бекънам по-скоро, отколкото с файтон, обаче когато стигнахме в Скотланд Ярд, бяхме принудени да стоим цял час, докато дойде инспектор Грегсън, и да изпълним известни формалности, необходими, за да можем да влезем в къщата. Беше вече десет без четвърт, когато пристигнахме на гарата, и десет и половина, когато и четиримата се озовахме в Бекънам. Като пропътувахме половин миля от гарата, ние се намерихме пред „Мирти“ — голяма мрачна къща, която се издигаше сама, далече от пътя. Тук оставихме файтона и тръгнахме по пътя.

— Прозорците са тъмни — забеляза инспекторът. — Къщата, изглежда, е празна.

— Нашите птички са хвъркнали и гнездото е празно — отбеляза Холмс.

— Защо говорите така?

— Преди един час отгук е минала тежко натоварена кола. Инспекторът се разсмя.

— Аз видях следи от колела на светлината на фенера пред вратите, но откъде знаете, че е била тежко натоварена?

— Вие може би сте забелязали, че същите следи от колела минават и от другата страна. Но браздите, които идат от вратата, са много по-дълбоки, та може да се приеме за сигурно, че в товарната кола е имало тежък багаж.

— Вие ме надхитрихте малко — каза инспекторът, като свиваше рамене. — Няма да е леко да влезем в къщата. Но да опитаме преди това няма ли да ни чуе някой отвътре...

Той започна силно да чука с чукчето на вратата и да звъни със звънеца, но съвсем безуспешно. Холмс изчезна нейде и се върна след няколко минути.

— Отворих един прозорец — каза той.

— Добре че сте на наша страна, а не срещу нас, господин Холмс — забеляза инспекторът, като видя как ловко другарят ми отвори ключалката. — Е, струва ми се, в такъв случай можем да влезем, без да чакаме покана.

Един след друг ние се промъкнахме в голяма стая, наглед същата като онази, в която е бил въведен господин Мелас. Инспекторът запали

фенера и при светлината му ние можахме да разгледаме двете врати, завеската, лампата, японските вещи — всичко, което бе описал гръкът. На масата стояха две чаши, празна бутилка от бренди и остатъци от ядене.

— Що е това? — внезапно каза Холмс.

Ние всички се спряхме и се ослушахме. Отнейде над нас долиташе тих, жалостив звук, приличен на стон. Холмс се хвърли към вратата и изтича в преддверието, ние с инспектора — след него, а Майкрофт се мъчеше да не остава по-назад от нас, доколкото му позволяваха килограмите.

На втория етаж ние видяхме три врати; зад средната от тях се разнасяха зловещите звуци, които се понижаваха до мърморене, ту преминаваха в рязък крясък. Вратата бе заключена, но ключът беше отвън на ключалката. Шерлок бързо отвори вратата и се втурна в стаята, но след миг отскочи назад, хванал с ръка гърлото си.

— Това са въглища! — извика той. — Почакайте. Ще мине.

Като надзърнахме в стаята, видяхме, че тя се осветява от слаб син пламък, който трептеше на малък меден мангал, поставен сред стаята. Пламъкът хвърляше мъртвешки неестествен кръг светлина на пода. В сянката забелязахме неясните очертания на двама души, притиснали се до стената. От отворената врата миришеше на ужасно отровни изпарения, от които се закашляхме и едва не се задавихме. Холмс се хвърли към стълбата, за да пусне пресен въздух, отвори прозореца и изхвърли мангала в градината.

— След минута ще можем да влезем — задъхано проговори той. — Къде е свещта? Мисля, че в такъв въздух не може да се запали кибрит. Подръж фенера до вратата, Майкрофт, а ние ще ги измъкнем. Хайде, дръжте!

Ние се хвърлихме към отровените и ги измъкнахме на площадката. И двамата бяха безчувствени, с посинели устни, подпухнали, с кървави лица и излезли от орбитите очи. Лицата им бяха толкова обезобразени, че само по черната брада и набитата фигура ние можахме да познаем преводача грък, с когото се бяхме разделили преди няколко часа в клуба на Диоген. Той бе яко вързан за ръцете и нозете, а над едното му око се виждаха следи от силен удар, другият, вързан по същия начин, беше висок, крайно мършав мъж, с лице уродливо, изпъстрено с ленти от лепкави мушамички. Той престана да

стене като го сложихме на пода, и за мен бе достатъчен само един поглед, че вече няма нужда от нашата помощ. Но господин Мелас бе още жив и след по-малко от час, с помощта на амоняк и бренди, аз успях да му върна съзнанието. Той отвори очи, и имах удоволствието да се убедя в това, че моята ръка го е спасила от мрачната долина на смъртта, където се срещат всички пътища.

Историята, която ни разказа той, излезе проста и потвърди всичките ни предположения. Посетителят дошъл при господин Мелас, извадил от ръката си нож и така заплашил гръка, че ще го убие веднага, та успял да го заведе със себе си и тоя път. Хихикащият господин е имал почти хипнотично влияние върху нещастния езиковед. Мелас не можеше и да говори за него без трепет и без да побледнее. Бързо го завели в Бекънам и бил принуден да превежда при свиждане, още по-драматично от първото: англичаните заплашвали пленника с незабавна смърт, ако не се съгласи на техните искания. Най-сетне, като видели, че никакви заплахи не помагат, те го тикнали обратно в затвора му и, като упрекнали Мелас в предателство, разкрито поради обявата във вестниците, оглушили го с един удар с бастун; той изгубил съзнание и се опомни, когато ние го свестихме.

Такова бе странното приключение, което се случи с преводача грък; той и досега не е напълно изяснено. Като се видяхме с благородника, който бе отговорил на обявата, узнахме, че нещастната Млада девойка произхожда от богато гръцко семейство и е пристигнала в Англия при свои познати. Тя се срещнала с един млад човек, Харолд Латимър, който добил над нея силно влияние и я придумал да избяга с него. Нейните познати, неприятно поразени от тоя случай, се ограничили с това, че известили на брат ѝ, който живеел в Атина, и след това си измили ръцете. Братът пристигнал в Англия и непредпазливо попаднал в ръцете на Латимър и неговия съучастник Уилсън Камп, човек с най-тъмно минало. Като видели, че непознатият не знае английски и е съвсем безпомощен в ръцете им, престъпниците го държали като пленник в къщата си и с жестокост и глад се опитвали да го заставят да се отрече в тяхна полза от имотите на сестра си. Девойката не е знаела, че той е в същата къща, а мушамичките по лицето му са били залепени, за да не го познае в случай на неочаквана среща. Но въпреки тая предпазливост, тя с женската си наблюдателност веднага го познала при първото идване на преводача.

Бедната девойка също е била пленница, понеже в къщата нямало никой освен човека, изпълняващ ролята на файтонджия, и жена му, а те и двамата били довереници на заговорниците. Като видели, че тайната им е открита, а от пленника нищо не може да се откопчи, престъпниците избягали с девойката от наетата мебелирана къща, като преди това отмъстили, както си мислели, и на оня, с когото ие им се удало да се справят и който ги издал.

След няколко месеца ние получихме от Будапеща интересна изрезка от вестник. В нея се съобщаваше за трагичната смърт на двама англичани, които пътували с някаква жена. Те и двамата били намерени заклани и унгарската полиция предполагаше че са си нанесли един другиму смъртоносни рани. Но струва ми се, Холмс е на друго мнение. Той предполага и досега, че ако можем да намерим гъркинята, бихме узнали как е отмъстила за цялото зло, причинено на нея и на брат ѝ.

МОРСКИ ДОГОВОР

ИСТОРИЯТА РАЗКАЗВА Д-Р УОТСЪН

В моите ученически години имах един приятел на име Пърси Фелбс. Той беше едно много умно момче и винаги получаваше наградите в училище. Неговият чичо беше лорд Холдърс, известен правителствен деятел. Пърси беше два класа по-горе от мен и когато напусна училището, аз загубих следите му. След доста години чух, че Пърси Фелбс заема много добра служба в Министерството на външните работи, но не можахме да се видим, защото и двамата бяхме заети със своята работа.

Така аз бях много изненадан, когато получих следното писмо:

Бриабра — Уокинг

„Мой скъпи Уотсън, аз съм сигурен, че Вие помните Пърси Фелбс, който беше в пети клас, когато Вие бяхте в трети. Може би сте чули, че благодарение на чичо си заемам висока служба в Министерството на външните работи. Всичко вървеше добре, докато една ужасна случка не разруши всички мои планове. Аз не мога да Ви пиша повече, защото съм неподвижен и слаб след двата месеца на мозъчно възпаление, но Вие трябва да се видите с мен. Аз ще Ви разкажа всичко. Моля Ви, намерете и доведете Вашия приятел Шерлок Холмс. Надявам се да ми даде своето мнение, без да гледа на полицейската клауза, която не може, защото бях много болен. Аз съм толкова слаб, че все ще диктувам своите писма.

Ваш стар съученик: Пърси Фелбс“

„Трябва нещата наистина да са много сериозни“, казах си аз, когато вървах по „Бейкър стрийт“. Бях щастлив да намеря приятеля си

вкъщи. Той работеше упорито над някакъв химически проблем. Химията беше едно от неговите увлечения.

— А, Уотсън, след един момент ще бъда на твоите услуги — каза той и стана от писалището, прибирайки написаното.

Минута след като влязох, той вече седеше в едно кресло и пушеше любимата си лула.

— Аз се надявам, Уотсън, че има нещо интересно за мен. Какво е? — попита Холмс.

Аз му подадох писмото и той го прочете с голямо внимание.

— Това не ми казва нищо полезно — промърмори той, — но жената, която е писала писмото, е човек със силен характер.

— Защо мислите, че писмото е написано от жена?

— Аз съм напълно сигурен в това — отговори той. — Разбира се, че ще дойда с вас. Ние можем да отидем да се видим с вашия приятел.

Половин час по-късно ние бяхме в Уокинг. Бриабра не беше близо до гарата. Това беше една висока къща с градина пред нея. Един пълен мъж на около 50 години излезе от вратата. Той имаше много червени бузи и весели очи.

— Аз съм много доволен, че вие пристигнахте — каза той, здрависвайки се с нас. — Бедният Пърси ще бъде щастлив. Той каза, че вие сте неговата последна надежда. Баща му и майка му ме помолиха да ви посрещна. Те не могат да ви кажат нищо за тая история.

— Вие не сте член на тази фамилия — каза Холмс. — Виждам това.

За един миг мъжът го изгледа изненадан, след това прихна да се смее.

— О, вие сте забелязали буквите „Ж. Х.“ на моя медальон. Разбира се, аз не съм член на фамилията, но се приготвям да стана. Името ми е Жозеф Харисон и Пърси се готви да се жени за сестра ми Ани. Сега тя е в неговата стая. Тя бдеше над болния тези два месеца. Но влезте при него.

* * *

Стаята на Пърси Фелбс беше на първия етаж до гостната. Ние влязохме там и видяхме един млад мъж, много бледен и слаб, който

лежеше на дивана до прозореца. Аз трудно познах моя стар съученик. Едно младо момиче седеше до него. То стана, когато ние влязохме.

— Аз ще си отида, Пърси! — каза то.

Той хвана ръката ѝ.

— Не, не, Ана! Вие трябва да останете. Аз съм много доволен да ви видя, Уотсън — каза той. — Това, мисля, е вашият прочут приятел г-н Шерлок Холмс.

Аз му го представих и двамата седнахме. Пълният мъж излезе, но неговата сестра остана. Тя беше едно много красиво момиче с големи тъмни очи и черна коса.

— Аз не искам да губя вашето време — каза Фелбс, повдигайки се от дивана. — Затова първо ще ви разкажа всички факти: Само преди няколко седмици аз бях щастлив човек, мистър Холмс, и се приготвих да се женя, когато се случи това ужасно нещо с мен. Както знаете, Уотсън, аз бях в Министерството на външните работи и заемах там един отговорен пост. На 23 май моят чичо, който е министър на външните работи, ме повика в стаята си.

— Това — каза той, вземайки един голям свитък хартия от своето писалище — е оригиналът на тайния морски договор между две морски страни. Аз не ще кажа имената им. Възможно е другите страни да са готови да заплатят много пари, за да научат съдържанието на тези документи. На документите трябва да се направят копия веднага и аз ви се доверявам за това. Имате ли писалище във вашата канцелария?

Казах, че имам.

— Тогава вземете договора и го заключете там. Вие можете да останете след работните часове във вашата канцелария и тогава пригответе копията на документа, без да бързате. Когато сте готов, заключете документа и копието в писалището и ми ги предайте утре сутринта.

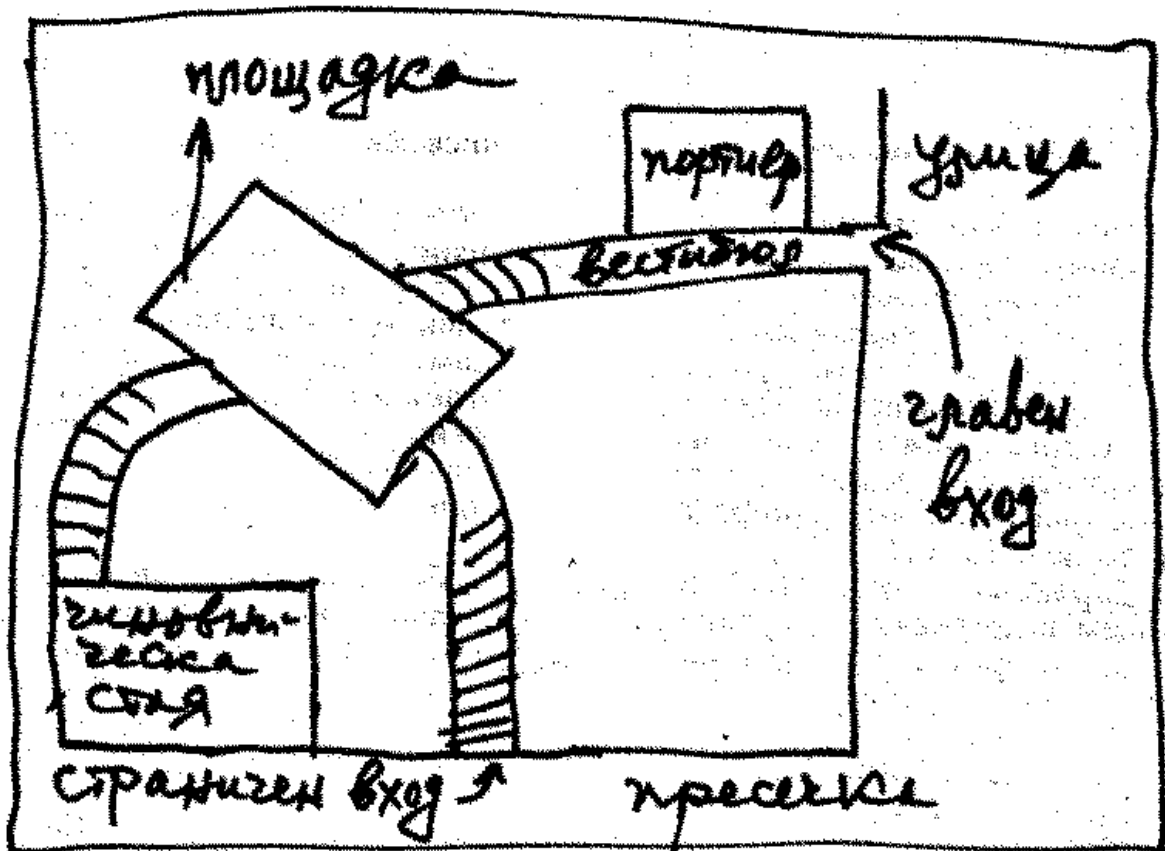
— Сигурен ли сте, че бяхте сами при тоя разговор? — попита Шерлок Холмс.

— Да, ние бяхме в центъра на една голяма зала и говорехме тихо.

— Моля, продължете вашата история.

— Когато всички чиновници излязоха, аз останах в моята канцелария и се зах за работа веднага, защото знаех, че Харисон, който ви посрещна тук, е в града и се надявах да отида с него в Уокинг с влака от 11 часа. Прочетох документа и видях, че моят чичо беше напълно

прав, когато говореше за важността му. След това седнах да правя копията. Това беше един много дълъг документ. В 9 часа видях, че не мога да се надявам да не изпусна влака. Тъй като бях твърде уморен от дългата работа през деня, реших да взема чаша кафе. Прислужникът прекарваше цялата нощ в една малка стая долу до стълбата и аз не можех да се надявам да взема чаша кафе оттам, защото работех свръхсрочно. Натиснах звънеца. За моя изненада една висока възрастна жена влезе в стаята. Тя обясни, че е жена на прислужника, и аз я помолих да донесе чаша кафе. След известно време продължих работата си, но тогава започна да ми се спи, Понеже кафето ми не беше донесено, аз отворих вратата и тръгнах по коридора към стаята на прислужника. Коридорът свършваше до една стълба. На средата на стълбата имаше малка площадка с още един коридор, който слизаше до страничната врата при прислужника. Ето, това беше планът на мястото.

Тук Пърси ми показа плана, надраскан на едно парче хартия.

— Аз слязох по стъпалата и видях, че прислужникът беше заспал и чайникът вреше кипнал. Почаках да се събуди, но звънецът до неговата глава удари силно и той се събуди.

— Господин Фелбс! — извика той, виждайки ме с учудване.

— Аз дойдох да видя готово ли е моето кафе — казах аз.

— Съжалявам, господине, аз бях приготвил чайника и той кипна, когато съм заспал. Но щом вие сте тук, кой натисна звънеца тогава? Това е звънецът от стаята, в която работите.

Аз замръзнах от страх. Някой беше в стаята ми, а документът лежеше на писалището. Изтичах бързо навън по стълбата, а после преминах коридора. Прислужникът ме последва. Нямаше никой в стаята, но документът не беше вече на писалището. Копието беше там, но оригиналът бе изчезнал.

Холмс седеше на стола и чупеше пръсти. Аз видях, че той беше заинтересован.

— Аз помислих, че крадецът е могъл да премине само през страничната врата, защото не видях никого в коридора и беше невъзможно да се скрие в моята стая. Така ние изтичахме отново в коридора до мястото, където започваше стълбата към страничната врата. Вратата беше затворена, но незаключена. Аз запомних, че в тоя момент гонгът на часовника удари три пъти. Беше 10 без четвърт.

— О, това е много важно! — каза Холмс, записвайки нещо в тефтерчето си.

— Нощта беше тъмна и валеше. В тази част на улицата, близо до канцелариите, нямаше никого. Само един полицаи стоеше на ъгъла.

— Един много важен документ е откраднат от Министерството на външните работи! Минавал ли е някой оттук? — извиках аз, бягайки към него.

— Аз стоя тук от четвърт час, сър. Видях само една висока възрастна жена, която мина преди известно време. Изглеждаше, че много бърза.

— А, това е моята жена! — извика прислужникът. — Ние само губим времето си тук, крадецът е тръгнал в друга посока.

Неговите думи ми се сториха много странни и аз го хванах за ръката.

— Къде живеете?

— „Брикстън“, улица „Иви“ 16... но, г-н Фелбс, да не губим време. Да отидем на другия край на улицата и да се опитаме да научим нещо там...

Ние говорехме така, но нямаше нищо, което да привлече вниманието ни в тази част на улицата. Тогава ние се върнахме в канцеларията и прегледахме стълбата и коридора без никакъв резултат. Претърсихме щателно етаж. Нямаше никакви следи, въпреки че навън беше мокро, понеже цял ден вали.

— Остави ли някакви следи на пода жената, която влезе в стаята Ви в 9 часа? — попита Холмс.

— Не, не! — каза Фелбс. — Тя беше събула обувките си и обула къщни чехли.

— Това е много интересно. Какво направихте после?

— Ние прегледахме стаята и не намерихме нито едно място, където можеше да се скрие крадецът. Беше ясно, че той е избягал през вратата. Звънецът бе отдясно на писалището ми, така че човекът, който е позвънил, е бил до писалището. Но аз не можах да разбера защо е постъпил така.

— Това е действително много странно. По пътя не намерихте ли някакви други следи от крадеца, когато преглеждахте стаята? Угарка, косъм или ръкавица?

— Не, не намерихме абсолютно нищо.

— Какво направихте тогава?

— Аз телефонирах на Скотланд ярд и г-н Форбс, детективът, дойде веднага. Разказах му за жената на прислужника. Ние взехме кола и веднага се отправихме към нейния дом. Едно младо момиче отвори вратата и ми каза, че нейната майка не си е дошла още. Решихме да я почакаме. Няколко минути по-късно чухме звънеца и тук направихме една сериозна грешка. Оставихме момичето да отвори вратата, то каза нещо на майка си с едва доловим шепот и жената не влезе в стаята, а изтича надолу по коридора, Форбс отвори вратата и ние се спуснахме след нея. Намерихме я в кухнята. Тя се обърна към нас и внезапно ме позна.

— О, това е г-н Фелбс от министерството — извика тя с учудване. — Моята дъщеря ми каза, че за мен са пратили двама джентълмени и аз се страхувах, че вие сте агенти и идвате за заплащането...

— Това не е много убедително — прекъсна Форбс жената. — Ние предполагахме, че сте взели един много важен документ от Министерството на външните работи.

Жената гръмко протестираше и каза, че не е вземала нищо, но ние претърсихме внимателно кухнята и гостната стая. Документът не беше там.

Как се почувствах тогава, аз не мога да ви кажа, защото внезапно се почувствах така болен, че повече нищо не помня. Напуснах къщата в състояние близко до безсъзнание. Вие можете да си представите колко наплашени бяха майка ми и бедната Ани, когато ме видяха. Те веднага ме поставиха да легна и аз пролежах в тази стая девет седмици, защото това е най-добрата стая в къщата. Жозеф, който спеше по-рано тук, го преместиха в другата стая. Ани стоеше при мен през всичкото време и дежуреше около мен нощем, така че не оставах никога сам. Сега аз се чувствам много по-добре. Г-н Холмс, вие сте моята последна надежда. Ако и вие не можете да ми помогнете, всичко е свършено за мен!

Пърси изглеждаше много уморен, когато свърши своята история, и Ани бързо му даде някакво лекарство.

— Вие казвате, че фактите са ясни, Фелбс — каза Шерлок Холмс. — Но аз искам да ви задам един-два въпроса. Знаят ли близките ви пътя до вашата канцелария?

— О, да! Всички мои роднини го знаят!

— Казвали ли сте им нещо за документите?

— Но как бих могъл? Аз останах нея вечер в канцеларията и никому нищо не съм казал.

— Знаете ли нещо за прислужника?

— Нищо! Само това, че той е стар ветеран войник.

— Добре, аз се надявам, че ще мога да науча нещо за него от Форбс.

Холмс замълча за миг.

— Вашето положение е много объркано, Фелбс — каза той най-после. — Аз ще направя всичко, за да ви помогна, но не ви обещавам нищо. Сега Уотсън и аз трябва да отидем в Лондон, но се надявам, че ще се върна тук с утрешния влак. Сега довиждане и не падайте духом.

— Искаше ми се да поговоря малко насаме с г-н Фелбс, преди да си отиде — каза ми Холмс, когато напуснахме стаята.

* * *

През цялото време на пътуването до гарата Холмс мълча, но когато пристигнахме там, той каза:

— Надявам се, че ще има време да пусна една телеграма за Форбс, преди да пристигне влакът.

Вече във влака той се обърна към мен:

— Предполагам, че Фелбс не пие, нали? — каза той.

— Не, не мисля, че пие.

— И какво мислите тогава за госпожица Ани Харисон, Уотсън?

— Признавам, че сте имали право за нея, като казахте, че е човек със силен характер — отговорих аз.

— Да, а тя, изглежда, е и добро момиче, Фелбс ще се ожени за нея най-късно през пролетта, както ми каза майка му. Ани и нейният брат дошли тук на посещение. Когато се случила тази история, тя гледала Пърси и нейният брат също останал, защото тук му било хубаво. Сега аз мисля кой има изгода от случилото се. Това са чуждите посолства... и лорд Холдърс.

— Но Пърси е негов племенник и лорд Холдърс трябва да е честен човек!...

— Да, аз мисля така, но все пак... Добре, ние ще отидем днес да го видим. Аз ще поговоря с него. Имам някои подозрения. На първо място крадецът не оставя следи по пода, въпреки че денят е дъждовен. Средството за това е той да се разхожда с кола. Възможно е да намерим тази кола. Друга от моите следи е звънецът. Кой го удря? Крадецът ли? Или е възможно крадецът да иска да се разкрие престъплението? Или това е една неволна случка? Или е... Но ето го Лондон. Хайде, Уотсън. Ние трябва първо да се срещнем с Форбс. Може би той има някаква вина, която е неизвестна на Фелбс.

Така ние тръгнахме към Скотланд ярд при Форбс. Той не ни каза нищо ново.

— Единственото нещо, което е ясно — каза той, — е, че прислужникът и неговата съпруга са честни хора и нямат никакво участие в кражбата на документа.

— Какво мислите за звънеца? — попита Холмс детектива.

— О, трябва да кажа, че не мога да разбера това звънене напълно!

— Да, то е много странно. Добре, повече няма за какво да се задържа при вас. Довиждане, Форбс.

— И тъй, нищо ново, Уотсън! — каза моят приятел, когато излязохме на улицата. — Аз бях напълно сигурен, че прислужникът и неговата жена нямат пръст в тая работа, че не са замесени. Сега трябва да отидем да видим лорд Холдърс.

Министърът на външните работи ни прие веднага.

— Аз бих искал да ви задам два въпроса, лорд Холдърс — каза Шерлок, сядайки на едно от креслата в министерския кабинет.

— Ще бъда щастлив, ако мога да ви отговоря — отвърна учтиво лордът.

— Вие именно в тая стая ли разговаряхте с вашия братовчед за договора?

— Да.

— Знаеше ли някой за това?

— Никой.

— Да, ако никой не е знаел за даването на договора, крадецът е влязъл в стаята случайно. Това е първият пункт. Тогава, след като са минали девет седмици и нищо не се е чуло за този договор, ние можем да предполагаме, че няма да го намерим в Министерството на външните работи.

Лорд Холдърс повдигна рамене.

— Може би крадецът е чакал за по-добра награда? — попита Шерлок Холмс.

— Ако почака малко повече, той не ще получи въобще нещо. След няколко месеца договорът няма да представлява тайна.

— О, това е много важно — забеляза Холмс. — Благодаря за информацията, лорд Холдърс, а сега сбогом!

— Това е една добра следа — каза Холмс, когато излязохме вън. Но лордът далече не е толкова богат, колкото смятахме, и не е получавал пари. Не забелязахте ли, че неговите обувки са твърде стари? Сега, Уотсън, вие можете да отидете при своите пациенти, не ще правим нищо повече днес, но ако ме намерите утре на гарата, ние ще заминем за Уокинг с влака от 10 часа.

Следващия ден аз намерих своя приятел на гарата в уговорения час. Той беше особено тих по целия път за Уокинг и аз не можах да отгатна за какво мисли.

Когато пристигнахме в Бриабра, ние видяхме, че Фелбс беше по-добре.

— Има ли някакви новини? — беше първия му въпрос.

— Аз не мога да ви кажа нищо определено — отговори Холмс. — Видях Форбс и вашия чичо и имам известни идеи, които могат да ви помогнат.

— Тогава вие няма да ме изоставите?

— В никакъв случай.

— Аз съм така щастлива, че вие казахте това! — изрече госпожица Харисон.

— Но ние тук имаме повече новини — каза Фелбс и неговото лице посивя съвсем. — Аз започнах, да мисля, че моят живот е в опасност, а не само моята чест.

— Ах! — възкликна Холмс.

— Да, това е много странно, защото аз винаги съм мислел, че нямам неприятели. Миналата нощ спях без болногледачка. Около 2 часа сутринта внезапно ме разбуди лек шум. Първо помислих, че това е мишка, но шумът продължи дълго и разбрах, че идва от прозореца. Скочих от леглото и се спуснах нататък. Мъжът (защото имаше мъж на прозореца) изчезна с бързината на мълния, но аз имах време да видя, че неговото лице беше покрито с плащ. Сигурен съм в това, че той имаше един дълъг нож в ръката.

— Това е действително много интересно — каза Холмс. — И какво направихте после?

— Аз нямах сили да се впусна след него. Затова отворих прозореца, позвъних на звънеца и зачаках. Няколко минути по-късно Жозеф влезе в стаята. Той повика слугите и те прегледаха земята близо до моя прозорец. Намериха някакви следи в цветните лехи, но понеже беше много тъмно, не можах да ги проследят по тревата, но намериха мястото, където крадецът се бе прехвърлил през оградата.

Историята подежда странно на Шерлок Холмс. Той стана от стола и започна да се разхожда из стаята.

— Мислите ли, че можете да обиколите къщата с мен? — попита Холмс, обръщайки се към Фелбс.

— О, разбира се! Аз имам достатъчно сили за това и ми се иска да прекарам малко на слънце. Жозеф ще излезе също с нас.

— И аз ще дойда! — извика госпожица Харисон.

— Съжалявам, но не трябва — каза Холмс, хващайки ръката й. — Аз трябва да ви помоля да останете тук.

Младото момиче изглеждаше недоволно, но изпълни нареждането на моя приятел. Жозеф ни посрещна навън и ние заедно отидохме под прозореца на Фелбсовата стая. Видяхме следите в цветните лехи, но те бяха така незабележими, че Холмс повдигна рамене.

— Това е безнадеждно — каза той. — Те не могат да ни кажат нищо. Нека обиколим къщата и да видим защо престъпникът е избрал именно тази стая. Прозорецът на спалнята и на столовата са широки, но те гледат към пътя... А, има една врата тук. За какво е тя?

— Това е страничната врата за слугите. Тя е затворена нощем.

— Държите ли нещо ценно в къщата?

— Не, нищо!

Холмс обиколи къщата с ръце в джобовете.

— Пътем — каза той, обръщайки се към Жозеф Харисон — вие казахте, че сте намерили мястото, където човекът е прескочил оградата. Искам да го видим.

Жозеф го заведе на едно място, където върховете на оградата бяха счупени. Малко парче от дърво беше паднало долу. Холмс го огледа внимателно.

— Това не е направено миналата нощ. Аз не виждам никакви следи от другата страна на оградата. Не, това няма да ни помогне. Нека се завърнем в стаята ви, Фелбс.

Пърси, който беше много слаб, вървеше бавно, опирайки се на ръката на Жозеф. Затова Холмс и аз първи влязохме в спалнята му и се отправихме бързо към отворения прозорец.

— Госпожице Харисон — каза моя приятел, — обещавайте, че вие ще останете на това място в течение на всички дни, докато се изясни събитието.

Това е много важно.

— Разбира се, господин Холмс — каза момичето с учудване.

— Когато вие отивате да спите, заключвайте вратата на стаята отсреща и вземайте ключа. Господин Фелбс трябва да дойде с нас в Лондон, но вие трябва да останете тук. Обещавайте ми да не казвате нито дума на никого. Те влизат!

Тя не отговори и в този момент двамата мъже се приближиха към прозореца.

— Ана, защо вие седите тук, а не излизате на слънце?

— Не, благодаря, Жозеф. Аз съм малко неразположена и тая стая е прохладна.

— Г-н Фелбс — каза Холмс, обръщайки се към младия човек, — можете ли да дойдете с нас в Лондон?

— Веднага?

— Да! Толкова бързо, колкото е възможно. Да кажем, след 1 час.

— Разбира се, ако бих могъл да ви бъда полезен.

— Вие ще ни бъдете много полезен и ще се върнете утре. Доктор Уотсън ще бди над вас. Ние ще се наобядваме тук и след това ще заминем за Лондон.

Всичко беше добре съгласувано в тоя план, но когато отидохме на гарата, Холмс внезапно каза:

— Съжалявам много, но не мога да замина за Лондон с вас. Забравил съм няколко малки предмета. Вие трябва да заминете двамата за „Бейкър стрийт“ веднага и да ме чакате там. Надявам се да бъда с вас утре по времето за закуска.

— Но вие казахте, че аз трябва да дойда с вас в Лондон колкото е възможно по-бързо! — извика учуден Фелбс.

— Ние ще говорим за това утре! Днес моята работа е много важна.

— Аз мисля, че той ще се опита да научи нещо ново за приключението от миналата нощ — каза Фелбс, когато седнахме във влака, отиващ за Лондон.

— Холмс никога не прави нещо без много сериозно основание — отговорих аз.

* * *

Фелбс и аз прекарахме един дълъг ден тогава. Младият мъж се чувстваше слаб и много нервен. Аз му четях разни интересни книги и разказвах за нашите училищни дни, но той говореше само за договора.

Затова, когато си легнахме в леглата, дълго време не можахме да заспим. В 8 часа следващата сутрин един автомобил спря пред нашата врата и през прозореца ние видяхме Шерлок Холмс. Една минута по-

късно моят приятел беше в стаята. Той изглеждаше бледен и уморен, а ръката му беше привързана.

— Вие сте били ранен? — извиках аз.

— Не, не, това е само драскотина — отговори той. — Аз ще ви разкажа всичко, но първо искам да закуся. Виждам, че и вие още не сте закусили. Моля ви, позвънете за закуска, Уотсън.

Няколко минути по-късно прислужникът донесе кафе и една покрита чиния. Ние всички седнахме да закусяме.

— Моля ви, яжте, г-н Фелбс — каза Шерлок Холмс.

— Благодаря, аз не мога да хапна нищо.

— Тогава може би вие ще махнете покривката от чинията, защото аз не мога да сторя това с моята ранена ръка.

Фелбс махна покривката и стана така бял, както чинията пред него. В чинията имаше един свитък синьо-сива хартия.

— Вие сте спасили моята чест! — извика той, грабвайки книгата и танцувайки в стаята като побъркан.

— Е, хайде, успокойте се! — каза Холмс. — Седнете и изпийте вашето кафе. Тогава ще чуете моята история.

Когато закуската беше прибрана и Холмс седна в креслото със своята неизменна лула, той започна да разказва какво бе станало в Бриабра през изминалата нощ.

— Когато вие се качихте на влака — каза моят приятел Холмс, — аз се върнах на гарата и останах там, докато се стъмни. Тогава тръгнах към Бриабра. Нямаше никой около къщата и аз се скрих в храстите под вашия прозорец, Фелбс. От моето скривалище можех да виждам стаята много добре. Госпожица Харисон седеше при масата и четеше. В 10 без 15 часа тя остави книгата си, затвори прозореца и напусна стаята. Аз чух звука на ключ в бравата. Госпожица Харисон изпълни моите поръчения и вие трябва да благодарите на нея за този щастлив край. В стаята сега беше тъмно, но на небето имаше луна. Аз стоях скрит и чаках. Най-после, около 2 часа сутринта, чух отново звук на ключ в бравата, вратата за прислугата се отвори и Жозеф Харисон се появи в лунната светлина.

— Жозеф! — извика учудено Фелбс.

— Да, Жозеф! — продължи Шерлок Холмс. — Той беше с непокрита глава, но имаше черен плащ на гърба си. Той леко се приближи към вашия прозорец и го отвори с един дълъг нож. Само след

момент беше вече в стаята. Аз станах и отидох към прозореца да видя какво ще прави вътре. Той държеше една свещ и преглеждаше ъгловата част на настилката, която покриваше пода. В един момент повдигна едно парче паркет, което не прилягаше плътно и извади документа, който беше скрит под него. Миг по-късно той се хвърли към прозореца, но аз бях там, чакайки го. Той се нахвърли върху мен с ножа и ние започнахме да се борим. Накрая той беше принуден да даде документа.

— Значи, всички тези седмици, когато бях болен, документът е бил в моята стая! — извика Фелбс.

— Да, наистина, и аз мога да ви кажа, че Жозеф Харисон е един много опасен човек. Щастieto на сестра му или вашата репутация в случая не представляват интерес за него. Аз започнах да се съмнявам в Жозеф, когато помислих, че е възможно той да е дочул за вас в Министерството на външните работи нея вечер. Мога добре да съпоставя фактите. Допуснете, че Жозеф е влязъл в министерството през задната врата и понеже знае пътя, той е отишъл направо във вашата стая, след като вие сте излезли. Позвънил е със звънеца, защото е нямало никого в стаята, и е искал да попита къде сте. В тоя момент е видял документа на масата и е разбрал, че това е документ с голяма ценност. Тогава го слага в джоба си и бързо заминава за Уокинг с първия влак. Пристигнал там, той скрива документа в своята спалня. Чака да го вземе след един или два дни, за да го продаде на някое чуждо посолство и да вземе за него много пари. Тогава вие заминавате за Бриабра внезапно и се разболявате, че го изместват в друга стая. Той няма време дори да вземе документа. Не може да се добере до него, защото вие сте непрекъснато там. Жозеф се опитва да влезе в стаята, когато вашата болногледачка не е там, но вие не спите. „Добре! — казах си аз. — Той непременно ще опита отново.“ Тогава помолих госпожица Харисон да не напуска стаята цял ден, а на Жозеф казах, че тримата заминаваме за Лондон. Знаех, че документът е скрит някъде в стаята, но нямах възможност да огледам за него. Така аз го оставих да влезе и когато Жозеф взе документа, му го отнех. Това е всичко! Пърси Фелбс бе замълчал за момент. След това той попита:

— Мислите ли, че той искаше да ме убие?

— Ножът му трябваше само за да отвори прозореца — отговори Холмс, — но Жозеф Харисон не е човек, на когото бих доверил своя живот. Веднага, след като ви изпратих, изпратих и телеграма на Форбс,

но не мислех, че полицията може да го хване. Може би е най-добре за всички да оставим Жозеф да избяга и да не разгласяваме историята. Не мислите ли и вие така?

ПОСЛЕДЕН СЛУЧАЙ

С болка на сърцето вземам перото, за да напиша последните си спомени за моя необикновено талантлив другар, господин Шерлок Холмс. Съзнавам, че в разпокъсаните и невинаги сполучливи разкази аз само се опитвах да опиша нещо от нашите съвместни преживявания, започвайки от нашата първа случайна среща, та чак до последния случай е „морския договор“, при който той успя да предотврати известни международни усложнения.

С този разказ аз исках да завърша спомените си и да не засягам събитието, донесло в душата ми пустота, която не можах да запълня в продължение на две години. Но последните писма на полковник Джеймз Мориарти, в които той защитава паметта на брат си, ме задължават да изложа пред обществото фактите такива, каквито ги видях и в които съм непосредствен участник.

Единствено аз зная истината и съм доволен, че настъпи моментът, от който нататък аз повече не мога да я крия. Доколкото ми е известно, за смъртта на моя другар се появиха само три съобщения: в „Журнал дьо Женев“ от 6 май 1891 г., в телеграмата на Ройтер, поместена в английските вестници от 7 май, и най-сетне — в споменатите писма. От тези съобщения първото и второто са съвсем кратки, а последното, както възнамерявам да докажа, съвсем изопачава фактите. Ето защо съм длъжен за пръв път да съобщя това, което се случи в действителност между професор Мориарти и мистър Шерлок Холмс.

Трябва да припомня, че след моята женитба и увеличаването на пациентите от частната ми практика отношенията ми с Холмс донякъде се измениха. Той понякога идваше при мен, когато искаше да има другар в своите разследвания. Но това се случваше все по-рядко и по-рядко, така че за 1890 г съм записал само три случая, в които участвах и аз. През зимата на споменатата година и ранната пролет на 1891 г. научих от вестниците, че френското правителство е помолило Холмс за съдействие във връзка с много важен случай и

получих две писма от Нарбон и Ним, от които ми се стори, че престоят му във Франция ще бъде продължителен. Затова аз останах учуден, когато на 24 април вечерта той влезе в кабинета ми. Порази ме бледният цвят на лицето му и видимото отслабване.

— Да, преуморен съм донякъде — отбеляза той, като по този начин отговаряше по-скоро на погледа, отколкото на думите ми. — Напоследък се случиха някои неща. Нали няма да имате нищо против, ако спусна капациите на прозореца?

Стаята се осветяваше само от лампата на масата, на която аз четях. Холмс се приближи до прозореца, затвори капациите и сложи здраво резето.

— Боите ли се от нещо? — запитах аз.

— Да.

— От какво?

— От изстрел от засада.

— Какво искате да кажете с това, мой мили Холмс?

— Мисля, че ме познавате добре и не ме считате за нервен човек. Но, според мен, да не се признава близката опасност е по-скоро признак на глупост, а не на храброст. Моля, подайте ми кибрита.

Той запуши цигара, като че ли намираще в това някакво успокоение.

— Длъжен съм да ви се извиня за това късно посещение — каза той. — А освен това ще ви помоля да ми позволите да се измъкна от къщата ви през оградата на градината.

— Но какво значи всичко това? — попитах аз. Той протегна ръка и при светлината на лампата аз видях, че двата му пръста са окървавени и наранени.

— Както виждате, това не са празни работи — с усмивка проговори той. — Раните са толкова сериозни, че мога да се лиша от ръката си. У дома ли си е госпожа Уотсън?

— Не, гостува у наши познати.

— Наистина ли? Значи сте сам?

— Съвсем сам.

— В такъв случай ми е по-лесно да ви предложа да ме придружите за една седмица в Европа.

— Къде?

— О, където и да е. Буквално за мен е все едно.

Всичко това беше твърде странно. Не е в характера на Холмс да предприема безцелни разходки, а при това нещо в бледото му и изтощено лице ми говореше, че нервите му са обтегнати докрай. Той забеляза въпроса в очите ми и като обгърна коленете си, започна:

— Вие навярно никога не сте чували за професор Мориарти?

— Никога.

— Ето, това е чудното — извика Холмс. — Човекът работи в Лондон и никой не е чувал за него. Това именно му позволява да постигне рекорд в престъпленията. Казвам ви съвсем сериозно, Уотсън, че ако би ми се удало да го заловя и да избавя обществото от него, бих сметнал моята кариера за завършена и бих се отдал на други по-спокойни занимания. Между нас казано, последните ми работи, при които направих услуга на шведския кралски двор и на френската република, ми дават възможност да живея тих живот, според моите наклонности, като по този начин съсредоточа цялото си внимание върху химичните опити. Но аз не мога да бъда спокоен, не мога да стоя на едно място при мисълта, че човек като професор Мориарти безнаказано се разхожда по улиците на Лондон.

— Какво е направил този професор?

— Неговият живот е необикновен. Той има отличен произход, превъзходно е образован и е надарен с фантастични математически способности. На двадесет и една години е написал трактат за Нютоновия бинوم, което му е донесло европейска известност. Благодарение на това той е получил катедра в един от нашите не най-известни университети. По всичко личало, че го очаква бляскаво бъдеще. Но ясно е, че той притежава и най-сатанински наследствени наклонности. В неговите жили тече престъпна кръв, а необикновените му умствени способности не само не са потиснали тези наклонности, ами са ги стимулирали и са ги направили опасни. За него започнали да се носят подозрителни слухове в университетския град, поради което е бил принуден да се откаже от катедрата си и да се засели в Лондон. Тук е започнал да подготвя за кандидатстване младежи за офицерски изпити. Това е всичко, което обществото знае за него. Останалото съм го открил лично аз. Както знаете, Уотсън, никой така добре, както аз, не е запознат с висшите престъпни кръгове на Лондон. Преди няколко години аз започнах да чувствавам, че зад всяко престъпление се крие някаква сила, сериозно организирана сила, която винаги върви срещу

закона и помага на престъпника. Много пъти в най-разнообразни случаи — фалшификации, грабежи, убийства — аз чувствавах присъствието на тази сила и подозирах нейното участие в множество неразкрити престъпления, за които не са се съветвали с мен. Години наред аз се мъчех да повдигна края на завесата, която криеше тази тайна, и най-после дойде времето, когато намерих нишката. Проследих я през хиляди странни лъкатушения, докато не ме доведе до експрофесора Мориарти — математическата знаменитост. Той е Наполеон в областта на престъпленията, Уотсън. Той е организатор на грамаден брой престъпления в нашия огромен град. Той е философ, отвлечен мислител. Има първокласен ум. Той стои неподвижно в средата, като паяк в центъра на своята паяжина, но тя е разклонена на хиляди нишки и той много добре знае значението на всяко потрепване на която и да е от тези нишки. Самият той не е изпълнител. Той съставя плановете. Но хората му са многочислени и отлично организирани. Ако трябва да се извърши каквото и да е престъпление — да речем, да се открадне документ, да се ограби нечий дом, да се отстрани неудобен човек от пътя на някого — трябва само да се помоли професора и той ще състави плана. Агентите му могат да бъдат заловени. В такива случаи винаги ще се намерят пари за освобождаване под гаранция или за наемане на най-добрия адвокат. Но централната власт, която ръководи всичко това, никога не може да бъде заподозряна, не може да бъде разкрита. Такава беше организацията, до която се добрах по пътя на изводите. С цялата си усърдност аз употребих много енергия, за да я открия и сломя. Но професорът се беше заобиколил със стена, през която с много усилия трябваше да се преминава, за да се търсят улики, които да го доведат до съда. Вие знаете възможностите ми, Уотсън, но след три месеца бях длъжен да си призная, че най-после срещнах противник, който да не ми отстъпва в умствено отношение. Възхищението от изкуството му заглушаваше у мен ужаса от неговите престъпления. Но най-после той направи грешка — малка, много малка грешка, но тя не можеше да се скрие, защото аз го следях с изключително внимание. Аз се възползувах от случая и започнах да свивам обръча, като съм готов да го свия докрай. След три дни, т.е. идущия понеделник, всичко ще бъде свършено и професорът, заедно с основните членове на шайката ще попаднат в ръцете на полицията. Тогава ще започне най-голямото наказателно дело на нашия век, ще

бъдат изяснени повече от четиридесет големи престъпления, тайнствени престъпления, и всички членове на шайката ще бъдат обесени. Достатъчна е само една грешна крачка обаче, и те могат да се измъкнат от ръцете ни в последния миг. Мъчно може да се измами професор Мориарти. Той виждаше всяко действие, което предприемах срещу него. Нееднократно той се мъчеше да ми се изплъзне, но не успяваше. Знаеш ли, приятелю, ако можеше подробно да се опише тази мълчалива борба, броят на нанесените и отбитите удари, всичко това би представлявало една от най-блестящите страници от историята на разкриване на престъпленията. Никога досега не съм се издигал до толкова високо професионално ниво и никога досега противникът не е настъпвал срещу мен така упорито. Той ми нанасяше силни удари, аз — още по-силни. Тази сутрин бяха направени последните стъпки в тази титанична надпревара. След три дни всичко би трябвало да бъде свършено. Аз седях в стаята си, разсъждавах върху един въпрос, когато вратата се отвори ненадейно. Пред мен стоеше професор Мориарти. Нервите ми са доста здрави, Уотсън, но трябва да ви призная, че потръпнах, когато видях пред себе си човека, който толкова време занимаваше моите мисли. Неговата външност ми е добре позната. Той е много висок и слаб. Има изпъкнало бледо чело и хлътнали очи. Избръснатото му бледо, аскетично лице наистина подобава на професор. Гърбът му е изкривен от постоянните занимания, лицето му изпъква напред и някак странно се поклаща настрани като у влечуго. Той ме гледаше с любопитство изпод тежките си вежди. „Вашето чело е по-слабо развито, отколкото очаквах — най-после проговори той. — Опасен навик е да се пипа зареден револвер в джоба на халата.“ Работата е там, че при вида на професора аз изведнъж разбрах каква опасност ме заплашва. За него единственото спасение беше да ме накара да замлъкна завинаги. За миг аз преместих револвера от чекмеджето в джоба си и го опипвах през халата. При тази негова забележка аз извадих револвера и го сложих с вдигнат ударник на масата. Мориарти продължаваше да ме гледа, като примигваше и се усмихваше, но нещо в неговия поглед ме караше да се радвам, че револверът ми е под ръка. „Вие сякаш не ме познавате“ — каза той. „Напротив — отговорих аз. — Струва ми се, напълно ви е ясно, че ви познавам. Седнете, моля, аз мога да ви отделя пет минути, ако искате да ми кажете нещо.“ „Всичко, което аз искам да ви кажа, ви е минало

през ума“ — каза той. „Както и навярно моят отговор — във вашия ум“ — отговорих аз. „И така, вие държите на своето?“ „Непоколебимо.“ Той отпусна ръката си в джоба, а аз взех от масата револвера. Обаче той извади само бележник, в който имаше записани няколко дати. „Вие ми пресякохте пътя на 4-и януари — каза той. — На 23-и ме обезпокоихте; в средата на февруари сериозно ми попречихте; в края на март окончателно объркахте моите планове; а сега, в края на април, поради вашия непрекъснат натиск, съм пред угрозата да загубя свободата си. Положението става невъзможно.“ „Вие искате да направите някакво предложение?“ — запитах аз. „Оставете тази работа, господин Холмс — каза той, като поклащаше глава от една на друга страна, — знаете ли, оставете я.“ „След понеделник“ — казах аз, „Е, е — каза той. — Уверен съм, че човек с такъв ум като вашия трябва да разбере, че има само една възможност — да изостави тази работа. За мен беше наслада за ума, когато ви наблюдавах, и затова съвсем искрено ви казвам, че бих бил много огорчен, ако трябва да прибъгвам към крайни мерки. Вие се усмихвате, господине, но ви уверявам, че говоря истината.“ „Опасността е моя постоянна спътница“ — отбелязах аз. „Това не е опасност, а неизбежна гибел — каза той. — Вие стоите на пътя не на един човек, а на цяла могъща организация, значението на която, въпреки големия ви ум, не сте оценили достатъчно. Трябва да се махнете от пътя, иначе ще ви смажат.“ „Боя се, че удоволствието, което ми доставя този разговор, ще ме принуди да пренебрегна останалите си важни задължения“ — казах аз, като станах от мястото си. Той също стана, погледна ме мълчаливо и поклати глава. „Е, какво да се прави? — най-после каза той. — Много съжалявам, но, струва ми се, направих всичко, каквото трябваше. Зная цялата ви игра. До понеделник вие не можете да направите нищо. Това е двубой между вас и мен, господин Холмс. Вие се надявате да ме поставите на подсъдимата скамейка. Разберете, никога няма да бъда там. Вие се надявате да ме победите. Казвам ви, че това никога няма да ви се удаде. Толкова, колкото сте умен, за да ме погубите, бъдете уверен, от своя страна, и аз мога да ви погубя.“ „Вие ми наговорихте куп любезности, господин Мориарти — отговорих аз. — Позволете ми да ви отговоря с една: ако съм сигурен, че ще се изпълни вашето първо предположение, то в интерес на обществото с радост бих се съгласил да се изпълни и второто.“ „Мога да ви обещаю, че ще се изпълни

последното“ — с насмешка отговори той, като обърна към мен извития си гръб, и накрая, като ме погледна няколко пъти, излезе от стаята.

— Такава беше моята странна среща с професор Мориарти. Признавам, че не бях очарован. Неговият мек, точен начин на изразяване създава илюзия за искреност, каквато не може да се получи при обикновеното заплашване. Разбира се, вие ще ме запитате, защо не се обадя в полицията. Работата е там, че ударът ще бъде нанесен от страна на неговите хора. Аз имам доказателства, че това ще стане така.

— Срещу вас беше ли вече устроено нападение?

— Драги Уотсън, професорът не е от хората, които обичат да дремят. Следобед отидох по работа на Оксфорд стрийт. В мига, в който завивах зад ъгъла, върху мен налетя екипаж с такава скорост, че ако не бях скочил на тротоара, щях да бъда премазан. Със същата скорост екипажът се скри от очите ми. Продължих по улица „Кер“, където пък от покрива на една сграда пред краката ми се разби керемидата. Повиках полицаи, с когото огледахме мястото. На покрива имаше пригответени керемиди за ремонт и полицаят искаше да ме увери, че вятърът е съборил керемидата. Аз, разбира се, знаех каква е работата, но не можех да докажа нищо. След това с файтон отидох до жилището на брат си, където прекарах остатък от деня. Сега, на път за вас, ме нападна някакъв негодник с дърво. Аз го повалих и притичалият полицаи го задържа. Но съм напълно уверен, че няма да бъде установена никаква връзка между благородника, от чиито предни зъби си разбих ръката, и бившия преподавател по математика, който навярно решава задачи на десет мили оттук. Предполагам, не се учудвате, Уотсън, че когато влязох при вас, най-напред затворих капачите и ви помолих за разрешение да си отида у дома, като използвам необичайно място за излизане.

Много пъти ми се беше случвало да се възхищавам от моя другар, но никога колкото в момента, когато той спокойно описваше всички случки през този ужасен ден.

— Ще останете ли да пренощувате у нас? — запитах аз.

— Не, мили мой. Аз бих бил опасен гост. Освен това аз вече съм си съставил планове и вярвам, че всичко ще мине гладко. Работата е напреднала дотолкова, че може да мине и без моята помощ. Залавянето може да мине и без мен, а моето присъствие ще бъде необходимо само за даване на показания. Очевидно е, че за мен е най-добре да замина за

няколко дни, докато полицията получи възможност да действа свободно. Ето защо би ми било приятно да ме придружите в Европа.

— Сега работата, по това време на годината, ми е слаба — казах аз, — а имам и колега, който ще се съгласи да ме замества. Ще дойда с вас на драго сърце.

— А ще можете ли да тръгнете утре заранта?

— Щом е необходимо.

— О, да. Това е много важно. Сега слушайте упътванията, които ще ви дам, и ги спазвайте буквално, защото заедно с мен ще застанете срещу най-умния престъпник и най-могъщото сдружение на негодници в Европа. Слушайте! Ще изпратите още сега багажа си по доверено лице на гара Виктория. Сутринта изпратете слугата за файтон, но му заповядайте да не взима нито първия, нито втория от тези, които ще срещне. Ще седнете в наетия файтон и ще отидете в Странд към Лоутърския пасаж, като предадете адреса на файтонджията, написан на хартия, и като го предупредите да не хвърля листа с адреса. Ще си пригответе предварително точната сума, така че щом минете пред пасажа, да можете да скочите, да пресечете пасажа и да излезете в другия му край в десет без четвърт. На ъгъла ще ви чака файтон: Кочияшът ще бъде в голям черен плащ и с яка, обшита с червен кант. Той ще ви доведе до гарата точно преди тръгването на влака за континента.

— Къде ще се срещнем?

— На гарата. Запазил съм второто, купе от първа класа.

— Значи ще се срещнем във вагона. — Да.

Напразно уговорях Холмс да пренощува при мен. Разбирах го много добре, че не иска да причинява неприятности на приютилия го дом. Като ми повтори набързо нарежданията си, ние излязохме в градината, той се прехвърли през оградата откъм улица „Мортимър“, подсвирна за файтон и се изгуби в тъмнината.

На заранта аз изпълних буквално указанията на Холмс. Наех файтона с всички предпазни действия, за да не излезе някой от тези, които ни дебнеха, и веднага след закуската отидох към Лоутърския пасаж. Преминах го бързо и намерих очакващия ме файтон, на капрата на който седеше човек с едър ръст и черен плащ. Едва скочих във файтона, той шибна конете и се понесохме към гара Виктория. Щом слязох, той тръгна веднага, без да ме погледне.

Дотук всичко вървеше прекрасно. Багажът ми беше вече на място и аз без мъка намерих купето, което ми беше посочил Холмс, още повече, че то беше единственото, на което имаше надпис „заето“. Безпокоеше ме само фактът, че приятелят ми още не се появява. До тръгването на влака оставаха още само седем минути. Напразно търсех тънката фигура на Холмс между пътниците и изпращачите. От него нямаше ни следа. Използувах няколко минути, за да помогна на един почтен италиански духовник, който се мъчеше да обясни на лош английски, че багажът му трябва да бъде изпратен през Париж. След това, като огледах още веднъж наоколо, се върнах в купето, където намерих своя престарял приятел италианец. Носачът го упътил при мен, въпреки надписа „заето“.

Не можах да обясня на духовника, че няма право на това място в купето, защото аз знаех италиански по-малко, отколкото той английски. Поради това само вдигнах рамене и продължих да се вглеждам за своя другар. Тръпки ме побиваха при мисълта, че причината за неговото отсъствие може да бъде някакво нещастие, постигнало го през нощта. Кондукторът вече затвори вратата, чува се свирки, когато изведнъж...

— Вие не ме удостоихте дори с един поздрав, мили Уотсън! — проговори нечий глас.

Неописуемо учуден, се обърнах. Старият духовник обърна лице към мен. За миг бръчките по лицето му се изгладиха, носът се отмести, долната устна се сви, устата му престана да се криви, пламък проблесна в мътните очи, прегърбената фигура се изправи. Но в следващия миг цялото тяло пак се сви и Холмс изчезна толкова бързо, колкото се появи.

— Боже мой! — извиках аз. — Как ме изплашихте!

— Необходима е предпазливост — прошепна Холмс. — Имам причини да предполагам, че те са по дирите ни. А! Ето го и самия Мориарти!

В този миг влакът потегли. Като погледнах през прозореца, аз видях един висок човек, който си проправяше път през тълпата и махаше с ръка, като че искаше да спре влака. Но вече беше късно. Скоростта се увеличаваше и ние бързо се отдалечавахме от гарата.

— Благодарение на взетите мерки, ние все пак успяхме да се освободим от него — проговори със смях Холмс.

Той стана и прибра расото и шапката в ръчната си чанта.

— Четохте ли сутрешните вестници, Уотсън? — Не.

— Значи, нищо не знаете за това, което се е случило на Бейкър стрийт?

— На Бейкър стрийт?

— През нощта са запалили нашето жилище, но няма големи щети.

— Та това е непоносимо, Холмс!

— Сигурно те са загубили съвсем следите ми, след като бе задържан нападателят с дървото. Иначе не би им минало през ума, че мога да се завърна у дома. Но те очевидно са проследили вас, затова Мориарти се появи на гарата. Не допуснахте ли някаква грешка?

— Изпълних всичко според вашите указания.

— Намерихте ли файтона?

— Да, той ме чакаше.

— Познахте ли файтонджията?

— Не.

— Това е брат ми Майкрофт. В такива случаи е полезно да имаш някой свой човек, за да не се доверяваш на случайни хора. Но трябва да помислим как но те правим с Мориарти.

— Нашият експрес ще пристигне точно преди отплаването на парахода. Мисля, че се отървахме от професора.

— Вие очевидно не разбрахте, Уотсън, че по ум този човек ми е равен. Мислите ли, че аз, преследвайки някого, бих се стъписал пред такова нищожно препятствие. Защо мислите, че той би спрял дотук?

— Какво ще направи?

— Това, което бих направил и аз.

— А вие какво бихте предприели?

— Бих поръчал извънреден влак.

— Но нали никой влак не е в състояние да ни настигне?

— Напротив. Нашият влак има спиране в Кентърбъри. Точно там той ще ни настигне, ще ни изпревари и ще ни очаква на последната гара.

— Човек би си помислил, че ние сме престъпници! Уредете с полицията да го задържат при пристигането му!

— Това би значело да унищожа тримесечния си труд. В такъв случай ще хванем едрата риба, а дребната би се измъкнала. В

понеделник всички ще бъдат заловени. Не, арестуването на професора сега би объркало всичко.

— Тогава какво ще правим?

— Ще слезем в Кентърбъри.

— А след това?

— Ще преминем протока по другия възможен начин — през Нюхейвън — и ще слезем на другия бряг в Диеп. Мориарти ще направи същото, което бих направил и аз. Той ще отиде в Париж, ще се увери, че багажът ни е там, и два дни ще ни чака, наблюдавайки зорко багажното отделение. През това време ние с теб ще си купим по две пътни чанти, поощрявайки по този начин промишлеността на държавите, през които ще преминем, и през Люксембург и Базел ще се озовем в Швейцария.

Аз съм привикнал на пътешествия и загубата на багажа не би могла сериозно да ме обезпокои, но, да си призная, тормозеше ме фактът, че трябва да бягаме от един човек, на чиято съвест лежах толкова сериозни престъпления. Но очевидно беше, че Холмс по-добре от мен разбира колко е деликатно нашето положение. Затова ние слязохме в Кентърбъри, където узнахме, че влакът за Нюхейвън заминава след час.

С малко скръбен поглед изгледах потеглящия с багажа ни влак. Внезапно Холмс ме дръпна за ръкава.

— Вижте!

В далечината над Кенингската гора се появи тънка струйка дим. След минута само забелязахме локомотив с един-единствен вагон, устремени с бясна скорост към гарата. Едва успяхме да се скрием зад една купчина с багаж, когато машината с грохот прелетя покрай нас, като ни обви с облак гореща пара.

— Ето, моето предвиждане се осъществява.

— А какво би направил професорът, ако му се у дадеше да ни догони? — запитах аз.

— Без съмнение, той би се опитал да ме убие. Но тази игра се играе от двама играчи. Сега въпросът е в това, дали да закусим тук, по-рано от времето за закуска, или да погладуваме, докато стигнем до бюфета в Нюхейвън.

През тази нощ ние пристигнахме в Брюксел и престояхме там два дена, а на третия потеглихме към Страсбург. В понеделник

сутринта Холмс телеграфира на лондонската полиция и вечерта, когато се върнахме в хотела, ни очакваше отговорът. Холмс скъса телеграмата и я хвърли с проклятие в печката.

— Това трябваше да се очаква! — почти простена той. — Избягал!

— Мориарти?

— С изключение на него цялата шайка е заловена! Избягал! Трябваше да остана в Лондон! Мислех, че съм дал в ръцете им всичко необходимо. Сега мисля, че е най-добре да се върнете в Англия, Уотсън.

— Защо?

— Защото сега аз съм най-опасният ви приятел. Този човек загуби делото на живота си. Доколкото познавам характера му, той ще вложи цялата си енергия, за да ми отмъсти. Ако аз се завърна в Лондон, той е загубен. Ето защо ви съветвам да се върнете към частната си практика.

Като стар военен и като стар другар аз изобщо не можех да се съглася с молбата му. Половин час спорихме по въпроса в ресторанта на хотела в Страсбург и същата нощ продължихме за Женева.

Цяла седмица бродихме по прелестната долина на Рона и през прохода Жеми, покрит все още с дълбок сняг, преминахме в Интерлакен и Майринген. Местността беше чудно красива; свежата пролетна зеленина в долинките контрастираше с белотата на снега по склоновете и върховете. Но аз чувствавах, че Холмс през цялото време не забравяше опасността. В алпийските села, в уединените високи проходи, в неговите очи, внимателно устремяващи се във всеки срещнат, аз четях мисълта му, че където и да сме, нас ни дебне смъртна опасност.

Помня веднъж, когато минавахме край Жеми по брега на тъжното езеро Даубен, от върха на планината се изтърколи грамаден камък и падна в езерото зад нас. За съвсем кратко време Холмс беше на върха и източил врат, разглеждаше местността във всички посоки. Напразно водачът ни го уверяваше, че падащите камъни през пролетта са редовно явление в тази местност. Холмс не отговори нищо, но ме погледна с погледа на човек, който вижда, че очакванията му ще се осъществят.

И въпреки напрежението, настроението му никога не беше потиснато. Обратно, понякога той беше необичайно весел. Той постоянно се връщаше на темата, че ако би знаел, че обществото се е освободило от професор Мориарти, той би сложил край на кариерата си.

— Мисля, че мога да заявя, че не съм изживял живота си безполезно, драги Уотсън — казваше той. — В повечето от хилядата случая, в които съм участвувал, аз мога да се похваля, че никога не съм помогнал на виновната страна. Вярно е, че в последно време аз се занимавах повече със задачи, които ни поставя природата, а не този повърхностен слой на обществото. Вашите записки, Уотсън, ще завършат в деня, в който аз увенчая работата си със залавянето или унищожаването на най-опасния престъпник в Европа.

Всичко, което се случи по-нататък, ще разкажа съвсем накратко и точно. Спирам се на това без желание, но зная, че дългът ми изисква да не пропусна и най-малката подробност.

На 3 май ние пристигнахме в малкото село Майринген и отседнахме в странноприемницата „Английски двор“, чийто стопанин тогава беше старият Петер Щайлер. Той беше умен човек, говореше отлично английски, тъй като беше работил три години като келнер в Лондон, в хотел „Гросвенор“. Той ни посъветва да пренощуваме в Райхенбах, тъй като маршрутът, който бяхме избрали, нямаше да ни позволи да се завърнем по светло в странноприемницата. На 4 май следобед ние тръгнахме на разходка, за да посетим един забележителен водопад, за до-, стигането на който трябваше на половината от изкачването да свърнем малко встрани.

Това наистина е страшно място. Потокът, придошъл от топенето на снеговете, се спуска в бездната, от която, в резултат на бясната скорост на водата, във въздуха се издига непрекъснато облак от ситни водни капчици. Пропастта, в която пада водата, е заобиколена от катраненочерни скали. Завива ти се свят от неспирния тътнеж и движението на зеленикавата вода, падаща от огромна височина и предизвикваща струи и облаци воден прах. Ние стояхме накрая на скалата, развълнувани от гледката, и се вслушвахме във фантастичните звуци, които се разнасяха от дълбокото гърло на планината.

Пътечката извиваше в полукръг около водопада, така че да може да се види тази красота от различни места. Внезапно пътечката

свършваше и туристите трябваше да се връщат по същия път, по който бяха дошли. Току-що бяхме решили да се връщаме, когато видяхме, че към нас тича един млад швейцарец с писмо в ръка. На плика беше написан адресът на странноприемницата, която бяхме напуснали преди малко. Беше адресирано до мен. Изпращаше го стопанинът на заведението. Той ми съобщаваше, че няколко минути след нашето излизане при него е пристигнала някаква англичанка, която явно била в последния стадий на белодробно заболяване. Прекарала зимата в Давос и сега отивала при своите близки в Люцерн, но изведнъж получила кръвоизлив. По всяка вероятност ѝ оставало да живее няколко часа, но за нея би било голяма утеха да види край себе си доктор — англичанин. В постскриптом добрият Щайлер добавяше, че тъй като тя отказва местен лекар, върху нас падала огромна отговорност и моето завръщане просто било необходимо.

Не може да се откаже на молбата на съотечественица, умираща в чужбина. Но и не желаех да оставя Холмс сам. Най-после решихме с него да продължи младият швейцарец — като водач и придружител, а аз да се върна в Майринген. Моят приятел щеше да постои още малко при водопада, а след това ще се спусне бавно по планината в Розенлау, където ще ме очаква привечер. Като се обърнах, видях как Холмс стои с ръце на гърди, прислонен до скалата, загледан във водопада.

Съдено ми било това да бъде последният път, когато виждах моя приятел.

Когато се спусках по склона, аз се обърнах още веднъж. От това място се виждаше водопадът, но аз разгледах пътечката, която се виеше нагоре. По нея бързо се движеше някакъв човек. Тъмното му облекло контрастираше на ярката зеленина на младата трева. Забелязах също, че човекът бързаше, но скоро забравих за него, тъй като и аз бързах да пристигна навреме. След час и нещо бях в хотелчето, на чийто праг ме очакваше старият Щайлер.

— Надявам се положението и да не се е влошило? — бързо запитах аз.

Лицето на стопанина изрази недоумение и при първото помръдване на неговата вежда сърцето ми замря.

— Не сте ли писали тази записка? — запитах аз, като извадих писмото от джоба си. — В хотела няма ли болна англичанка?

— Не е имало такова нещо — отговори той. — Но на плика е адресът на хотела! А, навярно записката е писал високият англичанин, който пристигна след вашето излизане. Сигурно е така. Той казваше...

Но аз не слушах неговите обяснения. В панически страх изтичах по селската уличка към пътеката, по която току-що бях дошъл. Намерих водопада след около два часа. Алпийската тояга на Холмс стоеше на мястото, където той я беше оставил. Но от самия Холмс нямаше и следа и аз напразно виках името му. Отговаряше ми само ехото от собствения ми глас.

При вида на алпийската тояга аз се влених и едва не паднах в безсъзнание. И тъй, Холмс не беше отишъл в Розенлау. Той е останал на тази пътечка, на три стъпки от едната страна на която се издигаха отвесни скали, а от другата зееше бездънна пропаст. Тук го е настигнал неговият враг. Младият швейцарец също беше изчезнал. Вероятно е бил подкупен от Мориарти. Изоставил е Холмс и е помогнал да се срещнат насаме двамата противници. Какво се е случило после? Кой може да разкаже какво се е случило после?

Минаха две минути, през които аз не можех да събера силите си. Ужасът при мисълта за станалото ме зашемети. После започнах да си спомням методите на Холмс и се опитах да ги приложа в конкретния случай. По време на нашия разговор ние не бяхме отишли до края на пътеката, а мястото на алпийската тояга показваше докъде бяхме стигнали. Продължих към края на пътеката. Тъмната почва беше влажна от водните пръски на водопада. По нея би могла да се забележи й следа от птица. Накрая на пътеката се виждаха два реда човешки стъпки. Обратни следи не се забелязваха. На няколко ярда по-нататък почвата беше цялата утъпкана и превърната в кал. Тръните и папратите отстрани бяха почти всички изскубнати. Легнах по корем и започнах да гледам надолу. Водни пръски летяха покрай мен. Започваше да се здрачава, но аз виждах ясно водните струи, които се разбиваха долу. Извиках, но ми отговори само грохотът на водата.

Съдено ми било да получа последен привет от моя приятел и другар. Както казах, алпийската му тояга стоеше облепната до скалата, която се издигаше над пътеката. В една малка вдлъбнатина на същата скала нещо лъскаво привлече погледа ми. Повдигнах се на пръсти и в ръката ми се озова сребърната табакера, която Холмс носеше винаги със себе си. Под нея напипах някакъв сгънат лист. Взех го в ръце и го

разтворих. Между пръстите ми прошумяха три листа от бележника на Холмс. И почеркът, и стилът му бяха такива, все едно, че беше ги писал в стаята, на работното си бюро.

„Мили Уотсън — пишеше той, — пиша ви тези редове, благодарение любезността на господин Мориарти, който ме очаква да разрешим в края на краищата възникналия между нас спор. Накратко той ми описа как е успял да избяга от английската полиция и как е узнал къде сме. Всичко това само потвърждава високото ми мнение за неговите способности. Доволен съм, че ще освободя обществото от по-нататъшното съществуване на Мориарти, макар да се боя, че ще заплатя за това с цена, която ще наскърби моите приятели, особено вас, Уотсън. Но аз вече ви казах, че моята дейност в обществото достигна пределни измерения и че за мен не би могло да има подобър край. За да бъде пълно признанието ми, трябва да ви кажа и следното: бях убеден, че писмото от Майринген е примка, и аз ви пуснах да отидете с увереността, че ще се случи нещо като това, което става сега. Уведомете следователя Байтерсън, че документите, необходими за установяване вината на шайката, се пазят в сандъчето «М», в син плик с надпис «Мориарти» Преди заминаването ни от Англия направих всички разпореждания за моето имущество и ги предадох на брат си Майкрофт. Моля ви да предадете моя поклон на госпожа Уотсън и да — вярвате в искрената преданост на вашия

Шерлок Холмс.“

Всичко останало може да се предаде с няколко думи. Прегледът на експертите потвърди, че борбата е свършила така, както е трябвало да свърши, т.е., че двамата са паднали в пропастта, здраво заловени един за друг. Всеки опит да бъдат намерени телата им бе признат за безнадежден. Там долу, в пенестия водовъртеж, намериха покой телата на най-опасния престъпник и на най-изкусния борец на страната на закона. Младият швейцарец изчезна — безспорно той е бил един от

хората на професора. Що се отнася до шайката, мнозина сигурно си спомнят бележките на Холмс относно нейното устройство и начина, по който Мориарти я е държал в подчинение. По време на процеса не се изнесоха достатъчно! подробности за този отвратителен човек и ако аз трябваше да описвам подробно неговия живот! това бе предизвикано от тези недобросъвестни защитници, които се опитаха да почистят неговата памет, служейки си с нападки срещу този, когото аз винаги ще смятам за най-добър и най-умен от всички хора, които съм познавал.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.